

YENİ HARFLERLE
KADINLAR DÜNYASI (1913-1921)

Sayı 131-140

OSMANLI VE ERKEN CUMHURİYET
KADIN DERGİLERİ

Talepler, Engeller, Mücadele

Cilt 1

YAYINA HAZIRLAYAN
ŞEYDA AYSUN OĞUZ

ÇEVİRİ YAZI
ŞEYDA AYSUN OĞUZ
ELVAN ANGÜN
GÜLSÜM KAPLAN

Kadın Eserleri
Kütüphanesi ve
Bilgi Merkezi
Vakfı

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Yayınları No: 66
Kadınların Belleği Dizisi 3-35. Yıl Projesi No: 1

KADINLAR DÜNYASI (1913-1921)
(SAYI 131-140)
OSMANLI VE ERKEN CUMHURİYET
KADIN DERGİLERİ
Talepler, Engeller, Mücadele
CİLT 1

Yayına Hazırlayan
Şeyda Aysun Oğuz

Çeviri Yazı
Şeyda Aysun Oğuz
Elvan Angün
Gülsüm Kaplan

Proje Koordinatörleri
Aslı Davaz, Birsen Talay Keşoğlu

Sayfa Tasarım: Yeşim Ercan
Kapak Tasarım: Aysun Pelvan
Kapak Görseli: Kadınlar Dünyası, sayı 138
(4 Nisan 1330 - 22 Cemaziyü'l-evvel 1331), s. 9.

Telif Hakkı
© Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı - 2025
Her hakkı saklıdır. Bu eserin hiçbir bölümü telif hakkı sahibinin ya da çeviri
yazımcıların yazılı izni olmadan basılamaz ve hiçbir biçimde çoğaltılamaz.

Yayın Yılı: Kasım 2025

ISBN: 978-975-92378-2-0

KADIN ESERLERİ KÜTÜPHANESİ VE BİLGİ MERKEZİ VAKFI
Tel: 0212 621 81 34 – 0212 534 95 50
e-posta: kadineserleri@gmail.com
www.kadineserleri.org

KADINLAR DÜNYASI
(SAYI 131-140)

OSMANLI VE
ERKEN CUMHURİYET
KADIN DERGİLERİ
Talepler, Engeller, Mücadele

Yayına Hazırlayan/Prepared by
Şeyda Aysun Oğuz

KADIN ESERLERİ
KÜTÜPHANESİ VE
BİLGİ MERKEZİ VAKFI

İÇİNDEKİLER

35. Yılda Yeni Bir Adım: Kadınların Belleği Dizisi 3	11
Kadınlara Ait Bir Dünya Yaratmak... ..	15
Önsöz	19
Çeviriyazıda Kullanılan Yöntem	21
Teşekkürler.....	23
Numara: 131 Cumartesi 15 Şubat 1329 –2 Rebi’yu’l-âhir 1331	25
Kadınlık – Maarif Nazırı	27
Konya Tahassüsü	30
“Ya Ben Öleyim mi Söylemeyince”	31
Romanya Mektubu	32
Yeni Usulde Millî Mekteplere İhtiyacımız	35
Şemsülmekatib’in Gayesi ve Yeni Teşkilatı	36
Ana Kısmı	36
Hal-i Hâzırı ve Âtisi	37
Binası ve Şerâit-i Maddiyesi	37
Usul-ı Terbiye ve İnzıbat	38
Usul-ı Tedris	40
Program	40
Heyet-i İdare, Heyet-i Tedrisiye, Nezaret-i Terbiyevîye.....	41
Nezaret-i Sıhhiye	41
Yemek Meselesi ve Sıhhat	42
Mektep Elbisesi	43
Leylîlik Hayatı	44
Ücret-i Tedrisiye	45
Terbiyevî Gezintiler ve Müsamereleler	45
İnas Kısmı	46
Nizam-nâme	47
Nehharî Talebenin Ücret-i Tedrisiyesi	47
Nehharî Takasitinin Suret-i Tediyesi	48
Leylî Kısmı	48

Leylî Takasitinin Suret-i Tediyesi	49
Hatıranın Levhası	50
Ebedî Hüsran	53
Sukût	59
İlan	60

Numara: 132 Cumartesi 22 Şubat 1329 – 9 Rebî'yü'l-âhir 133161

Büyük Şehitler Fethi ve Sadık Beyler	63
Şehit Sadık Bey'in valide-yi muhteremeleri Şerife Hanım	68
Âbide-yi İhtiram	69
Mahmut Esat Efendi Hazretleri ve Hukuk-ı Nisvan Dersi	71
Kadın ve İradet	73
Kadınlık	77
O Zaman	81
Havadis-i Dünya	84
Nişan İtası	85
Kıskançlık Hasebiyle	85
Fecî Bir İntihar	85
Hatıranın Levhası	86
Sukût	90
İlan	93

Numara: 133 Cumartesi 1 Mart 1330 – 16 Rebî'yü'l-âhir 133195

Kadın ve Hakk-ı İntihab	97
Efkar-ı Münevvere Sahibi Hanımlara	100
Kadınların Beynelmîlel İçtima'ı	102
Konya Mektubu	105
Osmanlı Kadınlığının Ulvî Vazifeleri	109
Hak Hakka Liyakatle İstihsal Olunur	112
Esir Öldü	114
Havadis-i Dünya: Üçüncü Kurban Nuri Bey'in Şehadeti	119
İslam Kadınlarının Gayreti	119
Gazeteci Fatma Hanım'ın İrtihali	120
Sukût	121

Gaye-yi Aşk.....	125
İlan.....	129

Numara: 134 Cumartesi 8 Mart 1330 – 24 Rebi'ü'l-âhir 1331	131
Müsâmere-i Fevkalade.....	133
Kadın – Tabâbet	134
Muharrir: Mari Duge la Fokoneri - Madame Marie Dugué de la Fauconnerie....	136
Halide Hanımefendi'nin Hutbesi.....	140
Osmanlı Tayyareciliğinin Üçüncü Kurbanı Büyük Şehit Nuri.....	145
Büyük Fethi'nin Büyük Ruhuna.....	151
Bizde ve Avrupa'da Manâ-yı İzdivâc	152
Havadis-i Dünya.....	157
Azimet.....	157
Fatıma Pakize Hanım	157
Melek Hanımefendi	157
Mösyö Alfred Dora'nın Vefatı.....	158
Fransa Maliye Nazırı Mösyö Kayo'nun Zevcesi ile Figaro Gazetesi Müdürî.....	158
Gâye-i Aşk.....	159
Mühim İhtâr	161
İlan.....	161

Numara: 135 Cumartesi 15 Mart 1330 – 1 Cemaziyü'l-evvel 1331	163
Müsamere-yi Fevkalade.....	165
Kadın ve Hürriyet-i Şahsiye	166
Kadınlık	169
Kadınlık Ne Vakit Anlaşılacak	173
Hayatını Yaşamak İçin Her Kadının Bilmesi	176
Sukût	182
Pûse-yi Garâm	185
İlan.....	189

Numara: 136 Cumartesi 22 Mart 1330 – 8 Cemaziyü'l-evvel 1331	191
Dul Kadınlar Mahallesi	193
İstikbal Valideleri	196

Tabii Düşünelim	200
Terakki Yolları	204
Kadınlar Dünyası Gazete-yi Muteberesine	206
Her Kadının Bilmesi Lazım Olan Şeyler	208
Muhterem Şehidlerimiz.....	212
Pûse-yi Garâm	213
İlan.....	216

Numara: 137 Cumartesi 29 Mart 1330 – 15 Cemazîyü'l-evvel 1331.....217

Tebşir	219
İki Refikamızın Azimetini	219
Sanayi'de Kadın	219
Koca Ne Demek?	221
“En Güzel Gün!”	225
Hayatını Yaşamak İçin Her Kadının Bilmesi Lazım Olan Şeyler	231
Kadınlık	236
İlan.....	243

Numara: 138 Cumartesi 4 Nisan 1330 – 22 Cemazîyü'l-evvel 1331.....245

Birinci Sene-yi Devriye Münâsebetiyle	247
Suret	250
Tebliğat Sureti.....	251
Tayyâre Mektebi Müdüriyetine	253
Davetnâmenin Süreti.....	254
Kadınlar Dünyası	259
Sene-yi devriye münasebetiyle karielerimle: Musahabe	262
Merhûme Fatma Feride Hanım	267
Pûse-i Garâm	271
İlan.....	272

Numara: 139 Cumartesi 18 Nisan 1330 – 6 Cemazîyü'l-âhir 1331.....273

Tebrik-i Cûlus	275
Erkekler! Hürmet Ediniz!.....	275

İslam Kadınlarının Kongresi	278
Yetim Kızlara Şefkat Evleri	281
Kız Darüşşafakası	283
Biz ve Saadet	285
Terakki Yolları	288
Muhterem Kadınlar Dünyası Heyet-i Tahririyesi'ne	291
Türklüğün Âtisi	293
Hakk-ı Aşk	296
Sukût	299
Pûse-yi Garâm	302
İlan.....	310

Numara: 140 Cumartesi 25 Nisan 1330 – 13 Cemazîyü'l-âhir 1331	311
Sanayide de Sefalet-i Nisvan	313
Bizde Hareket-i Nisvan	316
Terakki Yolları	337
Melal-i İftirak	341
Pûse-yi Garâm	346
Sukût	347
İlan.....	354

35. Yılda Yeni Bir Adım: Kadınların Belleği Dizisi 3

Osmanlı kadın dergileri, kadınların kamusal alandaki görünürlüğünü, hak arayışlarını ve entelektüel üretimlerini belgeleyen temel kaynaklar arasında yer alır. Bu dergiler, 19. yüzyılın sonlarından Harf Devrimi'ne kadar Eski Harfli Türkçe ile yayımlandığı için, kadınların kendi sözlerini ve eşitlik mücadelesine ilişkin tartışmalarını içermekle birlikte uzun yıllar boyunca araştırmacılar ve okurlar açısından erişimi mümkün olmamıştır. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, bu engeli aşmak ve kadınların belleğini gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla çalışmalar başlatmıştır. 28 Aralık 1989'da hazırlanan ve 8 Mart 1990'da resmileşen Vakıf Senedi'nin Amaç Bölümü'nün dördüncü maddesinde, yeni harflere çevrilmemiş kadın eserlerinin Latin harflerine aktarılması hedefi yer almaktadır.

Kütüphanenin Süreli Yayınlar Koleksiyonu'nu oluşturmak, Eski ve Yeni harfli kadın dergilerini saptamak ve sağlamak amacıyla 1992 yılında bir Bibliyografya Komisyonu oluşturulmuştur. Komisyon önce Eski Harfli dergileri belirlemiş, ardından bu dergilerin kütüphane dermesine kazandırılması için bir sağlama süreci yürütmüştür. Harf Devrimi'ne (1928) kadar belirlenen ölçütlere göre –örneğin derginin adında veya tamamlayıcı adında “kadın” sözcüğünün bulunması ya da yayımlayan/yazı kurulunun çoğunlukla kadınlardan oluşması– 38 kadın dergisi tespit edilmiştir. Devamında bu dergilerin yazı ve makale bibliyografyası hazırlanmış ve 1993 yılında “İstanbul Kütüphanelerindeki Eski Harfli Türkçe Kadın Dergileri Bibliyografyası (1869-1927)” adıyla yayımlanmıştır. Bibliyografyada yer alan en eski dergi, ilk sayısı 15 Haziran 1285 [1869] tarihinde haftalık olarak çıkan Terakki-i Muhadderat'tır.

Kadınların Belleği Dizisi- Çeviri Yazım Projesi

Vakıf, kadın tarihi alanında çalışan ve Eski Harfli Türkçe bilmeyen araştırmacıların gereksinimlerini karşılamak üzere “Kadınların Belleği Dizisi Çeviri Yazım Projesi”ni başlatmıştır. Bu sayede, dizide yer alan yayınlar yalnızca kadın tarihine değil; edebiyat, musiki, moda, yemek, karikatür, tıp tarihi ve şehircilik tarihi gibi pek çok alana da kaynaklık etmektedir.

İlk Adım: 20. Yıl Projesi

2006 yılında başlatılan 20. Yıl Projesi kapsamında Eski Harfli Türkçe kadın dergileri gönüllülerin titiz çalışmalarıyla Latin harflerine aktarılmaya başlanmıştır. Dizinin ilk cildi olan, Türk Kadın Birliği’nin yayın organı Kadın Yolu / Türk Kadın Yolu (1925-1927) 2009 yılında basılmıştır. Aynı yıl Aile (1880), Hanımlara Mahsus Gazete – Seçki (1895-1908) yayımlanmış ve Kadınlar Dünyası (1913-1921) dergisinin ilk 100 sayısı iki cilt hâlinde okura sunulmuştur. Bu yayınları Kadın: II. Meşrutiyet Döneminde Bir Jön Türk Dergisi (1908-1909), Türk Kadını (1918-1919), Genç Kadın (1919) ve Hanım (1921) gibi dergilerin çeviri yazımları izlemiştir. 20. Yıl Projesi ile başlayan bu süreç, kadın tarihi araştırmaları için yeni birincil kaynakların erişime açılmasını sağlamış; her cilt Eski Harfli Türkçe bilen araştırmacıların, akademisyenlerin ve gönüllülerin emeğiyle ortaya çıkmıştır.

İkinci Adım: 30. Yıl Projesi

2017 yılında başlatılan ve Libra Yayıncılık iş birliğiyle yürütülen 30. Yıl Projesi, dizinin kapsamını genişletmiştir. Bu proje kapsamında “Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Kadın Dergileri: Talepler, Engeller, Mücadele” başlığı altında 10 cilt yayımlanmıştır. Yayın tarihinden 102 yıl sonra, 2019 yılında Bilgi Yurdu Işığ (1917) yeni harflerle basılmış; ardından Hanımlar Âlemi (1914) ve Siyanet (1914) okurlara ulaştırılmıştır. Osmanlı toplumunun kültürel ve entelektüel çeşitliliğini yansıtan İnsaniyet (1882), Kadınlık Hayatı

(1913), Ayine (1875), Erkekler Dünyası (1914), Ev Hocası (1923), Firuze (1924) ve Parça Bohçası (1889) gibi dergiler de ilk kez Latin harfleriyle yayımlanmıştır. Bu dönemde süreklilik açısından da önemli adımlar atılmış; Kadınlar Dünyası dergisinin 100-130. sayıya kadar olan bölümü ve Hanımlara Mahsus Gazete'nin ilk 25 sayısı yeni harflerle yayımlanmıştır. Böylece içerik ve tarihsel bütünlük bakımından önemli bir boşluk kapatılmıştır.

2023 yılında Âlem-i Nisvan (1906) ve Seyyale (1914) yeni harflerle yayımlanmış ve Osmanlı kadın basınının zenginliği bir kez daha görünür kılınmıştır. Bu aşama da gönüllü emeğiyle gerçekleşmiş; Eski Harfli Türkçe bilgisine sahip gönüllülerin katkısı teknik bir işlev olmanın ötesinde kolektif hafızanın inşasının da bir parçası olmuştur.

Yeni Proje: 35. Yıl Projesi

Güncel olarak çalışmalar 35. Yıl Projesi ile sürmektedir. Bu proje kapsamında 20 farklı Eski Harfli Türkçe kadın dergisinin çeviri yazımı hedeflenmektedir: Terakki (1869-1870), Vakıf Yahut Mürebbi-i Muhadderat (1875), Hanımlar (1882), Şükufezar (1887), Mürüvvet (1887), Hanımlara Mahsus Malumat (1895-1896), Hanımlara Mahsus Gazete (1895-1908), Mahasin (1908), Demet (1908), Kadın Selanik (1908-1909), Musavver Kadın (1911), Kadın İstanbul (1911-1912), Kadınlar Dünyası (1913-1921), Kadınlar Âlemi (1914), Diyane (1920), İnci (1919-1921) – Yeni İnci (1922-1923), Süs (1923-1924), Asar-ı Nisvan (1925-1926) ve Çalığışu (1926). Ayrıca Kadınlar Dünyası'nın kalan 131-208. sayıları da projeye dâhil edilmiştir. Bu dergiler, kadınların gündelik hayatına ilişkin verilerin yanı sıra Osmanlı modernleşmesi, toplumsal hareketlilik ve entelektüel tartışmaların izlerini de taşımaktadır.

Birlikte Yazılan Bellek

Otuz beş yıllık bu birikimin ortak paydasını dayanışma ve gönüllülük oluşturmaktadır. Dizinin her bir cildi, farklı kuşakların bir araya gelmesiyle ve yüzlerce saatlik emekle ortaya çıkmıştır. Bu eserler, hem Osmanlı ka-

dınlarının sesini duyurmakta hem de bu sesi bugüne taşıyan gönüllülerin özverisini görünür kılmaktadır. Önümüzdeki dönemde yeni gönüllülere ve araştırmacılara açık bir davet bulunmaktadır; Eski Harfli Türkçe bilen, kadın tarihiyle ilgilenen ya da bu belleğe sahip çıkmak isteyen herkes çalışmanın bir parçası olabilir. Geçmişin geleceğe taşınması, ortak hafızanın birlikte inşasıyla mümkün olmaktadır.

Aslı Davaz
Kadınların Belleği Dizisi
Proje Koordinatörü

Teşekkür

Akgül Zorbay, Arzu Atık, Aslı Karaca, Aylin Doğan, Ayşen Müderisoğlu, Birsen Talay Keşoğlu, Cavide Pala, Çiçek İlgiz, Derya Küçük, Duygu Cesur, Elif Yılmaz Şentürk, Elvan Angün, Fatih Andı, Fatma Büyükkarcı Yılmaz, Fatma Kılıç Denman, Feray Coşkun, Göktuğ İpek, Hüsnîye Kılıççetin, Mustafa Çiçekler, Mustafa Keşoğlu, 2018 yılında kaybettiğimiz Nevin Yurdsever Ateş, Nilgün Arın, Oğuz İcimsoy, Semih Evciman, Şeyda Aysun Oğuz, Tarık Demir, Tülay Gençtürk Demircioğlu.

Kadınlara Ait Bir Dünya Yaratmak...

“Fennî, edebî, içtimâî hanımlara mahsus yevmî gazetedir. Sahâifimiz cins ve mezhep tefrik etmeksizin muhterem Osmanlı hanımları âsârına münhasırdır”¹

II. Meşrutiyet ile başlayan basın özgürlüğü ve dernek kurma hakkı, Osmanlı kadınlarını hak arama mücadelesinde daha ileri bir noktaya götürmüştür. Bu mücadelenin örneklerinden biri de 17 Nisan 1913 tarihinde İstanbul’da yayınlanmaya başlayan ve Osmanlı Müdâfaa-yı Hukûk-ı Nisvân Cemiyeti’nin yayın organı olan ve yazı kadrosunun tümü kadınlardan oluşan *Kadınlar Dünyası* dergisidir. Derginin 100 sayısı günlük ve 4 sayfa; 101.sayıdan itibaren haftalık ve 16 sayfa olarak okurlarına ulaşmıştır. İlk sayıdan yaklaşık 3-4 ay sonra başlayan kağıt bulma sıkıntısı nedeniyle 153. ve sonra da 162.sayının ardından 3 ay yayınını durdurmak zorunda kalmıştır. 1918 yılında 163.sayı ile yeniden yayınlanmaya başlamış ve 194. sayıya kadar devam edebilmiştir. 1914-1918 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu I. Dünya Savaşı’nın getirdiği yıkım ile uğraşırken, derginin bu dönemde yayınına ara vermesi çok anlaşılır bir durumdur. 1921 yılına kadar sessizliğini koruyan dergi, o tarihten itibaren son sayı olan 208.sayıya (21 Mayıs 1921) kadar aralıksız yayın yapar.

İstanbul’da Serbestî Matbaası’nda basılan derginin sahibi Osmanlı Müdâfaa-yı Hukûk-ı Nisvân Cemiyeti’nin kurucusu Ulviye Mevlan, sorumlu müdürü de Emine Seher’dir. Osmanlı İmparatorluğu’nda genel okuma yazma oranının yaklaşık yüzde 10 olduğu düşünülürse, kadınlar arasında bu oranın çok daha düşük olduğu tahmin edilebilir. Dergiyi satın alabilecek ve okuyabilecek eğitimli ve üst sınıf kadınına seslenen dergiye katkı sunan isimler ağırlıklı Nuriye Ulviye, Emine Seher Ali, Pakize Sadri, Bed-

1 Kadınlar Dünyası (KD), no 1,4 Nisan 1329 (1913), s.1.

ra Osman, Mükerrerem Belkis, Aziz Haydar, Yaşar Nezihe, Nimet Cemil, Belkis Şevket'dir. İlk sayısından itibaren sadece kadınlara sayfalarını açan derginin, dönemindeki diğer kadın dergilerinden en önemli farkı budur. 101.nüshadan itibaren “Kadınlık hak ve menafini müdafa eder” ifadesi de diğer kadın dergilerinden farkına bir işarettir. Dergi açık bir biçimde kadın hakları mücadelesi başlatmakta ve kadın hareketine sağlam temel hazırlamaktadır. Eşitliğin ise ancak kadın ve erkek için aynı hukuk kuralları geçerli olursa sağlanacağı da ifade edilmiştir. Dikkat çeken bir diğer nokta da Fatma Aliye, Emine Semiye ,Şair Nigar gibi aydın kadınların bu dergide hiç yazılarının olmamasıdır. Birkaç erkek yazarın da yazısına yer verilse de bu yazılar kadın hareketini destekleyici açıklamalar biçimindedir.

Kendilerini feminist olarak tanımlayan dergi,Yakup Kadri'nin feminizmin yabancı bir kelime olmasını neden göstererek Osmanlı'da feminist bir hareketin olamayacağını savunmasına karşı Nimet Cemil'in “Feminizm kelimesini aynen kullanmayı tercih ederiz. Yalnız feminizmin vücudu ve vücubu kabil-i inkar değildir”¹diyerek Yakup Kadri'ye cevap vermesi, feminizmi kendi düşüncelerini ve hareketlerini tanımlamak için net bir biçimde ifade ettiklerini göstermektedir.

Dergide yer alan makalelere bakınca, Osmanlı kadın özgürlüğü hareketini Batılı kadın hareketinden ayrı düşünmediklerini ama taklit ederek değil kendi “adap ve âdâtımız” çerçevesinde yürüteceklerini dile getirmektedirler ². Derginin 4 sayfalık Fransızca ek yayınlaması (121'den 128'e kadar), derginin adının Latin harfleriyle de yazılması, Fransızca *Kadınlar Dünyası* anlamına gelen “Monde Féminin” ibaresinin bulunması, cemiye-tin uluslararası ilişkilerine de işaret etmektedir. Times dergisi muhabiresi Miss Grace Ellison'ın fotoğrafının da diğer birçok destekçi kadının fotoğraflarıyla birlikte 138.sayıda yer alması, uluslararası desteği de vurgulamaktadır.

Kadınlar Dünyası'nın özellikle üzerinde durduğu konular şunlardır: Kadınların eğitiminin artırılması,toplumsal yaşamın her alanında yer almaları,iş hayatına uygun kıyafet talebi, meslek sahibi olma hakkı, görücü usulü evliliğe ve “kötü geleneklere”eleştiri, çocuk terbiyesi, aile, israf, tarihe mal olmuş Müslüman kadınlar ve İslam öncesi Türk kadınının özellikle-

1 KD, no 194, 19 Şubat 1921, s. 2.

2 KD, no1, s.1.

rinin aktarıldığı yazılar ağırlıkla yer almaktadır. Fotoğraflarla ya da çizimlerle Batılı ve Doğulu kadın karşılaştırmasına da sıklıkla rastlanmaktadır ve Şark kadınının cahil ve geri bırakılmış olması da İslam’a değil, kötü gelenek ve göreneklere bağlanmaktadır. Balkan Savaşı ve ardından gelen I.Dünya Savaşı genel olarak milliyetçi söylemi artırmıştır ve 155. ve 167. sayılarda kadın asker çizimlerinin yanısıra, “Vatan isteyince kadın asker de olur”¹ ifadesi yer almaktadır. Ancak Osmanlı’da o dönemde kadınların bedenleri kötü beslenmiş, zayıf olduğu, güçlü askerler bile doğuramayacağı da vurgulanmaktadır; bunu aşmak için kadın jimnastik kulüplerinin açılması savunulmaktadır². “Milli ekonomi” anlayışının tezahürü olarak da 146. nüshada ülkenin kalkınması için alışverişlerin Müslüman esnaktan yapılması gerektiği³ belirtilerek, kadınlara yönelik olarak gayrimüslüm mallarına, mağazalarına boykot çağrıları da uzun dönem devam etmiştir. Daha sonraki dönemlerde konu edildiğine hiç rastlamadığımız bir mesele de yine bu dergide gündeme getirilmiştir: Küçük yaşta başka ailelere verilen “besleme” kız çocuklarının yaşadığı sorunlar...

Dergide moda ile ilgili de çok fazla makale, görsel de vardır. Ancak bu makaleler ağırlıkla modayı takip edeceğiz diyerek müsriflik yapan kadınlara yönelik eleştirilerdir. 1908 sonrası ekonomide de ortaya koyulan milli ekonomi modeli anlayışı, “milli moda” ve “milli aile” kavramlarını da tartışmaya açmıştır. Bunun yanısıra, kadınların eğitim düzeyinin artırılması ve buna yönelik okulların (Rüşdiye ve İdadi) açılması, fen ve diğer birçok alanda da eğitim olanağına sahip olabilmeleri, iş hayatında yer alabilmeleri gibi çok net ve kararlı talepler de derginin başını çeken konulardır. “Yeni aile”nin başarılı olması için “yeni kadın”ın ilim ve irfanının artması, eşiyile daha eşit bir durumda olması ve bu sayede yetiştireceği çocukların da iyi beslenmiş, iyi eğitilmiş, sağlıklı bireyler olarak topluma katkı sunması beklenmektedir. Hatta Müslüman kızların Avrupa’ya eğitime gönderilmesi de önerilmiştir ama bir yandan da kadınlar arasında bir erkekleşme yaşandığı endişesi ve eleştirileri, kadınlarla ilgili olarak o dönemin zihin dünyasındaki karışıklığı, tutarsızlığı da göstermektedir. Kadınların toplumsal yaşamda yer almasını isteyenler de dahil olmak üzere, kadın

1 KD, no 155, s.1.

2 KD, no 148, s.2.

3 KD, no 102. s. 1 ve ilan (İstihlak-ı Milliye Davet).

özgürlük hareketinin yükselmesinden duyulan kaygı da bu tutarsızlığa neden olmaktadır. Bazı kafa karışıklıklarına rağmen, kadınlara ait bir dünya yaratma amacı taşıyan dergi, ilk kez memur olarak Telefon İdaresinde istihdam edilmesini sağladığı kadınları ve tıp alanında yurtdışında eğitim gören Osmanlı-Türk kadınlarının tanıtıldığı 138. ve 167.nüshaları, kadınlarla erkekleri hukuki alanda eşitleme çabasının örneği olarak ele alabiliriz.

Sonuç olarak o dönemde değişim, anayasa,parlamento ve eşitlik, özgürlük isteyen erkekler olsa da, bu eşitlik mücadelesinin temelini atanlar kadınlar olmuştur. *Kadınlar Dünyası* dergisi ve yazar kadrosu feminizme ve eşitlik, özgürlük amacına ulaşmak için mücadele eden tüm kadınlar kadının hareketine çok önemli katkı sunmuşlardır.

Prof.Dr. Birsen Talay Keşoğlu
Kadınların Belleği Dizisi
Proje Koordinatörü

Önsöz

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, Osmanlıca kadın dergilerinin çeviri yazı sürecini *Kadınların Belleği Dizisi 1* projesiyle başlattı ve bu proje kapsamında, 2009-2011 yılları arasında, 8 cilt yayımlandı.

Ancak çeviri yazısı yapılmayan 32 dergi daha bulunmaktadır. Vakıf, 2017 tarihinde başlayan *Kadınların Belleği Dizisi 2-30. Yıl Projesi* ile Osmanlıca kadın dergilerinin tümünü, Latin harflerine çevirmeyi ve yayınlamayı hedeflemekte idi. Ancak gelinen durum değerlendirilmiş, projede yeni dönem başlatılmış ve *Kadınların Belleği Dizisi 3-35. Yıl Projesi* olarak adlandırılmıştır.

Kadın Eserleri Kütüphanesi'nin bu projesinde yer alan tüm çeviri yazıcılar o dönemin tarihini anlamamıza ve tarih yazımına büyük katkı sağlayacaklardır. Osmanlıca kadın dergileri kadın tarihi, ekonomi, siyaset, edebiyat, sosyoloji, tarih ve hatta gastronomi alanında bilgi edinebileceğimiz birincil kaynaklardır.

Tarihte görünmez kılınmış kadınları görünür hale getiren bu dergiler aracılığıyla Osmanlı kadınlarının hakları için ne kadar mücadele verdiklerini, taleplerinin o dönem için neler ifade ettiğini anlamamızı sağlayacaktır. Kadın dergileri, 19 yüzyıldan başlayarak 20 yüzyılda, feminizm tüm dünyada yayılırken Osmanlı kadınlarının daha özgür ve eşit bir hayat için verdikleri mücadeleyi öğrendiğimiz, paha biçilmez belgelerdir.

Özellikle II. Meşrutiyet sonrası yaşanan basın özgürlüğünden yararlanan kadınlar, şikâyetlerini, isteklerini, önerilerini bu dergiler aracılığıyla ifade etmişler ve seslerini, sözlerini bugüne ulaştırmışlardır.

Derginin ilk 100 sayısının çeviri yazısı yine Kadın Eserleri Kütüphanesi'nin Kadınların Belleği Dizisi -1 projesi çerçevesinde yayımlanmıştır. Bundan önce yayınlanan beşinci cilt 101-110 numaralı sayıları, altıncı cilt 111-120 numaralı sayıları, onuncu cilt 121-130 numaralı sayıları kapsamakta idi. birinci cilt ise *Kadınlar Dünyası* dergisinin 131 ve 140 numara-

lı sayılar dâhil olmak üzere 131-140 arası sayıları kapsamaktadır. Sayılar şiirler ve ilanlar da dâhil olmak üzere, tümüyle çeviri yazıya aktarılmıştır. Kullanılabilir durumda olan orijinal görsel malzeme de mümkün olduğunca bu cilt içinde yer almıştır.

Kadınların varolma mücadeleleri, kendilerini ispatlama çabaları Osmanlı Devleti'nin modernleşme çabaları içinde başlamış ve giderek kendine açtığı alanı genişletmiştir. O dönemdeki öncüler tarafından atılan bu temeller zamanla ayakta kalma çabasını aşıp bugüne ulaşan bir yola dönüşmüştür. Halen daha kadınlar bu yolu dönüştürerek ve genişleterek ilerlemeye devam etmektedirler. Geçmişte yapılanlar, bugün bizlere bu çabaları anlamlandırmak ve geliştirmek için yol göstermektedir.

Bu bağlamda Osmanlı kadın dergileri, geçmişten günümüze kadınların seslerini bize taşımakta ve bize bu mücadelenin ne kadar uzun soluklu olduğunu anlatmaktadır. Çabamız geçmişten bugüne uzanan bu seslerin duyulmasını sağlamak içindir.

Şeyda Aysun Oğuz

Çeviriyazıda Kullanılan Yöntem

Metnin transkripsiyonu (çevriyazı) yapılırken günümüz Türkçe gramerine bağlı kalınmıştır. Bu bağlamda elif 'in (ا , إ) karşılığı olarak “a”, vav'ın (و) karşılığı olarak “u”, ye'nin (ي) karşılığı olarak “i” harfleri için şapka (^); ayın (ع) ve hemze'nin (ة , ء) karşılığı olarak da kesme işareti (') kullanılmamıştır. B, c, d, g ile biten Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin yazımında günümüz gramerine uygun olarak p, ç, t, k kullanılmıştır. Arapça ve Farsça kökenli kişi ve bazı yer isimleri orijinaline uygun şekilde yazılmıştır. Kelimelerin birbirinden ayırt edilmesi amacıyla yazımı farklı ancak Türkçe kullanımı aynı kelimelerde “ ’ ” veya şapka işareti kullanılmıştır. Ayrıca günümüz Türkçesine uzak Arapça ve Farsça kökenli bazı kelime ve tamlamalar da yukarıdaki kuralın dışında tutulmuştur.

Aidiyet bildiren kelimelerde yaygın kullanılanlar dışında nisbet i'si (i) kullanılmıştır.

Farsça ve Arapça kökenli kelimelere gelen “yâb”, “ber”, “dâr” (dar), “pür”, “engiz”, “âne”(ane), “kâr”, “gâh” “firîb”, “âmiz”, “nevâz”, “dîde”, “şinâs”, “mend”, “güzâr”, “perest”, “bî”, “nâ” gibi ekler bazı yaygın kullanımlar hariç “tire” (-) işaretiyle ayrılmıştır.

Arapça kökenli kelimelerde harf-i cerrler, bazı yaygın kullanımlar hariç, “tire” (-) ile gösterilmiştir.

Düzeltilmeler ve açıklayıcı ifadeler ve kapsamlı açıklamalar dipnotta yapılmıştır.

Basım hataları nedeniyle farklı okunan kelimeler dipnota eklenmiş ve “çn” ibaresi ile vurgulanmıştır. Okunamayan kelimeler de dipnotlarla belirtilmiştir.

Yabancı kişi ve yer isimlerinin orijinal yazılışı dipnot olarak verilmiştir.

Metinlerde geçen ve günümüz Türkçesine uzak Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin karşılıkları dipnot olarak verilmiştir.

Metne eklenen sözlük dipnotları rakamla, orijinal metinde geçen dipnotlar yıldız işaretiyle (*) gösterilmiştir.

Metinde var olan köşeli parantezler ({ }) formunda gösterilmiştir.

Temel olarak metnin aslında yer alan noktalama işaretleri kullanılmıştır, ancak anlam akışını bozan yerlerde bu noktalama işaretleri kaldırılmıştır/eklenmiştir.

Düzeltilme yapılan yerler dışındaki ifade ve anlam bozuklukları orijinal metne aittir.

Osmanlıca metin içinde yer alan Fransızca, Almanca, vb yabancı dillerdeki kelimeler, ilgili dönemde okunuşuna göre yazıldıkları için olabilir diye aslına uygun okunmaya çalışılmıştır. Şüphe olan kelimeler için sadece harfler yazılmış ve dipnotlarda yazımda olan harfler belirtilmiştir.

Sayılar da yer alan reklamlar toplu olarak ana metnin sonuna eklenmiştir. Her bir reklamın altında hangi numaralı sayılarda yer aldığı belirtilmiştir.

Dipnotlarda yer alan bilgiler için genel olarak “sozluk.gov.tr” adresinde yer alan Türk Dil Kurumu Türkçe Güncel Sözlük, “wikipedia.com” adresli sitenin Türkçe, İngilizce, Fransızca sayfaları, “Lugatim.com” adresinde yer alan Kubbealtı Lugatı, “islamansiklopedisi.org.tr” adresinde yer alan Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi sayfalarından faydalanılmıştır.

Teşekkürler

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın, "Kadınların Belleği Dizisi 3- 35. Yıl Projesi" yle bir önceki projeden kalan 32 derginin çeviri yazımının yapılması kapsamında, Kadınlar Dünyası dergisinin 131-140 numaralı sayılarının çeviriyazımını tamamlamış bulunuyorum. Çalışmalarım sırasında, gösterdikleri destek için Aslı Davaz, Birsen Talay'a, Sinan Çuluk'a, Farsça konusunda desteği için Dr. Mîlâd Salmânî'ye çok teşekkür ederim.

Varlıklarını her daim hissettiğim aileme de, bu çalışmada beni destekledikleri için ayrıca teşekkür ediyorum.

Bu çalışmayı kendi yollarını çizen ve her şeye rağmen inatla yürümeye devam eden sevgili ekip arkadaşlarım ve yoldaşlarım **Elvan Angün**, **Nilgün Arın** ve **Jülide Yazansoy**'a ithaf ediyorum.

Şeyda Aysun Oğuz

Numara: 131

Cumartesi 15 Şubat 1329 –2 Rebî'yyü'l-âhir 1331

Nüshası 60 paradır.

Nüshası 60 paradır.

Abone bedeli: Seneliği
posta ücretiyle 100, altı
aylığı 60 kuruştur.

Sahibe-yi imtiyaz:
N. Ulviye Mevlan

Adres: Nur-ı Osmaniye
civarında Servili Mescid
Numara 11

Memalik-i ecnebiye için
seneliği 38, altı aylığı 20
franktır.

Kadınlar Dünyası

İhtar:
Gönderilen makalat
derc edilsin edilmesin
iade edilmez.

*Kadınlık, hukuk ve menafîini müdafaa eder,
Cumartesi günleri neşr olunur, musavver gazetedir.
Sahaîfimiz cins ve mezheb tefrik etmeksizin muhterem
Osmanlı hanımları asarına küşadedir.*

Çeviriyazı: Şeyda Aysun Oğuz

Kontes dö Ankastr ve çocukları La Comtesse de Ancaster et ses enfants

Kadınlık – Maarif Nazırı

Birkaç sene evveline gelinceye kadar kadınların lüzum-ı tahsilinden, seviye-yi irfanlarını yükseltmek ihtiyac-ı hayatısından, ferdanın müdeb-birânını¹ dizlerinde yetiştirecek validelerin bu vazife ile mütenasip bir kudret-i ilmiyeyi hâiz olmaları bedâhetinden² bahsetmek günah idi, günah-ı kebâirden³ idi.

İlan-ı meşrutiyeti müteakip vâkıâ bir, iki gazete, üç, dört hatip bu lüzumdan, bu ihtiyaçtan, bu bedâhetten bahsettilerse de bu sözler hiçbir vakit sözden ileri gidemedi ve ciddi hiçbir teşebbüs görülemedi. Ahmet Rıza Bey'in⁴ tesisine teşebbüs ettiği İnas Sultanîsi bile tesis olunamadı. Halbuki

1 Müdeb-birân: tedbirli davranan kimseler

2 Bedâhet: apaçıklık

3 Kebâir: büyük günahlar

4 Ahmet Rıza Bey (1858-1930): Osmanlı siyasetçi, eğitimci ve ideolog, İttihat ve Terakî'nin önde gelen kurucularından, Jön-Türk grubunun önde gelenlerinden, Auguste Comte'un Pozitivizm felsefesini Türkiye'ye getiren kişidir

etrafımızı sarmış olan memleketlerin anaları okuyor ve okutuyor, öğreniyor ve öğretiyor ve yükseliyor ve yükseltiyordu.

Asrın icabatını müdrik, münevver ve münevver validelerin yetiştirdiği gençlerden mürekkep Balkan ordularının, son harb-i felaket-engizde, kazandıkları muvaffakiyetlerle gösterdikleri tefevvuk-ı¹ maddî ve manevî, bizleri bunun sevâikini² araştırmaya sevk etti. Bugün bütün memleket, bütün dünya ittifak etti ki bu saikler: mekatib-i ibtidaiye ve analardır.

Mecmuamız ilk defa olarak kadınların da tahsil-i âliyi takip etmelerinden bahsettiği, bunu talep ettiği vakit birçok itirazlara hedef olmuş idi. Fakat biz bu itirazlarla meyus olmuyor ve gaye-yi teessüssümüzden biri olan “kadınlara tahsil-i âlî” yi istihsal için neşriyatımıza devam ettik.

Maarif Nazır-ı muhteremi Şükrü Beyefendi Hazretleri’nin bundan birkaç hafta evvel Darülfünun Konferans Salonu’nda kadınlara mahsus dersleri tesis buyurdıkları vakit elbette ki pek çok memnun ve müteşekkir olduk. Fakat biz âtî için ilk atılmış bir hatve-yi tekemmül addettiğimiz ve bu ilk adımı rehâ-kâr³ ve hayat-fezâ⁴ adımların takip edeceğine mutmain⁵ bekliyorduk.

Maarif Nazır-ı muhteremi Beyefendi Hazretlerinin Lâ-Turkî’de⁶ manzûrumuz olan beyanat-ı ahîreleri bu intizarda haklı olduğumuzu izhâr ve âtî için pek büyük ümitler ihzâr etti. Muhterem nazırımıza beyanatlarından dolayı bî-pâyân-ı şükranlarımızı takdim eder iken bu sözlerin pek yakın bir âtîde âsârını görmekle bahtiyar ve mutmain olacağımız yolundaki imanımızı da izhardan nefsimizi men’ edemeyiz.

Bize âtî için pek büyük ümitler veren ve bütün kadınlığın minnet-dârlığını celbeden bu beyanatlarında Nazır Beyefendi Hazretleri:

{Genç Müslüman kızlarını da tahsil-i âliden müstefid etmek ihtiyacı kendini her gün daha ziyade hissettiriyordu. Bu ihtiyacı tatmin edecek bir başlangıç olmak üzere Darülfünun Konferans Salonu’nda serbest dersler

1 Tefevvuk: üstün olma

2 Sevâik: sebepler

3 Rehâ-kâr: kurtarıcı

4 Hayat-fezâ: hayat arttıran, canlandıran

5 Mutmain: rahatlamış, emniyete ermiş

6 Lâ-Turkî: La Turquie

tesis ve öğleye kadar evlerindeki dahilî işleriyle meşgul olanların da bu derslerden istifade edebilmeleri için dersleri öğleden sonraya tertip ettik.

Münevver ve münevvir¹ bir valide, muktedir bir nâzıma, iyi bir zevce olabilmek için bir kadına lazım olan bütün malumat bu derslerle verilecektir. El işlerinden maada fûnun-ı hazıra ve ilm-i terbiye-yi etfal bu derslerde mühim mevkiller işgal edeceklerdir.

Bu seneki programın hutut-ı esasiyesi ilm-i terbiye-yi etfal, hıfz-ıs-sıhha ve tarih-i umumîdir. Kadınların ne gibi hukukî talep, ne gibi vezaifî tahammül edebileceklerini tayin edebilmeleri için de hukuk-ı nisvan dersleri verilecektir ki bunlardan mühim istifadelere intizar ediyoruz.

Gelecek seneden itibaren bu serbest dersler daha ziyade tevsî' ve tanzim edilerek devam mecburî olacak ve yalnız liselerden mezun olan genç kızlar kabul edilecektir.

Bu suretle istikbal için en yeni ve en mükemmel silahlarla mücehhez bir muallime ordusu yetiştireceğiz ve bu sayede talebeler ders yaparken bile çarşaf taşımak azâbından kurtulmuş olacaklardır.

Esasat-ı diniyeye münâfi² olmadığından pek yakın bir âtîde Tıp Fakültesi'ne de genç kızlar kabul edileceklerdir.

Genç kızların talim ve terbiyesi en ziyade ehemmiyetle iştigal ettiğimiz mevadd-ı esasiyeden biridir. Bu talim ve terbiye Avrupa ve müessesatında verilenin aynı, hür ve medenî bir talim ve terbiye olacaktır. Fî-mâ-ba'd temeddün ve terakkiye mâni olan bâtil itikatlara, câhil-âne taassublara katiyen ehemmiyet vermeyerek kızlarımızı vatan ve millet mefkureleriyle³ münevver ve mücehhez olarak yetiştireceğiz.}

Buyuruyorlar.

Şimdiye kadar beyanat-ı resmîyede dâima tahkir edilmiş, dâima hakk-ı hayat ve tefekkürden mahrum bırakılmış olan kadınlık; bu beyanatı bundan böyle terakki ve teceddüd yolunda atacağı hatvelerin hükümet tarafından ta'vik⁴ değil teşvik edileceğine berâat-i istihlâl⁵ addeder.

1 Münevver ve münevvir: aydınlanmış ve aydınlatan

2 Münâfi: aykırı, karşıt, uygunsuz

3 Mefkure: ülkü, ideal

4 Ta'vik: geciktirme, alıkoyma

5 Berâat-i istihlâl: bir esere konusuyla ilgili ifadeler kullanarak güzel bir üslûpla başlamak anlamında edebiyat terimi (<https://islamansiklopedisi.org.tr/beraat-i-istihlal>)

Esasen mülkü içinde bulunduğu gayyâ-yı cehl ve sefaletten kurtarmaya bir azm-i Hüda-pesend-âne ile çalışan hükümetimizden de biz bunu beklerdik. Çünkü:

Elbet değıl nasibi mezellet kadınlığın
Elbet değıl melekliğin ümidi zulüm ve şer
Elbet sefil olursa kadın alçalır beşer

Ulviye Mevlan

Konya Tahassüsâtı¹

Konya'ya geleli bugün beşinci gündür. Memleketin birçok yerlerini gezdim, gördüm. Başta vali-yi vilayet Beyefendi Hazretleri'nin refika-yı muhteremeleri hanımefendi, Celi Efendi Hazretleri'nin refika-yı muhteremeleri hanımefendi oldukları halde tekmil memurın refikaları hanımefendilere gerek kendi namına ve gerek mensubiyetiyle müftehir olduğum “Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti” namına teşekkürler ederim. Çünkü burada gördüğüm âsâr-ı ihtirama hiçbir meziyeti hâiz bulunmayan şahsiyetim hakkında değıl âtîde âmm-ı² İslamiyet ve insaniyete büyük hizmetler edecek olan Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti'ne ibraz edilmiş nazarıyla bakarak cemiyetim namına teşekkürlere borçluyum.

Konya şehri vâsi' bir ovanın ortasında inşa edilmiş, yokuşsuz, inişsiz düz bir memleketidir. Kış olmak münasebetiyle etrafındaki ağaçlar kuru ve çıplak bir halde iseler de ilkbahar ve yazda ağaçlar yeşillendiğı zamanlar şehrin latif bir manzaraya mâlik olduğu anlaşılıyor. Şehrin karşısında Meram namında sık ağaçlıklı bir mesire-gâh var, henüz gidip görmedim.

Fakat ismine Meram demekle Hazret-i Mevlana bura ahalisine bu kelimayı ezberleterek dâima tahattur etmeyi ve her şeyin meram ile meydana gelebileceğini bildirmeyi istemiş fakat heyhat, bizde anlayacak kafa yok! Dün Cenab-ı “Mevlana'yı” ve Hazret-i “Şems” i ziyaret ettim. Sahib-i Mesnevî'nin kadınlar ve kadınlık hakkında ruhaniyetinden istimdad ettim. Bakalım himmet edecek mi? Konya'nın en mürtefi' tepesinde inşa edilmiş olan âsâr-ı Selçukiye'den Alâaddîn Câmi'ini gezdim. Câmi' birçok âsâr-ı

1 Tahassüsât: duygulanmalar

2 Âm: herkese ait, halk tabakası

atıkayı hâvidir. Mamafih antikacılık hakkında hiçbir vukûfum olmadığı için size fazla tafsilat veremeyeceğim, yalnız o zamanın sanatıyla bu zamanı mukayese ettim. Eyvah, ne kadar tedenni etmişiz.

Biliyorsunuz ya benim meşhur hastalığım maariftir. Buranın mekatib-i İslamiye'sinden ibtidaî ve rüşdî mekteplerini ziyaret ettim. Eyvah, eyvah, zavallı etfal-i İslamiye ırkın bozukluğu kâfi değilmiş gibi bî-çareleri öyle yerlerde oturtuyoruz ki insan kıymetli bir pilicini oturtmaz, değil evladını! Yerden bir metre kadar yüksekçe bir bina, basık tavanlar, pis boğucu zehirleyici bir hava tasavvur ediniz. Daha kapıdan girerken insanın nefesi darlaşıyor, göğsü kapanıyor. Emin olunuz oradaki etfalın pek çoğu tesemmüm-i¹ tedricî ile ölüme mahkumdur. Kalabalık odaların hava-yı mesmumu² içinde solmaya mahkum olan bî-çare yeni nesil. Heyet-i tali-miye faal ve zeki. Fakat bî-çareler ne yapsınlar, vesait tamamen mefkud³. Onlar da çocuklar gibi havasız, güneşsiz yavaş yavaş solmaya mahkum. Sonra anasır-ı gayr-ı müslime ile papaz mekteplerini göz önüne getirmeli. Alâaddîn Tepesi'nden şehre doğru bakınca gözüme birkaç muhteşem bina ilişti. Sordum anasır-ı gayr-ı müslime ile Frerlerin mektepleri⁴ imiş.

“Ya Ben Öleyim mi Söylemeyince”

Aman yarabbi âtiyi düşündükçe çıldırmamak işten değil. Peki ama biz böyle yeni nesli sıksa, cılız, ma'nen maddeden zayıf büyütürsek Allah için bu memleketin âtisi ne olur? Burada gördüğüm mektep talebelerinin hemanki hepsi zeki. Çehreler bunu ispat ediyor. Fakat hemanki hiçbirisinin benzinde kan yok. Zayıf beden, zayıf fikri intaç eder. Bunlar bir, iki sene sonra hiçbir işe yaramayacak bir hale gelirler, sonra memleketin âtisi ne olur? Bari teneffüs edecek bir bahçeleri olsa, hiç olmazsa saatte bir çıkıp azıcık temiz hava alsalar, o da yok.

Sonra bir de diğer mektepleri göz önüne getirelim. Bol hava ve ziya

1 Tesemmüm: zehirlenme

2 Mesmum: zehirlenmiş

3 Mefkud: mevcut olmayan, yok

4 Frerlerin mektepleri: Saint Jean-Baptiste de la Salle tarafından kurulan Frerler Cemiyeti (Lasalle Enstitüsü) 1841'de Türkiye'ye gelmiş, ilk olarak İzmir ve İstanbul'da birer okul açmıştır, günümüzde Saint-Joseph Fransız Lisesi halen eğitime devam etmektedir

içinde usul-ı hazıraya tevfikân tedris olunan bahtiyar çocuklar sıhhat tamam fikir parlak, malumat kâfi, pür-ümid, ya biz? Bilmem!

Teessüf olunacak bir şey varsa o da bizde ümit verecek âsâr da yok. Haydi şimdiye kadar olamamış, bari halkta azıcık fikr-i teşebbüs olsa! Biz her şeyi hükümetten bekleriz. Yani mümkün olsa ağzımıza lokmayı vermek için de yine ondan istimdad edeceğiz. Gerçi bize rehber olacak yine hükümettir, fakat; azıcık ahalide de gayret olmalı. Şimdi ahali ittifak etse biraz gayret gösterse Konya gibi bir vilayette mükemmel iki mektep binası olamaz mı?

Cehlin tevlid ettiği âsârı memleketin her yerinde olduğu gibi burada da ma'-ziyâdetin¹ bulabilirsiniz. Ne çare, fena devrelerin eserleri öyle bir, iki sene içinde zâil olmaz ki zaman ister, ikdam² ister.

Bizim dünyamız buraya da geliyor. Münevver-ül-fikir hanımlarımızın bazıları abone olmuşlar takdir olunur. Burada hamiyetli bir hanım bir iş-hâne açmış, büyük bir gayretle işe başlayarak memlekette fikr-i sanatı uyandırmaya gayret ediyor, şayan-ı takdirdir. Şimdi biz buradaki hanımefendilerle bir cemiyet teşkil ederek bu dikiş-hâneyi ilerletmeye çalışıyoruz. Bakalım muvaffak olabilecek miyiz?

Buradaki ikâmetim uzun müddet devam etmeyeceği için daha fazla iş görmek mümkün olmayacak. Yalnız Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan namına bu iş-hâneye bir küçük hizmet görebilsem bahtiyarım.

Konya: Aziz Haydar

Romanya Mektubu

Şarka vâki' olan son seyahatim, hele İstanbul'da imtidat eden ikâmetim, Müslüman kadınlarını yakından tedkik imkanını verdi. Kadın ister İstanbul'da olduğu gibi harem dairesinde mahpus olsun, ister Avrupa'da olduğu gibi mutlak bir hürriyete sahip olsun, ruhu her yerde bir ve aynıdır.

İster kanun ona her hakkı versin, ister yüzünü örterek, teneffüs hakkını bile kıskansın, o dâima insaniyetin saadet ve terakkisi için mübareze ede-

1 Ma'-ziyâdetin: fazlasıyla, bol bol

2 İkdam: sebat ve gayretle çalışma

cektir. Müslüman kadını zevcinin esiri, onun mal-ı hâssı¹, gözlerinin ve hislerinin alet-i tezevvukudur². Ananât-ı kadime kendisini her türlü sa'y-dan men' ettiği için çalışarak hayatını kazanamaz.

İster geçirdiği hayat-ı mahbusiyetin tesiriyle olsun ister tâlî' onu bir alet-i zevk olmak üze[re] yaratmış olduğundan münbais olsun; kuvve-yi müfekkiresi uyuşuk ve ibtidaî bir haldedir.

Müslüman kadınları bu uyuşukluğun, bu ibtidaîliğin haysiyetlerini muhil³ olduğunu idrak ve bu esaretin, pek haksız olduğuna iman ile istirdad-ı⁴ hak ve hürriyet için aralarında bir gayret ve faaliyet başlamıştır.

Bir kadın maddî veya manevî sa'yla bir erkeğe muavenet eder, ona duçar olacağı müşkilat esnasında imdad ederse neden bu ahlaksızlık olsun?

Hele bu yaşmak bir kadının, hayatta etrafına bakarak yürümesi, serbest teneffüs etmesi neden sukût-ı ahlaka delalet edebilsin?

Vatanım olan Romanya'da, kadının mevki'ini sizlere telhisen⁵ izaha çalışacağım.

Biz, Romanya kadınları, şimdi bir hürriyet-i mutlakadan istifade ediyoruz. Fakat mutlak kelimesi tamamıyla doğru değildir. Bizde kadın dışarı çıkabilir, nezdine erkekleri kabul edebilir, akşamları korkusuz gezebilir, hareketinde tamamıyla serbesttir.

Fakat nazar-ı kanunda mesele başkalaşır ve kadınla erkek beyninde farklar başlar. Evli bir kadın emlakını zevcinin rızası olmadan ne satabilir ve ne de icar edebilir. Zevc zevcesinin bütün emlakının sahib-i hakikîsi olur ve onu arzu ettiği gibi idare ile tasarruf eder. Zevcinin müsaadesi olmadan ne bir mukavele imzalayabilir ve ne de bir teşebbüs-i ticarîde bulunabilir. Pekiye görüyorsunuz ki bizde bile kadının hürriyeti mahduddur, çalışarak kazandığı parayı bile zevci arzu ettiği gibi tasarruf eder.

Romanya'da kadın doktor, muallim, memur, amele olabilir ise de avukat ve rahip olamaz. Kadınlar hakk-ı intihaba malik olmadıklarından – vâkıâ bu pek mühim bir mahrumiyet değildir – ne mebus, ne de âyân olabilir.

1 Mal-ı hâs: bir kişiye ait varlık, mülk

2 Tezevvuk: zevk alma

3 Muhil: bozan, ihlal eden

4 İstirdad: geri alma

5 Telhisen: özetleyerek

Kanunun erkekle kadın beyrinde kabul ettiği bu tefâvüt¹ Romanya'da da bir feminist cereyanı tevlid etti. Bu cereyanın reisesi Madam "Öjeni Yankulesku² Deret" in etrafına mühim miktarda amele ve kibar sınıfına mensup kadınlar toplanmıştır. Bazı mühim erkekler de bu kadınlara iştirak ile kavaninin kadınla erkeği müsavi kabul etmek surette tadili istihsal için mübarezeyle karar vermişlerdir. Bu cemiyetin makâsı yalnız tadil-i kavanin olmayıp aynı zamanda erkek kadın çalıştığı halde ondan pek az gündelik alan kadının gündeliğinin tezyidi, yemek yemek için evlerine gitmeye vakit bulamayan amele kadınların, muhit-i mesailerinde ucuz lokantalar bulunmadığından, pek fena bir surette gıdalandıklarından kadınların topluca bulundukları mesai mevki'inde ucuz ve temiz lokantalar küşadı ve saire gibi içtimâî makâsı da cemiyetin programında dahildir.

Bu cemiyet – Avrupa'da olmakla beraber – bundan on sene evveline gelince kadar gayr-ı mesture olduğu halde bile bayram günlerinde zevcinin elini öpen sokakta onun arkasından yürüyen ve zevcinden bahseder iken asla zevcim veya pul diyemeyip dâima (efendim) demeye mecbur olan Romanya kadınları için mühim bir hatve-yi terakkidir.

Bükreş: Lia Harşo

*Leylî ve Meccanî Şemsülmekatip
Fındıklı'da*

*İnas ve zükura mahsus
Ana sınıfı ibtidaî ve rüşdî kısımlarını hâvîdir*

1 Tefâvüt: farklılık

2 Öjeni Yankulesku: Eugenia de Reuss-Ianculescu (1866-1938): Romanyalı aktivist, öğretmen, yazar, Romanya'da 1894 yılında kurulan ilk feminist örgüt Kadınlar Birliği'nin kurucusu, 1910'da Kadınların Kurtuluş Derneği'nin kurucusu (bu dernek 1913 yılında Rumen Kadın Hakları ve Görevleri Birliği adını almıştır)

Şemsülmekatib'in temsillerinden: Vatan-perver Kalbi: Bulgar eşkiyasının hücumuna uğrayan bir İslam mektebinde hocanın gösterdiği fedakârlığı temsil eder.

Yeni Usulde Millî Mekteplere İhtiyacımız

Siyasî, iktisadî bütün felaketlerimizin en birinci âmili; mektepsizlik, maarifsizlik olduğu düşünülürse, âtî için bedenen ve zihnen kuvvetli, faâl, müteşebbis, azim-kâr, kalp ve ahlak sahibi güzide bir nesil yetiştirebilecek yeni mektepler tesis etmek ihtiyacı derhal tezahür eder. Diğer cihetten, memleketimizde bulunan ecnebî mekteplerinin, çocuklarımızın terbiye-yi diniye ve vataniyesi noktasından ne müthiş bir tehlike teşkil ettiğini ve bu müesseselere – velev birkaç sene için olsun – devam eden çocukların İslamiyet ve milliyetlerinden neler kaybettiklerini takdir etmeyecek bir iz'ân sahibi yoktur zannederiz. Fakat hakikî vatan-perverlik; bu felaketleri yalnız teessüfle karşılamak değil, kuvvetli ve meşru' vasıtalarla bu mekteplerin fenalıklarını tahdid eylemektir. Bunun için kuru kuruya nasihat da kâfi gelmez. Ecnebî müesseseleri gibi mükemmel şerâitte millî mektepler yapmak ve bu memleketlerde hakikî adam yetiştirmek çarelerini aramak; işte bu tehlikenin en kat'i çaresi bundan ibarettir.

Şemsülmekatib'in Gayesi ve Yeni Teşkilatı

Yirmi üç senelik bir mazi-yi mesaiye malik olan şemsülmekatib; “ec-nebî mekteplerine karşı millî mektepleri hazırlamak” ihtiyacını nazar-ı itibara alarak, bu seneden itibaren usul-ı terbiye ve tedrisini esaslıca ıslahı tasavvur eylemiştir. “Bir mektebi idare eylemek” ile “bir mektepte nesli terbiye etmek” esasen birbirinden ayrılmaz şeyler olmakla beraber, her biri ayrı bir vukuf, ayrı bir ihtisasa tevakkuf eder. Şemsülmekatip bu meselede lüzumu kadar ciddiyet ve ehemmiyetle hareketi kendisine bir düstur ittihaz eylediği içindir ki terbiye ve tedris meselelerini asıl idare meselesinden ayrıca nazar-ı ehemmiyete alarak bu hususta “Darülmuallimîn Fen-i Terbiye muallimi İsmail Hakkı Beyefendi” nin nezaret-i terbiyevîyesine müracaat eylemiş ve bu nezareti tesise muvaffak olmuştur.

Ana Kısmı

Ana sınıfı; dört yaşından yedi yaşına kadar çocuklara mahsustur. Bu kısmın tabiat-ı esasiyesi; terbiyevîdir¹. Burada çocuklara kitap okutulmaz; söylemek, anlamak, yürümek; elini, ayağını, gözünü, kulağını kullanmak öğretilir. Ana sınıfı bütün manasıyla bir “terbiye ve hayat sınıfı”dır. Ana sınıfı mütemeddin memleketlerdeki “çocuk bahçeleri” ne mahsus usul-ı terbiyeyi tatbik eder. Kır ve bel işleri bu sınıfın başlıca meşgalesini teşkil eder. Ana sınıfına devam eden mini mini çocukların ayrıca bahçeleri, oyuncakları ve mürebbîlerinden başka hizmetlerine tahsis edilmiş hizmet-kârları vardır. Maarif Nezareti; Şemsülmekâtip ana sınıfında tatbik edilen esasat-ı terbiyeviyeyi ahîren tanzim edilen resmî programla aynen tamim eylemiştir.

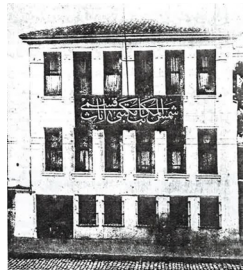
1 Terbiyevî: terbiyeye ilişkin, eğitici

Hal-i Hâzırı ve Âtisi

Şemsülmekatip, teşkilat-ı hazırasına nazaran ana sınıfı, ibtidaî ve rüşdî kısımlarını ihtiv[a] eylemektedir. Fakat gelecek seneden itibaren talim ve terbiye için pek dar olduğu bu muhiti biraz daha genişletmeye karar vermiştir. Çünkü altı, yedi senelik bir emekle yetiştirdiği talebeyi, ikmal-i tahsil için diğer müessesata tevdi' eylemek, çok defa bu emekleri mahv eylemekten başka bir netice vermiyor. Diğer cihetten, evladına muntazam ve mütemadî bir tahsil göstermek isteyen ailelerin mektebe intisabı da mümkün olamıyor. İşte bu mahzurlara mahal kalmamak¹ üzere gelecek seneden itibaren tedricen idadî, Darülmuallimîn, ana muallimesi ve darülmuallimat kısımlarını küşad eyleyecektir. Şu suretle ibtidaî kısmına çocuklarını gönderenler, rüşdî tahsili nihayetinde çocuklarını başka mektebe göndermeye mecbur kalmayacaklardır. Çünkü o zaman idadî, darülmuallimîn ve darülmuallimat kısımları açılmış bulunacağından tahsil-i tâlîlerini Şemsülmekatib'de ikmal edebilecekler ve mektep değiştirmek mecburiyetinde kalmayacaklardır.

Binası ve Şerâit-i Maddiyesi

Şemsülmekatib'in binası, yeni usul-ı terbiyenin bütün icabatına muvâfıktır. Müteaddid ders-hâneleri, salonları, yemek-hâneleri vardır. Mevki'i itibarıyla da denilebilir ki Şemsülmekatib; payitahtın en hakim ve mürtefi' noktalarından birinde bulunmaktadır. Bahçeleri boydan boya Boğaziçi'ne nazırdır. Bahçeler hem geniş, hem de müteaddiddir. Hava ile ziya; bu mektebin dâima temasta bulunduğu iki unsur-ı hayattır.

Mektebin Fındıklı'da Mebusan Dairesi ittisalinde kâin inas kısmı

1 Mahal kalmamak: gerek olmamak

Usul-ı Terbiye ve İnzıbat

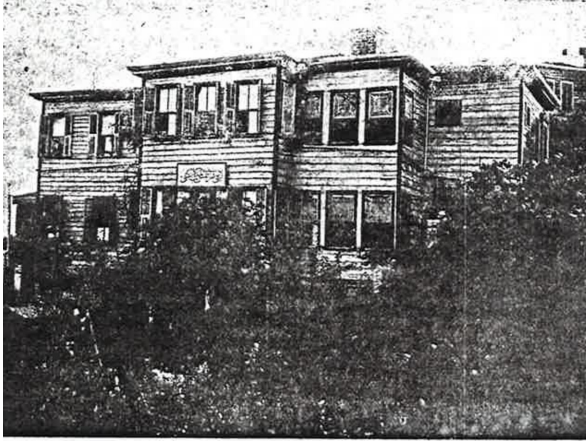
Şemsülmekatib'in terbiyeden anladığı mana “mükemmel adam yetiştirmek” tir. Mektep bu mükemmelliği, talebesinin yalnız hafızasının kuvvetinde, malumatının çokluğunda değil, bedende, fikirde, histe, iradede gözetir. “Yarınki hayatın mübarezelerine göğsünü gerekcek şeraitte mücehhez, yani mütefekkir, hassas, seciye sahibi, tam ve müstakil şahsiyetler yetiştirmek, âtîde Bulgarlara, Yunanlılara mağlup ve mahkum olmayacak yeni bir nesil hazırlamak” İşte Şemsülmekatib'in çocuk terbiyesinden anladığı mana budur. Onun için mektebin usul-ı idare ve inzıbatı esir ve mahkum değil, hür ve vicdanıdır. Çocukları dövmek, korkutmak, sıkmak, utandırmak, oynatmamak gibi zihnen ve bedenlen neşv ü nemalarına mâni' olacak menfi öldürücü terbiyenin bu mektepte mevki'i yoktur. Talebe; muallimleri gibi hukuk-ı şahsiye ve insaniyesine tamamıyla maliktir. Bu hukuk, mektebin nazarında pek muhteremdir. Şemsülmekâtib, terbiyedeki gayesine varmak için fen-i terbiyenin bütün vesaitinden, imkanlarından istifadeyi düşünür. Ez-cümle yeni terbiyenin: riyazat-ı bedeniye¹, ziraat; resim, el işleri, inşad², konferans,

Temsil resimlerinden: Yavuz Sultan Selim'in tahtına cülusu, vükelanın müzakeresi

1 Riyazat-ı bedeniye: bedeni terbiye etmek için yapılan işler

2 İnşad: şiir söyleme

Zükür kısmı

...musiki, gezinti, tarihî ve ahlakî temsiller, terbiye-yi bedi'a ve sanat-kâr-âne, hayat-ı içtimâiye gibi bütün aksamını bir hesap, bir lisan dersi gibi aynı ehemmiyetle tatbik eyler. Şemsülmekatib; usul-ı terbiyece dünyanın en meşhur bir müessese-yi terbiyesi olan İngiltere'de kâin (Abbolts Ome) a¹ benzer.

Temsil resimlerinden: Murad-ı Hüdavendigar'ın şehadeti piyesinde

1 Metinde bu şekilde yazılmış – çn

Usul-ı Tedris

Şemsülmekatib; nesl-i âtinin hayatta muvaffakiyeti için en birinci şart; sağlam bir terbiye olduğunu ve malumatın faydası ancak böyle bir terbiyenin vücuduyla kaim bulunduğunu takdir eyler. Mektebin tedristeki gayesi; çok öğretmek değil, mümkün olduğu kadarını öğretmek, fakat öğrettiğini iyi öğretmek ve mektepte öğretilmesi mümkün olamayan malumatın âtiyen iktisabı için de lazım olan vesaiti, kâbiliyatı talebesine kazandırmaktır. Onun için “ezbercilik” bu mektebin ders-hânelerinde yaşamayan bir su-i i’tiyâddır. “Anlamak, düşünmek, hazmetmek” işte usul-ı tedris için mebdede teşkil eden şart budur. Şemsülmekatib’in hesap, hendese, malumat-ı fenniye gibi birçok dersleri tecrübî ve ayanîdir¹. Derslerde talebe, her şeyden ziyade iyi görmeye, iyi düşünmeye alıştırılır; eşya ve hadisat hakkında kat’i ve vazıh hükümler vermelerine ve malumattan hayat-ı hakikiye için kâbil-i tatbik ve istifade fikirler, sermayeler çıkarmalarına gayret edilir. Şemsülmekatib; tedrisatında dünyanın en meşhur mekteplerinden Brüksel’de kâin “Doktor Dekroli² Müessesesi” ni taklit eyler. Umumiyetle derslerinde de tatbik edilen usuller: ayanî usul, tecrübeli usul, faâl usuldür.

Program

Şemsülmekatib programını talim ve terbiyedeki gayesine göre tanzim etmiştir. Bu programın ihtiva eylediği dersler bervech-i âtîdir:

Eczâ-yı şerife³ ve Kur’an-ı Kerim, malumat-ı diniye, musahebat-ı ahlakiye (diniye, tarihiye ve medeniye), alfabe, kıraat, ezber, inşad, konferans, tarihî ve ahlakî temsiller, yazı (sülüs, rika), sarf ve nahiv Fransızca tarih, coğrafya, hesap, hendese, eşya dersleri, ziraat, el işleri, resim, musiki, terbiye-yi bedeniye terbiyevî gezintiler.

1 Ayanî: gözle görülür şekilde

2 Dekroli: Jean-Ovide Decroly (1871-1932): Belçikalı öğretmen ve psikolog, Ecole Decroly adındaki okulu halen onun yaklaşımını sürdürür, öncelikli olarak çocukların biyososyal ihtiyaçlarının karşılanması için okullaşmanın gerekli olduğunu savunur

3 Eczâ-yı şerife: Kuran-ı Kerim cüzleri

Heyet-i İdare, Heyet-i Tedrisiye, Nezaret-i Terbiyevîye

Muallimlik ayrıca bir meslektir. Bu işte yalnız malumat kâfi değil, talim ve terbiye usullerine vâkıf ve ayrıca tecrübe ve ihtisas sahibi de olmak şarttır. Hakikî bir mektep, fahrî yahut devair-i resmîyede memur muallimlerle idare edilemez. İşte Şemsülmekatib bu seneden itibaren her iki noktayı da nazar-ı itibara alarak seyyar ve fahrî muallimler yerine, dâimî ve muvazzaf muallimler tayin etmiştir. Yeni muallimlerin büyük bir kısmı Darülmuallimînlerin genç ve faâl mezunlarından intihab edilmiştir.. Mekteb Heyeti âtîdeki zevattan müteşekkildir:

Müdür:	Mahmut Efendi.
Müdür Muavini:	Tahsin Bey.
Ders Nazırı:	İsmail Hakkı Bey “Darülmuallimîn’de fen-i terbiye ve usul-ı tedris muallimi”
Dâimî Muallim:	Hakkı Efendi “müderris”
Dâimî Muallim:	Ahmet Nuri Bey “Manastır Darülmuallimîni mezunlarından”
Dâimî Muallim:	Niyazi Bey “Üsküp Darülmuallimîni mezunlarından”
Dâimî Muallim:	Behram Lütfü Bey “Manastır Darülmuallimîni mezunlarından”
Dâimî Muallim:	Mehmet Bahattin Bey “Darüşşafaka mezunlarından”
Dâimî Muallim:	Tahsin Bey “Darülfünun mezunlarından”
Resim Muallimi:	Hulusi Bey “Sanayi’-i Nefise Mektebi mezunlarından, ressam”

Nezaret-i Sıhhiye

Talim ve terbiyenin birinci şartı sıhhattır. Mektep çocukları arasında zuhur eden hastalıklar, rahatsızlıklar nezaretsiz kalamaz. Şemsülmekatib bu ihtiyacı düşünerek “Göz Tabib-i Mütéhassısı Esat Paşa Hazretleri” nin Nezaret-i Sıhhiye’sini tesise muvaffak olmuştur. Mumaileyhin tensibiyle

teşekkül eden Heyet-i Sıhhiye erkanından her biri muayyen zamanlarda mektebin bütün talebesini muayene edecekler ve reçetelerini, lazım gelen ihtarat ve vesayayı Mektep İdaresi vasıtasıyla ailelere bildireceklerdir. Talebeden her birinin ahval-i sıhhiyesini kayda mahsus bir defteri vardır. Bu defterler mektep idaresince muhafaza edilip bunlardan zaman ile çocukların terakkیات-ı bedeniyesi tedkik olunur. Bundan başka talebenin dişlerinin sıhhati de ayrıca nazar-ı dikkate alınmıştır. Mektebin Heyet-i Sıhhiye'si âtîdeki erbab-ı ihtisastan teşekkül etmektedir:

Esat Paşa:	Göz Tabib-i Mütéhassısı.
Recep Ferdi Bey:	Emraz-ı Dahiliye Tabib-i Mütéhassısı.
Ali Hüsnü Bey:	Kulak, Boğaz, Burun Tabib-i Mütéhassısı.
Hüseyin Ali Bey:	Emraz-ı Cildiye Mütéhassısı.
Osman Nuri Bey:	Diş Tabib-i Mütéhassısı.
Şevki Bey:	Diş Tabib-i Mütéhassısı.

Yemek Meselesi ve Sıhhat

Bir mektebin hayatında pek mühim olan şeylerden biri de yemek meselesidir. Bunu herkes bilirse de maatteessüf tatbikatına bu kadar ehemmiyet verilmemektedir. Midesini tanzim eylememiş bir çocuktan zihnen terakki, tekamül beklemek pek boştur. Şimdiye kadar mekteplerimizde kiracı bakkallar vardı. Bunlar her şey satarlar, çocuklarımızın midesini bozarlardı. Mektebimiz bu seneden itibaren – ayda temin eylediği sekiz, on liralık varidatı feda ederek – bakkallığı lağv eylemiştir. Binaenaleyh bu seneden itibaren talebenin mektepte yemek yemesi iki suretle mümkün olabilecektir: ya her talebe kendi yemeğini evinden getirecek, yahut evden getirmek istemeyenler nisf-ı leylî yazılarak leylîlerle beraber öğle yemeğini mektepte yiyeceklerdir. Nisf-ı leylîn ücreti, ayda yarım liradır.

Nisf-ı leylîlere verilecek yemek listesi şudur:

- 1 Et suyu yahut çorba
- 2 Etli sebze
- 3 Meyve

Devre-yi Âliye talebesinden iki efendi

Mektep Elbisesi

Yeni bir devre hayata giren Şemsülmekatib; talebesinin muntazam ve yeknesak elbise giymesini pek mühim görmektedir. Maksat; kıyafetle âleme ilan ve nümayiş yapmak değil, terbiye ve intizamdır. Çünkü bir renk ve şekilde elbise; talebe arasında müsavat, uhuvvet ve zevk-i bedînin¹ tesisine pek büyük tesir icra eder. Kıyafette televvünün ise, zevk ve ahlakta televvünü hazırlamak tehlikesi vardır. Onun için Şemsülmekatib'e çocuklarını tevdi' etmek isteyen ailelerin elbise yaptırmak mecburiyeti pek kat'idir. Şemsülmekatib'in elbise için kabul ettiği şekil, resminde görüldüğü üzere gayet zarif ve mütenasiptir. Elbise yaptırmayanlar mektebin her hafta Salı günleri öğleden sonra icra eylediği tarihî ve sınaî gezintilere iştirak hakkından mahrum kalır.

1 Bedîi: estetik

Eski Fransa'da kıyafet-i nisvan

Leylîlik Hayatı

Memleketimizde hakikî bir mektep terbiyesinin, leyilîlik hayatıyla tamam olacağı mütefekkirlerimizin teslim ettiği bir hakikattir. Mektebimiz bu ihtiyacı nazar-ı itibara alarak ailesi taşrada bulunan yahut İstanbul'da bulunup da evladını tamamıyla mektebin hayatına tevdi' etmek isteyen ailelerin maksadını temin için leyli kısmı tevsî' ve ikmal eylemiştir. Şemsülmekatib'de leyli hayatı pek emin ve muntazamdır. Leylîlerin gece müzakeresi nöbetçi kalan muallimler tarafından icra olunur. Leylî talebe, muallimlerinin meclisine dahil olmak hakkını da hâizdir.

Ücret-i Tedrisiye

Şemsülmekatib maişetini yalnız mektebin verdiği maaşla temin eder. Muvazzaf ve dâimî muallimlerle idare edilir bir müessesedir. Terbiye ve tedris işlerini fahrî muallimlerin eline tevdi' etmek; müessesenin ruh-ı idaresine tamamıyla muhaliftir. Bu böyle olmakla beraber Şemsülmekatib bütün masarifini talebe ücretinden temin mecburiyetindedir. Çünkü başka hiçbir varidatı yoktur. Şimdiye kadar hükümetten iane istemeyi de düşünmemiştir.

Ücret-i tedrisiye için nizam-nâmede tasrih¹ edilen bu haddin haricinde aileler tarafından verilecek para; mektebin tesisat-ı cedidesine, levazım-ı tedrisiyesine sarf edilir. Fakat mektep bu haddin tahtında hiçbir tasarruf ve tenzil yapmaya muktedir değildir. Çünkü bu cihetten yapılacak en ufak tasarruf bile, olsa olsa talebenin yiyeceğinden ve – talebeyi gece gündüz talim ve terbiye ile mükellef olan genç ve muktedir – muallimlerin ücretinden olmak lazım gelir ki her ikisi de müessesenin istikbali için tehlikeli, binaenaleyh imkan haricindedir. Evladının talim ve terbiyesi için muayyen ücreti vermekte tereddüd ve tekasül² eden ailelere mektebin hep kat'î olan hareketi: evvela bir ihtar-nâme göndermek ve bir hafta zarfında yine taksit gönderilmediği takdirde, çocuğun mekteple alakasını kesmektir.

Terbiyevî Gezintiler ve Müsamerele

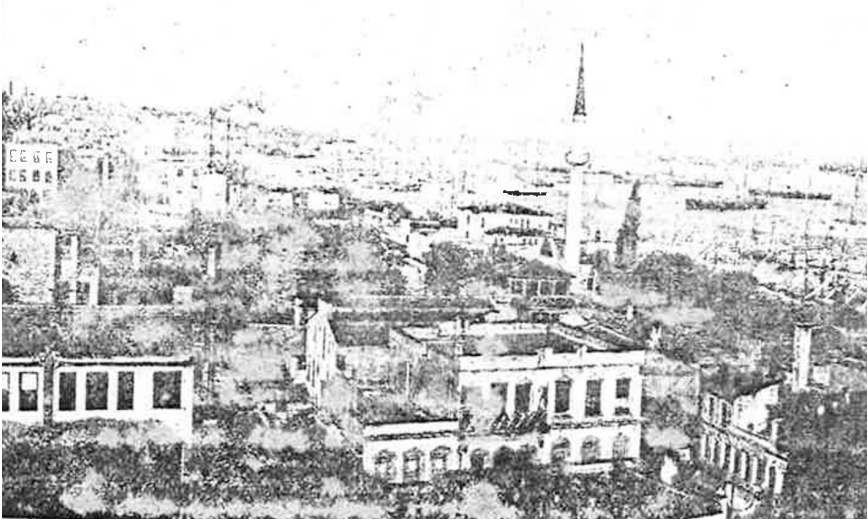
Şemsülmekatib talebesine her hafta Salı günleri öğleden sonra terbiyevî gezintiler icra ettirir. Bu gezintiler; hem terbiye-yi bedeniye, hem de sınıf tedrisatının bir tatbikatı gibidir. Bu gezintiler esnasında payitahtın en güzel ve mürtefi' ve hava-dâr yerlerine gidilerek, çocukların tabiat ve açık hava ile temasları temin edilir. Bu esnada hesap, hendese, coğrafya, eşya derslerinin tatbikatı gösterilir. Bundan başka âsâr-ı mimariye ve müessesat-ı sînâiyenin ziyaretlerine gidilerek talebenin bu vesile ile vesâyâ³ ve ayânî surette talim ve terbiyelerine çalışılır. Bunun gibi, her Perşembe

1 Tasrih: açıklama

2 Tekasül: tembellik

3 Vesâyâ: vasiyetler, öğütler

günü öğleden sonra müsamereler tertip edilir. Bu müsamerelerde talebe ve muallimler tarafından konferanslar verilir, nutuklar okunur ve talebeler tarafından tarihî ve ahlakî temsiller yapılır. Müsamerelerde aileler de hazır bulunmak hakkını hâizdir.

Mektebin bahçesinden Boğaziçi tepelerine bir nazar

İnas Kısmı

Şemsülmekatib ayrıca inas kısmını hâvidir. İnas kısmı heyet-i umumiyesi itibarıyla zükur kısmının teşkilatına maliktir. Şemsülmekatib kızların terbiyesinde kuvvetli bir nesil yetiştirmek gayesini gözetir. Mektebin bu kuvvetli kast ettiği mana “yarıncı hayatın mübarezelerinde mağlup olmayacak bir ferd, içtimâî, hakikî vatanperver evlad yetiştirecek bir valide, erkeklerle mesud-âne teşrik-i mesaî ve hayat eyleyecek bir zevcedir.” İşte mektep; kızlarımıza bu evsafı kazandırmak için çalışır. Kızların terbiyesinde bilhassa idare-yi beytiye, resim ve el işleri, musiki, piyano ve terbiye-yi bedîiyeye ehemmiyet verilir.

Nizam-nâme

- 1- Mektebe leylî ve nehharî kabul edilmek için: il-el-i sâriyeden salim olmak, hüsn-i hal ve terbiye ashabından olduğuna dair elinde bir alamet-i makbulesi bulunmak, tezkire-yi Osmaniye ile aşî şehadet-nâmesini hâiz olmak icap eder.
- 2- Mektebe dahil olmak isteyen talebe imtihan edilerek, ana sınıfı, ibtidaî, rüşdî kısımlarından herhangiisine kesb-i liyakat eder ise o sınıfa kabul olunacaktır. Yedi yaşından ufak çocuklar ibtidaî sınıfına giremezler. Böyle çocuklar yedi yaşını ikmal edinceye kadar ana sınıfında terbiye görürler. Bu madde hükümetin kanununa muvâfıktır.
- 3- Sınıflarda bulunacak talebenin hadd-i nizamîsi kırktır.
- 4- Şakirdanın derece-yi ehliyetleri anlaşılmak üzere Heyet-i Tedrisiye tarafından sene de iki defa imtihan-ı hususîleri icra kılınacaktır.
- 5- Şakird velîlerinin mektepten verilecek numuneye muvâfık elbise yaptırmaları mecburîdir. Elbise yaptırmayanlar mektebin terbiyevî içtimâlarına iştirak hakkından mahrum kalırlar.

Nehharî Talebenin Ücret-i Tedrisiyesi

- 6- Mektebe nehharî olarak dahil olan şakirdanın ücret-i tedrisiyesi senevî üç Osmanlı lirasından altı Osmanlı lirasına kadardır.
- 7- Nehharî talebeden yalnız öğle taamını leylîler ile birlikte yemek arzusunda olanlar, mektep ücretinden fazla olarak ayda yarım lira yemek bedeli tesviye ederler.
- 8- Gece müzakerelerine devam edip istifade etmek hevesinde bulunan nehharî talebeden senevî üç lira ahz edilir.
- 9- Nehharî ücretleri üç taksitte tediye olunacaktır.
Birinci taksit: sene-yi tedrisiye ibtidası olan Eylül'ün başına kadar.
İkinci taksit, Kânûn-ı Sanî'nin başına kadar.
Üçüncü taksit: Mayıs'ın başına kadar.
- 10- Vade-yi muayyenenin hululünde taksit bedelini vermeyen talebenin ebeveynine evvela bir ihtar, sonra müddeti bir hafta olmak üze-

re bir beyan-nâme gönderilir, bu müddet hitamında taksitini ver-meyen şakirdin mekteple alakası kat' edilir.

- 11- Şakirdândan birinin taksit arasında hasbe'l-icab huruc ve ihracı ik-tiza ederse peşin alınan mebalığden bir şey iade edilmez. Bir taksit zamanı arasında kayd olunan talebe o taksit ücretini tamamen tedi-yeye mecburdur.

Nehharî Takasitinin Suret-i Tediyesi

Üç liralık ücûrât-ı seneviye için: birinci taksit: bir lira-yı Osmanî, ikinci taksit: bir lira-yı Osmanî, üçüncü taksit: bir lira-yı Osmanî.

Dört liralık ücûrât-ı seneviye için, birinci taksit: bir buçuk lira-yı Os-manî, ikinci taksit: bir buçuk lira-yı Osmanî, üçüncü taksit bir buçuk li-ra-yı Osmanî. Beş liralık ücûrât-ı seneviye için, birinci taksit: iki lira-yı Osmanî, ikinci taksit: bir buçuk lira-yı Osmanî, üçüncü taksit: iki lira-yı Osmanî. Altı liralık ücûrât-ı seneviye için, birinci taksit iki Osmanlı lirası, ikinci taksit iki lira-yı Osmanî, üçüncü taksit: iki lira-yı Osmanî'dir.

12-Şakirdân, tediyesine mecbur oldukları ücret-i tedrisiyeye nazaran yek-diğerine takdim ve tercih olunmaz. Hakk-ı rüchan ve takaddüm¹; mü-cerred² müktesebât-ı ilmiye ve terbiyelerine göre tayin edilir.

13-Şakirdândan bazılarının tebdil-i hava ve saireden dolayı bir müddet devamları münkatı' olsa bile bu hal ücretin adem-i tediyesine sebep add olun-mayarak o müddetin ücreti alınacağı gibi eyyam-ı tatiliye için dahî ücret alınır.

14-Mektebin inas kısmı mevcut olup ana sınıfından başka üçü ibtidaî, üçü rüşdî olmak üzere altı senedir.

Leylî Kısım

- 15- Leylî kısmına dahil olacak şakirdânın ücretleri üç kısım itibar olun-muştur. Birinci kısım, dâimî leyli, velisi taşrada bulunup da eyyam-ı tatiliyeyi mektepte geçirecek olan talebe içindir. Bunlardan taâm,

1 Hakk-ı rüchan ve takaddüm: Öncelik hakkı

2 Mücerred: soyut, yalnız, tek

yatak, kitap ve kırtasiye masrafları mektepçe tesviye olunmak üzere senevî otuz lira alınır.

İkinci kısım, eyyam-ı tatiliyeyi mektep haricinde imrar edecek talebe içindir. Bunlardan – taâm ve yatak ve kitap ve kırtasiye masrafları mektebe ait olmak üzere senevî yirmi altı lira alınır.

Üçüncü kısım yalnız taâm ve yatak masrafları mektebe ait olmak üzere dahil olan talebeye mahsustur. Bunlardan yirmi dört lira alınacaktır. Leylî ücretleri üç taksitte, yani Eylül, Kânûn-ı Sâni, Mayıs ayları ibtidalarında tediye olunacağı gibi defaten tediye edilirse dahî kabul olunacaktır.

- 16- Dâimî leylîlerin çamaşırlarının tathiri mektebe aittir.
- 17- Dâimî leylî olmayan talebeye Perşembe günü akşamından Cumartesi sabahına kadar haftada iki gece yahut yalnız Perşembe günü akşamı ruhsat verilir. Bu suretle mezun olan leylî efendiler umum talebe gibi Cumartesi sabahı yoklamada hazır bulunacaklardır. Bulunmayanlar bir tezkire ile ibraz-ı mazeret etmeye mecburdurlar.
- 18- Leylî bir şakir[d]le hiçbir vesile ile başlı başına mektepten bir dakika bile infikâk edemez; ve mektebin müsaadesi olmaksızın hariçten hiç kimse ile görüşemez.
- 19- Leylî şakirdlerin yanlarında bulunan fazla parayı ve sair zî-kıymet eşyayı mektep idaresine tevdi' etmeye mecburdurlar. İcab ettikçe alırlar. Bu suretle idareye tevdi' edilmeyen mebalîğ ve eşya zâyî' olursa mektep tarafından tazmin edilmez.

Leylî Takasitinin Suret-i Tediyesi

Yirmi dört liralık ücûrât-ı seneviye için:

Birinci taksit 10 lira, ikinci taksit 8 lira, üçüncü taksit 6 lira.

Yirmi altı liralık ücûrât-ı seneviye için:

Birinci taksit 10 lira, ikinci taksit 8 lira, üçüncü taksit 8 lira.

Otuz liralık ücûrât-ı seneviye için:

Birinci taksit 12 lira, ikinci taksit 10 lira, üçüncü taksit 8 lira.

- 20- Dâimî leylî şakirdân mektebe esna-yı duhûlünde âtidedeki eşyayı bulundurmaya mecburdur:

6 üst gömleği, 6 iç gömlek veya fanila, 6 don, 12 çift çorap, 2 fes, 3 yüz havlusu, 2 çift kundura, 1 terlik, 2 gecelik entarisi, 1 hırka, 2 elbise, biri mektep numunesine muvâfık 1 palto, 1 esvap fırçası, 1 baş fırçası, 1 diş fırçası, 1 tarak.

Dâimî olmayan leyli efendilerin getireceği eşya bervech-i âtîdir.

2 yüz havlusu, 2 çift kundura, 1 çift terlik, 1 gecelik entarisi, 1 hırka, 2 elbise, biri mektep numunesine muvâfık 1 palto, 1 esvap fırçası, 1 baş fırçası, 1 diş fırçası, 1 tarak.

Son

Edebiyat

Hatıranın Levhası
Muharriresi: Sait Suat
{geçen nüshadan mâba'dı}

Pür sükût-ı melul-âne içinde düşünüyordu. Ah, demek Abdülhadi Şehper'in tehlikeli aşkı üzerinde yalnız kalmaktan korkuyor, müsterham-âne¹ Zülal'in bu refakatini talep ediyordu.

Akşamın koyu karanlıkları gittikçe çoğalıyor, bütün vadiler mahuf bir zulmete münkalip oluyordu. Suphi Paşa'nın müstebid mevcudiyeti Abdülhadi'yi ezmemiş olsa içeri girmeyi hatırlarına bile getirmeyeceklerdi. Fakat hayır, Suphi Paşa da Şehper'in havaî aşkından müstefid olmak istiyor bu hoppa kadının nazarlarından muhabbet dileniyordu. Ah, Zülal için bu da başka bir eza oluyordu. Onun fikrince yengesiyle Paşa'nın rabitaları Şehper'in mevcudiyeti ile örselenecekse o çoktan Abdülhadi'yi fedaya razı olacaktı.

Şehper kaç günden beri mide rahatsızlığından pek müşteki olduğu için bu akşam yemeğe gelmemişti. Hanımefendi Zülal onun yanına gittiler. O yatakta idi. Başına çektiği yorganın altından üşüyorum diyordu. Beni rahat bırakınız.

Abdülhadi Şehper'i merak ediyor ve Zülal'e soruyor odasına çıkmak için cesaret edemiyordu. Yemek [ses]siz bir sükun içinde devam etti. Suphi Paşa geç vakitlere kadar bahçelerde kalıyorsunuz diye onlara serzeniş

1 Müsterham-âne: yalvarırcasına

ediyor ve Şehper'in hastalanmasından Abdülhadi ile Zülal'i mesul ediyordu. Zülal'le Abdülhadi resim bahsini ileri sürerek mübahesenin mecrasını değiştirdiler. Abdülhadi istifham-kâr-âne¹ başını sallayarak:

– Zülal dedi benim tablo ne oldu.

– Biraz ton² üzerinde çalışmak lazım ikmal olundu fakat bilsen ne zahmet çektim de yine bir şeye benzetemedim ah. Bu resim ne kadar güç.

– Haydi senin odana gidelim bana göster.

Şimdi yukarı çıkıyorlardı, Zülal'in odası Şehper'in odasının ittisalinde idi, Abdülhadi resim şöalesinin önündeki kutuya oturarak:

– Oh, dedi hiç de fena olmamış, evvelki kadar acemi değilsin, hem bilir misin insanların asıl ruhunu teskin edecek yegâne şey resim, hem yalnız senin eserin beni teselli ediyor, her ne olursa olsun birçok zamanlar vardır ki onların müebbed hatıralarını yalnız levhalar muhafaza edebilir, başka hiç, dedi.

Zülal acı bir hande ile – evet diyordu Şehper'le saadetlerinize ait zamanların âciz bir fırça ile zapt olunan hatırası değil mi?

Abdülhadi'nin çehresinde ruhunun iki büyük menfezinde³ yeni bir hayat parladı.

– Ne demek istiyorsun Zülal diyecekti, Şehper'le aramızda senin bilmediğin ne gibi saadetler olabilir, demek için kâfi derece metin değildi ve sanki Şehper buraya birden hücum edecek, onun bu cümlesini müthiş bir surette tekzib edecek zannetti. Korkak bir nazarla Zülal'e bakıyordu.

Zülal ruhunu kemiren bu ızdırabın verdiği bir cüretle zanniyatını tasdik ettirmek azmiyle – Şehper'i seviyorsun değil mi Abdülhadi dedi ve gözlerini ondan ayırmıyordu. Şimdi ondan gelecek bir tek cevap Zülal'i ebediyen mecruh edecek idi ve tekrar ederek – söylesene Abdülhadi tahminim doğru değil mi? Fakat bunu da diğer geçmiş aşklarının yanına gönderecek isen biraz müteyakkız davranmalısın ki bu kadın seni sevmesin, bilir misin? İnsanların felaketlerden sonra nevazişe⁴ bir susayışları vardır ki...

Oh ya niçin sükut ediyorsun? Ha Abdülhadi söylesene hem sen Zülal'in şefkatinden bir ihmal mi gördün, niçin yine evvelki gibi bana tahas-süsâtını söylemiyorsun?

1 İstifham-kâr-âne: sorarcasına

2 Kaf-vav-nun harfleri ile yazılmış, “ton” okundu – çn

3 Menfez: giriş-çıkış yeri, delik

4 Nevaziş: gönül alma, iltifat etme

O şövalenin üzerine dikilmiş nazarlarıyla derin bir sükut içinde idi. Zülal kapıya yakın duruyordu, kalbi bir kuş gibi çırpınıyordu, âsâbında husule gelen bir isyan, bir eza vardı. İşte görüyordu ki o da bu hususta mütereddid idi ya. Acaba? Zülal'in ince süzgün siması iri mâni-dâr gözleri mi Abdülhadi'yi düşündürüyordu, ebediyet kadar devam eden birkaç dakikalık bir sükuttan sonra Abdülhadi ağlar gibi bir sesle:

– Yemin ederim ki Zülal senin şefkatinden samimî muhabbetinden şüphe ederek bunu saklamıyordum. Bilirsin ki ben hayatını istihkâr etmiş bir adamım, işte sana bütün masumiyetimle söylüyorum, hayli zamandan beri Şehper'in derinliklerinde felaket şuleleri yanan gözlerinin daha doğrusu kâinâtıma hayat veren hayâ[1] derîçelerinin¹ pervanesiyim ve onun nevazîşlerinde bir yılan munisliği var onu görmezsem yaşamaktan kalacağım zannediyorum. Bilemem nasıl bir kudretle gözlerimin umkundan o bir sürü âşıkalarımın giremediği benliğime kadar gömülerek beni hiç bilmediğim bir hazla sarstı, ruhumu hep bu şuh hoppalıklarla okşadı, öptü. Sonra da bu cüreti kâfi değilmiş gibi aşkın mühlik derinliklerine benliğimi çekti. Ruhuma sesiyle tapınarak beni ezdi. Oh, o nâliš-kâr² musiki feryatları o eninler, o muzdarip kadının bu hareketi beni her şeyden uzaklaştırdı. Evet Zülal görüyorum, o bir tehlike fakat ne yapayım seviyorum, çıldırıyorum, Zülal çıldırıyorum. Girdiğim bu aşk yolundan geri dönmek ihtimalim yoktur. Yalnız sen söyle beni her zamanki gibi teselli et.

Zülal donuk nazarla onu dinliyordu. Şimdi âmâlinin bina-yı aşkının bir an içinde sukûtundan hasıl olan bir harabenin ortasında perişan kalmıştı Abdülhadi'nin kirpikleri arasından birkaç katrenin hızla yuvarlandığını gördü. Her halde ona acımak icap ediyordu. Fotöyün³ yanına geldi, itidalini muhafazaya çalışarak titreyen soğuk ellerini Abdülhadi'nin saçları üzerinden gezdirdi. O şimdi mana-yı kâinâtın ne olduğunu unutmuştu. Birden hayatı zalim bir darbe ile hırpalanmıştı. Damarla[rı]nda tutuşan bir mâyi'in cereyanını hissediyordu, gözleri önünde hayatın ızdıraplarından mürekkep siyah bir elem kitlesi örülmüş, görüyor. Dimağının terkibatı ile gıdalanan gaddar, zalim zehirlerden husule gelen bu yeisleri o kadar

1 Derîçe: küçük kapı, pencere

2 Nâliš-kâr: inleyen

3 Fotöy: dişçilikte hasta koltuğu

muzlim gördü ki indinde hayat bir hiçîden, insanlar sadece teneffüsten, histen ibarettirler, kendi kendine son bir sual sordu:

– Abdülhadi ile şefik bir arkadaş iken onu sevmeye neden muhtaç olmuştu. Bu his Şehper'i kıskanmaktan mı tevellüd etmişti? Bunu anlayamıyordu ah. Bu asi kalbinin bu çarpık hislerinden tecerrüd edebilseydi. Hayat ona bu kadar elim bir işkence olmayacaktı, fakat ne çare. İşte Abdülhadi'yi sevmiş ve böyle bedbaht olmuştu. Oh niçin hiss-i insanîde meknuz¹ bir ihtiyac-ı garâm² onu böyle yanlış yola sevk etmişti? Bunda kendisi de mesul mu idi? Evet o ne yapmıştı? Bu insanlar; Abdülhadi de beraber olmak üzere onun nâ-tüvân³ mevcudiyetinden ne istiyorlardı? İşte Abdülhadi'nin bir arzusu için o bütün ömrünü zehirlemeye razı olmuş iken onda kendi elemlerine evvelki gibi iştirak arzusunu bile görmüyordu.

Mâba'dı var

Ebedî Hüsrân

Geçen nüshadan mâba'd

...gibi zannediyorsunuz. Biliyor musunuz bu sözünüz beni ebediyen i'zab⁴ edecek: emin olabilirsiniz ki. Hayatımda beni biraz meşgul edebilecek bir kadına tesadüf etmedim. Öyle bir kadın istiyordum ki. Bir tulû' karşısında onu melul göreyim, bir gurûb karşısında mest-i müncezib⁵ kalsın. Bir musikinin nagamatı onu muhakkak biraz ağlatsın ve pek çok hulya-perver olsun: ooh daha neler... Kalbimin bu ebedî çılgınlıklarını size anlatamam: işte bu hassas tavırlarınız, derinliklerinde safiyet gösteren gözleriniz, beni hulyaya sevk eden muamma gibi ahvalinizle beni meclub ettiniz. Size ebedî bir aşk vaad eden bana, merhamet ediniz. O zaman işte ruhum derin bir saadetle titremişti; o gün ondan ayrıldığımda bir sarhoş büyük bir aşkın sarhoşu olarak eve geldim!

Ondan sonra bazı zamanlar fenderde konuşuyorduk. Bir gece aman yarabbi öyle bir gece idi ki. O gecenin azameti beni bir âlem-i ruhaniyete

1 Mekkuz: saklı, gizli

2 Garâm: büyük aşk

3 Nâ-tüvân: güçsüz, zayıf

4 İ'zab: azap verme

5 Müncezib: tutkun, aşık

çekiyordu, bahçeye çıkmıştım. Kamer ufuktan aheste itilâsıyla gözükererek etrafı sim bir nura gark ediyordu, ziyaları, gölgeleri en tenha ücralara giriyordu, hafif bir rüzgar bî-kes malûl kalpleri, mugaşşı¹ bir nefha² ile saadet-i hayata çekmeye gayret ediyordu; dalgalar en ince teraneleriyle hassas ruhları mest ediyordu; bütün yaz geceleri koyu gölgeleri altında tabiata âşık olanları sıyanet eden ağaçlar... Yine o gece şuh hışıldarıyla iri kanatları altında sıyanet etmek; mesut devrelerinde yaşatmak istiyordu; tabiatın letafeti karşısında gaşy³ olmuşum, Nevra, hazırlanmış: hadi diyordu Ulvi Bey, çok rica etti. Bizi sandal ile Belvü'nün önünde bekleyecek. Biz de sandal ile çıkarız. Ben memnun olmuşum. O gece yalnız o gece o kadar çılgındım ki. Sandalımız Ulvi'nin sandalının yanına geldiğinde, bir çocuk şuhluğuyla onun sandalına atladım. Sandallarımız ilerliyordu, Nevra, yalnız kaldığından memnun kürekleri bırakmış karşıdan birçok söyleniyordu. Ulvi, her zaman Nevra ile konuşarak gülerken, o gece dudaklarında solgun handeler uçuyordu. Yalnız dalgın bana melul melul bakıyordu.

– Ulvi, niçin bu gece böylesiniz. Bu geceki saadetimi tahrip ediyorsunuz dedim. O kürekleri bıraktı yanıma geldi, mehtabın ziyasına renksiz gözlerinin altında pırıldayan bir katre yaş beni titretti; ısrar ediyordum. O benim ısrarıma karşı göğsü sarsıla sarsıla ağlıyordu, nihayet başını kaldırdı. “Yemin ederim saadetimden diyordu. Sizi yalnız ebediyen sizi seveceğim. Beni yaşatacak yalnız sen olacaksın. Ben dâima sizi düşünerek yaşıyorum. Ruhumun bu ebedî zannettiğim âlâmını sen unutturdun. Bırak rica ederim bırakınız, ağlayayım. Ben ağladıkça bu gözyaşları bana aşkımın ulviyetini ihsas ediyor. Bu gece burada birçok seneler bâr-ı tahakkümâtından kurtularak, nazarınızın tesir-i füsunuyla gaşy olarak ölmek: ayaklarının ucunda ölmek istiyorum.

Ben ne söyleyeceğimden âciz yalnız onu dinliyordum. Bilmem niçin mesut olduğum halde yine bir korku o gece beni titretiyordu, bir saat sonra Ulvi, pek çok sevdiği “Adiyo del pasato” yu⁴ ıslıkla söylüyordu. O dakikada ne olduğumu bilmiyorum. Kalbim ezildi. Kendimi pek zavallı buldum. O büyük aşkım harap oluyordu; tuğyan eden bir yeisle ağladım.

1 Mugaşşı: bayıltan, kendinden geçiren

2 Nefha: güzel koku, esinti

3 Gaşy: mest olma

4 Adiyo del pasato: Addio, del pasato (geçmişin mutlu hayallerine elveda) : Verdi'nin La Traviata adlı eserinden bir parça

Artık orada oturamadım. Nevra, sandalı getirdi. Eve avdet ettim. O gece sabaha kadar “Adiyo del pasato” kulaklarımda tanin-endaz oluyordu. Her zaman duyduğum bir şey bilmem niçin bu gece beni titretmişti. Bunda biraz da kendimi haklı buluyordum. Ulvi, ne kadar çok ağlamıştı, sonra da “Adiyo del pasato” yu söylemesi niçin idi; belki hâtifden¹ ona bedbaht olacağımız ihsas edilmişti. O gecedan sonra bir mektubunu almıştım. İki, üç gece Pendik’te bir akrabasında kalacağını yazıyor. O geceki saadetten bahsediyordu. İşte hep öyle bazı günler veyahut geceleri Ulvi ile konuşuyordum. O her zamanki gibi a’fif², ilk gördüğüm gibi ciddî, bir genç kız kadar masumdu!

Kış gelmişti, onlar Şişli’ye geçtiler, biz Kalamış’ta kaldık. Bu benim için müthiş bir azap, tahayyül edemeyeceğim bir ızdırap idi; Ulvi’dan, her gün mektuplar alıyordum, onlar biraz beni mesut ediyordu, bazen Beyoğlu’na geçtiğimde de ona tesadüf ediyordum. Sonra havaların müsait olduğu zaman o fenere geliyordu. Nihayet biliyor musun bu aşk ne kadar devam etti, iki sene bütün şiddetiyle hiç masumiyetine hâlel gelmeyecek, ikinci sene bir Eylül günü idi. Onlar da Şişli’ye geçeli pek çok olmamıştı. O gece Ulvi, fenere gelecek, biz de gidecektik. Nevra, olmadığı için beni pek çok seven Perver ile gittim. O gün Ulvi’nin yüzüne baktığımda şiddetle titredim. Gayr-ı ihtiyarî “rahatsız mısınız” demeye mecbur oldum.

O girye-nâk bir sada ile – ooh keşke ölseydim. Dedi, niçin dedim?

Yüzü sarardı bir çocuk gibi ağlıyordu, sandalye alarak yanıma oturdu. Boğuk bir sada ile:

– Bir ümidim var yalnız sizde. Beni affedecek misin bir aydır ölüyorum. Ben âdiyim, sen benden nefret et Mihri, sen beni tahkir et, tahkirine istihkak kesbettim, ben Darülfünun’da tahsil ediyordum, or[ad]an Avrupa’ya gidecektim. Bu sene burada tahsil nihayet buluyordu. Lakin ne müthiş ki iki senedir, imtihanlarımı kaybettim. Ellerini yüzüne kapadı, ağlıyordu; o dakikada her şeyi anladım, onu o kadar sevmemiş olsa idim. Şayan-ı af görmezdim. Lakin ne yapacaktım. Esasen onun sebebi ben değil mi idim. Benimle o kadar meşgul oluyordu ki. İmtihanlarını kaybetmek felaketine bile maruz kalmıştı. Ulvi, hassas, ince mağrur bir genç bu onu harap ediyordu.

1 Hâtif: gaipten gelen ses

2 A’fif: çok temiz, çok dürüst

– Nihayet dedim, rica ederim söyleyiniz.

[-]Evet evet, dedi her şeyi anlatacağım. Şimdi pederim mühendislik için doğru Lozan’a gitmem için ısrar ediyor. Lakin gitmeyeceğim. Senin tenefüs ettiğin muhitte bulunmak, burada ölmek için gitmeyeceğim. Tabii sen benim gibi iğrenç bir erkekle izdivaca tenezzül etmezsin. Sen karşında öyle bir erkek tasavvur edersin ki herkesin yanında o vücutla iftihar etmelisin. Lakin ben âciz... Sen intihap ettiğin bir erkekle izdivaç et, ben senin saadetin için dua edeceğim. Ve seni mesut gördükten sonra öleceğim.

Kalbim bir şehik-i¹ muzdarib-âne ile inliyordu: -Hayır dedim. Ulvi siz Lozan’a gideceksiniz. Beni seviyor isen bana biraz hürmetin varsa gitmelisin: bana gelince en mukaddes bildiğim şeyler namına yemin ederim ki, ilk aşkımla ve bütün masumiyetimle seni sevdim. Ve ebediyen seni seveceğim. Bu aşkın hatırasıyla yaşayacağım. Geldiğinde izdivaç edersin. O zaman ben seni tebrik edeceğim; şimdi burada kalacak olur isen, nazarımda sen pek âdi olarak kalacaksın. Artık tahammül edemiyordum. Kalbim parçalanıyordu; -Ben artık gidiyorum dedim. O ızdırap ile ağlıyordu. Cebinden ufak bir madalyon çıkardı; içinde resmi vardı, onu almam için rica ediyordu!

– Ben mi diyordu; ben mi izdivaç edeceğim. Zannederim istihza ediyorsunuz. Rica ederim bunu, bu resmi kabul ediniz. Bana gelince resminizi yaptım. Onu hayalimde yaptım. O kadar, o kadar güzel oldu ki. Sanki de o bir resim değil. İkinci konuştuğumuzda sen bana bir gül uzatmıştın, o gün ne kadar müstesna idin. Yine o günkü gibi nazarın pür-aşk, dudaklarında saadet handeleri uçuşuyor.

Artık o gün ebedî bir iftirak idi. Eve geldiğimde ölüyordum. O gece de müthiş bir gece idi. O gecenin avaze-yi gammi teessürüme iştirak etmişti, ağaçlar hüznün ve yeisle ağlıyordu. Korkunç bir yağmur pencereleri zalim pençeleriyle tırmalıyordu. Derin bir zulmet, etrafa aks eden mahuf sadalar... Ben bütün o gece beni teselli edebilecek birini aradım. Yok hiçbir şey yoktu. Yalnız iki senelik saadetimi mahveden o günü düşünerek ağladım. O geceyi o leylî-yi mukmiri² hatırladım. Demek o gece bu felaket için ağlamıştık. Gecenin derin sessizliği içinde yine o müessir havayı “adiyo del pasato” yu ağaçlar hem-ahenk sadalarıyla fısıldıyordu. Güya o saadetler be-

1 Şehik: hıçkırık

2 Mukmir: mektaplı (gece)

nim hayalimin ibdaatı¹ idi. Bir hafta sonra Ulvi'den bir mektup almıştım. Benim arzuma itaat ederek ertesi günü gideceğini ve bende[n] Nevra'yı, göndermemi hiç olmaz ise onunla bir, iki saat daha benden bahsederek mesut olacağını yazıyordu; ailesine bir dostumun hemşiresi biraderi burada olmadığı için beni yalnız teşyi'e gelmiş diye, prezante edecekti. O sabah pek erken Nevra'yı, gönderdim. Ve ben de o gün hava yağmurlu olduğu halde yalnız fenere kadar gittim. İlk konuştuğumuz yere kucağında birçok çiçekler götürüyordum. Oraya o kayanın üzerine onları bırakacaktım; o gün beni dâima Ulvi ile sıyanet eden ağaçların yaprakları dökülmüştü; onların da yaprakları solmuş nev-mîd ağlıyordu. Saadetle geçen iki senenin latif dakikalarını hatırlayarak ağladım. Sonra çiçekleri oraya aşkımın medfeni olan yere bırakarak, artık bir daha oraya bakamayarak koştum. Birçok koşarak yürüyordum. Beni yollarda görenler hayretle bakıyorlardı; yüzüm sararmış, saçlarım dağınık, kıyafetim gayr-ı muntazam, içeri girdiğimde annem hayretle yüzüme baktı. "Çılgın diyordu, böyle bir havada bahçede miydin. Bir saattir Nevra, sokaktan geldi seni arıyordu." Artık Nevra'yı da görmek istemiyordum. Annemin kolları arasına atıldım. Ağladım, ağladım o müşfik sinde saatlerce inledim. Annem ne var, ne oluyorsun diye soruyordu; hiç dedim. Hiç ölüyorum anneciğim beni kurtarınız yahut beni öldürünüz. Başım ağrıyor, vücudum eziliyor. Zavallı hassas annem de benimle ağlıyordu; odama çıkardılar. Nevra ile yalnız kaldım. Sakladığı bir menekşe demetiyle bir mektup uzattı? Mektupta yalnız bu kadar yazıyordu.

"Gidiyorum kalbim ruhum seninle... Beni unutma bazen fenerde kayamızı ziyaret et. Yazın oraya rayiha-dâr çiçekler götür serp. Orasını benim muradım gibi sev. Ve ben ölünceye kadar gönderdiğim menekşeleri ve sana vermiş olduğum resmi sakla. Bir şey daha rica ederim. Katiyen müteessir olma. Dâima sana mektup yazacağım. Bazen lutfeder, bana mektup gönderir isen beni ihya edersin."

İşte mektup bu kadardı. Adeta ufak pek çabuk yazılmış bir kağıt idi, Nevra'ya beni yalnız bırakmasını rica etmiştim. Artık tamamıyla yalnız idim. Ulvi, kadar sevdiğim ve ebediyen saklayacağım menekşeleri kolla-

1 İbdaat: yen, ve güzel eserler meydana getirme

rım arasına aldım, hürmetle öptüm. Sonra o menekşeleri yastığımın kenarına koydum. Ulvi'yi göremeyeceğim dakikaların acı mahrumiyetlerini düşünerek ızdırapla, yeisle mütemadiyen ağladım. Bütün ümitlerim bir zıll-ı şyrtke¹ bürünmüş bir heyula-yı felaket gibi karşımda duruyordu; annemin sadasıyla hemen kalktım. Doktor geldi diyorlardı; yalnız bu kadar biliyorum. Başım döndü olduğum yere düştüm. Bir ölü gibi kaldırmışlar. O zaman bir ay hasta yattığım halde ölmedim. İşte yine yaşıyorum. Benim ısrarım üzerine buraya Boyacıköyü'ne geldik. Burada asude bir hayat içinde yaşıyorum. Ve yalnızca ağlıyorum. Bazen Kadıköy'ne geçtiğimde fenere gidiyorum. Bir mezar-ı mukaddes gibi orasını ziyaret ediyorum Yarın yine gideceğim. Şimdi en mesut dakikalarım oradadır. Çünkü o dakikaların şiir-i ulviyetini hayalimde canlandırarak bir saat kadar saadetle ağlarım. Bluzunun içindeki, küçük bir madalyonu çıkardı; ona mehtabın ziyasında bakarak ne kadar, ne kadar seviyorum bilsen dedi: -Ooh diyordu, artık söyleyemeyeceğim. Boğuluyorum. Gideyim yalnızlığa ihtiyacım var beni affet. Ağaçların arasından kaybolan, bu ince nazik vücuda baktım. Bakarak bütün kalbimle, ruhumla ağladım. Artık bundan sonra hayatı bir hüsrân ile geçeceğini bildiği halde bir intizar-ı medid ile bilmem neyi bekliyordu; niçin izdivaç etmiyordu; henüz on dokuz yaşında bu derece ızdıraba tahammül eden bu genç için ruhum derin bir melal ile sızlıyordu!

Şimdi bazı zamanlar fenere gittiğimde oradaki bir kayanın üzerinde iki sarışın hayal görürüm. İkisinin de pür aşk nazarları solmuş; kolları arasında birçok çiçekler bana melul melul gülerler. Ve hemen sanki de o bir hakikat imiş gibi oradan kaçır. O müessir tabloyu görmemek için bir tehaşi-yi² tıfil-âne ile oradan uzaklaşıyorum.

*Kadıköy
Cevizlik: Sadiye Vefik*

Son

1 Şın-ye-re-te-kef-güzel he harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn

2 Tehaşi: korkma, çekinme

Sukût

Muharriri: H. İlham

{geçen nüshadan mâb'ad}

...taaccübler ve hayretler içindeyim!

– Yalnız bir defa mı?! Diyerek güldüm; zavallı çocuk, demek yalnız bir defa söylemeye ihtiyacımız var. Öyle mi? Sizi bir defa değil, çok defa seveceğime emin olunuz.

– Ah emin mi olayım. Samimi [mi] söylüyorsunuz? Emin mi olayım; çıldıracak gibi idi. Biraz ciddiyetimi takınarak:

– Fakat bilmiyor musunuz ki efendim, sizinle henüz görüşeli iki gün olmadı. Sizi tecrübe etmekliğime, sizi uzun uzadıya tedkik etmekliğime niçin müsaade etmiyorsunuz?

O birdenbire:

– Beni tedkik etmek istiyorsunuz, dedi, demek aşkın tahlilat ve tetebbuat için yaratılmış kurnaz gözleri de var öyle mi? Ah halbuki ben sizi hiç tedkik etmeden tutuldum. Öyle bir dâm-ı¹ saadet-girîze² tutuldum ki or[a] da bedbaht olduğumu da anlayamıyordum. Demek beni tedkik edeceksiniz öyle mi?

– Evet, tedkik...

– İşte bu da ikinci bir arzu... Fart-ı samimiyetim, fart-ı perestişim³ bunu size ispata kâfi değil midir? Müsaade ediniz de isminizle de hitap edeyim, fart-ı perestişim bunu ispata kâfi değil midir Gülbu. Gülmekten men'-i nefis edemiyordum. Dünkü ciddî, pür aşk olan muhatabım, bugün pek çılgın ve pek tuhaf görünüyordu:

– Ne kadar çocuksunuz, ne kadar çocuk, dedim.

– Peki küçüğüm efendim, dedi. İşte bütün emelim, bütün arzum yalnız bundan ibaret. İşte yürümeye beni aguşunuzda bâlîn-i⁴ hâbım⁵, kollarınız, firaş-ı⁶ huzurum yalnız sineniz olsun. Ve ben, tıpkı bir çocuk gibi kemal-i

1 Dâm: tuzak

2 Girîz: kaçma

3 Perestiş: taparcasına sevmek

4 Bâlîn: yastık

5 Hâb: uyku

6 Firaş: yatak

huzur ile uyuyayım. Benden, kalpten, mevcudiyetimin hilkat-i aşkıyla memzuc¹ hilkat-i garâmından emin ol. Ben yalnız sizin için doğdum, sizin için öleceğim.

Yavaş yavaş yürümeye başladık. İkimizde de metanet kalmamıştı. Pek heyecanlı ve pek bî-tab dakikalar geçirmiştik. O, uçacak gibi bir hiffetle ilerliyordu. Yavaşça yanıma sokuldu. Pek sakit durmamak için:

– Nasıl, dedim, hayatımızı beğeniyor musunuz?

– Oh, dedi, hayatımız mı? O pek şair-âne ve latif... Esasen aşkla geçen, sizinle imrar edilen anlar, ebedî olması arzu edilen bir hayattır. Ah yalnız bu dakikalar pek tair² ve pek girizan... Sizin yanınızda bulunmak beni hiç ifade edemediğim, bir hayat-ı huzuz içinde yaşatır. Fakat o, pek âfil ve tayyar... Geçen ömrüm en sefil; en muzdarip dakikalarımıdır. İnanırsınız sizin için dün gece ağladım; Gülbu, bilmem, siz benim için iki katre göz-yaşı döktünüz mü?

Baktım, gözleri yaşardı. Yine ağlayacak gibi, ağlıyor gibiydi; bir rikkat, bir rikkat-i muhribe de beni istila etti. Boğazımda bir şeyler, gözlerimde muzlim giryeler, hazırlanıyordu. İki damla gözyaşı, dudaklarım üstünden ellerim üzerine düştü. O vakit birdenbire:

Mâba'dı var

İlan³

İlanatın beher satırından kırk para alınır.

Kadınlar Dünyası Matbaası

1 Memzuc: karışık

2 Tair: uçucu, kuş

3 İlanlar ana metnin sonuna eklenmiştir

Numara: 132

Cumartesi 22 Şubat 1329 – 9 Rebî'yü'l-âhir 1331

Nüshası 60 paradır.

Nüshası 60 paradır.

Abone bedeli: Seneliği
posta ücretiyle 100, altı
aylığı 60 kuruştur.

Sahibe-yi imtiyaz:

N. Ulviye Mevlan

Adres: Nur-ı Osmaniye
civarında Servili Mescid
Numara 11

Memalik-i ecnebiye için
seneliği 38, altı aylığı 20
franktır.

Kadınlar Dünyası

İhtar:
Gönderilen makalat
derc edilsin edilmesin
iade edilmez.

*Kadınlık, hukuk ve menafîini müdafaa eder,
Cumartesi günleri neşr olunur, musavver gazetedir.
Sahaîfimiz cins ve mezheb tefrik etmeksizin muhterem
Osmanlı hanımları asarına küşadedir.*

Çeviriyazı: Elvan Angün

Artist Madmazel Jan Lanvin

Büyük Şehitler Fethi ve Sadık Beyler

İstanbul'un nil-fâm ufuklarından Mısır'ın, Kahire'nin pür remil¹ beyâbânlarına² azm-i sefer eden iki kevkeb-i müşaâadan beri, bir sitâ-re-yi³ bülend-i şecaat ve feda-kârî olan muavenet-i milliye tayyaresi sü-varileri Fethi ve Sadık Beyler asuman ve eflakın üç balasından aguş-ı pür vefa-yı millete sukût etti.

Her safhasında celadet ve kahramanlık nmanideleri dolu tayyarecilik âlemi bizde henüz pek kısa bir maziye malik iken bu cesur ve feda-kâr tayyarecilerimiz hiçbir vatandaşlarının cesaret edemediği bu sefer-i bai-

1 Remil: kumlu arazi

2 Beyâbân: çöl, sahra

3 Sitâre: yıldız

de¹ ruhlarından, milletlerinin şan ve şeref ve itilâsı için çırpınan ruh-ı pür azim ve iradetlerinden aldıkları lâ-yezal² cesaretle atıldılar.

Fethi Bey; bu feda-kâr vatan evladı seyahatindeki bütün mânialara rağmen kış mevsiminde Şam'a; meydan-ı şehadetleri olan Samara'ya kadar Osmanlı sancağını küngürenin³ asumanın tabakat-ı nâ-mütenâhiyesine kadar yükseltti. Fakat heyhat âkıbet-i makus bir tesadüfün kurbanı olan bu iki feda-kâr asker, bu iki mübeccel ve mukaddes vücud âni bir sukût ile hayata veda ederek arkalarında otuz milyonluk Osmanlılığı üç yüz milyonluk Müslümanlığı giryan ve hicran-zede bıraktılar.

Onlar öldüler. Fakat onların nam-ı kudsiyet-medarı hafıza-yı millette dinî, millî hissiyat ve itikadat ile zeval-i nâ-pezîr bir hürmet, bir tebcil, bir takdis; belki de bir his-i taabbüd-kâr⁴ nakş etmiştir.

Ey ebed-zinde emvat⁵! Ey zî-hayat şüheda! Vatan; mader-i mukaddes-i vatan sizin kudsi ve ulvî vücutlarınızı aramızda görmeye kıskandı; evet hiç şüphesiz sizi kıskandı da mübarek vücutlarınızı sinesine, sine-yi ihtiram ve tebciline çekti.

Ey muazzam şüheda! Altı asır-ı medidin süyûl⁶ ve esfarının⁷ teshir edemediği asuman ve eflakı sizin feda-kâr ve pür azim ruhlarınızın yükselttiği tayyarenin ecnah-ı nazan ve latîfî tabakat-ı sema içindeki ihtizazlarıyla feth etti.

Yükseldiniz, yükseldiniz, Küngürenin⁸ üç bâlâsına, nâ-mütenâhet-i semanın derin girdaplarına atıldınız, orada hilalin mukaddes şehametine bir kehkeşan-ı şan ve şeref işleyerek mübeccel sancağınızı asumanın sine-yi kebutuna⁹ nakş ettiniz.

Ey mübeccel şüheda! Bugün millet ebedî gaybubetinizle bir sûr-ı matem, bir his-i giryan-ı elem içindedir. Fakat onun kalbinde bütün âlem-i medeniyet bir hitâb-ı pür fahr ve gurur ile yükselen bir nefha, bir nefha-yı iftihar var. İşte efrad-ı millet şehadetinizin acı, meraret-âlûd elemelerini bu

1 Baid: uzak, beklenmeyen

2 Lâ-yezal: bitmez, ebedi

3 Küngüre: kubbenin en yüksek yeri, her şeyin tabaka tabaka yüksek olan tepesi

4 Taabbüd: tapınma

5 Emvat: ölümler

6 Süyûl: seller

7 Esfar: seferler

8 Küngüre: kubbenin en tepe noktası

9 Kebut: mavi

mübeccel ve ulvî düşünce ile belki biraz tadil edebilecektir.

Sizler; ufk-ı masum ve meyusumuzda sönen iki kevkeb-i şehamet¹, im-lâsı müteassir² bir girdap açtınız; fakat siz, hiçbir zaman bir girdaba düş-mediniz. Sizin sukûtunuz en ulvî suûdlara gıpta-bahş bir sukût-ı mübeccel ve mukaddestir.

Şimdi size orada Arabistan illerinin çorak sinelerinde müsterih uyur iken bizler burada zıyânıza döktüğümüz gözyaşlarıyla matem ediyoruz. Fakat bu matem mezbûh³ iki kurbanın matemî değil, deruhte ettiği muazzam vazifenin uhdesinden gelmeye, kudret ve irâdete malikiyetini ispat ettikten sonra hayata veda eden iki kahramanın yad-ı mefharetiyle memzuc⁴ bir matem; pür ıftihar bir matemdir. Fethi ve Sadık Beyler güzer-gâh-ı se-yahatlerine müsâdif kasabalara, şehirlere nâzil oldukça orada halkın takdir-kâr alkış tufanları arasında İslamiyet'in Osmanlılığın yetiştirdiği ve yetiştirebileceği kahraman tayyarecilerin ilk nümâyende-yi⁵ şecaati idiler.

Anadolu'nun zümrüdîn vadilerine, Arabistan'ın çorak badiyelerine⁶ semasında pür şan ve şeref uçan Osmanlı bayrağını ilk defa selamlatan bu iki kahraman, celadet-şiar⁷ asker, feda-kâr vatan evlatları olmuştur.

Fethi ve Sadık Beyler bugün ölmemiştir; bilakis onların hayatı, hayata ve dağlarından sonra başlayacaktır. Biz bu sözleri milletin ruhundaki takdir-i eâzım⁸ şîmesine⁹ istinaden söylüyoruz. Bunun böyle olduğuna eminiz ve böyle olmalıdır. Başka türlü olursa hüsrân bize, hüsrân.

Bugün millet, hükümet birleşmeli, bu iki muazzam şehidin ibka-yı namı, tarih-i âlemde tesbit-i şan ve şerefi için âbideler, heykeller, memleketler inşa etmelidir. Vâkıâ aradan asırlar, kurunlar¹⁰ geçse bu iki kahraman vatan evladının yad-ı ulvî-yi feda-kârîlerini unutmak, hiçbir vatandaş ve dindaş için mümkün değilse de her halde bu tebcilin maddî tezahüratını da ihmal câiz değildir.

1 Şehamet: yiğit, cesur

2 Müteassir: zor, güç

3 Mezbûh: kurban edilmiş

4 Memzuc: karışık

5 Nümâyende: gösterici

6 Badiye: çöl

7 Celadet-şiar: kahraman

8 Eâzım: en büyükler

9 Şîme: huy, tabiat

10 Kurun: çağlar, yüzyıllar

Fethi ve Sadık Beylerin mübarek ve mukaddes cesetleri Şam'da Sultan Salahaddin Eyyûbî Hazretleri'nin türbe-yi mübarekeleri hazîresine defin oldu. Vâkıâ Salahaddin Eyyûbî bugün bütün âlem-i İslam'ın bi-hakkın iftihar ettiği eâzımdandır. Lakin Fethi ve Sadık Beylerin ulviyet ve kutsiyeti de naaş-ı mübareklerini bir şehre nakletmek ihtiyacından müstağni¹ kılar. Biz bütün iman ve itikadımızla söylüyoruz. Fethi ve Sadık Beylerin değil ecsâdı, bakiye-yi i'zâmı² bile etraflarında ya bir kasaba, bir şehir, bir memleket hatta bir kâinât bile cem' edebilecek derecede ulvî ve mübecceldir. Gönül isterdi ki Fethi ve Sadık Beylerin mübarek vücutları Şam'a nakil olmayıp mahal-i sukûta defin olunarak üzerlerine muhteşem bir türbe ve fevkinde âmâde-yi tayeran bir tayyare yapılsın. Sonra millet ister ve takdir ederse (ki isteyip takdir etmelidir) o muazzam ve mukaddes Kâbe'nin etrafına ulvî ve kutsî namlarına izâfeten bir kasaba tesis etsin. Bu türbe bütün milletin ikinci bir Kâbe'si, hususıyla bundan sonra yetişecek tayyarecilerimizin Kâbe-yi fen ve sanatı olsun. Nasıl ki dinen Kâbe'ye gidip Arafat'a çıkamayanlar hacı olamıyorsa Osmanlı tayyarecilik âleminde de tayyaresine râkiben bu kâbe-yi fene giderek onun fevkinde senaver³ olup mukaddes topraklarını öpmedikten sonra tayyareci olmasın.

Her yerde, her fen, her sanat-ı terakki ve teâlî eder iken pek çok kurbanlar vermiştir. Fakat bu şüheda-yı medeniye ahlakının ebedî tebcil ve ihtiramlarına nâil olmuşlardır. Bizim de medeniyet kurbanlarımız olan Fethi ve Sadık Beylerin namına her ne mümkün ise yapmamız ikdam ve akdes-i vezaifdendir.

Küsûr-ı felekiyatı besâlet⁴ ve şecaatleriyle feth eden Fethi ve Sadık aynı zamanda otuz milyonluk kitle-yi Osmaniye'nin, üç yüz milyonluk Müslümanlığın kalbini de mübeccel ve kutsî ilhâmât ile teshir ve zabt etmişlerdir. Bugün bundan sonra, mahşere kadar her İslam kalbinin en ulvî ve kutsî hücrelerinde Fethi ve Sadık nam-ı mübecceli ârâm edecektir.

Biraz da karielerimize şühedanın hayat-ı mâziyesi hakkında malumat verelim; Fethi Bey 307 sene-yi hicriyesinde İstanbul'da Ayaspaşa'da tevelüt etmiştir. Tahsil-i tâliyi ba'de'l-ikmal 317 tarihinde Bahriye Ameliyât

1 Müstağni: tok, doygun

2 İ'zâm: en büyükler

3 Senaver: dâima öven

4 Besâlet: yiğitlik

Mektebi'ne dahil olarak 324'te Mülâzım-ı Evvel rütbesiyle neşet etmiştir. Biz de tayyareciliğin ilk âvân-ı zuhurunda taleb-i zatîsi üzerine İngiltere'de Bristol Tayyare Mektebi'ne gönderilerek bir sene müddet yeni sanatını hakkıyla tahsil ettikten sonra geçen sene İstanbul'a avdetle tayyarecilerimizin en mahir ve azim-kârı olduğu defaâtle icra ettiği tayeranlarla ispat etmiştir.

Sadık Bey Selanikli olup Üsküp İdâdî-yi Askeriyesi'ni ba'de'l-ikmal İstanbul'a gelerek Mekteb-i Harbiye'de fûnun-ı askeriyyeyi tahsil ve Mülâzım-ı Sâni rütbesiyle şehadet-nâmesini almıştır. Sadık Bey Trablusgarp muharebesinde [Bin]gazi sahne-yi harbinde muhterem Harbiye Nazırımız Enver Paşa ile İtalyanlara karşı vatani müdafaa ederek vazife-yi vataniye ve askeriyesini hakkıyla ifa etmiş münevver, zeki ve şecî' bir zabitimiz idi.

Bugün ferda-yı gamîn¹ şehadetlerinde bulunduğumuz bu iki mübeccel zabıt-i vatanın en güzide ve azim-kâr yavrularındandı. Bunları zâyî eden milletin fâcia-yı vefatlarına teselli bulabilmesi imkansızdır. Fakat hayır, hayır karielerim bu imkan yine mevcuddur; ve o imkanı yine onlar, onların pür celadet-i² azim, teşebbüs-i feda-kârâneleri ihzar etmiştir. Âlem-i temeddün ve irfanda büyük bir şeref, büyük bir şan. Biz Fethi ve Sadık Beylerin valide ve pederlerini taziye etmeyeceğiz; çünkü onlar evlatlarını mübeccel bir suûda tevdi' ile kendi aguş-ı şefkatlerinden vicdan-ı millete, bütün âlem-i irfanın tebcil ve takdis-i kucaklarına attılar.

Sadık ve Fethi Beyler bütün milletin evladı, bütün milletin kardeşidir. Binanaleyh taziye varid ise, muhtac-ı taziye yalnız onlar değildir, bütün millet bütün İslamiyet. Şu halde herkes birbirlerini taziye etsin. Yalnız bu mükerrem valide ve pederlere bizim takdim ve arza vazife-dâr olduğumuz kutsî bir takaddümemiz³ var; o da: bu mübarek vücutları, bu necib ervahı⁴ millet[e] hediye ettikleri için sermedî ve minnet-dâr-ı şükran ve tebrikâtımız.

Ey lâ-yemût şüheda! Makberelerinizde müsterih ve fahûr uyuyunuz; bugün arkanızdan bütün âlem-i İslam'ın gözü matem-i ekdar ile ağlıyor, değil yalnız insanlar, derelerin, çağlayanların, şelalelerin vecd-âgîn⁵ nağ-

1 Gamîn: kederli

2 Celadet: yiğitlik

3 Takaddüm: öncelik

4 Ervah: ruhlar

5 Âgîn: dolu, dolmuş

meleri şimdi bu dakikada sizin ufûl-i fecî'nize, mukaddes ervahınıza, matemîn ve gamîn makamelerini¹ ilahi nağmelerle kûhsâr² ve badiyelerin³ sengîn⁴, çemenzâr sinelerine çağlaya çağlaya dökülerek okuyor.

Maşşere kadar, belki mahşerden sonra da Fethi ve Sadık nam-ı mübeccelleri hafıza-yı milletten silinmeyecektir.

Osmanlı kadınlığı, bu iki mukaddes ismi hiçbir zaman unutmayacak; onu dâima hafıza-yı ihtiram ve takdisinde taşıyarak ahlafa⁵ encal⁶ ve ahfa-da⁷ intikal ettirecektir.

Fethi! Seni kadınlık diğer bir noktadan daha unutamaz. Bu memlekette ilk defa sen, tayırenin cenah-ı melekûtuna⁸ aldığın nisviyeti, küngürenin lâ-yetenâhî ufuklarına yükselttik, is'ad ettik. Fakat sen emin ol Fethi, kadınlık da nam-ı mübeccelini semalara is'ad ile arş-ı âlâ-yı cennetin sadr-ı ihtiramında istirahat-nişin olman için icap eder ise saçlarını hâk-pây-ı iclâlîne ferş⁹ ve bezl edecektir.

Tazim sizlere ey muhterem şüheda! Tekrim sizlere ey necib ervah!

Kadınlar Dünyası

**Şehit Sadık Bey'in valide-yi muhteremeleri Şerife Hanım
tarafından Harbiye Nazır-ı Âlîsi [Enver] Paşa hazretlerine
Adapazarı'ndan keşide edilen telgraf-nâme
Aynen**

“Tesadüfî olarak Adapazarı'na nâzil olmalarından dolayı son buse-yi ihtiramını konduran oğlum Sadık ile evladım hükmünde olan Fethi Osmanlı milletin şerefi ve ordunun terakki ve teâlîsi yolunda şehit olmaları hasebiyle sizi taziye eder ve âmâl-i milleti ilâ etmek için bu tarik-i teceddüd ve fennîde musırren çalışmalarını silah arkadaşlarından istirham ederim.”

1 Makame: toplantı, nutuk, hikaye

2 Kûhsâr: dağ tepesi

3 Badiye: çöl

4 Sengîn: taş gibi sert

5 Ahlaf: yeni nesiller

6 Encal: temiz soylular, asiller

7 Ahfad: torunlar

8 Melekût: saltanat, melekler âlemi

9 Ferş etmek: döşenmek

* * *

Zat-ı hazret-i şehriyârî, muavenet-i milliye tayyaresinin sukûtuyla Fethi ve Sadık Beylerin şehadetlerinden dolayı Harbiye Nazırı Enver Paşa'ya teessürat-ı azime-yi şahanelerini beyan buyurmuşlardır.

* * *

Sadrazam Paşa ve vükelâ tarafından muhterem şehitlerin aileleri nezdine zevat-ı mahsusa izâmıyla beyan-ı taziyet edilmiştir.

* * *

Fethi Bey'le refiki Sadık Bey'in haber-i elîm-i şehadetinden dolayı şehirimizdeki sefaret-hânelerin cümlesi Harbiye Nezaretî'ne zevat-ı mahsusa izâmıyla arz-ı taziyet etmişlerdir.

* * *

Âbide-yi İhtiram

Memleketin iki feda-kâr unsurunu daha kaybettik, bizim için onların vasiyetlerini unutmamak, onların son arzularını yerine getirmek ihmali katiyen câiz olmayan bir vazife teşkil eder. Harbiye Nezaretî bu hususu düşünmüş ve tayyarecilerimiz namına mahal-i sukût ve şehadetlerinde bir âbide rezkini taht-ı karara almıştır. Bu âbide milletin parasıyla vücuda gelecektir ve biz kendi gençliklerini ve hayatlarını feda eden bu iki şehit vatandaşa karşı milletin mecbur-ı ifa olduğu son vazifeyi iftihar ve şitab¹ ile yerine getireceğinden eminiz.

Âbide, heyet-i mahsusa tarafından takarrür edecek şekilde yapılacaktır ki buna dâir tafsilatı da peyderpey vereceğiz, iânât Harbiye Nezaretî muhasebesine teslim edilecektir.

“Tanin”

1 Şitab: acele

Harbiye Nazırı Enver Paşa Hazretleri tarafından ordu müfettişlikleriyle kolordular kumandanlıklarına icra edilen tebligatın sureti bervech-i âtîdir.

Mısır'a kadar gitmek üzere İstanbul'dan tayeran ederek Şam'a vasıl olmuş olan müdafaa-yı milliye namındaki tayyaremiz evvelki gün Şam'dan Kudüs'e müteveccihen hareketle yolda Taberiye¹ gölünün cenub-ı şarkî-sindeki Kefer Harib² karyesi civarında parçalanarak râkibleri olan Yüzbaşı Fethi ve Mülazım Sadık Beyler şehit olmuşlar ve bu suretle vukû'-ı şehadetleri bittabi bâdî-yi teessür-i azîm olmuştur. Mevla kendilerini garîk-i rahmet etsin. Ancak bu mert ve cesur zabitlerimizin ordumuzun îlâ-yı şanı gibi gayet âlî bir maksat uğrunda göze aldıkları bu feda-kârlıkla ordunun celâil-i hamasetini temsil etmiş olmalarıyla müteselli olabiliyoruz ve Cenab-ı Hak'tan niyaz ediyorum ki bütün zabitan ve efradımız istihsal-i maksat yolunda istihkar-ı hayat eden bu şehitler gibi ordumuzun itilâ-yı şanına hizmet edecek muvaffakiyetler ve feda-kârlıklarla bekâm³ olsunlar. Her manasıyla mübcecel bu feda-kârlıklarıyla hoşnûdî-yi ruh-ı celil-i Cenab-ı Peygamberî'yi isticlab⁴ ettiklerinde hiç şüphem olmayan bu iki şehidimizin ind-i akdes-i ilahîde dahî mazhar-ı ta'zîz ve gufrân⁵ olacaklarından mut[ma]nim. Mumaileyhimin şehadetlerinden pek ziyade teessür-yâb olan başkumandan-ı âzamımız padişahımız efendimiz hazretleri dahî kendilerinin ordumuzun tevkir kadar celâletine hizmet etmiş olmalarıyla tadil-i teessür buyurmak istiyorlar. Zıya'larıyla cümlemizi dil-hûn ve aynı zamanda da müteselli eden bu iki şehidimize karşı kalben hissettiğimiz tebcilatı alenen dahî izhar etmekliğimiz hem silah arkadaşlığının icabat-ı mübremesinden hem de vecaib-i⁶ diniyedendir. Binaenaleyh bilumum kıtaat-ı askeriye de tabur imamları tarafından on Cuma ve Pazartesi geceleri sure-yi Yasin-i şerif tilavet⁷ ve gelecek Cuma günü dahî kezalık

1 Taberiye Gölü: Celile Gölü: Ürdün Nehri tarafından beslenir

2 Kefer Harib: Kafr Harib (https://en.wikipedia.org/wiki/Kfar_Haruv)

3 Bekâm: mesut

4 İsticlab: çekme, hatırlama

5 Gufrân: affetme

6 Vecaib: vecibeler

7 Tilavet: Kur'an okuma

kâffe-yi kıtaatta birer Mevlid-i Şerif kıraat ettirilerek mesûbât-ı¹ maneviyesinin mumailayhüma Fethi ve Sadık Beylerin ruh-ı pâklarına ihda olunmasını tebliğ ve tavsiye ederim. Bir de mumailayhümanın naaşlarının vedia-yı rahmet-i ilahiye kılındığı Şam'da Salahattin Eyyûbî hazîresinde kendilerine mahsus bir türbe inşa ve ibka ve tebcil-i namları için dahî İstanbul'da pür sütun rekz ve ikame olunması mukarrer olduğundan zabitanın arzu edenlerin bu maksad-ı hayra iştirak için verecekleri iânâtın doğruca makam-ı senaveriye irsal olunması lazımdır efendim.

Mahmut Esat Efendi Hazretleri
ve
Hukuk-ı Nisvan Dersi

Memleketimiz yaşayacaktır ve bu şüphesizdir. Kadınlığın teâlî ve te-kamülünü isteyen, buna cidden çalışan fuhûl-ı² millet, hükümet-i hazırâ, hiç şüphesiz bu milleti en şerefli ve mesut olarak yaşatacaktır ve cemiyet-i beynelmilel en yüksek ve parlak bir mevki'e is'ad edecektir.

Hükümet-i hazırâ, Maarif Nezareti; o heyetin muhterem ve etem³ fer-di Maarif Nazırı Şükrü Beyefendi erkeklere, erkeklerin teâlî ve inkişafına sarf edegelmekte oldukları mesâî ve tedabirin kadınlara, biz zavallı İslam kadınlarına da teşmili suretiyle memleketimizi nurlara, maarif nurlarına gark ederek yaşatacaktır. Bugünkü idbar⁴ ve felaketimizin cehaletten, anar-ların cahil bırakılmış olmasından neşet ettiği idrak edilmiştir.

Cehlin, zaafın iptida kadın elleriyle beşiklerde kahr ve itfa edilebileceği hakkındaki kanaat çoktan garp milletlerinin gönlünde yer tutmuş ve bu kanaatledir ki garpta bütün müessesat-ı ilmiye, darülfünunlar kapılarını kadınlara küşad etmiştir.

Leülhamd bizde de bu, takdir edildi. Ve bugün Darülfünun'umuzun muhterem kubbesi altında - hususî olsa da - kadınlığa dersler tertip olun-du. Birçok valideler, valide namzetleri şimdi orada, ruhlarından kesif ce-

1 Mesûbât: sevaplar

2 Fuhûl: en önde gelenler

3 Etem: kusursuz

4 İdbar: talihsizlik

haleti atıyorlar, nur-ı maarifle tezeyyün etmeye çalışıyorlar.

Hükümetimizin, Maarif Nezareti'nin kadınlığa, İslam kadınlığının te-nevvür ve teâlîsine göstermekte oldu[k]ları bu gayret ve faaliyete tekrar tekrar teşekkürler ederiz.

Unutulmuş, ataletle ruhu ezilmiş kadınlık yeniden hayat bulmakta, yeniden canlanmaktadır. Evde insan olduğunu, onun da bir hakkı, bir hakk-ı hayatı, bir hürriyeti var olduğunu anlayacaktır. Ve her şeyi anlayan bir dimağ ile evladını terbiye edip yetiştirecektir. Bu, böyle. Şimdi ufak bir ricamız, bir istirhamımız var. O da Darülfünun'da öğleden sonra başlayan derslerin en mühimini teşkil eden "Hukuk-ı Nisvan Dersi" ilk ders olarak tayin edilmiş, halbuki umumiyetle müdavim olan hanımlar umur-ı beytiyelerini o saatte ikmal edememiş, ikmal etmiş olsalar bile güç yetişebildiklerinden bu ders-ten, Hukuk-ı Nisvan dersinden layıkıyla istifade edemiyorlar. Bu dersin, biz İslam kadınlığına göre derslerin en mühimi bilhassa Mahmut Esat Efendi Hazretleri'nin takrir-i belîğ vesil[e]siyle bir ehemmiyet-i mahsusa kesp etmekte olan bu dersin her halde öğleden sonra ikinci ders olarak tertip edilmesini umumiyetle kadınlık namına rica ediyoruz. Bu istirhamı Maarif Nazır-ı muhteremi ve Mahmut Esad Efendi Hazretleri'nin ruhlarında İslam kadınlığının teâlîsi için yandığına emin ve mutmain bulunduğumuz ateş-i halas-kâra istinad ile birinci Hukuk-ı Nisvan dersinin öğleden sonra ikinci derse ta'lik buyuracaklarını kemal-i itminan ile bekleriz.

Memleketimizi cidden yaşatmak isteyen bu iki büyük sima şüphesiz ki istifade-yi umumiye için küşad edilen derslerin saatlerin erken olması neticesinde faydasının maksuriyetini¹ kabul etmeyecek ve derslerin saatle-rini tebdil hakkındaki kadınlığın istirhamını is'af² edecektir.

Ulviye Mevlan

1 Maksur: kısaltılmış olma

2 İs'af: birinin isteğini yerine getirme

Kadın ve İradet

“Kadının istediğini, Allah ister.” Darb-ı meseli, kadının kuvve-yi iradiyesindeki sebatı izah için değil, belki kadının arzu ve hevesatının istihsalinde anud olduğunu ispat için söylenmiştir.

Bir fazilet-i hakikiye olan iradet, asr-ı ahîre kadar kadınlarda ancak arzu ve hevesatın istihsalinde görünmüş ve binaenaleyh geçici arzularla tevem² add edilegelmiştir.

Asr-ı ahîre kadar diyorum, çünkü kadında iradet-i hakikiye cemiyet-i medeniye-yi hazıradan doğmuştur. İradet-ı nisviye? Ecdadımızdan pek azlarının ekmesini bilebildikleri bir çiçektir. Onların zamanında daha sade olan hayat, daha az taammüm etmiş olan lüks, erkeklere aile muhitini diledikleri kadar tevsi etmek imkanını –herkesin hissesini düşünmeden– vermişti.

Bugün cemiyet hayatının icabatı daha müşkülleşmiştir. Bir erkek hayatına bir kadını teşrik etmek pek mühim bir mesele olmuştur. Evlenmeye karar vermiş olan pek çok erkekler tehhülün tevliid ettiği ihtiyacat-ı madidenin kesreti karşısında mütevahhiş-âne ricat ediyorlar.

Erkeklerin izdivacından bu suretle tebaüdl³ adetleri her gün tezayüd eden bekar kadınları, hakk-ı hayatlarını muhafaza yolunda cidal-gâh-ı maişete faaliyetle atılmaya mecbur bırakmıştır. Eski kadınlar bu ihtiyaca maruz kalmazlar idi. Bu ihtiyaç şimdiki kadınlıkta eski kadınların hâiz olmadıkları ve yalnız erkeklere mahsus bir imtiyaz addedilen kuvve-[yi] iradiyeyi tevliit etti. Demek oluyor ki kadının evsaf-ı asliyesinden addedilmekte olan mezaya gibi kuvve-yi iradiyesi de fi-mâ-ba’d muhtac-ı tenmiye ve takviyedir.

Kadının azim ve iradesini zayıf bir halde bırakmak pek büyük bir zülüm olur. Çünkü öbür suretle teşekkülünde hiçbir dahil ve tesiri olmayan ve ancak teşkilat-ı hazıra-yı içtimâiyeden tevellüd etmiş olan ahvalin kurbanı olmuş olur.

1 Bert Danjan: Berthe Danjean

2 Tevem: ikiz, eş

3 Tebaüd: uzak düşme, ayrılma

Kadınlığın inkişaf-ı tammini temin edecek yegâne âmil kuvvetli bir iradedir. Azim ve iradenin zaafı en ziyade cidal-gâh-ı maişette bir meslek intihabı zaruretinde bulunan kadınların mucib-i felaketi olur.

Kuvvetli bir azim ve iradeye malik olanlar maksatlarına doğru metin ve kendilerini her hatvede ona daha ziyade yaklaştıran adımlarla yürür iken kuvve-yi iradiyeleri henüz bî-karar olanlar dâima bocalayarak, her mâni karşısında meyusen geri dönerek hiçbir vakit maksatlarına nâil olamayacaklardır. Kadının maneviyatını maddiyatına galebe ettirecek ancak azim ve iradettir. Kadını hayatında kalbine hissiyat-ı cinsiyenin galebesinden ve bir sürat-i garâm ile bütün ömrünü yıkmasından muhafaza edecek yine kuvvetli iradettir. Erkeğin bu yoldaki mağlubiyetlerini pek tabii bulan teamülat-ı mutaassıb-ânenin kadının bu hareketini gayr-ı kâbil-i af bir sukût olarak telakki ettiklerini nazardan dûr etmemek lazımdır. Kuvve-yi iradiyeleri bi-hakkın tenmiye¹ edilmiş olan bazı kadınlar, bu gibi ahvalde intikam nam-ı muğfil² altında kendilerini sukût-ı hakikîye sevk ediyorlar ki bu yanlış takdir edilmiş bir gayret-i nefsin sevkıyla husûl bulmaktadır.

Ekseriya bu gibi ahvalin neticesi pek ender olarak nihayetine kadar okunulan ve ekseriya ancak bablarına göz gezdirilen acıklı ve feci' romanların zeminleridir ki kahramanlarını içinde bin türlü iftiranın, sefil ihtirasların, alçak hislerin hükümran olduğu bir muhite atar.

Bu tasvirat her vakit doğru değildir, denilebilir. Hissiyat-ı kalbiye-yi mütekaileden bazen de tarafeynin saadetiyle nihayet bulan aşkın tevellüd ettiği söylenebilir. Heyhat ki kuvve-yi iradiyeden mahrum olan kadınların böyle bir saadete mazhariyetini biz hiç görmedik.

Hakikî aşk kuvvet ve azimden doğar, vukuata tahakküm eder; o ya cetur-âne kabul edilir, ya mağrur-âne zabt edilir veyahut da parlak bir surette istihfaf edilir. Aşk dâima azimsiz ruhlardan kaçır.

Ekseriya, azim ve iradesi gayr-ı münkeşif³ kadınlar kaptıkları bir aşk romanının hemen ikinci faslını okumaya koşarlar ki bundaki sâik kendisini terk edene başka erkekler tarafından mazhar-ı hüsn-i kabul olduğunu göstermektir ki bunlar büyük ruhlara, kuvvetli iradetlere yakışmayacak ve sonra dâima nedameti mucip olacak hareketlerdir. Halbuki azim ve irade-

1 Tenmiye: arttırma

2 Muğfil: aldatan

3 Münkeşif: açılmış, aşıkâr

si tenmiye edilmiş bir genç kız böyle bir vefasızlığa maruz kalır ise hayatına mağlubiyet neticesi olarak ahengi bozulmuş fakat şerefi hiçbir suretle ihlal edilememiş olan hayatının îade-yi ahengi için kuvve-yi iradiyesinin bahş ve temin ettiği metanet-i ruhiye sayesinde felaketten intibah dersi alır, hayatını icabat-ı ahvale göre tanzim ederek çizdiği yolda yürür ise er geç nâil-i maksat dahî olur.

Azim ve iradettir ki kadına asalet-i ruhiyeyi ifâza¹ eder, ona felaketlere karşı tecellüd edebilecek kuvveti verir, onu, velev ki acı ve elem-efzâ olsun hayatın icabatını kabul ve tatbik edebilecek bir hale getirir. Zevçlerinin israf ve safaheti yüzünden, kendisiyle çocuklarını, maruz bulundukları iflas ve sefaletten kurtaracak karar-ı kat'i-yi rehâ-kârı veremeyerek hal ve istikbaline girye-nâk olmakla vakit geçiren kadınları her gün görmüyor muyuz?

Fakat bu kararı verebilmeye ruhunun asırlardan tevarüs ettiği atavizm² ve ekseriya feda-yı nefis telakki ettiğimiz halde hakikatte enmuizm³ olan hissiyatı mânidirler⁴. Pek çok kadınlar vardır ki hayatları müselsil-i fecâ-yi' ve işkenceden ibaret olduğu halde bunu zevçlerinin pençeleri altından kurtulmaya tercih ederler ki bu da iradetsizliğin neticesidir. Bu gibi kadınlar her gün cehennemî bir hayat geçirirler, çocuklarını da bu işkenceye mahkum ederler ve bu zaaf-ı vücut-perestîye de feda-kârlık derler. Halbuki hakikî feda-kârlık hiçbir zaman azim ve iradesiz tecelli edemez. Kadının cemiyet ve ailedeki vaziyeti de esasen onun azim ve iradesinin pek kuvvetli olmasını istilzam etmektedir.

Kadının evindeki ufak ufak işleri tesviyede gösterdiği azim ve irade münferid bir hareket-i şeci'-âne âlî-cenâb-ânedan pek çok daha asildir. Bunun içindir ki aile sahibesi olacak bir kadın bu vaziyetin kendisine tahmil edeceği yek nazarda ufak, fakat hakikatte pek mühim işleri ifa edebilecek azim ve iradeye malik olmadıkça aile teşkiline kalkışmamalıdır ki hem kendisinin hem etrafındakilerin felaketini mucip olmasın.

Evin muhafaza-yı sıhhati, temeyyüz ve sıhhi yemekler ihzarı, hizmetçi-

1 İfâza: feyz vermek

2 Atavizm: atalara benzeme durumu, atalardaki bazı özelliklerin torunlarda ortaya çıkması, atacılık

3 Hemze-güzel he-nun-mim-vav-ye-zel-mim harfleriyle yazılmış, animizm olabilir; animizm: canlılık – çn

4 Mim-elif-nun-ayın harfleriyle yazılmış, “mânî” okundu – çn

lerin teftişı; bütün bu ihtiyacat-ı yevmiye ne kadar ufak olursa olsun vazifeyi ifa etmiş olmaktan mütevellid öyle bir inşirah-ı ruhî temin ederler ki, bunu tatmak ise ancak iradet ile mümkündür.

Evlatlarının ruhiyatını yaratacak olan validenin âharın taht-ı tahakkümünde olarak düşünüp yaşar olmaması lüzumunu da nazar-ı dikkate almak icap eder. Birçok tesirata mağlup, başkalarının efkarına makes olan bir valideye karşı çocukları nasıl hürmet ve emniyet-perverde edebilirler.

Kadınların azim ve iradelerinden istifade edeceği diğer bir mevki' daha vardır.

Bir hastanın başı ucunda insanı müteselli eden gözyaşları ancak azim ve irade sahibi olmayanların istifade edeceği bir vasıtaadır. Azim ve irade sahibi bir kadın bir hastanın yanında, muhitinde hiçbir zaman ağlamaz. Çünkü vazife bilakis ona gülmeyi, hastadan tehlikeyi saklamayı âmirdir. Zira ağlamakla hastaya ölüme yaklaştığını anlatıp onun ızdırabını tezyid-den başka bir şey yapmıyılmaz.

Hakikî kahramanlık kalbimiz eleminden taşıdığı, felaketin ağır mantosu döndürücü plileri içine bizi aldığı zaman gülüp pür neşe gözükmektedir. Unutmayalım ki gözyaşları ve feryatlar ile izhar-ı âlâm etmek dâima kendini tesliye¹ ettirmek için ihtiyar olunmuş bir hod-perestîdir. Hakikî bir azim ve irade sahibi olan kadın dâima teselli eder fakat hiçbir zaman kendini teselli ettirmez. Kendisi için red ettiği bu merhameti azim ve iradeden mahrumiyetleri yüzünden tesirat-ı gayriye ile yaşamaya mahkum olanlara ibzal ederler.

Fakat tepeye çıkmış olması vazifesinin bittiğine delalet etmez. Bilakis asl-ı âlî ve necib vazife bundan sonra başlar ki o da vadide kalmış olan hemşirelerini ellerinden tutup yukarı çıkarmaktır. Azim ve iradesinin kuvveti hayatının nâzımı, vakar ve izzet-i nefsi de ahengi olan kadındır ki ancak vazifesinin ehli ve onu bi-hakkın ifaya kâdirdir.

Evet azim ve vakar sayesinde ki kadın dâima reh-güzarına dikilen mâniaları yıkarak, ayakları altında kaynayan çirkâb-ı² levs³ ve rıyayı çiğneyerek hedefi olan saadet-i insaniyeye vasil olabilir.

Azim ve vakardır ki ona alnı açık ve serbest ve şeh-rah-ı hayatı kat'

1 Tesliye: avutma

2 Çirkâb: çirkef

3 Levs: kir, pislik, murdarlık

etmek dâima muzaffer olmak, gaye-yi hayatiyesini istihsal etmek imkanını bahşeder.

Bert Danjan

Kadınlık

Memleketimizde kadınlığın ehemmiyeti yavaş yavaş anlaşılıyor. Efkar-ı münevvere kadınlığa layık olan mevkie vermek için ibraz-ı gayret eyliyor. Kadınlığın itilâsını evlad-ı istikbalin terbiyesi nokta-yı nazarından selamlıyor, alkışlıyor.

Kadınlıkta görülen bir hareket-i medeniyeyi nazar-ı tecessüsünden kaçırmayan efkar-ı münevvere, efkar-ı atika ile uzun boylu mücadelata dalıyor; kadının ve kadınlığın hukuk-ı mukaddese-yi insaniyesini kurtarmak için zaman zaman mücahedata giriyor.

Evet, zamanın ihtiyacatını anlamamakta taannüd eden efkar-ı atika bu yeniliğe alışamıyor. O, asırların taşıyıp getirdiği bir fikr-i taassup ile kadını yalnız evde, evin karanlık kafesleri arkasında, karanlık ve gölgeli odalarında ve odaların zıyasız köşelerinde bir hiç gibi oturmasını istiyor.

Evet, bir hiç gibi diyoruz; zira efkar-ı atikanın yetiştirdiği kadınlık zamanımıza göre tamamen mefluc¹ ve cidden cemiyeti beşeriyeye gayr-ı hâdim bir vücuttur. Üç yüz seneden beri mütemedî hezimetlerin yegâne sebebi valide hilkatinin İslam ve Türk ailelerinde sönmesinden, mahvolmasından değil midir?

Eğer bugünkü valideler zamanımıza göre yetişmiş olaydı düşman bir ay gibi kısa bir zaman zarfında merkez-i hilafetin kapılarına dayanamazdı.

Eğer bu harbi yapan evlat vatanın valideleri dün bu çocukları aguş-ı mader-ânesinde taşırken icap eden terbiye-yi milliyeyi verebilseydi verebilseydi düşman mutlak makhur olacak, mukaddes topraklarımız çiğnenemeyecek, İslam ve Türk iffet ve ismeti böyle a'kur-âne² parçalanmayacaktı. Fakat İslam ve Türk yavruları istikbal için hazırlanmamış, terbiye-yi milliyeden külliye mahrum kaldıkça bu felaketlerin yarın daha dehşetli ve daha kat'i bir surette gözlerimize çarpacağına iman etmeliyiz.

1 Mefluc: felce uğrama

2 A'kur-âne: kudurmuşçasına

Bunun için de istikbal validelerinin terbiye-yi fikriyesine bütün kuvvet ve kudretle çalışmak ehem ve elzemdir. Mektepler açılmalı, erkekler gibi kızlar da bir mecburiyet altında o mekteplere devam edip tefeyyüz eylemeli ki bizim murat ettiğimiz ve her zaman temenni eylediğimiz İslam ve Türk kadınlığı yetişmiş olabilsin.

Ancak bu validelerin aguş-ı mader-ânelerinden yetişip istikbale atılacak evlatlar, bu vatanın yılmaz bir müdafii, canla, başla, mal ile çalışan yegâne kahramanı olur.

Küçükten düşmanlarını tanımayan, küçükten his-i intikamdan mahrum kalan evlatlar gördük ki, her zaman memleketi felakete sürüklerler. Fakat onun bunda kabahati nedir? O, düşünülecek olursa haklıdır. Çünkü, milletleri yaşatan kin ve intikamdan haber-dâr değildir. Çünkü, onun kalbinde ecdad muhabbeti, vatan hissi yoktur. Çünkü, onun omuzlarına, onun erkekliğine namus ve ismetin dayandığını bilmez. Fakat düşman!

Evet düşman bütün savletiyle atılır, onun mevcudiyetini imhaya saldırırken kin ile, intikam ile bir menfez-i Bürkân¹ gibi ateşler içindedir. Çünkü, onun validesi mekteplere gitti. Orada tarihi okudu, coğrafyaya kesb-i vukuf etti. Sonra eski ve yeni varlığının hudutlarını gözleriyle gördü. Hiç şüphesiz o tarihin karşısında diz çöktü; o hudutları gösteren coğrafyanın önünde eğildi, ağladı.

Döktüğü gözyaşları ona, ölmez, hisler ve fikirler verdi. Ona, yaşamak için sebepler taharri ettirdi. Evet, ona nihayet kini, intikamı öğretti. O, evladına daha gözleri açılırken intikam türküleri, kin marşları terennüm etti.

Çocuk işitmek hassasına malik olduğu günden itibaren düşmanını öğrendi. Ecdadını anladı, vatanını bildi.

Artık o, daha küçükten bu ihtisasıyla düşmanına atılmak, onu parçalamak, hayatını kurtarmak, vatanını kurtarmak, insan gibi şerefle yaşamak ihtiyacını ruhunda duydu.

Bu iki çocuk karşı karşıya gelirse hangisinin mağlup ve münhezim olacağı en basit bir muhakeme ile anlaşılmaz mı?

İşte bizim düşündüğümüz İslam ve Türk kadınlığının vazife-yi insaniyesi, İşte bizim temenni eylediğimiz İslam ve Türk kadınlığının vatana en âli ve en mukaddes hizmeti!

1 Bürkân: yanardağ, volkan

Fakat zavallı İslam ve Türk kadınlığı asırlarca metruk bir halde bırakıldı. Evde mevcudiyeti hissetmez oldu. Bir cism-i câmid gibi insanlar arasında dolaştı durdu. O derece paslandı, o derece unutuldu ki artık varlığından şüphe edilir bir hale geldi. Çünkü, varlık bir hareketle, bir eserle temin edilebilir. Halbuki kadınlık hareketi, kadınlık âsârı memleketimizde ne duyulur ve ne de görülür oldu. Fakat bugün efkar-ı münevvere sahipleri kadınlığın hukukunu, onun vezaif-i âliye-yi vataniyesini takdir ve ona insanlığını bahşediyor.

Evet gençlik, vatanın hakikî evlatlığı, ona mektebe git, öğren, evladına öğretmeyi bil diyor.

Evet genç kitle, ona âsâr-ı medeniye-yi beşeriyeyi gör ve anla da hakıyla valide ol ve evladına göster, onu yetiştir diyor.

Evet mütenevvir mevcudiyet, kadınlığa hitap ediyor:

Tiyatrolara git, konferanslara koş, müzeleri gez de bir dersi intibah ve ibret al!

Tiyatrolar, sana ahlakı öğretecek, sana her şeyden bir hisse-yi intibah verecek.

Müzeler, konferanslar, sana ensal-i beşeriyeyi anlatacak, varlığın numuneleri[ni] gösterecek, yaşamanın yolunu keşfettirecek.

{Her şeyin ilmi güzel cehlinden} düsturunu tahattur ettikçe atıl; öğrenmeye, anlamaya koş ki yarın ki evladın seni arkasında bırakmasın.

Bir defa kırmızı ve siyah kitabı aç, oku! Evet kırmızı; zira kanlı sayfalar dır. Siyah, zira matemli yapraklardır. Orada nasıl ailelerin, nasıl ocakların mahvolduğunu ve dirilmemek üzere öldürüldüğünü göreceksin. O sayfalar karşısında mevcudiyetin eriyecek, sabrın tüenecek, tahammülün hiç kalmayacaktır. Evet, o sahaif-i hûn-âlûdun her satırını mütalaa ederken titreyecek, sarsılacaksın. Fakat kin ve intikamı ölmez bir surette ruhunda duyacaksın. Evladına talim ve terbiyenin yolunu göstereceksin. O zaman yaşamak için kendi lüzumunu, intikamın ehemmiyetini anlayacak ve evladına öğretmeye sa'y eyleyeceksin.

Dünkü İslam ve Türk kadınlığı evladını seve seve ve güle güle hat-ı harbe gönderirken bugünkü İslam ve Türk kadınlığı ağlıyor, titriyor, evladını göğsünden ayıramıyor. Fakat sonra; evet sonra felaket bütün dehşetiyle canlanıyor, karşımıza çıkıyor. Onun karşısında sefil ve alil bükülerek ölüyor mahvoluyoruz.

Evet, zira his-i intikamdan mahrum valide, çocuğu harbe giderken fer-yat ediyor, ağlıyor, oğlunun kuvve-yi maneviyesini kırıyor. Çocuk daha kapıdan çıkarken maneviyatı kırık, hissi bozuktur. Çünkü dâima validesini, validesinin gözyaşlarını, nişanlısını, zevcesini ve onların ağlayışlarını düşünüyor. Ruhu kesb-i zaaf eyliyor, hasılı maneviyatı sarsılıyor.

Halbuki harbe giden evladın düşüncesi gözleri yerine validesinin, hemşiresinin, nişanlı veya zevcesinin namus ve iffetleri olsaydı o zaman kalbi derin bir duygunun ateşin darbeleriyle çarpacak maneviyatı yükselecek ve bu namusu düşüncesi ona vatani tahlis ettirecekti. İşte her şeyden bi-haber bir validenin hissiyatıyla perveriş-yâb olan¹ çocuğun vatana karşı ne kadar zayıf olduğu, onunla rabitası ne derece çürük bulunduğu pek güzel anlaşılır.

{Fakat bir felaket bin nasihatten hayırlıdır} düsturuyula artık terbiyenin ne yolda verilmesi lazım geldiğini anlayabildik zannederim.

Bu yolda terbiyesi lazım ve elzem olan çocuklarımız için neler yapmak icap ettiğini bundan sonra sırasıyla izaha çalışacağım. Yalnız temenni ederim ki kadınlık yazılarımızı kemal-i dikkat ve basiret ile takip etmiş olsun.

Beylerbeyi: Naciye Şerif

Son moda akşam tuvaleti

¹ Perveriş-yâb olan: yetiştirilen

O Zaman

O zaman ki bahar hulûl eyler
Her tarafta menekşeler açılır
Kâinâta hayat-ı nev saçılır
Yine firkat dili melûl eyler
Kimi eyler azimet ve Sahra
Kimisi cuybar¹ kenarında
O zaman ben garîk-i yeis ve bana
Gamlı bir makberin civarında

Ederim maderim için efgân
Beni mahzun eder safa-yı cihan

“O zaman ki güneş gurûb eyler”
Bayılır bir hüzün cihana o dem
Dökülür gözlerimden eşk-i elem
Bir kuzu dağda gamlı gamlı meler
Sonra bülbül terennüme başlar
Uyanır bir safa gönüllerde
Tatlı tatlı tebessüme başlar
O zaman goncalar da, güller de

Ben de güller gibi idim handan
Hem-demim şimdi giryedir her an

O zaman ki kamer tulû eyler
Âlemi gark-ı nur eder mehtap
Derd-i hicrinle bî-huzur bî-hâb
Anarım maziyi gönül
Nerede mazideki muhabbetiniz
Ne çabuk buldu aşkınız pâ-yân

1 Cuybar: ırmak

Beni makhur ederken hasretiniz
Sizler güler eğlenirsiniz canan

Yine ben ey melek seni anarım
Her gece sabaha dek seni anarım

O zamanki gelir zaman-ı hazan
Sararır bir verem gibi ezhar¹
Kuşlar eyler hep aşiyanda karar
O zaman bülbül eylemez efgân
Bir şedid rüzgar olur peyda
Bırakır hep ağaçları üryan
Sanki ağlar gibi zemine sema
Gece gündüz nüzûl eder bârân

Ne kadar gamlıdır şu vakt-i hazan
Verir insana her taraf ihzan

O zaman ki gelir dem-i sermâ²
Koparır fırtına kıyametler
Kalmaz ezhardaki letafetler
Olur her gonca payimal³ a'nâ⁴
Görünür bir kapısı btv⁵ eşya
Ne hazin çağlamaktadır dereler
Sanki matem tutar gibi hayfa
Durur hep gamlı gamlı meşcereler

O zaman bir yetim çocuk dilenir
Dildeki eski yare tazelenir

1 Ezhar: çiçekler

2 Sermâ: kış, soğuk

3 Payimal: çiğnenmiş

4 A'nâ: güçlük, meşakkat

5 Be-te-vav harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn

O zaman ki kenar-ı deryada
İki genç bahçeder muhabbetten
Biri ağlar azab-ı firkatten
Diğeri terk-i cana âmâde
Bakarım birkaç ay geçer hayfa
Diğeri müteheyyic ve ölmüş
O zavallı esire-yi sevda
Kâinâta veda edip gitmiş

Hiç sözünde sebat eder mi beşer
O nihayetsiz aşk zevale erer

O zaman ki bu kalb-i zarımdan
Çıkar âfâka son hazin bir ah
Bit-tesadüf geçer isek ey mah
Süsten ârî yetim mezarımdan
Dökerek gözyaşı o dem deyiniz
Sebep oldum vefatına heyhat
Şimdi ettim nedamet affediniz
Ey eden firkatimle terk-i hayat

Hep temennilerim budur her an
Beni yad et terahhumen¹ o zaman

Yaşar Nezihe

1 Terahhumen: acıyarak

Damad-ı Hazret-i şehriyari, Harbiye Nazır-ı muhteremi Enver Paşa Hazretleri

Naciye Sultan Hazretleri ile Enver Paşa Hazretlerinin bu hafta icra buyurulan velime¹ cemiyetleri münasebetiyle kadınlık her iki tarafa samimi tebrikat takdim ve ebedî saadet temenni eder.

Havadis-i Dünya

1 Velime: düğün

Nişan İtası

Kadıköy Osmanlı İttihat Mektepleri İnas kısmı Heyet-i İdaresi Reisesi Reşide Hanım'a maarif için nakden ve fiilen vâki olan mesâisine mükafaten üçüncü rütbeden maarif nişanı ita edilmiştir.

Kıskançlık Hasebiyle

Üsküdar'da Kefçe Dede Mahallesi'nde sakin debbağ İsmail Efendi'nin zevcesi Pembe Hanım bir kıskançlık meselesinden dolayı zevciyle münazaa etmiş ve teessüründen kibrit başlarını su içinde ezdikten sonra içmek suretiyle intihara teşebbüs eylemiştir. Pembe Hanım hissettiği evcâ¹ ve âlâm üzerine hayatına hatime çekmek üzere kibrit başlarını içtiğini söylediğinden hemen taht-ı tedaviye alınmıştır.

Fecî Bir İntihar

İnşaat Şirketi bekçilerinden Anastas namında birisi geçen Salı günü Yenikapı'da kumsal tabir olunan deniz kenarından geçerken mahal-i mezkurda bir Hristiyan kadınının mecruh olduğu halde oturmakta olduğunu görerek derhal mahallî zabıtasına müracaatla gördüğünü nakil eyler. Bunun üzerine memurîn zabıta Anastas'ın tarif ettiği mahale giderler ve orada fil-hakika bir Hristiyan kadınının elinde kanla mülemma² beyaz bir mendil bulunmakta ve şemsiyesine ittikâ³ etmiş olduğu halde oturmakta olduğunu görürler ve kendisine yaklaşıncı boynunun sol tarafından açılmış olan büyükçe bir yaradan da ziyadesiyle kan akmakta olduğunu ve bir de siyah saplı bir usturanın mevcut bulunduğunu görürler. Polis Efendiler bî-çâre kadının kim olduğunu ne yolda cerh edildiğini anlamak üzere kendisini isticvab etmek isterlerse de mecruhe gayet takatsiz ve kuvvetsiz düşmüş olduğundan dolayı ifade-yi meram edemez ve yalnız eliyle kendi

1 Evcâ': acılar, ağrılar

2 Mülemma: bulanmış

3 İttikâ: dayanma, yaslanma

kendini cerh ettiğini anlatır. Bunun üzerine bir araba tedarik olunarak hemen Haseki Nisa Hasta-hânesi'ne gönderilir. Burada doktorlar tarafından yara sarıldıktan ve müdat-ı¹ lazıme icra olunduktan sonra mecruhenin tekrar isticvabatına çalışılır ve verdiği cevaplardan zavallı kadının Darülmualimat-ı Dahiliye Müdiresi Madam Maks olduğu anlaşılır. Kendisinin pek zorlukla naklettiği ahvale göre Madam Maks Sadık Bey namında bir zatın zevcesi olup, mumaileyh bundan iki sene evvel vefat etmiş, Madam Maks o zamandan beri pek ziyade yeis ve eleme düşmüş ve kendisini bir suretle teselliyeye muvaffak olamamıştır. Bundan birkaç gün evvel dâima zebunu olduğu yeis ve elemin tesiriyle mektep müdiriyetinden de istifa etmiş ve nihayet acı günlerine bir hatime vermek üzere intihara teşebbüs etmiş ve bu fikrini meydana çıkarmak üzere tedarik ettiği bir ustura ile dün Yenikapı'da kumsal mahalline giderek boynunu kesmiştir. Mumaileyha bu nakil ettiği şeyleri Doktor Akil Muhtar Bey'in hanesine gönderdiği bir mektupta yazdığını beyan ettiğinden mezkur mektup da alınmış ve fil-hakika Madam Maks'ın pek ağır bir ızdırab-ı derunî ile âdetâ hasta bir halde bulunduğu anlaşılmıştır. Madam Maks hasta-hânedeki kemal-i ihtimam ile tedavi edilmekte ise de, doktorlar hayatının kurtulacağından pek de ümitvar değildir.

Hatıranın Levhası
Muharriresi: Said Suat
{geçen nüshadan mâba'd}

Abdülhadi onun her zamanki gibi şakalı bir cevabını bekliyordu. Sonra saçlarında hissettiği onun soğuk elinin altında başını çevirdi. Zülal de o gözleri görmek istiyordu. Onların içindeki alevler artık Şehpere ait idi. Zülal onları sadece muzlim karanlık birer delik halinde gördü, acaba hayat ebediyen karanlık mı olmuştu. Bu bir an süren tesadüm-i² enzara hayatının şuleleri söndürülüp karanlık harabelerde bırakılan bu genç kız daha ziyade tahammül edemedi. Zayıf vücudunu çâlâk³ bir asabiyetle Abdül-

1 Müdat: tedâvi etmek

2 Tesadüm: çarpışma

3 Çâlâk: çevik

hadi'nin kolları arasına attı ve gözyaşlarına şimdi bir cereyan verdi. Genç adamı Şehper aşkın tehlikeli bir beşiğinde oyalarken kendisinden teselli ve cesaret beklediği bir arkadaşını kendi kirli ruhunun âşıkını görmekten mütevellit bir hayretle şaşırmıştı, demek Zülal'in kendisinin bâkir olmayan mevcudiyetine karşı bir hissi vardı. Abdülhadi'ye bu pek büyük bir darbe oldu. Ah, bunu evvelce bilmiş olsaydı o tehlikeli kadına hiç takarrüb etmeyecekti. Diğer taraftan hayatını namusunu tehdit eden bir kuvvetin taht-ı tesirinde idi. Ne yapmalı Yarabbi diye düşündü. Zülal hâlâ ağlıyordu. Abdülhadi kendini zabta muktedir olamayarak başını Zülal'in başına dayadı. Artık iki his-daş iki felaket-zede uzun bir girye-yi tufan içinde ağlaştılar. Zülal bî-hoş bir halde idi, Abdülhadi onu yatağına kadar götürdü, ayrılırken Zülal'in dudaklarını iki sıcak puse ile öptü.

* * *

Gece saat hayli ilerlemişti. Zülal bitişik odadan geldiğine ihtimal verdiği hafif bir ses işitiyorum zannetti. Abdülhadi'nin Şehper'in odasında olmak ihtimali zihnini yaktı, yataktan fırladı, terliksiz kapıya kadar gitti, şimdi sesler daha vâzıh bir surette iştiliyordu. Hayır, bu ses Abdülhadi değildi, oh, yarabbi bu kardeşi Suphi Paşa'nın sesi idi, yavaşça kapıyı açtı. Akşamki vakadan sonra çılgın muhayyilesinin tahammülsüz ızdıraplarıyla beyni tutuşuyordu. Şehper'in kapısına kadar sürüklendi, içeride bir mum ziyasına müşabihe hafif bir aydınlık vardı. Suphi Paşa kesik bir ifade, nâle-kâr bir sada ile söylüyordu.

– Allah aşkına Şehper dedi bana hâlâ inanmıyor musun? Ben genç değilim. Fakat seni seven kalbim büyük, hem pek büyüktür. Söyle, beni tatlı tebessümlerine yaşatacağını vaad et. Bak sen de çok elemeler çektin, ızdıraplar gördün, hayli tecrübekar oldun, gençlik ve güzellikle saadetin husûle gelmeyeceğini anladın. Bak ben seni insanlardan ne kadar yüksek bir aşkla seviyorum, niçin sen beni sitem-kâr nazarlarınla tehdit ediyorsun, beni bu insanların merbut oldukları hayatı seviyorum zannetme benim için hayat senin gözlerinde kaldı, yalnız onları istiyorum. Kalbimde insanlığında mevcut olan ihtirassız nihayetsiz bir rabita ile bağlı bulunduğumdan korkuyorsun değil mi, hayır, ben senden fazla bir şey istemiyorum.

Benim revîş-i¹ hayatımın sâiki ol bana insanlığı ibka ettirecek bütün elem-
lere ızdıraplara tahammül ettirecek kadar bir kuvvet ver, bu bence kâfi.

– Şehper rica ederim diyordu kardeşimi çocuklarınızı unutupor mu-
sunuz?

Suphi Paşa feryada benzer bir sesle: -Susunuz, dedi onlardan bahset-
meyiniz, o rabitalarım yüksek aşkımın kutsiyetinden de yüksek fakat ben
yine sizi seviyorum dedi. Şehper zalim bir hande ile:

– O halde benim de öyle bir rabita ile merbut olmadığımı ne biliyor-
sunuz.

Suphi Paşa birden feveran etti -Anlıyorum diyordu. Abdülhadi'nin
genç ruhuna kapıldınız. Halbuki o sizi sevmesini bilmez. Şüphesiz sizi de
aldatacaktır. İşte bî-çâre hemşirem, şimdi de siz değil mi? Hayır Şehper
ona tahammül edemem. Abdülhadi'yi sevmeyeceksiniz. Onun kalbine
muhabbetinize iftikar² eden kalbimi tercih edeceksiniz ve beni yaşatacak-
sınız, çünkü ben size muhtacım dedi.

Zülal boğazına tıkanan elemle feryat etmek istiyordu yarabbi bu hal ne idi?!

Şehper'in kalbinden bir sayha-yı intikam-ı takaza koptu.

– Ne yapayım işte dedi. Hemşirenizi sevememek töhmetiyle³ itham
ettiğiniz o adamın Şehper iki aydan beri zî-hayat bir hediyesini taşıyor
diyerek ağlamaya başladı.

– Nasıl, dedi. Abdülhadi'nin nâ-meşrû bir hediyesi öyle mi? Zülal artık
her şeyi anlamış her felakete muttali⁴ olmuştu⁴. Odasına girdi dışlarını bir-
birine çarpmaktan kırılacak zannediyordu.

Suphi Paşa yumuşak terlikleriyle merdivenlerden bir sâir-fi'l-menam⁵
gibi süzüldü, indi. Şimdi Zülal hepsinden bedbaht kendini görüyordu.
Ayakları altından bütün kâinât silindi ateşten fezalar içinde Abdülhadi'nin
sevimli başını, Şehper'in şimşekler yayan gözlerini daha sonra da ikisinin
mevcudiyetlerinin zî-hayat bir numunesini görüyorum zannediyordu, dün
akşam dudakları üzerine onun bıraktığı kirli puselerin elemlerine uzun uzun
ağlıyordu. Odası karanlıktı. Abdülhadi'nin akşam oturduğu fotöye kapandı,
uyku ile yakaza arasında müthiş kabuslarla ağlayarak çırpındı.

1 Revîş: akış

2 İftikar: ihtiyacı olma

3 Töhmet: kesin olarak ispat edilmediği halde birine suç yükleme, suçlama, suçlanma

4 Muttali' olmak: bilmek, öğrenmek

5 Sâir-fi'l-menam: uykuda, rüyada gezen, uyurgezer

Gözlerini açtığı zaman sabah olmuş nim-mestur duran panjurlardan dökülen huzme-yi ziya pencerelerden süzülerek bu muzlim odayı nim-tenvire başlamıştı. Aynalı gardırobun içinde derin bir nazarla hayalini süzdü. Ooh şimdi ne perişanı olmuştu. Nâsiyesinde¹ bütün kederlerin zulmetleri hafif izler hasıl etmiş parlak gözlerinin nurları sönmüş la'lin² dudakları bile hararetten hastalık geçirmiş insanlar gibi solmuş renklerini kaybetmiştir.

Ah bu elemeler ızdıraplar içinde kıvranan ruhunun mütehammil bir iskeleti şeklinde kalan bu zayıf vücutta insanların, Abdülhadi de birlikte zalim lâkaydileri izlerini derinleştire derinleştire rahneler açmışlar gitmişlerdi. Oof, bu hep başkalarının saadetleri için yıpranmış vücudu hasta ruhu daha ne kadar mukavemet edebilecekti. Ah, onu tayin mümkün olsaydı birden hayatını boş bir çöl gördü. Yaşamaktan azım bir yorgunluk geldi. İşte o hayatın ilk adımında derin uçuruma tesadüf etmişti. İnsanların arasında hiç kimsenin aklına onun tahassüsünü sormak gelmemişti. Bu tâ, ilk mebde hayatından başlamıştı. Şimdi kuvve-yi zindeğisi mahvolmuş gözleri önünde yedi, sekiz senelik hatıratını karıştırıyor, ta o zamanlarını buluyordu. Ah o ne mesut olacak iken hayatı nasıl yanlış teşekkül etmişti. Ruhunda acılıklar bırakan o ince hisleri çürütülmüş mahvedilmiş kendi kendisi için yaşamaktan mahrum bir halde bırakılmıştı. Ooh, eğer mümkün olsaydı bu kadar tecrübelerden sonra ta o ilk zamanlarına avdet edecek ve hayat-ı hazırını ne iyi tertip edebilecekti. Yavaş yavaş hummalı başını çevirerek hayatının fena bir sahnesi olan bu odayı yorgun nazarlarla süzdü. Birden şövalenin üzerinde tablonun mevcut olmadığını gördü. Nerede olabilirdi, demek onu Abdülhadi çalmıştı. Bu defa neden gözyaşı gibi rikkat-i teşekküre müncer olan bir taaccüb oldu ki Zülal'i memnun eder gibi ezalı geldi, tekrar dudakları üzerinde onu bir zehirli pusesini hissediyorum zannederek acı bir hanede ile düşündü.

Ah, onlar birbirlerini sevecek iken Şehper ne için mâni olmuştu, tablo henüz nâ-tamam idi! O Abdülhadi'ye nasıl soracaktı, niçin onu benim odamdan aldınız diyecekti. Ooh onun muvacehesinden ne kadar ürküyordu ya Şehper'i hiç görmeye tahammül edemeyecekti.

Birden aşağı kattan bir feryat işitiyorum zannetti. Süratle sofaya çıktı, hizmetçiler bu sabah erken Abdülhadi ile Şehper'in birlikte gittiklerini

1 Nâsiye: alın

2 La'lin: lâl rengi, kırmızı

haber verdiler. Hanımefendi ağlayarak Abdülhadi'nin Şehper için yeni bir felaket olduğunu söylüyordu.

Suphi Paşa içeriki odadan hasta bir sesle:

– Şehper felaketten korkmaz dedi.

Zülal ölüyorum zannetti. İşte gitmişlerdi baş başa mesut olacaktı Abdülhadi'nin Şehper'in odalarına baktı ne bir kağıt nedir emâre bırakmamışlardı. Zülal'in semere-yi mahsulü küçük peysajı da birlikte götürmüşlerdi.

Ah demek Zülal'in hüsranlı günlerindeki fırça darbelerinden husûle gelen o levha onların saadetlerini zapt eden bir hatıra olduğu için kıymetli olmuş kendi aşkını çalan o kadınla sevgili Abdülhadi'nin lâne-yi saadetlerinde beraber bulunmayı ve o hâr-ı aşka nâ-mütenahi garâma nâçâr-ı şehadet ettirilmek için birlikte sürüklenmişti.

Son

Sukût

Muharriri: H. İlham

{geçen nüshadan mâba'd}

– Sahih mi? Dedi, sahih mi? Benim için ağlıyorsunuz? Yarabbi, ne saadet.

Sözlerini bitiremedi. Bir tufan-ı bekâ, bir tufan-ı feryat içinde mağruk, bir yetim gibi ağlaya ağlaya ayaklarına kapandı:

– Sizi ilelebet seviyor, ilelebet seveceğim. Allah aşkına beni de seviniz, dedi.

Yeminler etmeye başladı. O kadar heyecanlı, o kadar rakik bir ömür geçiriyordum ki. Bilmem bir daha böyle yaşayabilecek miyim. Yavaşça eğildim. Titreyen ellerimle omuzlarından tuttum; ikimiz de birbirimize hayretle bakıyorduk. O nefeslerimden pür hava-yı garâm emiyor, ben dudaklarından bir kelime-yi aşk bekliyordum:

– Ne kadar mesudum dedi.

– Ne kadar mesudum diye cevap verdim.

Beş dakika sükut etti. Gözlerini kaldırmaktan utanıyor. Birbirimizi nöbetle temaşa ediyorduk. İkimiz de meşbu'-ı saadet çırpınıyorduk. O beş

dakikalık sükut, bu beş dakikalık sessiz girye, bizi ruhen ve cismen yek-diğerimize daha ziyade takrib etti; ikimiz de taşıp dökülmek isteyen bir hava-yı aşk ve mestî içinde mağruk-ı garâm, mağruk-ı hülya bir saadet-i zerrîn teneffüs ediyorduk. Onun gözleri, pür rüya, dudakları pür ümit ve râşan. Bütün mevcudiyetinde asabî bir hararet, seyyal bir ruh-ı muhabbet vardı. Ellerimi omuzlarından indirdim. Bu bedbaht gence acıdım. Kendime acıdım.

Sonra bilmem ne düşündüm. Onu memnun etmek için miydi bilemiyorum: peçemi, kaldırdım; doya doya beni seyretmesine müsaade ettim. O hayretle bakıyordu. Hiçbir şey görmeyen bir çocuk gibi saadete sonradan mazhar olmuş bir bedbah gibi, hayretle bakıyor. Hiç hareket etmiyor; derin derin beni süzüyordu. Ben de ona istediğim gibi bakıyordum. O bana bir şeyler söylemek istiyordu ve ben bir şeyler dinlemek. Fakat o bir şey söyleyemiyordu. Hemen peçemi indirdim.

– Artık kâfi değil mi, dedim; yaramaz çocuk?

– Ne kadar lütuf-kârsınız, dedi, sizin yanınızda bulunup da çocuk olmamak mümkün mü? Ben hüsnünüz karşısında müebbed bir âbid; müebbed bir sâcid; müebbed bir âşıkım. Hüsnünüz beni çıldırtan, beni ihya eden beni imha eden bir nur-ı ilahidir. Allah'ımı taharri ederim. En sonra buldum. Hüsnünüz bana bir mihrab-ı taabbüd, bir secde-gâh-ı dua açtı.

Ve [i]şte ben ona secde ediyorum. Ondan münacat ediyorum. Yalvarıyorum ki: bana merhamet etsin.

Ey benim, hâmî-yi hayatım! Ey benim müvekkile-yi ömrüm, beni seviniz, beni çok seviniz. Son sözünüz ve ilk hitabınız, bu olsun: seni seviyorum. Oh ondan vicdanî bir meserret hissediyorum ki. Bundan eminim, benim lutuf-kâr meleğim, beni seviyorsunuz.

Onu pek sakın ve sessiz dinledim O ezberlenmiş bir şiir okur gibi alçaktan yükseğe, yüksekten alçağa [b]ir figan ve ahenk-dâr bir sesle mütemadiyen söylüyor. Birtakım garip felsefeler sayıyordu. Fakat şu dakikada, o kadar mest-i hayal, mest-i şiir, mest-i garâm bir hava-yı perestîş teneffüs ediyordum ki, nasıl tarif edeyim, baygın gibi idim. Saadet ve iftiha[r]la memlu seviniyordum. Ne yapacağımı bilemiyordum. Kendimden geçmiştim. Sarhoş ve ser-mest, hayalimin en ince, en nazik ve en tatlı noktalarına nüfuz etmiştim; en behiştî¹, en lâhûtî bir ömür yaşıyordum. Artık hisse-

1 Behiştî: cennetlik

diyordum ki: hayat yaşamaya değer ve ızdırab-ı hayat: tahammül edilecek kadar latif ve nûşindir¹. Onun o müzic ve fakat beni böyle yaşatan, hiç unutamayacağım bir feza-yı aşk ve hayal içinde gezdiren sözleri kulaklarımda hâlâ çınladığı halde ona yalnız:

– Ondan emin olunuz! Dedim.

Lakin neye yalan söyleyeyim: biraz da korkuyordum. Bu gençten, bu aşkımın çılgınca başlayan tecrübesiz hallerinden korkuyordum. Bir türlü emniyet edemiyordum, bir türlü nasıl yaşadığımı ve yaşayacağımı anlayamıyordum. Yalnız anlıyordum ki: kulaklarımda müzehhep, mülevven, münevver bir dua-yı aşk gözlerim önünde zerrîn, şeffâf saf, pür münevver, pür hayal bir cihan-ı garâm ve hep bunların içinde yalnız ben ve bir de yalnız o. Ve ben bütün mevcudiyetimle onun hava-yı şuhunu emiyor; beni dâima gaşiy eden rüyamın serab-ı müncelîyle² muhat bulunuyordum.

Onunla, daha ne kadar konuştum: ne olduğunu bilemiyordum. Yalnız çok, çok istediğim kadar konuşmuştum. Ayrı[1]ık için birkaç defa müsaa-dem talep ettim. Bir türlü ikna edemedim.

– Yarın yine geleceğim! Dedim, olmadı. Onunla sahile kadar inmeye mecbur oldum. Sensiz ölürüm! Diye bir sürü felsefeler, bir sürü ızdıraplar anlatıyordu. Sahil güzeldi. Uzun dalgaları, sandalları, süratle uçan kuşları temaşa ettik. Şimdi her yer benim için aşkla muhabbetle mâlîydi. Hele onun yanımda bulunması beni o kadar sermedî bir zevk içinde pâyidâr ve mesut ediyordu ki, tarif edemediğim bir hal, bir hal-i fevkaladeye malik bulunuyordum. Artık kendisinden ayrılmaya karar verdiğim vakit:

– Sakın müteessir olma, dedim sizin elemeleriniz beni de muzdarip eder. Benim için güzel yaşa olmaz mı? Baha, sizi yarın, yine bugünkü gibi şen ve metin görmek isterim, Allah’a ısmarladık.

Sonra ilerlemeye başladım. Ondan ayrılmak benim için de pek tahammül-suz oluyordu. Yetim-âne beni süzdü. Hiçbir şey diyemedi. Gözleri arasında uçup giden bir rüyanın mülevven kanatlarını hâsir-âne³ temaşa eden rüya-perest bir bedbaht gibi bana bakıyordu. Gözlerinde mahmum⁴

1 Nevşin: tatlı, hoş

2 Müncelî: parlayan, apaçık

3 Hâsir: zarar, ziyana uğrayan

4 Mahmum: ateşli, saçma sapan konuşan

bir elem, dudaklarında muzdarip bir ra'se vardı. Geri döndüm; bilmem bu da niçindi:

– Kuzum müteessir olmayınız, diye tekrar ettim, beni güle güle teşyi' etmekliğinizi bekliyorum.

Dudaklarında cebrî bir tebessüm, yanaklarında solgun bir esrar vardı.

– Gülmekliğimi mi? İstiyorsunuz, ben sensiz ve yine yalnız bütün bir geceyi, bütün bir uzun geceyi geçirmeye mecbur, bir zavallı olduktan sonra, öyle mi? Peki yalnız siz emrediniz, ben öldüğüm halde siz yaşayınız diye emrediniz, ben dirilirim. Nitekim işte gülüyorum, yalnız hiç olmazsa ellerinizi veriniz, bütün samimiyet-i ruhumla bir defa öpeyim, bu ricamı reddetmeyiniz; Gülbu, bak, bu son ve ruhumdan kopan bir rica.

Sağ elimi kaldırdım. Ona doğru râşan¹ ve pür tereddüt uzattım. Eline alacağı vakit bir ateşe temas ediyormuşum gibi mütecennin-âne geri çektim, kolum bi-tab düştü. Ne yaptığımı bilemiyordum.

O, bana hazin, ben ona müellim bakıştık, tekrar kaldırdım. Bir sıklet-i müheyyibeyi yükseltiyormuşum gibi idi. Bilemiyorum ne oluyordu. O elini kımıldatmadan tekrar düşürdüm, bir defa, iki defa hep, hep öyle. Ve sonra o acele etti. Ellerimi kaptı. Avucu içerisinde beş dakika kadar sık-tı. Hiç konuşmuyordu. Konuşamıyordu. Ateşin parmaklarıyla tahtı nahîf parmaklarımı sıkıyor acıtacak gibi oluyordu.

Mâba'dı var

İlan²

İlanatın beher satırından kırk para alınır.

Kadınlar Dünyası Matbaası

1 Râşan: titreğ

2 İlanlar ana metnin sonuna eklenmiştir

Numara: 133

Cumartesi 1 Mart 1330 – 16 Rebî'ü'l-âhir 1331

Nüshası 60 paradır.

Nüshası 60 paradır.

Abone bedeli: Seneliği
posta ücretiyle 100, altı
aylığı 60 kuruştur.

Sahibe-yi imtiyaz:

N. Ulviye Mevlan

Adres: Nur-ı Osmaniye
civarında Servili Mescid
Numara 11

Memalik-i ecnebiye için
seneliği 38, altı aylığı 20
franktır.

Kadınlar Dünyası

İhtar:
Gönderilen makalat
derc edilsin edilmesin
iade edilmez.

*Kadınlık, hukuk ve menafiini müdafaa eder,
Cumartesi günleri neşr olunur, musavver gazetedir.
Sahaifimiz cins ve mezheb tefrik etmeksizin muhterem
Osmanlı hanımları asarına küşadedir.*

Çeviriyazı: Şeyda Aysun Oğuz

Kadın ve Hakk-ı İntihab

Dünyanın hemen her tarafında kadınların hakk-ı intihaba malikiyetleri meselesi mevzu'-ı bahs ve münakaşa oluyor. Bazı memleketler bunu şimdiden kabul ettiler, bazıları da kabule temayül ediyorlar, bazıları ise şiddetle red ediyorlar.

Kadının hakk-ı intihaba malikiyetini kabul etmiş olan memleketlerin başında Norveç, kabule temayül edenlerin başında Fransa ve şiddetle red edenlerin başında da İngiltere bulunuyor.

Norveç hükümeti bundan birkaç sene evvel gürültüsüzce, kadınların intihab etmelerini ve intihab edilmelerini kabul etti ve ilk kadın mebus refiklerinin alkışları, sitayişleri¹ arasında ilk nutku irad etti.

Kadın mebusun parlamentoda ilmî henüz hiçbir muvaffakiyeti olmasa bile, vücudunun refikleri arasında evvelleri şiddet-i asabiyetle mübadele edilen çirkin sözlerin, şayan-ı teessüf hadisatın azalmasına sebebiyet verdiği; mecliste son senelerin bu gibi hadisatıyla evvelki hadisatın mukayyesinden müsteban² olmaktadır.

Biz kadının parlamento hayatında yapacağı tesirin, ifa edeceği vazifenin buna inhisarını ne kabul ve ne de temenni ediyoruz. Hayır, bilakis kadınlıktan pek mühim, pek büyük hidemâta intizar ediyoruz. Ancak bunun tecellisi için de Mecalis-i Teşriye'de³ kadının ekseriyete değilse bile sözünü isma'⁴ edebilecek bir ehliyete malik olması lüzumuna da kanaat ediyoruz.

Fransa'da; kadınların pek yakın bir âtîde hakk-ı intihaba malik olacakları kaviyen zannedilen bu hür memlekette Mebus Mösyö Buyson⁵ tarafın-

1 Sitayiş: övgü

2 Müsteban: apaçık, aşkar

3 Mecalis-i Teşriye: Yasama Meclisi

4 İsmâ': ışıltı

5 Buyson: Ferdinand Buisson (1841-1932): Fransız pedagog ve siyasetçi, Milletler Cemiyeti fikrinin öncüsü Fransız İnsan Hakları Ligi'nin kurucusu ve başkanı, 1927 yılında Nobel Barış Ödülü'nü almıştır

dan kadınlara belediye teşkilatında hakk-ı intihab verilmesine mütedair¹, yapıp Mecalis-i Teşriiye'ce kabul edilmiş olan layiha-yı kanuniye kadına umur-ı belediyede hakk-ı intihabı vermiş olup, bu hakkın Mecalis-i Teşriiye'ye de teşmili muhakkak gibidir.

Bu defa icra edilecek intihabat-ı teşriiye münasebetiyle hakk-ı intihaba malik Fransızların listesini ihzara başlamış olan devair-i belediyeye müracaat eden Fransız kadınları bu listeye kendi isimlerinin de kaydını rica ettiler. Paris'in münkasım olduğu yirmi daire-i belediyeden yalnız üçü kabul etti, kabul etmeyenler aleyhine de sulh mahkemesine ikame-yi² dava edildi. Fransız "Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti" dava vekili Madmazel Mariya ve baronun pek parlak müdafaasına rağmen, hak kazanamadı. Mahkeme reisi ve kadınların metaliblerinin kabul edilmemesi için belediye müdirlerine emir veren, Sen valisi aleyhine [i]kame-yi dava edecekleri ne kadar tabii ise, yine hak kazanamayacakları da o kadar bedihidir. Ancak bu intihabata iştirak edemeyecek olan Fransız kadınları, gelecek devre-yi intihabiyeeye kadar bu hakkı iktisab edeceklerine pek mutmaindirler³.

İngiliz süfretleri son zamanlardaki şiddetli ve gürültülü hareketleri cümlece malumdurlar. Süfretler evvela hakk-ı intihabı gürültüsüz vesaitle, neşriyat-ı mutedil-âne ile istihsal etmek istediler. Gazetelerle, risalelerle, konferanslarla, mitinglerle erkeklerin efkarını tashihe çalıştılar. Metaliblerinin husul bulamamasından sabırsızlanan süfretler nihayet intizarın uzaması nisbetinde kullandıkları vesaiti şiddetlendirdiler. İş[ç]i kadınlardan hakk-ı intihabı diriğ eden nazırları tahkir etmek, Loyd Corc'un⁴ evine bomba koymak, istasyonlar, köprüler uçurmak, kralın huzurunda icra edilen bir yarışta intizamı ihlal için kendilerini atların ayakları altına atmak derecelerine vardıldılar. Vardıldılar ama yine nâil-i matlab⁵ olamadılar ve hükümetin, son zamanlarda haklarında ittihaz ettiği tedabir-i şedide karşısında artık kendilerinden bahsettirmez oldular. Fakat biz

1 Mütedair: ilişkin

2 İkame: açma

3 Mutmain: huzura kavuşmuş

4 Loyd Corc: David Lloyd George (1863-1945): Britanyalı siyasetçi, Liberal partiden seçilen son başbakan, 1. Dünya Savaşı boyunca yönetimde idi, Çanakkale Krizi ile hükümeti düştü, savaş sonrası Avrupa'nın şekillenmesinde büyük rol oynadı; Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmasını destekledi

5 Matlab: istek, meram

eminiz ki süfrajelerin bu sükutu müthiş ve muvakkattır. İleri atlamak için geri geri giden bir şahsın atlamadan evvelki saniye-yi tevakkufu gibi olan bu sükut, istikbalde daha şiddetli hareketlere musaddar¹ olacaktır.

Memleketimizde şimdiye kadar vâkıâ kadınların hakk-ı intihabından, bu hakkın kendilerine verilir verilmemesinden henüz bahsedilmiyor. Ve münakaşat dahî başlamamıştır. Bu babda vâkıâ henüz biz kadınlarda da hiçbir hareket nümâyân olmuyor. Bu sükutumuz bizim hakk-ı intihabı istemediğimiz için değil, henüz onun zamanı gelmediğine kâni' olduğumuz içindir.

Kadınları hakk-ı intihab talep eden memleketlerde kadın madenlerde, fabrikalarda, büyük ticaret mağazalarında, ufak dükkanlarda çalışıyorlar, sokaklarda satıcılık ediyorlar. Mecalis-i Teşriiye'nin yapacağı kanunların heyet-i içtimâiyeyi teşkil eden bütün efrada seyyanen tatbik olunacağı ve hakimiyet-i milliyeden maksadın milletlerin kendi yaptıkları kanunlar tarafından i[d]are edilmesi olduğuna ve kadınların da erkekler kadar çalıştığına nazaran bu taleplerinde elbette ki haklıdır.

Bizim kadınlığımız henüz maatteessüf hayat-ı cemiyete girmemiştir, girememiştir, mesai-yi umumiyeye iştirak edememiştir. Binaenaleyh biz henüz hakk-ı intihaba malikiyetten bahsedemeyiz.

Vâkıâ bu hak mukaddes, muazzездır. Yegâne nişâne-yi rüşd ve irfa[n] ve tekemmüldür. Ancak onu talep etmek ona liyakatle mümkündür. Ona liyakat ise diğer memalik kadınları gibi hayat-ı cemiyete, mesai-yi umumiyeye iştirak ile hasıl olacaktır.

[B]iz şu son senelerde kadınlığımızda gördüğümüz intibah-ı reha-kâra bakarak pek yakında bizde de kadının bir ferd-i içtimâî olacağına iman ediyor, ancak bu iman husulünden sonra hakk-ı intihabı talebi düşünüyor, istihsaline muvaffakiyete de bir iman-ı huruşan² ve fûruzan³ ile iman ediyoruz.

Kadınlar Dünyası

1 Musaddar: önsöz, başlangıç

2 Huruşan: coşan, çağılayan

3 Fûruzan: parlak

Efkar-ı Münevvere Sahibi Hanımlara

İştigalat-ı¹ beytiyeleri haricinde eminim ki pek çok Türk hanımlarının gerek esbab-ı maddiye ve gerek ihtiyacat-ı maneviyeden dolayı cidden çalışmak hevesinde bulunduklarını söylersem yanlışmış olmam. Edvar-ı sabıkada bunun husulüne mâni’ olacak esbab çoktu. Fakat şimdi meşrutiyetin bahşettiği serbesti-yi mesud sayesinde Türk kadınlarını dar bir çenber içinde sıkıştıran eski fikirler değişmiş olduğu cihetle onların artık muhit-i haricle daha ziyade temasta bulunmak zamanı gelmiştir.

şu küçük makalede hanımlar için mümkün olan en güzel sahayı nazar-ı tedkike arz etmek ve ileride başkaları tarafından da tevsî’ edilmek üzere şimdilik bazı telkinatta bulunmak isterim.

Tahsil görmüş Türk kadını ezher cihet garb hemşirelerinden fikren daha müterakkidir. Çünkü o ekseriya lisan-ařınadır². İngiltere’de kızlar vakitlerinin ekserisini “sporla” geçirdikleri halde duhter-i Türkî ale’l-u-mum mütalaa ile meşguldür. İşte şu sebebe mebnidir ki Türk hanımları siyasiyat veya mevadd-ı saireden İngiliz kızlarından birçoklarının hayretini mucib olacak derecede kemal-i suhuletle bahsederler. Türk kadını bu tefevvukundan bil-istifade artık inziva-gâhından çıkmalı lakin çarşafı atmayarak çıkmalıdır. Zira evde oturup kemalatını kafes arkasında saklamaktan ise maddeten müstefid veya refah haline medar olmak üzere bir iş bulmak için atılmalıdır.

İstanbul’da ciddi kadın memurları pek çok aranmaktadır. İş bu hahiř³ dört, beş seneden beri arttı. Bunu para kazanmak için bir sanata ihtiyacı olanların nazar-ı itla’ına⁴ arz ederim. şüphesizdir ki genç bir Türk kızının küçük bir idare-hânede birçok erkek memurlar arasında bulunması câiz olamazsa da bankalar, büyük idare-hâneler Fransız ve İngiliz istenografi-sini⁵ veyahut makine ile yazı yazmak usulünü bi-hakkın tahsil etmiş Türk kızlarının hizmetlerinden istifade etmek isterler. Bana öyle kanaat gelmiş-

1 İştigalat: meşgul olmalar, işler

2 Lisan-aşına: dil bilir

3 Hahiş: istek, arzu

4 İtla’: haber verme

5 İstenografi: stenografi: işitilen sözleri konuşma hızında yazmaya elverişli işaretler ve basit çizgilerden oluşan yazı metodu

tir ki elsine-yi müteaddideye aşına ve sahıbe-yi zekâ muhadderat çarşafı çıkarmaksızın kendileri için bila-müşkilat bir mevki' temin edebilirler.

Avrupalılar Türk kadınlarını şeffaf kumaşlara bürünmüş sigara içmekle meşgul olmak üzere tahayyül ve haric ez-âlem¹ ömür sürdüklerini tasavvur ederler. Bunun böyle olmadığını ve âlem-i hayatta Avrupalı hemşireleri gibi bir hisseleri olduğunu isbat etmek kendilerine râci² bir vazifedir.

İstanbul'da büyük şirketler, ehemmiyetli müesseseler mevcuttur ki bunların kısm-ı küllîsi vazife-perest kadın memurlar istihdam etmek arzusundadır. Şimdilik talep arz nisbetinden ziyadedir, meydan ise hemen Museviler yedindedir. Türk kızları böyle hizmetlere niçin heves-kâr olmalıdır? Yeni telefon kumpanyasında bir hayli Türk hanımları istihdam edilmiyor mu?

İngiltere'de kibar ailelere mensup birçok kadınlar haysiyetlerine halel getirmeksizin muhtelif sanatlara süluk etmişler ve büyük büyük muvaffakiyetlere nâil olmuşlardır. Mumaileyhümanın giriştikleri işlerin fihristi vâsi' ise de başlıcaları terzilik, elbise imalatı ve çay-hânelerdir. Türk kadınlarının şimdilik muvaffakiyetle başlayacakları iş bu son iştir.

Bugün Beyoğlu'nda bir hanımın bâ-husûs, şehir haricinde ikamet eden bir hanımın alış verişini ikmal ettikten sonra istirahat etmek veya def'-i cu'³ eylemek için gireceği bir yer yoktur. Şu halde yalnız kadınlara mahsus olmak üzere münasip mahalde bi-hakkın rahat edecek küçük bir çay-hâne açıp işe başlamak için ne mâni' olabilir? Hem bunun için büyük bir sermaye de lazım değildir.

Bu mini mini müessese hiç şüphe yoktur ki süratle iştihar eder. Çünkü vatandaşları olan kadınlar tarafından işletilmekte olan öyle bir çay-hâneye Türk hanımları tabiatıyla meyl ederler. Hele hizmet Londra'da olduğu gibi açık göz ve terbiyeli kızlar tarafından ifa edilirse.

Maddî bir istifade beklemeyip ancak nâfi' bir iş görmek arzusunda bulunan hanımlara gelince, onlara bahsi çok geçtiği halde henüz saha-yı tatbiki muvaffakiyetle konulamayan hasta-bakıcılığı ile muavenet-i evveliyeye⁴ derslerini tavsiye ederim. Bu da büyük bir teşkilata vabeste değildir.

1 Haric ez-âlem: dünya dışı

2 Râci': dönen

3 Cu': açlık

4 Muavenet-i evveliyeye: ilk yardım

İngiltere’de “Boy Skaut¹” hareketi ne surette ufaktan başlayarak umumî oldu ise “Hanımlar Muavenet-i Evveliye Cemiyeti” dahî öylece ehemmiyet kesbederek yüz binlerce bu gibi hayırlı ve vatan-perver-âne işlere iştirak ederler.

Öyle zan ve kanaatleyim ki Türk hanımları kendilerini böyle hayat-ı umumiye müteallik işlere rabt ederlerse bundan bizzat istifade etmekle kalmazlar. Fakat memleketlerine bi-hakkın hizmet etmiş olmak üzere tarihte de bir nam bırakmış olurlar.

*Türk hanımlarının en muhlis tahsin-kârı
Madam Rodi Teli*

Kadınların Beynelmilel İçtima’ı

Beynelmilel Kadınlar Cemiyeti’nin² beş senelik içtimâlarından bu seneye tesadüf edenini Mayıs’ta Roma’da akdedeceğinden *Kadınlar Dünyası* evvelce de bahsetmiş idi. Kadınlığın, kadın azim ve cehdinin istihsal ettiği en mühim netice olmakla beraber (Beynemilel Kadınlar Cemiyeti) Türkiye’de tanınmış değildir.

Yirmi altı senelik bir hayata malik olan bu cemiyetin altı milyon âzâsı vardır.

1888’de teşekkül etmiş olan cemiyet ilk âzâlarını – feminizm cereyanı pek mühim bir şekil almış olan – Anglosakson ve Cermen kadınları arasında bulmuş idi.

Cemiyetin Cemahir-i Müttehhide-yi Amerika kadınlarından 3 000 000 İngiltere kadınlarından 2 000 000 Almanya kadınlarından 500 000 Fransa kadınlarından 140 000 Avusturya Macaristan kadınlarından 75 000 âzâsı vardır.

1 Boy Skaut: Boy Scout: izci; Boy Scouts, İngiltere’de Lord Baden-Powell tarafından 1910’da kurulmuştur, hedefi erkek çocukların yetişmesine yardımcı olmak idi; benzer isimli örgüt Boy Scouts of America adlı izci örgütünün günlük dildeki adı, 1910 yılında kurulmuştur, şu an 1 milyondan fazla üyesi vardır, kuruluşundan beri 130 milyon Amerikalı örgüte katılmıştır

2 Beynemilel Kadınlar Cemiyeti: Uluslararası Kadınlar Konseyi (International Council of Women – ICW): 1888 yılında kurulan ulus ötesi bir sivil toplum örgütüdür, amacı tüm dünyada kadınların özgürleşmesi için mücadele etmektir

Küçük Balkan hükümetlerinin cemiyete iştirak etmiş kadınları vardır. 1908 senesinde cemiyete iltihak eden Yunanistan'dan 269 ve Bulgaristan'dan 2 088 kadın cemiyete âzâ kayd olunmuşlardır. 1911 senesinde cemiyete iştirake başlamış olan Sırp kadınlarından cemiyette bugün 6 485 mukayyed âzâ vardır.

Bir memleket kadınlarının cemiyete kabulü bazı kuyuda tâbî'dir. Her şeyden evvel memlekette millî kadın cemiyetleri olması ve bu cemiyetlerin programlarının beynelmilel cemiyet programıyla tevafuk etmesi şarttır. Bu cemiyetlerin iştirak ederek millî ve müttehid bir cemiyet teşkil etmesi o millet kadınlığının beynelmilel cemiyete kabulünü temine kâfidir. Elverir ki hakikaten iştirak arzu edilsin.

Millî kadın cemiyetleri olmayan memleketlerin kadınları beynelmilel cemiyette fahrî reis vekilleri veya muhaberelerle temsil edilebilirler.

Türk kadınlığı beynelmilel cemiyette âyân âzâsından Ahmed Rıza Bey'in hemşiresi Selma Hanım¹ tarafından temsil edilmektedir.

Rusya, Romanya ve Afrika-yı cenubî kadınlığı fahrî reis vekilleri ve Mısır ile Çin kadınlığı da muhabirler tarafından temsil edilmektedirler.

Millî Beynelmilel Cemiyetin Reisesi (Kontes of Aberden) dir². Cemiyetin heyet-i faalesi İngiltere, Almanya, İtalya, Avusturya, İsveç ve Kanada murahasalarından mürekkebtir. Heyet-i faale kadınlığa taalluk eden bütün mesail ile iştigal ediyord.

Ciddî ve nâfi' bir surette çalışabilmek için cemiyet birçok şubelere ayrılmış ve buraya âzâlar ihtisasları nazar-ı dikkate alınarak tayin edilmişlerdir.

Beynelmilel cemiyetin umur-ı dahiliyesiyle iştigal eden komisyondan başka kadınlığa ait kavanin, hakk-ı intihab ve hukuk-ı medeniye, terbiye-yi ahlakiye ve esircilik, hıfzıssıhha-yı umumiye, terbiye, hicret, terk-i

1 Selma Hanım: Selma Rıza (1872-1931): Paris'te JönTürklerin liderliğini yapmış Ahmed Rıza Bey'in kızkardeşi, Tanzimat döneminin ilk kadın gazeteci ve romancılarından, 1897'de yazdığı Uhuvevvet adlı roman kadın haklarına yer vermesi açısından bir öncüdür, İttihat Terakki'nin Paris şubesinin tek kadın üyesi, *Meşveret*, *Şura-yı Ümmet*, *Kadınlar Dünyası*, *Hanımlara Mahsus Gazete*'de yazılar yazdı, Hilal-i Ahmer'de görev aldı, Kandilli'de ilk yatılı kız okulunun açılmasına önayak oldu

2 Countess of Aberdeen: Ishbel Maria Hamilton-Gordon (1857-1939): kendini iyilik yapmaya, sosyal ve ahlaki reformlara adanmış bir evanjelist idi, 1893'te kocası John Hamilton-Gordon Kanada Genel Valisi olunca, kendisi de Uluslararası Kadın Konseyi'nin ilk başkanı oldu.

vatan, sulh, hüküm mesailiyle iştigal eden hususî komisyonlar vardır.

Kadınlığa ait kavanin encümeninin pek az evvel neşr etmiş olduğu ve bütün milletlerin kavanini nazarında kadının mevki'ini tedkik eden mühim ve nazar-ı dikkati câlib kitap birçok memalikin hükümetlerine ve parlamentolarına tevzi' edilmiştir.

Hıfzıssıhha-yı Umumiye Encümeni de “Veremden Tevakki¹” unvanıyla mühim bir kitap neşr etmiştir.

Cemiyetin elsine-yi resmiyesi İngilizce, Fransızca ve Almanca olup âzâlarının işaret-i mahsusaları {A. C. I.} harflerini hâvi bir broştur.

Mayıs'ın beşinden on dördüne kadar devam edecek olan bu seneki kongrenin ruz-nâme-yi müzakeratı pek mühimdir. Bunlardan ancak bazılarını kayd ediyorum.

Balkan muharebatında ika' edilmiş olan vahşetler Sulh ve Hüküm Komisyonu'nu metalibat-ı âtiyeye sevk etmiştir:

Beynelmilel Kadınlar Cemiyeti esna-yı harpte kadınlara karşı kavanin-i beynelmilele mugayir olarak reva görülen mezalim ve taaddiyatı şiddet ve nefretle takbih ve protesto etmeli ve cemiyet bunu da sulh ve müsalemet² ve hükme müracaat usulünü tervec ve müdafaa için bir sebep-i mühim ve hadis telakki eylediğini ilan etmelidir.

Beynelmilel Kadınlar Cemiyeti Lahey Hüküm Mahkemesi'ne³ müracaatla her harbde kadınlara karşı reva görülen bu mezalim ve cinayatin vuku'unu mâni' ve kadınları himaye edecek tedabir-i mahsusa temin etmesini talep etmelidir.

Peder ile validenin çocuklarına karşı vesayet, terbiye, ceza, muhafaza hususâtında aynı hukuka malikiyeti, kadınların gayr-ı mürahik⁴ çocukların muhakemelerine iştiraki, meşru' gayr-ı meşru' valideler ile çocukların himayesi, hakikî birer esirci ocağı olan umumî-hânelerin ilgası, kuşların himaye-yi beynelmileliyesi ruz-nâme-yi müzakeratta munderic metalibden bir kısmını teşkil ediyorlar.

Türkiye'de de metalibat-ı nisaiyeye karşı olan alaka her gün tezayüd etmekte olup işe başlamış birkaç kadın cemiyetleri meşhud⁵ olmaktadır.

1 Tevakki: korunma

2 Müsalemet: barış

3 Lahey Hüküm Mahkemesi:

4 Mürahik: on iki yaşını bitirip de bâliğ olmamış erkek çocuk

5 Meşhud: gözle görülen

Halide Hanım'ın taht-ı riyasetinde bulunan Tealî-yi Nisvan Cemiyeti¹, Osmanlı Kadınları Cemiyeti, vasıta-yı neşr-i efkârı olan “*Kadınlar Dünyası*” mecmuasıyla Avrupa’da mühim bir alaka tevhid eden Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti, eserleriyle Müslüman kadınlarının da Avrupa’lı hemşireleri derecesinde iş görebileceğini ispat eden Hilal-i Ahmer Hanımlar Şubesi bu meyanda zikredilebilirler.

Bütün bu cemiyetlerin iştirakiyle millî bir cemiyetin vücuda gelmesi ve alkışlarla beynelmîl cemiyetine kabul edilmesi bence pek yakındır. Buna hiç şüphe etmiyorum.

Bu mesut hadiseye intizaren Osmanlı kadınlığının pek büyük bir hüsn-i kabule mazhar olacağı Beynelmîl Kadınlar Cemiyeti’nde gerek Selma Hanım ve gerek diğer hanımlar tarafından haysiyet ve şerefiyle mütenasip bir surette temsil edilmelerini temenni ederim.

Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti âzâ-yı müzahiresinden²
Odet Feldman³

Konya Mektubu

Buraya geleli mektepçilik damarlarım büsbütün uyandı. İnsan Konya’ya şöyle bir nazar atf edecek olursa pek de hayat eseri göremez. Anadolu’nun her yerinde olduğu gibi derin bir sükunet var; fakat ben bilmem belki milletimi çok sevdiğim içindir, buranın ahalisini pek zeki ve müstaid buldum. Hele çocuklar o kadar zeki ve fatin⁴ ki insan yek nazarda

1 Tealî-yi Nisvan Cemiyeti: diğer adıyla Kadınların Durumunu Yükseltme Cemiyeti, 1908-1909 yıllarında kurulan feminist bir dernektir, Türk feminist topluluklarının ilklerindendir, Halide Edib Adivar tarafından, Türk kadınının bilgi ve kültürünü artırmak amacıyla kurulmuştur, kadın ve erkekleri ilk defa aynı salonda bir araya getirmiştir, İngiltere’deki Türk Kadınları Muhibbi Cemiyeti’ne paralel olarak çalışmıştır, cemiyete üye olabilmek için Türkçeyi iyi konuşabilmek ve İngilizce öğrenmek gerekiyordu, I. Dünya Savaşı nedeniyle çalışmalarına devam edememiştir, kadınlara konferanslar veren cemiyet aynı zamanda Balkan Savaşları’ndaki zulme karşı kadınları örgütlemiştir

2 Müzahir: destek olan, yardımcı olan

3 Odet Feldman: Odette Feldman

4 Fatin: zihni açık, çabuk kavrayan

bunların gözlerindeki nur-ı zekâyı, fetaneti¹ görür. Gerek inas rüşdî ve gerek inas ibtidaî mekteplerini ziyaret ettiğim zaman talibata İstanbul'daki arkadaşlarından selamlar getirdiğimi söyleyince bir çoğu kıyam ederek teşekkür ettiler ve mukabeleten onlar da İstanbul'daki hemşirelerine selamlar göndermekliğimi rica ettiler. Bu hal ümidimin fevkinde bir şeydi. Çünkü benim yerimde her kim olsa böyle şalvarlı çocuklardan bu yolda serbest bir cevap ümit edemezdi. Sonra bunların iyi bir tahsil görmeleri ihtimalini düşündüm. Emin olunuz bu çocuklar hakkıyla tahsil görecekseler memlekette harikalar gösterecek kadınlar yetişir. Vâ esefâ² ki evvelki mektubumda da dediğim gibi bî-çâre yavrular pek fena bir binanın içinde şayan-ı merhamet bir halde bulunuyorlar. Mamafih çok sürmeden bu mekteplerin bir çaresine bakılacağını ümit ederim. Eğer burada bol havahâl ziya-dâr mektepler inşa edilir, muktedir müdirelerin ellerine terk olunursa beş senede Konya yirmi, otuz senelik terakki eseri gösterebilir.

Burada vesait-i nakliye de pek hoştur. Birkaç sene evvel tramvay yolu yapılmış, Topkapı'nın Samatya'nın ne kadar köhne tramvayı varsa hepsi buraya nakledilmiş, düdüklerini öttürüp muttasıl aşağı yukarı gidip geliyorlar. Arabaları idare edenler tamamen, biletçiler de kısmen kıyafet-i milliye iksâ³ ederler. İnsan bu uzun fesli yemenili şalvarlı arabacıları biletçileri gördükçe gülmekten kendini alamıyor, mamafih hoş manzara.

Evvelisi gün zevce otelden çıktık. Feridiye dedikleri caddede gidiyor-ken karşımıza mektep çocukları çıktı. Bunlar muallimelerinin idaresinde tabur teşkil etmişler, gidiyorlardı. Hangi mektep olduğunu anlamak istedik, çocuklar Rumca görüşüyorlardı. Muallimelerden birine yaklaştım. Mektebin hangi mektep olduğunu sordum. Muallime evvela çarşafı sıkı sıkı örtülmüş bir Türk kadının Rumca tekellüm ettiğine hayret etmekle beraber (Eleniko Siholio⁴) diye cevap verdi. Aynen tercümesi (Yunan Mektebi) dir. Bu söz benim kapanmayan yüreğimin yarasını neş[t]lerle-mek demektir. Mamafih nereye gittiklerini sordum. Hava güzeldir çocukları gezmeye götürüyoruz cevabını verdi. Düşündüm! Ya bizimkiler bizim yavrularımız şimdi o murdar hava ile taze ciğercikleri zehirlenirken bun-

1 Fetanet: zihin açıklığı, anlayış

2 Vâ esefâ: ne yazık, eyvah

3 İksâ: giydirmeye

4 Eleniko Siholio: ελληνικό σχολείο: Yunan Okulu

lar (!) taze hava bol güneşte kanları kaynayacak temizlenecek ciğerleri kabarmış kanları ısınmış yüzleri kızarmış dönecekler. Acaba bu memleketin İslam Mektebi talebeleri bütün ömürlerinde böyle bir lütfâ nâil olabildiler mi? Neyse Allah büyüktür. Mademki biz bu hürriyete nâil olduk elbet ümitlerimizin birer birer meydana geldiğini de göreceğiz. Ama ben biraz sabırsızım. Hatta iki günün boş geçtiğini ziyan sayarım.

Anadolu'nun her tarafında tarz-ı tesettür az çok yekdiğerinden farklı imiş. Bundan evvel Anadolu'nun gördüğüm bazı yerlerinde kadınlar yalnız bir peştemal veya büyük kırmızı mendillerle örtünürlerdi. Burada merkez-i vilayetin yerli hanımlarından ileri gelenler çarşaf giyer. Fukara takımı kendi dokudukları beyaz yol¹ ihramlarla² örtünürler. Daha fukara olanlar da suya falana giderken küçücük bir baş örtüsü ile iktifa ediyorlar. Tarz-ı telebbüsleri de şalvardır. Eski usulü takip edenler başlarına fes giyer, üstüne – varsa – elmas ve saire takar. Daha üstüne de bir yemeni örterler. Bununla beraber yerli kibar takımından bazıları son modaya tevfikân giyiniyorlar.

Sonra burada şayan-ı memnuniyet bir şey varsa o da erkeklerle kadınların hariçteki vaziyetidir. Bura erkekleri kadınlara karşı [k]atiyen müte-cavüz değildirler. İster gece, ister gündüz kadınlar sokakta rahatla gezebilirler. Kadınlara karşı küçük bir hürmetsizlik bile görülmüyor. Esasen Anadolu halkı halûktur³, halim selimdir. Fakat zavallılar uzun seneler unutulmuş, ihmal olunmuşlar. Asırlardan beri bir fert çıkıp da şunlara bir iyilik edeyim, şu memlekete biraz ümran; ahalisine azıcık feyz vereyim diye düşünmemiş. Valiler gelmiş gitmiş hep bugün şunu yapacağım, yarın öyle edeceğim diye kuru laftan gayrı bir iş görmemişler. Halbuki kuzu gibi ahali küçük bir himmetle pek çabuk terakki eder, çünkü terakkiye çok müsaittir.

Geçen gün cesur tayyarecilerimizden Nuri Bey geldi. Parlak bir istikbale nâil olduysa da gönül bu vatanın cesur evladına karşı daha, daha büyük bir tarz-ı istikbal arzu ederdi. Ne yalan söyleyeyim ben istihkar-ı⁴ mevt eden bu kahraman askerlerin baş üzerinde gezdirildiğini yar ve ağyara⁵

1 Yol: çizgi

2 İhram: dikişsiz beyaz peştemal

3 Halûk: iyi geçimli

4 İstihkar: küçük görme

5 Yar ve ağyar: dost ve düşman, herkes

karşı işte bizim de şeci¹ evladımız demesini isterdim. Bu ihmali acaba kime atf etmeli?! Tayyaremizin geldiği günün gecesi misafir bulunduğum Bağdat Otel'i'nde arslan yürekli zabitanımız sevgili misafirlerine kırk kişilik bir ziyafet verdiler, müteakıl nutuklar okundu, ertesi günü kıymetli mihmanlarını² teşyi³ ettiler. Yaşasın askerlerimiz.

Buranın yerlileri tayyareye hava panburu {vapuru} diyorlar. Ve bizim de böyle hava panpurlarına malik olduğumuz için seviniyorlar. İptida doktor geleceğini haber alan yerlilerden öyle Frenk icatlarının buraya glemeyeceğini Hazret-i Mevla'nın böyle şeyleri buraya sokmayacağını iddia edenler olmuş. Doktor gelmiş, müteakıben diğer bir ecnebi tayyaresi gelmiş. Bakmışlar ki bir şey olmadı, sonra Fethi Bey'in geleceğini haber alan ahali o kadar sevinmiş, o kadar iftihar etmişler ki artık meserretlerine nihayet olmamış. Anlaşılan zavallılar ecnebilerin terakkisini kıskanmış olmaları ve hakları da var ya, ben de kıskanırım.

Burada Semiha Hanımefendi isminde merhum mutasarrıf Ahmet Edip Bey'in haremi hamiyetli hemşirelerimizden bir hanımefendi genç kızların dikiş öğrenmeleri için bir Dikiş Evi açtığını haber aldım. Dün Jandarma Kumandanı Muhittin Beyefendi refikası ve Trablusgarp kahramanlarından Yüzbaşı Kemal Beyefendi refikası, sabık Konya mebusu Mehmet Emin Bey ailesi hep beraber olduğumuz halde Dikiş Evi'ni ziyarete gittik. Doğrusu fikirlerin bu kadar uyuduğu bu memlekette böyle bir müessese-nin meydana getirilmesi şayan-ı iftihardır. Dikiş Evi'nin birçok noksanları vardır. Mesela masa, ütü, manken gibi şeyler henüz getirilmemiş, fakat insan kapıdan içeriye girerken on, on beş kadar hanım kızların parmaklarında yüksükleri, boyunlarında teyel iplikleri ile bir hal-i faaliyet göstermeleri insanda büyük ümitler uyandırır. Bâ-husûs müessise Seniyye Hanım'ın Kafkaslılara has bir sebat ve hamiyet izhar eden hal ve tavrı bu ümidi bütünü takviye ediyor.

Refikalarım hanımefendilerin tensip ve teşviki ile oracıkta bir heyet teşkil ederek ismine Şefkat Heyeti namını verdik ve mahiye beş kuruştan yirmi kuruşa kadar muhtelif derecede maaşlı on bir âzâ kayd ettik. Bir saat içinde yetim çocukların dikiş levazımâtını tedarik etmek için yüz yirmi

1 Şeci': cesur, yürekli, yiğit

2 Mihman: misafir, konuk

3 Teşyi': uğurlama

bir kuruş topladık. Bundan sonra Şefkat Heyeti yetim ve bî-kes çocukları himayesine alacak, sini on birden yukarı olanları Dikiş Evi'ne kayd ettirecektir. Müessise Semiha Hanımefendi de Dikiş Evi'nin masarifatı çıktık-tan sonra hasılat-ı safiye'nin yüzde onunu yetimlere terk edecektir. Allah muvaffak-ı bi'l-hayır etsin.

Aziz Haydar

Osmanlı Kadınlığının Ulvî Vazifeleri

Kadın: Cemiyet-i beşeriye içinde en mümtaz bir mahluk, beşeriyetin müstesna olarak yarattığı bir cism-i mukaddestir. Bunu kadın olmak do-layısıyla söylemiyorum. Çünkü bugün cemiyet-i beşeriye içinde her fert kadın denilen mahluk-ı muhteremin nezaket ve zarafetin bütün de kayı-kını¹ hâvi olarak Hak Taâlâ Hazretleri tarafından yaratılan mahlukattan olduğunu takdir etmiştir.

Kadın: bir milletin terakkisi ve tedennisini ihzar eden daha doğrusu sebeb-i felaket ve saadeti olan bir mahluktur. Eğer bir milletin kadınları-nın seviye-yi irfanı yüksek olursa o millet terakkinin son kademesine vasil olur. Kadınları cehalet içinde yaşayan bir millet elim bir inkıraza, müthiş bir izmihlale mahkumdur.

Kadınlığın derece-yi ehemmiyetine gelince: zannedersem bizde kadın-lığın ehemmiyetini takdir edenler nadir bulunur. Fakat iyi düşünen erkek-lerimiz biz kadınların bir millete ne derecelerde ehemm ve elzem olduğu ve kadınlığın derece-yi ehemmiyetini pek çabuk takdir ederler. Büyük şairimiz “Abdülhak Hamid Bey” *bir milletin nisvanı derece-yi terakkisi-nin mizanıdır*, diye söylediği sözlerle bir milletin ne derecelerde terakki ettiğini anlamak için o milletin kadınlığına atf-ı nazar etmek lazım gelece-ğini ispat eylemiştir. Bu sözü Osmanlı şuarâ ve üdebâsının serefrazı² sarf ettiği için nazar-ı dikkate alınmaya şayandır. Binaenaleyh bu söz kadın-lığın derece-yi ehemmiyetini izaha kâfidir. Bir milletin terakkisi esbabını ihzar eden birçok şeyler vardır. Bu şeylerin başlıcasını kadınlık teşkil eder. Çünkü saha-yı millette ilerleyen hükümetlere atf-ı nazar edecek olursak

1 Dekayık: anlaşılması güç olan ve dikkat isteyen ince şeyler

2 Serefraz: başını yükselten, benzerlerinden üstün olan, seçkin

hepsinin terakkilerinde az çok kadınlığın medhal-dâr¹ olduğunu yek nazarda anlarız.

Bir milletin kadınlığı hab-ı cehalet içinde pûyân olursa², vatan aşkı vatan muhabbeti gibi hissiyat-ı âliyeden ârî olursa muhakkak surette o millet ezilmeye mahkumdur. Bir milletin kadınlığı bâlâda zikrolunan hasail³ ve evsaf-ı bergüzide⁴ ile muttasıf⁵ olursa o millet cihanın enzarını terakkisinin şaşaasıyla kamaştıracak bir dereceye vasıl olur. Velhasıl kadın bir milletin terakkisi için ehemm ve elzem olan bir vücud-ı mukaddestir.

Kadınlığın ifa edeceği hidemata gelince bu pek büyüktür. Çünkü bir milletin çocuklarını yetiştiren kadınlardır. Eğer bir kadın çocuğunu doğurduğu andan itibaren vatani sevmek, icabında feda-yı can etmeye kulaklarını alıştırsa o çocuk vatan aşkı gibi bir milletin ruhu demek olan bir sıfat ile muttasıf olarak yetiştirirse o çocuktan edilecek fayda pek azımdır. Eğer bir kadın küçükten çocuğunu menfaat-i şahsiye denilen müthiş illeti dimağına sokarak yetiştirirse o çocuk milletin başına büyük darbeler indirir ve sinesinde elîm cerihalar açar. Terakki eden milletlerin kadınları yetiştirdikleri evlatları tam manasıyla vatan-perver olarak yetiştiriyorlar. Mesela bu hükümetlerden biri de Fransa'dır. Fransa'da bir kadın evladına senin vatanın "Alsas Loren'dir"⁶ yetiş büyü git o mukaddes memleketi düşmanlarının elinden kurtar icap eder ise o yolda feda-yı can et diye ninni söyler ve bu suretle o çocuğun fikrine beşikten itibaren vatan ne demek olduğunu öğretiyor, vatan aşkı ile büyütüyor.

Japonya'da cereyan eden bir vaka kadınlığın ehemmiyetini izah etmek için en büyük delildir.

Japonya'da ahz-ı asker meselesinde bir delikanlının validesi varmış. Bu delikanlıyı Ahz-ı Asker Komisyonu esnâna⁷ dahil olduğu için çağırırlar. Validesine kendisinden başka bakacak kimsesi olmadığından askerden muaf olduğunu kendisine tebliğ etmişler. Delikanlı bunun üzerine müte-

1 Medhal-dâr: bir işte parmağı olan

2 Pûyân olmak: koşmak

3 Hasail: güzel huylar

4 Bergüzide: seçkin, seçilmiş

5 Muttasıf: kendinde o özellik olan

6 Alsas-Loren (Alsace-Lorraine): Almanya ve Fransa arasında yıllarca el değiştiren Alsas-Loren bölgesi, 1905 yılında devlet ile Kilise'nin ayrımı üzerine yasa çıkarıldığı sırasında Almanya kontrolü altında bulunduğu için bu yasadaki etkilenmedi

7 Esnân: askerlik çağı

essir-âne validesine adeta gözleri dönmüş surette: be hey kadın ben senin yüzünden askerlikten vatanım hizmetinden mahrum oldum. Benim erkekleğim nerede kaldı. O zaman da tam yemek zamanı olduğundan tam sofraya kurulu imiş. Bunun üzerine kadın sofraya üzerinde bulunan ekmek bıçağını alır, kalb-gâhına saplayarak: oğlum mademki ben senin askere gitmekliğün için bir hâil-i¹ mâni² teşkil ediyormuşum, işte ben kendi kendimi öldürdüm. Haydi oğlum müsterih-âne katiyen çekinmeden arkada hiçbir düşüncen olmayarak askerliğini ifaya git, diyerek teslim-i ruh eylemiş. Bunun üzerine delikanlı kemal-i istirhamla validesinin bu sözüne karşı bir puse kondurmuş, onun cenaze merasimini ba'del-icra komisyona azimetle: efendiler benim askerliğim için validem mâni³ teşkil ediyordu. Evde şanlı bir ölümle hayatına hâtime çekti. Benim asker olmaklığım için bir mâni³ kalmadı. Binaenaleyh asker olmak istiyorum demiş asker elbisesini giyerek hududa azimet eylemiş idi. İşte şu misal Japonya'nın bugünkü derece-yi terakkiye kadınlığı sayesinde nâil olduğunu ispat eder.

Bir milletin kadınlığının ifa edeceği hidemat büyük ve şayan-ı ehemmiyettir. Osmanlı kadınlığının ulvî vazifelerine gelince bu mesele pek mühimdir. Çünkü biz bugün felaket içinden çıkmış bir milletiz. Binaenaleyh bugün tam manasıyla vatanperverlere ihtiyacımız vardır. Onun için biz Osmanlı kadınlarını da büyük bir vazifeye davet ediyorum. O da evladımıza Rumeli'de vuku'a gelen bunca cinayati hikaye ederek o feci'aların mini mini yavrularımızın fikrinde tablo halinde yerleşmesine hizmet etmeliyiz. Mahv u harap olan aşıyânelerin fecayi'ini onlara nakl ile fikirlerine intikam fikri yerleştirmeliyiz. Fransızlar Alsas-Loren gibi kaybettiğimiz memalikin bir küçük parçası için hâlâ bu kadar feryat ederlerse biz Rumeli için ne kadar feryat etsek azdır. Binaenaleyh hemşirelerim tek mil Osmanlı kadınlığına hitap ediyorum. Bizler de evlatlarımıza ninni söylerken eskisi gibi oğlum paşa olsun bey olsun gibi sözleri söylemeyelim. Yalnız evlatlarımıza senin vatanın Rumeli'dir. Rumeli ecdad-ı izâmının² hakan-ı âzam³ Sultan Murad-ı Hüdavendigar'ın türbesini hâvi olan o mukaddes memleket her zerresi ecdadımızın kanıyla yoğurulan toprağı düşmanların elinden kurtar büyü yetiş asker ol bu

1 Hâil: neden

2 İzâm: seçkinler, büyükler

3 Âzam: çok büyük

yolda icap ederse vatanın için *öl* diye ninni söyleyelim. Hemşirelerim bu suretle hizmet eder isek uhdemize düşen vezaifi ifa etmiş oluruz. Binaenaleyh kardeşlerim vazifemizi bilelim evlatlarımızı vatan muhabbetiyle terbiye edelim. Çünkü vatan aşkından vatan muhabbetinden mahrum bir millet ruhsuz bir cesede tüfeksiz bir askere benzer.

Şehzadebaşı: Bedia Kamuran

Hak Hakka Liyakatle İstihsal Olunur

Tekamül kanununun bî-aman kuvvetine inanmak zarurîdir. Her şey nihayet sahne-yi hürriyette halledilir. Bu şüphesiz ve muhakkaktır. Bu neticeye erişmek bazı erken, bazen geç olur; lakin nihayet mutlak erişilir. Eskiden yedi yüz müstakır¹ şeye mâlik olanların tarz-ı hayatı fevkalade görülmüyor ve bu hayatın tevabi'e² tahmil ettiği, tahmil edebileceği tabii olan bütün mezahime tahammül ediliyor idi. Fici Adaları'nda³ bir erkeğin beş yüz kadın alabilmesi hiç de fevkalade görülmez idi. Bugün bu gibi adetler çoktan tarihin muzlim sayfalarına geçmiştir. Bizde kadın meselesini düşünür iken dâima nazarlarımızı oralara atf ediyoruz. Ve görüyoruz ki tekamül-i tedricî bid'at⁴ derecesinde olan bu gibi âdâtı yıktı, ezdi. Sahra-yı Kebir'de sakin olan Tevarık⁵ kabilesi erkekleri ihticac⁶ eder, yüzlerini peçe ile örterler, hakim ailede ve ez-haric-i aile⁷ dâima kadındır. Hakk-ı veraset, hakk-ı temellük kadına verilmiştir. Diyarımızda hakk-ı talak erkeklerle verilmiş oralarda ise kadın boş kağıdını istediği dakika erkeğin yüzüne fırlatır. Habeşistan'daki hürriyet-i nisviye de buna karibdir. Habeşistan'a seyahat eden büyük içtimâî seyyahlar dul bir kadının etrafında boşadığı

1 Müstakır: değişmeyen, sabit

2 Tevabi': bağlı olanlar

3 Fici Adaları: Fiji Adaları: Okyanusya'da bulunan bir ada devleti

4 Bid'at: yeni adet

5 Tevarık: Tuaregler: Burkina Faso, Cezayir, Libya, Mali ve Nijer arasında geniş bir alanda yaşayan ve Berberi dillerinden birini konuşan halk

6 İhticac: delil gösterme

7 Ez-haric-i aile: aile dışında

yedi sabık zevcinin dolaştığını görmüşler. Habeşistan'da kadın elli kadar zevc intihab edebiliyor.

Şu birkaç satırla karielerimizi kadının mal-ı muğtenem¹ addedildiği Beni İsrail saraylarına götürdük. Sonra da Tevarık çöllerinde, Habeşistan beyabanlarında gezdirdik. Birinci kısmında müthiş bir istibdadı, ikinci kısımda müfrit bir hürriyet[i] gösterdik. Hayırü'l-umur evsatuha²! Biz Beni İsrail'deki istibdada nefret ederiz, menfurumuzdur. Tevarık ve Habeşistan'daki hürriyet işimize gelmez, anarşiye sebep olur. İşte onun için ortasını, itidalini almak istiyoruz.

İbtidaî, metin bir terbiye; ciddî bir tahsil! Ötesi mümindir.

Deminki iki misal memleketlerin tehâlûfiyle³ kadınları tarz-ı telkinde ne kadar tebeddül ettiğini pek celî ve parlak olarak gösterdi. Aynı suretle zamanın tebeddülüyle memleketimizde kadınlığın tarz-ı telakkisi beş, on sene sonra başka türlü olacağına, daha emin ve mütemen⁴ bir safhaya dahil olacağına mutmain⁵ olmalıyız.

Yalnız bu hususta ilave edecek bir şeyimiz var: kadınlık kendini herkesten başka türlü tanıtmış iken, tanıtmak isti'dadını kesbeder iken, ruhuna dâima metanet, mekanet⁶, kuvvet ifaza⁷ etsin.

Kadın olmakla beraber, biz bu emelin husulüne sizi davet eder iken nazik-âne ve nazenin-âne davet etmiyoruz. İlim ve irfan ile kıracağımız atalet zincirleri parça parça olsun! O kadar parçalansın ki avuçlanıp boş semaya atılınca esire karışsın!

Biz susuyoruz, çünkü biliyoruz ki bu tarikte söylenecek söz yok, yapılacak şey çoktur.

Halime bint Ali

1 Muğtenem: zahmetsizce elde edilmiş, ganimet alınmış

2 Hadis-i şerif – işlerin en hayırlısı mutedil olanıdır

3 Tehâlûf: birbirine zıt olma

4 Mütemen: itimad ve emniyet olunan

5 Mutmain: emniyete ermiş

6 Mekanet: güç, kudret, metabet, vakar

7 İfaza: taşacak derecede doldurma

Esir Öldü

Hasta-hânede hastaları ancak Cuma günü zevali saat on ikiden dörde kadar ziyaret mümkündü. Geçen gece her nasılsa ihmal-kârlığım bana ziyaret saatini fevt¹ ettirdi, Kasım'ı göremedim. Pek ziyade sıkılmışım. Zavallı gaziyi her Cuma görerek bir iki kelime ile mecruh ruhunu teselli etmek bence yapılması en büyük vazifeler sırasına geçmişti. Hatta ciddi bir bahtiyarlıktı. O; Cuma günlerini nâ-şekîb bir intizar ferah-feza ile bekler; ben; koğuşunun kapısından girerken pek güç doğrulttuğu marîz başı kar-yolanın demirlerine dayayarak ellerini bana doğru uzatırdı.

Karyolasının ucuna oturur, hararet ve heyecanla naklettiği esaret hatıralarını hüzün-engiz, matem-âgîn² bir düşünce ile dinler; dâima kendisine ümid-var olmasını, yakın zamanda her şeyin telafi edilebileceğini, kesb-i afiyet edeceğinin muhakkak olduğunu söylerdim. Bu Cuma sabahı erken uyanmış, sabırsızlıkla saatin on bir buçuğa gelmesini bekliyordum. Ve nihayet dayanamadım, henüz on birken yeldirmemi giyip ağır ağır Haydarpaşa'ya doğru ilerlemeye başladım.

Güneş tatlı hararetiyle günü yaz zamanlarına benzetmişti. Hasta-hâneye geldiğim vakit henüz saat on bir buçuktu. Binaenaleyh yarım saat intizar etmek icap ediyordu. Salondaki kanepelerden birine oturup “*Esirin Avdeti*” namıyla Kasım'ın sergüzeşt-i matemini musavver eseri cebimden çıkarıp ağır ağır okumaya başladım. Kitabı onun için getirmiştım. Vâkiâ kendisi okumak bilmezdi. Ancak yine getirmeyi tasvip etmişim. Bir kısmını bizzat kendisine okur, diğer kısmını da doktorlara okutup dinlerdi.

Açtığım kitabın siyah satırları üstünde gözlerim karardı. Nâ-merî bir kuvvet, bir his kalbime tazyik ve tehey yüce başlamıştı. Korkunç, müphem düşüncelerle hüviyetim tırpalanıyor; ruhumda amîk bir baygınlık hissediyordum. Korkuyordum; kable'l-vuku' bir his kalbimde müteharriz³, hevl-nâk⁴ şüpheler, tereddütler uyandırmıştı. Acaba? Diyordum, sağ değil mi? Fakat gönlüm buna bir türlü kâni' olmak istemiyordu. Cebr-i nefis⁵ edi-

1 Fevt: elden kaçırma

2 Âgîn: dolmuş, dolu

3 Müteharriz: sakınan

4 Hevl-nâk: korkunç, korkutucu

5 Cebr-i nefis: kendini zorlama

yor; bu mezalim, tâkat-güzâr düşünceleri fikrimden tard ediyor, Kasım'ı yatağında müsterih uzanmış, beni beklemekte olduğunu farz ediyordum. Fakat ne kadar cebr-i nefis etsem bu faraziye-yi teselliyet-bahş birkaç saniyeden fazla fikrimde istikrar¹ edemiyor. Mahvoluyor, yerine o eski [me]şum, müellim düşünceler kâim oluyor. Ruhumu, kalbimi hırpalıyordu. Mütemudiye nefsimle mücadele ediyordum.

Önümde açılmış olan kitabın sayfalarındaki yazılara o kadar dalmıştım ki gözlerim görmüyor, hatta saate bakmayı düşünemiyordum. Bir hasta-hâne hademesi “vakit gelmiştir hanımefendi” dedi.

Derhal yerimden kalktım. Uzun koridoru geçerken karşıdan koğuş görünüyordu. Koğuşun kapısı üstüne muallak² “Birinci Seririyat-ı Dahiliye³ Levhasını” kararmış gözlerim “Allah rahmet eylesin” diye okuyordu. Pek şiddetli olan his-i kable'l-vuku'mun feci' ilhamatına inanmak istemeyerek tekrar cebr-i nefis ile: “şimdi Kasım mutlaka beni bekliyor” dedim. Kapının soğuk tunç tokmağını mühte⁴z ellerimle çevirdim. Tokmak dönmüş-tü. Fakat kapıyı itip girmekte tereddüt ediyordum. Nihayet girdim. Hâif⁵ nazarlarım derhal derunumu karyolaya in'itaf⁶ etti; artık ilerleyemedim.

Heyhat! Meğer hislerim beni aldatmıyormuş, Kasım'ın günlerle uzandığı karyola, boş! Yeni örtülmüş beyaz çarşafarla mükeffen⁷ câmid⁸ yerinde duruyordu. Ruhumun amâkına dökülen hücum-ı felaket bir müddet beni mest, sonra bed-mest etmişti. Sallana sallana sendeleyerek karyolanın ayak ucuna kadar geldim, artık tüvanım bitmiş yere düşecektim. Sol elimi son bir gayretle karyolanın demirine dayadım. Gözlerim karardı; câmid bir cisim halinde orada uzun müddet hamûş⁹ kalmışım. Geçirdiğim derin baygınlıktan uyanınca her gelişimde kendisiyle iki, üç kelime teati ettiğim Kasım'ın komşusunun yüzüne baktım O zavallı da müteessirdi.

– Neler oldu? Dedim.

1 İstikrar: karar kılmak

2 Muallak: çivi, çengel vb. bir şeye veya bir yere asılmış olan, asılı

3 Seririyat-ı Dahiliye: hastaların yatırılarak tetkik, tedâvi ve bakımının yapıldığı yer, klinik

4 Mühte^z: titrek, titreyen

5 Hâif: korkak

6 İn'itaf: yönelme, dönme

7 Mükeffen: kefenlenmiş

8 Câmid: cansız, donuk

9 Hamûş: susmuş, sessiz

Başını meyuş-âne sallayarak hafif mariz sesiyle inledi:

– Siz sağ olun efendim.

Esasen Kasım'ın müddet-i hüzn-âverine mutmain olan kalbim has-tanın söylediği bu ufak cümle ile büsbütün hüküm etti. Kendimden geç-miş, mütemadiyen tekrar ediyordum: “Siz sağ olun efendim. Siz sağ olun efendim.” Tekrar ettiğim bu cümle derin, acı in'akisat ile kulaklarımda uğulduyordu.

Biraz malumat almak istiyordum. Fakat bir türlü cesaret edemiyor-dum. İhtiraz¹ abesti fakat bilmem ne için yine ihtiraz ediyordum. Nihayet hastaya sordum:

– Ne vakit?

Hasta acı acı yüzüme baktı, içini çekti, ilave etti:

– Dün vizite esnasında

Bundan fazlasını işitmek istemiyordum. Dinlemek için hatıramda ruhumda tüvan ve iktidar kalmamıştı. Seri' adımlarla koridoru geçerek caddeye çıktım. Epeyce ilerledim. Dizlerim kesilmiş bacaklarımda yürümeye mecal kalmamıştı. Yolun kenarındaki büyük ağaca dayanarak gözlerimi kapadım. Muhakemem münselip² olmuş; fikrimin âmâkında mütemadiyen hayalat, evham, emvat³, ecdad nâ-mahdud kabristanlar, mezar taşları dolaşıyordu. Sonra bunlar çekilince Kasım'ın bütün ser-güzeşti, sinema sür'atiyle gözlerimin önünden canlanarak geçiyordu. Memleketten gelişi, Edirne'deki askerliği, hayat-ı esareti, avdeti sonra Haydarpaşa Hasta-hânesi'ne yatırıldığı gün en sonra da bugünkü yevm-i elîm-i felaket...

Kasım'ın imrar ettiği bu hakikî, kısmen fâci⁴ kısmen perişan sahneler gözümün önünden geçerken müfekkirem uyuşmuş, biraz sükûnet kesbe-diyor. Kasım'ın sebab-i mevtini arıyordu.

O vakit bütün Bulgar milletini mümessil-i hûn-âşâm⁵ bir çehre, kanlı bir taç hayalimde vücut bularak ucundan kan akan kılıcıyla dolaşıyordu. Artık bundan sonra mevtin haşin ellerine tevdi' ettiğimiz şehidin matem ve ekdarı yerine, millî dinî bir infi'âlin kalbe kin ve intikam telkin eden

1 İhtiraz: çekinme

2 Münselip: kaçmış, kaçırılmış

3 Emvat: ölümler

4 Fâci: acıklı

5 Hûn-âşâm: kan içici, gaddar

hisleri damarlarımda uyuşan kanları cvelan ettirerek kalbimde sönmeden yanan gayz ve kin ateşlerini büsbütün alevliyordu.

Muharebe meydanlarının tahribatı, Bulgarların vahşeti, muharebenin, o meşum felaketin ferdalarına kadar devam ediyor; sekiz ay düşman kışlarının cinayet-kâr muhitinin zavallı üseranın kanlarına akıtılan zehir mevtin tesir-i tahrib-kârı aradan birçok günler geçtiği halde elân İstanbul'un bütün memalik-i İslamiye'nin mağlubiyet ve sefaletle ağlayan muhitinin her köşesinde günde binlerce şehit, binlerce kurban verdiriyor.

Bütün Rumeli baştan başa bir harabe, bir mezar, bir kabristan oldu. Eski saadet-hânelerin artık bugün bacalarında duman tütmeyen damlarında baykuşlar ötüyor.

Yetimlerin, sakatların, dulların, bi-keslerin feryadı meyhânelerin murdar peykelerinden¹ bed-mest kapı dışarı fırlayan yirminci asr-ı medeniyet kasaplarının küfür ve melanet, zulüm ve kahr, azap ve işkence naralarıyla boğulup ifna ediliyor.

Ey ümmühat-ı İslam, ey muhterem hemşireler! Düşmanların, hainlerin Müslümanlara ika' ettikleri bu mezalimi bu acıları unutmayın, düşmanlara elân tevali ve temadi eden mezalim ve taaddiyatı evlatlarınıza kardeşlerinize söyleyin, anlatın; onların kalplerinde ebedî ve lâyezâl bir ateş-i intikam yakın. Hayır! Ben buradaki intikam ateşini az görüyorum; bir volkan, bir cehennem hatta mümkünse bir cihan bir kâinât-ı nur-nisar² ile onların kalplerini, ruhlarını gayz ve kin ile intikam ile doldurun. Yoksa felah ve necat³ yoktur. Şimdi Kasım, muhterem şehit Karacaahmet Mezarlığı servilerinin loş saye-zâr gölgelerinin zıll-ı siyahında istirahat-i ebediyeye dalmış mesut ve bahtiyar uzandığı makbere-yi⁴ ebedinin tagaddisi ve gufran⁵ yağın hadd-i ebrî⁶ arasında hayat-ı feda-kâr-ânesinin heykel-i mehabet⁷ ve şehameti⁸ şeklinde uyuyor.

Kasım'ın imrar ettiği bütün bu elîm sergüzeştlardan sonra bu mevt-i

1 Peyke: dar ve alçak tahta sedir, bilhassa kahvehânelerde duvara bitişik tahtadan kanepeler

2 Nur-nisar: ışıltı saçan

3 Felah ve necat: kurtulma, kurtuluş

4 Makbere: mezar, mezarlık

5 Gufran: affetme, merhamet etme

6 Ha-dal-elif-be-re-ye harfleriyle yazılmış, hadd-i ebrî okundu – çn

7 Mehabet: ululuk, yücelik, heybet

8 Şehamet: cesaret, yiğitlik

feciî vâkıâ müthiş felakettir. Lakin bizim ruhlarımız Kasım'ın mevtine matem-hân olmaktan ziyade onun bâis-i felaketi olanlara lanet-hân olup bu felaketin müsebbiblerini cezasız, mukabelesiz bırakmamaya sâ'î olmalıdır.

Valideler, hemşireler! Çalışmak azim-kâr, reha-kâr olmak şartıyla istikbalden emin ve mutmain olalım. Zira bu millet, bu millet necîbe-yi İslamiye daha binlerce, yüz binlerce, milyonlarca Ahmet oğlu Kasım yetiştirmek isti'dadını henüz kaybetmemiştir.

Kadıköy: Mesadet Bedirhan

Matmazel Moryan: son moda akşam tuvaleti ile

Havadis-i Dünya: Üçüncü Kurban Nuri Bey'in Şehadeti

Fethi ve Sadık Beyler için, bu muhterem şüheda-yı fen için ağlayan gözler, sızlayan kalpler bu defa Yafa önünde şehit olan kahraman Nuri için tekrar ağlamaya, tekrar sızlamaya başladı. Le-ül-hamd refik-i muhteremi İsmail Hakkı Bey yüzmek bilmek sayesinde kurtulmuştur.

İslam Kadınlarının Gayreti

Rusya'da (Orenburg¹) vilayetine tâbi' (Troyski²) şehri öteden beri medreselerinin kesreti ve intizamı ile meşhurdur. Ahiren şehir-i mezkur nisvan-ı İslamiyesi arasında bâis-i memnuniyet intibah âsârı nümayan olmuştur. Nisvan-ı İslamiye tarafından tertip olunan bir konferansta üç yüzden fazla İslam kadını hazır bulunup mühim meseleler müzakere edilmiş ve istikbal için ziyadesiyle ümit-bahş kararlar verilmiştir. Şöyle ki hazır bulunan nisvan-ı mutebereden bir muallime irad eylediği bir nutukta İslam kadınlarının terbiye-yi etfal ve idare-yi beyt hususunda pek çok noksanları bulunduğunu zikrederek milletin terakkiyatına pek çok mâni' olan bu müessif ahvalin izalesi esbabına tevessül edilmesini teklif eylemiştir. Diğer bir muallime hanım dahî teklif-i vâki'i teyit eylemiş ve bunun en iyi çaresi sırf nisvan-ı İslamiye'ye mahsus bir cemiyet tesisi olduğunu beyan eylemiştir. (Troyski) nin en zengin nisvanından Hatice Yavuşova Hanım; hanımlara mahsus bir cemiyet tesisi takdirinde şehir-i mezkurdaki akâretinde büyük bir binayı cemiyete bahşedeceğini tebşir eylemiştir. Bunun üzerine "Vazife" namında bir cemiyet tesisi ve nizam-nâmesinin tertibi için on hanımdan mürekkep bir komisyon teşkili kararlaştırılmıştır.

1 Orenburg: Rusya'nın Volga Federal Bölgesinde bulunan Orenburg Oblastı'na bağlı şehir, aynı zamanda Oblast'ın yönetim merkezi, başkent Moskova'nın 1478 km güneyinde Ural Nehri civarındadır, Orenburg şehri 1920-1925 yıllarında Kazakistan'a başkentlik yapmıştır

2 Troyski: Totsky Bölgesi: Rusya'nın Orenburg Oblastı'ndaki otuz beş bölgeden biri olan idari bir bölgedir

“Vazife” Cemiyeti’nden maksat nisvan-ı İslamiye’ye kendilerine mahsus vezaifi bildirmek ve hâiz oldukları hukuku tanıtmak ve fikirlerini tenvir etmektir. Bu maksadın husulü için takarrür eden vesait şunlardır.

(1)-Cemiyet on beş günde bir defa içtimâ edip terbiye-yi etfal, idare-yi beyt ve hukuk-ı nisvan hakkında dersler okunacak ve aşçılık ve el işleri hakkında malumat verilecek, mevizeler¹ icra edilecektir.

(2)-Cemiyet, nisvan-ı İslamiye’ye mahsus bir Darü’l-kütüb tesis edecektir.

(3)-Sini tahsilden talim ve tedristen mahrum kalan nisvan-ı İslamiye’ye mahsus bir mektep küşad edilecektir. Bu mektebin üç şubesi olup birincisinde kıraat ve kitabet öğretilecek ve ikincisinde din ve ahlak dersleri tedris edilecek ve üçüncüsünde dikiş ve el işleri öğretilcektir.

Gazeteci Fatma Hanım’ın İrtihali²

Rusya İslam kadınları arasında ilk gazeteci olan edibe Fatma Naurra-uf³ Hanım Ufa’da sillü’r-rie⁴ hastalığından vefat eylediğini ajans telgrafları haber vermiştir. Fatma Hanım henüz yirmi beş yaşında imiş.

Rahmetullah Taala

* * *

Bakteriyoloji-hâne etibbasından İhsan Sami Beyefendi’nin haremi ve Erkan-ı Harp mir livalarından merhum Ali Rıza Paşa’nın kerimesi hanım mübtela olduğu hastalıktan rehâ-yâb olamayarak irtihal eylemiş ve naaş-ı magfired Nakşi ihtifalat-ı⁵ lazıme ile kaldırılarak medfen-i mahsusuna defn edilmiştir. Cenab-ı Hak bil-cümle akraba ve taallukatına sabr-ı cemil ihsan buyursun.

1 Mevize: öğüt, nasihat, vaaz

2 İrtihal: göçme, ölme

3 Nun-elif-elif-vav-re-re-hemzeli vav-fe harfleriyle yazılmış – çn

4 Sillü’r-rie: akciğer veremi

5 İhtifal: anma töreni

Sukût

Muharriri: H. İlham

{geçen nüshadan mâba'd}

Ben ise, elimi hiç çeksen istemiyordum. Bütün ruhum, bütün mevcudiyetim bir ateş-i seyyal, bir hararet-i mestî içinde idi. O sonra, kaldırdı: elimi öptü, fakat yine bıraktı. Bir dakika-yı intizar yaşıyormuşum gibi pür zevk ve ızdırab pür huzuz ve emel, handan ve giryan bir dakika-yı bî-tâb yaşıyordum.

Ellerim onun elinde, elleri benim elimde ikimiz de yekdiğerimize teslim-i nefis etmiş, ikimiz de birbirimizden ayrılmak istemeyen vefa-kâr, râşan¹ ve pür meraret bir sevda-zede gibi bekliyorduk. Zaten de öyle değil miydik ki...

Sağ tarafımdan geçen bir araba gürültüsü; beni ikaz etti. Hemen ellerimi çektim. Ondandırıldım. Başımla bir selam, ruhumla bir ihtiram takdim ettikten sonra uzaklaştım. Bilmem nasıl oldu tekrar geri döndüm; bir kuvvet, esatirî² bir kuvvet vardı. Tekrar geldim, meğer ben Süha'yı ne kadar da çok seviyormuşum.

O, pür meserret ve şaşkın:

– Ah, gitmiyorsunuz! Dedi.

– Gidemiyorum ki, dedim. Yekdiğerimize vâlih-âne³ birkaç dakika bakiştık, bir şeyler konuştuk. Yeniden bir müsahabe ki: hayatımın en ince ve en yüksek zevkleri bunun içinde medfundur. O:

– Hayatımda, beni kendisiyle en ziyade işgal eden hüsn: sizinki oldu? Dedi.

– Ciddî mi söylüyorsunuz, bey, dedim.

– Hem pek ciddî ve samimî...

[–]Ne kadar tuhaf ne kadar, demek en ziyade beni sevdiniz öyle mi?

– İnanmıyorsunuz güzelim. Demek bana inanmıyorsunuz öyle mi? Öyle ise ben size macera-yı hayatımı anlatırım. Ve siz bana daha ziyade emin ve mutmain olursunuz. Fakat belki olursunuz. Nasıl ister misiniz?

1 Râşan: titreyen, titrek

2 Esatirî: efsanevî

3 Vâlih-âne: şaşkınca

– Hayatınızı öğrenmek. Bu benim için bî-lüzum ve elzem. Fakat istemem, yahut söyleyiniz. Zıyanı yok sizi dinleyeceğiz.

Ondan ayrılmamak için bu en kavî vasıta idi. Hiç de korkmuyordum, ben iştirdim ki: insan sevdiği adamdan dâima korkar; dâima ihtiraz¹ eder. Halbuki işte ben hiçbir şeye yaramayan bir takım tuhaf tuhaf münakaşalarla onun yanında bulunmaya can atıyorum.

O, birçok şeyler söyledi. Ne kadar tuhaf ve muzaffer serdüzeştler, ne kadar nuşin² pür emel muvaffakiyetler, birçok maceralar, birçok aşklar, perestişler. Hepsini anlattı. Ve en genç elde edebildiği yalnız ben olmuşum. Beni iki sene takip etmiş, benimle iki sene uğraşmış, hatta ben haber-dâr bile olamamışım. Hengâme-yi buhranında yalnız benim için ağlamış. Mecnun-âne beni sevmiş. Hülâsa benim için pek çok meşakkatler çekmiş. Ve işte şimdi nasılsa yaverî-yi tâlî'i yardım etmiş, ben de iltifat ediyordum ve o bahtiyar olmuş. Daha birçok şeyler, hepsini dinledim; o kadar suziş-nâk ve o kadar mübalağa-kâr kelimelerle beni teshir etti ki, kendimi aşkla memlû bir kalbin cevî-i³ kasvetinde zannediyordum. O dakikada arkamızdan bir Alman madaması geçti. Ben onu gördüm. Hafif bir sadme-yi hirâs⁴ geçirdim.

– Aman ayrılalım; dedim.

Esasen de çok konuşmuştuk. Hiçbir kimsenin münasebatımdan haber-dâr olmasını istemiyordum. O benden ayrılmak istemeyen gözlerini hazin, bükâ-dâr⁵ süzdü.

– Ayrılmak mı istiyorsunuz? Dedi, pek güzel. Yarına kadar hayatımın bir nısfı daha yalnız geçmiş olacak. Fakat zarar yok, siz emrediniz, siz öyle olacak; deyiniz kâfidir. Fakat lakin Allah aşkına ruhunuzda benim için sermedî bir aşk var mıdır?

– Ah hep o sualler, hep o hırçın yaramaz sualler, ne kadar tuhafsın Süha, şimdi beni çıldırtacaksın. Bunları hep benim sormaklığım lazım gelirken...

Sonra âvâre ve nim ciddî, gülerek bir zabıt gibi dimdik olduğum halde, sağ elle yolu gösterdim:

1 İhtiraz: çekinme, sakınma

2 Nuşin: hoş, tatlı

3 Cevf: boşluk, oyuk

4 Hirâs: korkma, ürkme

5 Bükâ-dâr: ağlamaklı

– Haydi bakalım, dedim, arş ileri...

O korkak ve mütereddid:

– Peki, dedi, fakat yekdiğeriyle iftirak edenler, hiç olmazsa birbirinin elini sıkar, hiç olmazsa birbirine kucaklar ve bu samimiyetin derece-yi şid-detiyile mütenasip olur. Benim bildiğim vedalar hep böyledir. Halbuki ben sizi Allah'ım kadar severim. Sizden ayrılmak pek giran¹ bir ceza. Beni bir şeyle taltif etmeyecek misiniz?

– Taltif mi, demeyin yaptığım ne idi?

Fakat neden bilemiyorum bu hep bana inkıyad eden, gence dâima lutf-kâr olmak istiyordum. Ona dâima lutf etmek, dâima onun istediğini yapmak istiyordum. Hep bu arzularla yavaş yavaş onun istediklerine inkıyad ediyordum. Yavaş yavaş onun arzularını yerine getiriyordum. Kendisine doğru yaklaştım. O, her gün temasına doyamadığı gözlerini, dudaklarına terk ettim. Göğsüm onun zayıf göğsüne ittika² etti. O bütün iştiyakıyla gözlerini öptü ve ben onun alnından öptüm. Sonra, kıpkırmızı çekildim ve titredim. Korktum ve utandım. Baktım etrafta kimseler yok. Derin bir nefes aldım;

– Aman gidiniz, dedim.

O müteşekkir ve cüret-kâr ayrıldı. Şimdi hem ben ve hem o mesut idik. Yalnız anlamıştım ki, hayatımda ilk işlediğim günah bugünün, pür şiir ve hararet geçen âfil³ dakikaları içinde medfundur.

Yola doğruldum. Artık her taraf benim için karanlıktı. Ne güneş miktar-ı kâfi ziya serpiyor, ne gözlerim lazım olduğu kadar muhiti görüyordu. Kalbim müz'ic darbelerle fırlamak istiyor; bütün mevcudiyetimle durduğum yer yıkılıverecek zannediyordum. Şimdi bende öyle bir itikad-ı samimî husule gelmişti ki: onsuz yaşayamayacağımı anlıyordum. Ah yarabbi, ne kadar da sevilmeğe isteyen bir ruha malikim. Ufak bir rica; benden bütün iradelerimi, bütün benliğimi aldı. Korkuyordum; istikbalimden korkuyordum. Bu humma-yı muhabbet beni bir gün öldürecekti. Kim bilir nasıl musibetlere hedef olacaktım. Uzaklaşmak için ayaklarıma sürat-i lazıme verdim. Fakat bilmem, o ne halde idi. Yalnız hissediyordum ki:

1 Giran: ağır

2 İttika: dayanma, yaslanma

3 Âfil: kaybolan

bir a'mûd¹ gibi hareketsiz, bir ölü gibi sessiz pür sükûn sahilde bekliyor; benim kendisinden tebâüdümü² âfil-i emellerinin hayal-i müz'ici³ temaşa eden bir bedbaht gibi seyr ediyor ve ben muttasıl koşuyor, mutad-âne ilerliyordum.

– Evet, evet dedi. Onu ben de işitmiştim. Çamlar en tabiî ilaçlardandır. Lakin fazlası, her ilaçta olduğu gibi muzırdır maazallah tehlikelidir, kızım.

– Ya, diye bildim. Peki anne, şimdi pek ziyade yorgunum, beni biraz yalnız bırakır mısınız anneciğim?

– Esasen gidiyorum, dedi.

Validem kapıdan çıkarken, son mâni-dâr nazarıyla bana her⁴ şeyi anlamış gibi göründü. Heyhat... Odamın penceresinden sahili, o bizim sonradan gezmiş olduğumuz yer tamamıyla görünüyor. Demek validem bizi istediği gibi tarassud etmiş bulunuyordu.

* * *

18 Mart

Güneş solgun bir bulut arkasından beni temaşa etti. Ben de ona baktım. Ruhlarımızda garip bir müşabehet vardı. İkimiz de bir şeye muntazır gibiydik. İkimiz de ateş-i hicran ve âmâl içinde kavruluyorduk. Bekliyorduk. Bugün ne yapacağımı düşünüyordum. Bu esnada “Pertev” elinde bir mektupla içeri girdi ve heyecanla:

– Az kaldı, dedi. Büyük hanıma kaptırıyordum.

Yüzünde endişe-rız bir helecan gölgesi vardı. Hemen mektubu kaptım:

– Teşekkür ederim, dedim.

Ve sonra süratle zarfı yırttım. Bu yazıları tanımakta hiç müşkilat çekmemiştim; o benim eski bulduğum mektubun yazısı. Helecanlar ve meserretlerle okudum. Tekrar tekrar okudum. Okudukça rüya görüyorum zannediyordum. Hem bir şey anlıyor, hem hiçbir şey anlamıyordum.

O yazıyordu ki:

1 A'mûd: sopa

2 Tebâüd: uzak düşme, ayrılma

3 Müz'ic: sıkıcı, bunalıcı

4 Güzel he-vav harfleriyle yazılmış – “her” okundu – çn

“Gülbu, o gün sizden ayrıldıktan sonra ne kadar bedbaht kaldığımı tahmin edebilir misin? Evime doğru ağır, ağır fakat bütün mevcudiyetim o çamlara terk edilmiş olduğu halde ruhumla, kalbimle sizi tebcil¹ ederek ilerledim.

Sizin yanınızdan Ben neye ayrıldım? Siz niçin beni terk ettiniz Gülbu...

Mâba’dı var

Gaye-yi Aşk **Muharriresi: Mediha Selahattin – Şişli – Nişantaş**

Bir Nisan akşamı Boğaziçi’nde muhteşem bir yalının, alt kat salonunun, yeşil panjurları nermin bir el vasıtasıyla açıldı. Kestane renk saçlarıyla tezyin edilmiş ufacak bir baş pencerenin önünde nümâyân² oldu. Cevval siyah gözleriyle Şermin de bir genç kız gibi süzülen, güneşin pembe izlerine bir puse-yi veda yolladı. Yavaş, yavaş piyanosunun yanına geldi. Ellerini gayr-ı ihtiyarî piyanonun beyaz dişleri üzerinde gezdirerek düşünüyordu. On yedi senelik boş geçen hayatını düşünüyordu. O artık böyle yaşamak istemiyordu. Hassas ruhu güzel bir gencin ağzından aşk teraneleri dinlemek istiyordu. Geçen gün pencerenin önünden geçen kumral bir genci ne kadar beğenmiş idi. Asabî elleriyle piyanonun kapağını kapadı. Pencerenin önüne geldi. Kalın ve kırmızı dudaklarının arasından:

– Oo, kelimesi döküldü.

Pencerenin altında, Seniha’nın geçen gün gördüğü ve şimdi tahayyül ettiği kumral genç duruyordu. Seniha mahcubiyetinden kızaran simasını muhayyelesinden setr edemedi. Hakkı Bülend yeşile meyyal iri gözlerini pencereye kaldırdı. İki nazar bir müddet birleşti. Bülend Seniha’nın dudaklarında ufacak bir eser-i ibtisam³ gördü. Seniha gayr-ı ihtiyarî panjurları kapadı. Bülend kapanmış pencereye son bir nazar-ı veda atf ile çekildi. Seniha Bülend’in çekildiğini hissedince panjurları bir daha açtı. Bülend’in arkasından uzun, uzun baktı. Güneş çoktan gurûb etmiş, hafif bir Nisan

1

Tebcil: ululama

2 Nümâyân olmak; görünmek

3 İbtisam; gülümseme

rüzgarı Seniha'nın solgun simasını öperek kumral saçlarını ihtizaz¹ ettiriyordu. Gözlerini karşı sahilin tek tük yanan fenerlerine dikerek uzun müddet düşündü. Seniha'nın tefekküratı küçük hemşiresi Nevvare tarafından ihlal edildi.

– Abla bir saattir seni arıyorum anam, beybabam yemek odasında hadi gel, dedi. Seniha kendini topladı. Müşfik elleriyle Nevvare'nin saçlarını okşadı. İki kardeş dest-be-dest yemek odasına gittiler. Lütfi Bey'in – Seniha'nın pederi – mülâtefeleri², Mihriban Hanım'ın – validesi – müstehzi kahkahaları arasında yemeğe hitam verildi. Yemekten sonra deniz kenarına çıktılar. Seniha Bülend'i yine gördü. Ufak tebessümlerle bu iki genç birbirini selamladılar.

Üç gün sonra!

Bu sabah Seniha mu'tadından pek erken uyanmış idi. Nevvare'yi uyandırmaktan ihtiraz ederek yavaşça karyolasından indi. Mini, mini terliklerini ayaklarına geçirerek pencerenin önüne geldi. Panjurları açarak yumuşak koltuğunun içine gömüldü. Kâinâta ilk buselerini serpen güneşe baktı. Sokaktan geçen bir ayak sesi Seniha'yı ikaz etti. Gözlerini aşağı indirdi. Henüz ismini bilmediği sevgilisini gördü. Hakkı Bülend gözlerini yukarıya kaldırdı. İki nazar ikinci defa olarak birleşti. Hakkı Bülend cebinden ufak bir zarf çıkararak Seniha'ya irae etti. Seniha mahcubiyetinden bir kamelya gibi kızardı. Ufak bir tereddüdü müteakip elini aşağı uzattı. Bülend zarfın bir ucundan tutarak Seniha'ya verdi. Parmaklarının ucuyla bir buse-yi veda yollayarak çalak³ bir hareketle yürüdü. Seniha meserretinden çarpan kalbini eliyle bastırarak zarfı aldı. Muhteriz nazarlarını Nevvare'nin karyolasına çevirdi. Hemşiresinin uyuduğuna tamamıyla itminan⁴ etti. Zarfı açtı, baygın bir menekşe kokusu Seniha'nın yüzünü okşadı. Lerze-dâr elleriyle mektubu çıkardı, açtı, bervec-i zir okumaya başladı.

Suret-i Mektup

Melike-yi aşk!

Bilmem bu hitabı size karşı kullanmaya hakkım var mı? Biliyorum beni

1 İhtizaz: hafif hafif titreme

2 Mülâtefe: edep ve nezâket kuralları içinde şakalaşma

3 Çalak: çevik

4 İtminan: güvenme

sevmesiniz, fakat belki acırsınız. Kalbinizde benim için ufacık bir his duyarsanız bana bildiriniz, sizi seven bir kalbi çiğneyiniz, fakat red etmeyiniz. Parçalayınız, fakat defin etmeyiniz. Mabude-yi aşk! Beni biraz, pek az seviniz ben bunun ile iktifa ederim; o gün, o akşam tahattur edersin değil mi? Piyanonun beyaz dişleriyle kalbimi parçaladığını unutmadın değil mi? İşte ben o dakika bu piyanonun sahibesini tahayyül ettiğim sırada ufak bir tebessümünü müteakip – belki de müstehzi – pancurları çektin! Fakat bundan müşteki değilim, hassas kalbini incitmeyeyim. Şayet inkisar-ı kalbini mucib oldum ise beni affet, bir kelime ile bana itiraf et – kabul edersen – nermin elini buselere gark ederim.

Hakkı Bülend

Seniha mektubu ikmal etti. Kendini koltuğun üzerine attı. Şimdi uzun bir seyr-i tefekküre daldı. Bir müddet bu halde kaldı. Sonra kalktı kütüphanesinin başına geçerek henüz ismini yeni öğrendiği aşkına bir, iki cümle karaladı.

Âşık-ı şeyda!

Bir sayfalık itirafatı sana bir kelime ile izah edeyim {seviyorum} kâfi değil mi? Bu akşam ikide bahçenin küçük kapısına kadar gelmek zahmetini ihtiyar edersen sana hissiyatımı bildiririm, muhabbetle ellerinden sıkarım adıyo. Seniha Mualla

Seniha Bülend'in mektubunu dudaklarına götürdü. Badehu korsasının arasına sıkıştırdı. Gece saat iki!

Seniha başına beyaz muslin dö sua¹ bir baş örtüsü arkasına da keten bir yeldirme giydi. Muhteriz adımlarla bahçe kapısının yanına geldi. Sürmeyi çekti. Bülend çoktan gelmiş idi. Kapı açılınca içeri girdi. Seniha'yı takiben deniz tarafında bir bahçe kanepesinin üzerine karşı karşıya oturdular. Hava mutedil, kamer bedr halinde, ortalık pür sükun, ziya! Bu sükut-ı umumîyi ihlal etmemek için yaprakların arasından itina ile geçerek iki gencin yüzüne lerze-dâr dudaklarını dokunduruyordu. Deniz, hafif mevceleriyle rıhtımı yıkıyordu. Seniha kolunu kanapeye dayadı. Gözlerini

1 Muslin dö sua: mousseline de soie: şifona benzer ama kırışık dokulu, gece elbise ve aksesuarlarında kullanılan ipek muslin

Bülend'in iri gözlerine dikti. Bülend Seniha'nın kendine bakmasından cesaret alarak Seniha'nın ufacık elini eline aldı, hararetle yanan dudaklarına götürdü. Seniha'nın ağzından:

– Bülend, kelimesi döküldü. Bülend Seniha'nın elini kalbinin üzerine götürdü. Lisan-ı haliyle:

– Bu kalp senin için çarpıyor diyordu, bir müddet sonra Bülend söze ibtida etti:

– Beni teshir ettiniz, hiçbir kadının önünde ser-füru etmedim fakat sizin huzurunuzda aşkın mevcudiyetine kâni' oldum.

Seniha bütün tavr-ı şuh-ânesiyle:

– Aşkın mevcudiyetine emin değil mi idiniz? Dedi.

O gece Seniha içeri girince saat dört olduğunu gördü kırmızı abajurlu lambadan tereşşuh¹ eden pembemsi ziyanın zîr-i himayesinde elbiselerini çıkardı. Muslin gömleğinin tamamıyla setr edemediği pembe vücudunun inikasını aynada bir müddet mağrur-âne seyr etti. Dudaklarına kadar gelen bir tebessümü hafifçe ihzar etti. Muhteşem kumral saçlarını perişan bir surette arkasına topladı. Aynaya bakarak Bülend'i tahayyül etti. O hayalin arkasından tutmak ilelebed bırakmamak istiyordu. Silkindi, gözlerini sevgili hayalinden ayırarak geceliğini giyip, süratle lambayı söndürdü, buy-ı bekaret neşr eden yatağının içine gömüldü. Uykuya değil tahayyüle daldı.

Bülend'in devam eden hayatı birkaç gündür tahavvül etmişti. Sabahleyin erkenden atölyesine gitmeden, Bülend ressam idi, birkaç saatini Seniha'nın penceresi altında geçirir. Seniha'nın rakik² kalbinden ruh-nüvaz kalın dudaklarından tereşşuh eden neşidelerini, bazen asabî parmaklarının altında inleyen piyanosunu dinler gaşy olur³, orada Seniha'nın penceresi altında saatlerce ağlardı.

* * *

Bu sabah Nisan'da pek nadir tesadüf edilen rüzgarlı bir hava Seniha'yı uyandırdı. Siyah gözlerine sâye salan uzun ve kıvrıcık kirpikler arasından

1 Tereşşuh: terleme, varlığını gösterme

2 Rakik: hassas, merhametli

3 Gaşy olmak: kendinden geçmek

denizin rıhtımına vurup tekrar denizin rızan¹ olan suların istiğrab² içinde baktı. Bu anda kumral saçlarının arasından iki müşfik dudağın dokunduğunu hissetti. Başını çevirdi. Validesi Mihriban Hanım mütebessim bir çehre ile Seniha'ya bakıyordu. Eliyle saçlarını düzelterek:

- Kızım dedi, bugün seninle ciddi görüşelim.
- Peki efendim

Mihriban Hanım Seniha'nın o pek sevdiği geniş koltuğuna oturdu. Karşısındaki sandalyeyi Seniha'ya göstererek:

– Otur kızım dedi, mukaddimeye lüzum görmediğim için maksadı şerh edeceğim.

- Buyurun efendim.
- Seni biz evlendirmek istiyoruz.
- Beni, beni mi? Evlendirmek istiyorsunuz.
- Tabîî değil mi?
- Fakat, ben izdivac edemem.
- Niçin, çabuk söyle niçin.

– Çünkü affet, anneciğim affet seviyorum. İki diz üstü yere düştü başını validesinin ayakları dibine sürerek yalvarıyordu.

– Oh diyordu. İki gencin birden ifna-yı³ vücuduna kâil⁴ olmazsınız, Hak[kı] Bülend ile izdivacımıza mümanaat etmezsiniz değil mi?

Mihriban Hanım kerimesinin kollarından tutarak ayağa kaldırdı.

Mâba'dı var

İlan⁵

İlanatın beher satırından kırk para alınır.

Kadınlar Dünyası Matbaası

1 Rızan: dökülen

2 İstiğrab: şaşma, şaşkınlık

3 İfna: yok etme

4 Kâil: razı

5 İlanlar ana metnin sonuna eklenmiştir

Nüshası 60 paradır.

Nüshası 60 paradır.

Abone bedeli: Seneliği
posta ücretiyle 100, altı
aylığı 60 kuruştur.

Sahibe-yi imtiyaz:
N. Ulviye Mevlan

Adres: Nur-ı Osmaniye
civarında Servili Mescid
Numara 11

Memalik-i ecnebiye için
seneliği 38, altı aylığı 20
franktır.

Kadınlar Dünyası

İhtar:
Gönderilen makalat
derc edilsin edilmesin
iade edilmez.

*Kadınlık, hukuk ve menafîini müdafaa eder,
Cumartesi günleri neşr olunur, musavver gazetedir.
Sahaifimiz cins ve mezheb tefrik etmeksizin muhterem
Osmanlı hanımları asarına küşadedir.*

Çeviriyazı: Gülsüm Kaplan

Madmuazel Masel dö Mujmaut: opera artistlerinden
“Le Teyatr”¹ mecmua-yı musavveresi resimlerinden

1 *Le Teyatr: Le Théâtre*: 1898’de aylık olarak, ardından Temmuz 1914’e kadar iki haftada bir yayınlanan bir Fransız kültür dergisi

Müsâmere-i Fevkalade

Maarif Nâzır-ı âlisi Şükrü Beyefendi Hazretlerinin himayeleri, Donanma Cemiyeti Heyet-i İdare reis-i sâhib-i himmeti Şefik Beyefendi'nin riyâseti altında "Osmanlı Müdaafa-i Hukuk-ı Nisvân" cemiyetimiz [e]rkân-ı muhteremesinden Aziz Haydar Hanımefendi'nin tesis ve idare ettikleri "Ana Mektebi"¹ tekemmülâtı menfaatine şehir-i hâlin on altıncı Pazar günü zevali saat on birde Millet Tiyatrosu'nda hayat-ı içtimâîmize tesîr-i katîsi olan "Odalık" nâm piyes verilecek ve musiki, saz, hanımefendiler ve beyefendiler tarafından dahî konferanslar, neşideler, manzumeler söylenecektir.

Kadın ve erkek iki heyet-i mütefekkiye tarafından verilecek konferanslarla terakkiyat-ı nisviyyemize hâil teşkil eden bî-lüzum ananelere fikrî darbeler vurulacaktır.

Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti azâ-yı muhteremesini ve Osmanlı kadınlığının, terakki ve tealîsi yolunda kalpleri çarpan bilcümle Osmanlı hanımefendilerinin bu müsâmere-i fevkaladeye iştirakini temenni eyler ve bekleriz.

*Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti nâmına
Ulviye Mevlan*

Hanımlara Konferans Verecek Zevât

- 1- Fâzıla-ı muhtereme Nakiyye Hanımefendi
- 2- Aziz Haydar Hanımefendi
- 3- Belkıs Şevket Hanımefendi

1 Ana Mektebi: ilk açılan Ana Mektebi'nin diğer öğretmeni İsmet Haydar'ın kız kardeşi Aziz Haydar Hanım 1913 yılında kendi idaresi altında, 5 yaşından 7 yaşına kadar kız ve erkek çocukların kabul edildiği ana sınıfı da olan "vatanperver evlatlar yetiştirecek anneleri eğitmek için özel bir anaokulu açmıştır (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1939071>)

Erkeklerle Konferans Verecek Zevât

- 1- İttihat ve Terakki Cemiyet-i muhteremesi merkez-i umumî âzâsın-
dan Doktor Nazım Beyefendi
- 2- İstanbul Mebus-ı muhteremi Şefik Beyefendi
- 3- Konya Mebus-ı muhteremi Şeref Beyefendi
- 4- Muharririnden Bedri Beyefendi

Kadın – Tabâbet

Biz bu sütunlarda pek çok defalar İslam kadınlarının; kadın doktorla-
rın fıkdanı yüzünden, maruz kaldıkları felaketlerden bahsettik. Müslüman
kadınlarının; zevçlerinin cahilâne taassubuna, gaddarâne hodbinliğine feda
edilerek; tedavisi pek kolay emrâza¹ kurban olup gittikleri her gün kemal-i
elemle görülmektedir. İstanbul'un en namuskâr ve en hâzık² doktorlarından
biri naklediyordu: Kendisini bir hastaya çağırılmışlar, hastanın zevci doktoru
selamlıkta kabul edip zevcesinin hastalığını tarife kalkışmış. Doktor hastayı
görüp muayene etmedikçe hastalığı teşhis edemeyeceği gibi ilaç da yaza-
mayacağını söylemiş. Zevc pek çok düşündükten, birkaç defa hareme gidip
geldikten sonra doktoru hasta zevcesinin yanına götürmeye razı olduğunu
söylemiş. Hastanın odasına girince doktorda hayret!.. Odanın her tarafı-
na göz gezdiren zavallı doktor odada yerde serili bir yatak ile üzerinde bir
yorgan yığından başka bir şey göremiyor ve hastanın nerede olduğunu
sorduğu zevcten – hasta bu yorganın altındadır, siz ne sormak istiyorsanız
sorunuz, o size yorganın altından cevap verecektir. Cevabını alınca böyle
maskaralıklarla icrâ-yı tabâbeti telif mümkün olmadığını söyleyerek çekilip
gitmiş ve iki ay sonra da zavallı hastanın vefat ettiğini haber almış idi.

İnsaf edelim, İstanbul'da payitaht-ı saltanat-ı seniyyede erkeklerin ta-
assub ve istibdadı yüzünden, binlerce hemşireler, valideler ölüp, sönüp gi-
der ise Anadolu'nun hücre köşelerinde bu fıkdanın, bu kalpsizliğin tesîr-i
tahrib-kâriyle ufûl eden varlıkları; millete, vatana er ve asker yetiştirecek
yerde toprak altındaki haşerata gıda olan kıymettâr vücutları düşünmek
insanı yeis ve nefretten ağlatır.

1 Emrâz: hastalıklar

2 Hâzık: usta, maharetli

Memleketin uğradığı maddî manevî, müthiş zıyaların telafisiyle belki kurtulabileceğine iman eden ve bu imanını efâliyle gösteren heyet-i hükûmetin erkanından Maarif Nazır-ı muhteremî Şükrü Beyefendi Hazretleri vâkıâ beyânat-ı ahîrelerinde pek yakın bir âtîde Müslüman genç kadınlarının da Mekteb-i Tıbbiye'ye kabul edileceklerini söylemiş idiyseler de gönül ister ki bu sözler istikbale değil, maziye ait olmuş olsun.

Bizi bu teellümata¹ sevk eden, Rusyalı hemşirelerimizden Kazan'da Türkçe intişar eden “*Ak Yol*” gazetesinin muharriri Fahrü'l-İslam Agayef² Efendi'nin refikası Sofya Hanımefendi'nin Petersburg'daki Tıp Mektebi'ni ikmal ile Kazan'a avdet ve icra-yı sanata mübaşeret ettiğine dair aldığımız haberdur.

Rusyalı hemşirelerimizden Sofya Hanım birinci tabibe değildir. Şimdiye kadar müteaddit Rusyalı hemşirelerimiz doktor unvanını ihraz etmiş ve sanatlarında muvaffakiyet kazanmışlardır. Müstebit ve düşman bir hükûmetin taht-ı tâbiyetinde her türlü muavenetten mahrum olmaktan sarf-ı nazar birçok müşkülata maruz oldukları halde bu gibi muvaffakiyat-ı ilmiye ve maneviye ihraz eden Rusyalı İslam hemşirelerimizi tebrik ve takdire layık ve gıbtaya elyak³ görürüz.

Osmanlı hemşirelerimizden henüz maatteessüf fenin şubesinde de, bütün şubelerinde olduğu gibi, ihraz-ı muvaffakiyet eden olmamış der isek mübalağa etmemiş oluruz. Zira Paris'te dışçılık tahsil eden Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti âzâsından Belkıs Mahmud Hanımefendi hemşiremizden başka kimseyi tanımıyoruz.

Bu hâlin devamını bilmem ki tecviz edebilecek bir ferd-i münevver, bir ferd-i mütefekkir bulunabilir mi?

Bütün dünya tenakus-ı nüfustan feryat eder, vatanlarının tehlikeye düştüğünden tevahhuş⁴ eder iken biz burada yüz binlerce ananın bu gayr-ı tabiî, zamansız ölümüne lâ-kayt ve bî-his seyirci kalabilecek miyiz?

Öyle ümit etmek istiyoruz ki Maarif Nazırımızın Müslüman kadınlarının da Mekteb-i Tıbbiye'ye kabul edilecekleri yolundaki beyanatları bir an evvel saha-i faaliyata intikal eder de bugüne kadar tıp ile kadınlık arasında

1 Teellüm: üzülme

2 Elif-gayın-be-ye-fe harfleriyle yazılmış – çn

3

Elyak: çok layık, en uygun

4 Tevahhuş: ürkme, korkma

mevcut olan sedd-i şedid-i Çin yıkılır, hâk ile yeksan edilir. Edilir de yüzlerce masum ve zavallı hemşirelerimiz ölmezler, binlerce yavrular yetim ve sefil kalmazlar. Kadın tabibeler sayesinde sıyanet edilirler.

Kadınlar Dünyası

Muharrir	Mütercim
Mari Duge la Fokoneri	Mihri Nur Nuri
Madame Marie Dugué de la	Mademoiselle Mihri-Nour
Fauconnerie	Noury

Bazı İslam hanımlarının kendi gazetelerine yazı yazmaklığını arzu etmeleri beni pek ziyade müteessir ve memnun etti. Bir hak ve lüzuma istinaden başlayan itirazlarıyla yıkıp devirmek istedikleri itiyadata karşı bir alet-i tahrip olan kalemimin de temin-i iştirakine vesile-yâb olduğumdan dolayı bahtiyarım.

On altı asır evvelki zaman ile tevafuk eden âdât-ı kadîmenin el-ân devam etmesine bir lüzum yoktur. O zamanlarda kadınlar, erkeklerin ihfâ¹ edemedikleri arzularını hüsn ü ânlarıyla tahrik etmemek için dâima yüzlerini gizleyerek erkeklerden uzak yaşamaya mecbur idiler. Kurûn-ı vustâda garpta bile, asil ailelere mensup kadınlar bu gibi hurûşân-ı² hissiyata karşı kendilerini muhafaza kaydına³ düşmüşlerdir. Buldukları çarenin numuneleri “Kluni⁴” müzesinde el-ân göze çarpmaktadır. Fakat zaman değişti; erkekler medenileşti. Dâima kanunun şeh-bâl-i⁵ himayetine sığınan kadınlar hakkında, zâhiri de olsa, bir vaz-ı hürmet alıyorlar.

Ecnâs-ı beşerin temâs-ı dâimisi, her gün yekdiğerine tesadüf etmesi işbu ihtilâtın gerek cemiyetlerde, gerekse iş başlarında memnû veya nadirü'l-vukû' olduğu zamanlarda, bidâyeten gayr-ı muvâfık görülen cihazlarını tamamıyla ortadan kaldırmıştır. Hayat-ı hazıra, esasen gün-be-gün, kadın ile erkeğin büsbütün ayrı yaşamak kâbiliyetinin imkansızlığını gös-

1 İhfâ: gizleme, saklama

2 Hurûşân: coşan, çağlayan

3 Kayd: (mec.) kaygı, endişe, tasa

4 Kluni: Musée de Cluny: Musée de Cluny-Musée National du Moyen Âge (Cluny Müzesi-Ulusal Orta Çağ Müzesi), Paris'te bulunan bir ortaçağ sanatı müzesidir

5 Şeh-bâl: kuş kanadı

termektedir. Hayat-ı maddiyyenin güçlüğü, vesait-i nakliyyenin umumî-liği bazı kısa fikirlilerin arzularına rağmen her gün kadın ve erkekleri yek-diğerine yaklaştırmaktadır.

İslam kadınları atalet ve cehaletleri sebebiyle böyle bir hayatın izzet-i nefsi ceriha-dâr edecek bir hâl-i esaret olduğunu hissetmiyorlardı.

Avrupalılar ile ihtilatta¹ bulunmaları, kadınlara mevkiinin ne derece dün olduğunu anlattı. Bazıları evlatlarının, âtiyen muhit-i aile ve içtimâide bir mevki-i mahsus ihraz ve hidemât-ı vataniyyelerini layıkıyla ifâ edebilmeleri için metin ve makul bir terbiye altında tahsillerini arzu ettiler. Fakat âdât-ı kadîmeye bir kanun kuvvetini vererek onları bu esaretten kurtarmak istemeyen erkeklerin insafsızlığıyla çarpışmak mecburiyetinde kaldılar. Bu mücadelede en faydalı çare, sunûf-ı içtimâiyye arasında el-ân büyük validelerinin fikirlerini yaşatan, bu fikirlerin cahil, mutaassıp, düşman-ı terakki mümessilleri bulunan kadınların da terakki-perverler zümresine iltihakını temine çalışmaktan ibarettir. Çünkü erkekler, bugünkü ittihatsızlıktan kurtulmaya çalışanlara karşı henüz pek kavî olan tahakkümlerini icrâ için, büyük bir kuvvet alarak istifade ediyorlar.

İslam kadını, hürriyetini istihsal için, sabûr², halîm fakat sebat-kâr olmalı, İngiltere'nin süfrajetlerini – ki onlar arzu ettikleri mevkiye layık görünmüyorlar – taklit etmemelidir. Erkekler dâima kendilerinden daha kuvvetli olanlardan korkarlar.

“Sirke ile sinek tutulmaz” darb-ı meselini dâima göz önünde bulundurmalı, Türk kadınlarının gayr-ı kâbil-i inkâr olan zaafı hasebiyle vukuatı ta’cil³ etmemelidir.

Kendileri için en iyi silah, arzu ettikleri tahsil ve terbiye, âdât-ı müstahsenenin suret-i katiyyede muhafazası ve tamamî-yi faaliyettir. Zengin, fakir her sınıf halk için mektepler vücuda getirmeli; öyle mektepler ki, şiir ve felsefeden ziyade coğrafya, hesap, tarih ve dikiş gösterebilirler; her şeyden evvel bir ev müdüreliğini ve ekseriya cahil ve dikkatsiz hizmetçiler elinde kalan çocuklara bakmak usulünü öğretsinler.

Genç kızların yürümeye ve hatta memleketin âdâtına muhalif düşmeyecek sporlara alıştırılması faydadan hâli değildir. Çünkü faaliyet ve

1 İhtilat: karşılaşma görüşme

2 Sabûr: çok sabırlı

3 Ta’cil: hızlandırma

hevâ-yı ciyâdetle¹ meşbu² bir hayat, memleketin hayal-perestîye sevk eden havasının tesîrini ta'dil edeceği muhakkaktır.

Bütün bunlar, bir ihtilâl vücuda getirmeye lüzum göstermez. Bu, Türk kadınının vatana faîde-bahş olan gayeye doğru sadece adım atması demektir.

Türkiye'de el-ân hakîm olan taassub-ı umûmî ile birdenbire müsademe kalkışmak pek büyük bir hatadır. Her inkılab yavaş yavaş ilerlemelidir. Esâsât-ı iştigâlâtımızın bir günde hall ve faslı kâbil olamaz. Bir de, fazla olarak bu, cahil ve mutaassıb avâmın, bir gün karşlarına zeki, âlim ve hür kadının çıkmasından korkan birçok erkeklerin galebe çalmaya uğraştıkları bir meseledir. O günün vürudu, erkekleri şimdi mağrur kılan bu tefevvuku – ki bunu kendilerine kadınların cehaletiyle kanunlar bahsediyor – muhafaza edebilmek, bir kat daha çalışmaya mecbur edecektir. Böylelikle erkek ve kadın arasında vukua gelecek gayret-i rekâbet-kârîden memleket için pek büyük faydalar hâsıl olacağı gibi, iyi bir terbiye altında bulundurulmuş çocuklar da ileride ebeveyni derecesine gelebilmek için çalışmak hâhişini³ göstereceklerdir.

Kadının faaliyet-i sâkin-ânesi, âlem-i İslâmiyet tarafından mazhâr-ı takdîrât olarak bu mücadelenin mücerred bir hiss-i fedâ-kârî ve sa'y-ı metîn-ânedan ibaret bulunduğunu gösterecek ve ihtirâmât-ı umûmiyyeyi celp eylemek suretiyle nihayet Türk kadınlığı da istihsâl-i hürriyet edecektir.

Şark kadınları! Güzel kıyafetlerinizi muhafaza ediniz, mamafih ihtiyac-ı tecessüs⁴ ve vukûfla bî-karar olan gözlerinizi örten peçenin köşesini bazen kaldırınız; çünkü bu, sizi hayat-ı güzestenizden⁵ ayrı yaşatan ve kurtulmak istediğiniz esareti temsil eden bir sitâre-i⁶ siyahtır. Fakat bu ref'-i nikâb⁷ cidden şâyân-ı itinâ ve güzel şeyleri görmeye münhasır olmalı ve gördüğünüz şeyleri bir nazar-ı vukûfla ihâta edebilmelidir.

Bir de Türk evlerinde, Avrupa'da olduğu gibi bir aile efrâdının, bazı

1 Ciyâdet: iyilik, hoşluk, tazelik

2 Meşbu: dopdolu, doymuş

3 Hâhiş: istek, arzu

4 Tecessüs: araştırma merakı

5 Güzeste: geçmiş, geçen

6 Sitâre: yıldız

7 Ref'-i nikâb: örtü, perdeyi kaldırma

dostların içtimâ-gâhı olan masa başı hayatı noksan. Bu masa etrafında teâtî-i efkâr, mesâil-i hayatiyye ve dünyeviye¹ münakaşa olunur. Küçükler de, büyükler yanlarında serbestçe konuşabilmek suretiyle müstefid olurlar. Türk kadını da bu tarzda bütün ailesinin kendi etrafında toplanabilmesine çalışmalı; muhitindekilere hâkim olan efkâr-ı bâtilâyı lüzumundan fazla sarsmamaya da dikkat etmelidir.

Bir aile efrâdının her gün bu suretle ihtilâta bulunması, daha iyi tanışmalarına yardım eder. Peder veya zevc bu suretle dostları ve arkadaşlarıyla beraber bulunabildikleri için ehîbbâlarını görmek bahanesiyle evlerinden daha az uzaklaşırlar. Bu gibi içtimâlar kadınları iyi ev sâhibeleri olduklarını isbâta sevk eder ve henüz temâsa başladığı hayat-ı hariciyye ile doğrudan doğruya ihtilatta bulundurur.

Nisâ'ıyyât-ı avâm için ise her şey yeni baştan ihzâr edilmelidir. Belki sadece dikiş dikmeyi bilen bu kadınların okuyup yazmaları mevzu-ı bahs bile edilemez.

Memleketin âdâtı kadınlara zevcinin ticaretine yardım edebilmesine veyahut bir dükkanda oturabilmesine müsâade etmiş olsa ne büyük sefaletlerin önü alınmış olur.

Türkiye'yi kemirenleri zenginleştirmekten ise, sefil ve muhtac-ı islâh ailelerinin bu tarz-ı maişet ve ticaretle temîn-i refâhı yoluna gidilmelidir.

Kadın bütün ailenin anahtarıdır. Muhît-i ailede mevki-i mahsûsunu işgal edebilmek için galebeye uğraşmalı ve şimdilik arzularını bu küçük, fakat pek büyük olan şeylerle tahdîd etmelidir.

İsticâl², ümit edilen terakkiyi, sekte-dâr edebilir. Bunun için pek yüksek bir hiss-i fedâ-kârîye malikiyet lüzumuna kâniim; çünkü bu vazifeyi deruhde eden şecaatli kadınların sa'y ve gayretinden belki ancak nesl-i ahîr istifâde edebilir. Bu, uzun müddet devam edecek bir meşgale ve her halde Türkiye'yi bugünkü rütbe-i fikriyyenin noksânîsinden, ekseriyetin cehaletinden doğan müdâhalât-ı ecânibten kurtaracak büyük bir vazife-i vataniyyedir.

Arzularınıza ibtinâ eden yazılarımı belki lüzumundan fazla uzattım.

1 Dal-ye-nun-vav-ye-güzel he harfleriyle yazılmış, dünyeviye okundu; dünyeviye: dünya le ilgili – en

2 İsticâl: acele etme, sabırsızlanma

Çünkü sâ'ik-i hâmem¹ arzularınızın husûlünü samimiyetle temenni eden kalbim, bu ise yegâne mazeretimdir.

Kalbin temenniyât-ı samimîsi, en nihayet isbât-ı hayat ve mevcudiyet [e] den memleketin, Türk kadınlığına da işgali lazım gelen mevkiyi bahşedecek olan, hâr ve medîd ümitlerle beklenen devre-i mesûdenin hulûlüdür.

Halide Hanımefendi'nin Hutbesi

Edebiyye-i muhtereme Halide Hanımefendi² “Teâlî-i Nisvân” Kulübü³ namına geçen cuma günü Beyoğlu’nda Tokatlıyan’da Misis Foks şerefine mutantan bir ziyafet verdiler. Ve meduvv⁴ bulunan muteber-i ecânib nisvânına âtîdeki hutbeyi İngilizce olarak irâd ettiler:

Kulübümüzün muhterem misafirlerine bugün davetimizi kabul etmelerinden dolayı teşekkür etmekle iftihar ediyorum. Bugün burada bizi harıçten gören bir âdem içtimâî bir vazife için toplanmış bir hanım kalabalığı diye tavsîf eder. Fakat bu bizim için daha ince ve yüksek bir mana ifade eder. Bugün Türk kadınlığının içtimâî ve zihnî mefkûrelerini, ihtiyaçlarını temsil eden bu Türk kadını kulübü garplı hemşireleriyle ilk resmî ve içtimâî temasta bulunuyor. Ümit ve temenni edelim ki garplı hemşirelerimizin ahlakî, içtimâî ve zihnî muvaffakiyet ve faaliyetlerine alenen iştirakimiz pek

1 Hâme: kalem

2 Halide Hanımefendi: Halide Edip (Adıvar) (1884-1964): yazar, siyasetçi, akademisyen ve öğretmen, Halide Onbaşı olarak da bilinir, 1908 yılı Halide Edib’in hayatında bir dönüm noktası oldu, gazetelerde kadın haklarıyla ilgili yazılar yazmaya başladı, ilk yazısı Tevfik Fikret’in çıkardığı Tanin’de yayımlandı, kız öğretmen okullarında öğretmenlik, vakıf okullarında müfettişlik, Kız Mektepleri Umumi Müfettişliği görevlerinde bulundu, savaştaki yararlılıklarından ötürü İstiklal Madalyası ile ödüllendirildi, savaş sonrasında siyaset ve edebiyat alanında çalışmalarını sürdürdü, bu arada 2 kez evlendi

3 Teali-i Nisvân Kulübü-Cemiyeti: 1908-1909 yıllarında kurulan feminist bir dernektir, Türk feminist topluluklarının ilklerindendir, Halide Edib Adıvar tarafından, Türk kadınının bilgi ve kültürünü artırmak amacıyla kurulmuştur, kadın ve erkekleri ilk defa aynı salonda bir araya getiren cemiyettir, İngiltere’deki Türk Kadınları Muhibbi Cemiyeti’ne paralel olarak çalışıyordu; cemiyete üye olabilmek için Türkçe’yi iyi konuşabilmek ve İngilizce öğrenmek gerekiyordu, I. Dünya Savaşı nedeniyle çalışmalarına devam edememiştir, kadınlara konferanslar veren cemiyet aynı zamanda Balkan Savaşları’ndaki zulme karşı kadınları örgütlemiştir

4 Meduvv: davetli

uzak bir âtîde olmayacaktır. Şimdi size bu vesileden istifade ile Türkiye’de kadın hareketinden muhtasaran bahsetmek isterim ve zannedersem bu calib-i dikkat içtimâdan daha muvâfık bir zaman da intihâb etmek kâbil olamaz. Teessüf ederim ki mevzuum istatistik ve hadiselerle zengin değildir. Fakat âtî için o kadar büyük hülyalar ve ihtimallerle doludur ki musâhabem istediğimden fazla uzarsa affınızı rica ederim.

Son iki asırda beşeriyet maddî olduğu kadar manevî büyük terakkiler, inkılaplar geçiriyor. Maddî terakkiler fennî vasıtalarla pek az bir zamanda milletlerin malı oluveriyorlar. Fakat manevî terakkîyât böyle değildir. Bunun netice itibariyle muvaffakiyeti öteki kadar emin olmakla beraber bu her şahsiyete ayrı ayrı nüfûz etmek ve onları değiştirmek için zamana muhtaçtır. Bu senelere, hatta bazen asırlara mütevakkıftır.

Manevî terakkinin garpta en şayan-ı dikkat safıhası belki garp kadınlığının yüksek ve insanî mücadeleleri ve muvaffakîyyeti olmuştur. Garpta kadınlar mevkilerini evvela zihinlerde kazanmak için birçok zaman mücahede ettiler. Onlar beşeriyetin yarısı olmak itibariyle manevî ve ahlakî inkılaplara bî-gâne kalamayacaklarını ispat ettiler. Ve ciddi, büyük azimleriyle erkeklerin yanındaki mevkilerini almakla kalmadılar, dünyanın zihnî ve ahlakî terakkisinde mühim bir vazifeleri olduğunu gösterdiler.

Türkiye dünyada geçen bu maddî ve fikir inkılabına bî-gâne kalamazdı. Asırlardan beri süren keyfî ve müstebid bir idârenin tahrîbâtı Türkleri Avrupa nazarında ölüme mahkûm etmişti. Fakat bu insanlığın ileri hareketinin Türkler de tesiri altında kalarak hayatta olduklarını göstermeye başladılar. En nihayet Türk samimi ve hür omuzları üstündeki zulüm ve ölüm boyunduruğunu silkti ve yaşamak hakkını aldı. İşte Türk’ü yaşamak hakkını almış hür bir insan hakkıyla gördüğünüz zaman kadının da yanı başında ilk defa olarak görürsünüz. İngiliz, Alman ve sair milletlerden bahsederken erkekleri kadar kadınları murâd edersiniz¹. Fakat Türklerden bahsederken kadınlarını murâd edeli ancak son birkaç sene oluyor diyebilirim. Türk kadınının millî ve şahsî hayatı meşrutiyetle başlar.

Cesur ve büyük ruhlar devrimizi hazırlarken (intikâl devrimizde) Türk-lük yanı başında kadın arkadaşı olmazsa istikbali olamayacağını biliyorlardı. Büyük vatanperver Kemal bunu yazılarında şiddetle iddia ederken, Türklerin en büyük şairi Abdülhak Hamid dramlarında şahsiyet ve zihniyet

1 Murâd etmek: anlatmaya çalışmak, kastetmek

itibariyle yaşayan büyük kadınlar yaratıyordu. Bu suretle kadınların bir oyuncaktan başka bir şey olabilmeleri ihtimaline zihinler edebiyat vasıtasıyla biraz alışıyordu. Artık kadınlar erkeklerin ebedî ve hodgâm zevki için yaratılmış şeyler değil, şahsiyetlerine, ahlaklarına, hatta hayatlarına hakları olan insanlar olmaları ihtimali zihinlere doğuyordu. Fakat bütün bu zihni tahavvüller içtimâî şekillerde tecessüm etmek için uzun uzun senelere muhtaçtır. İşte beş sene evvel tarihte perde açılıp da ilk defa olarak Türkleri millet halde gördüğünüz zaman kadından pek az eser vardı.

Maziye yıkan cesur Türklerin evvela muğlak ve istikameti görünmeyen mefkûrelerinde kadının içtimâî bir âmil olduğunu pek göremez. Türk kadınının doğrudan doğruya yeni idareyi meydana getirmekte kat'i bir hareketi olmamıştır. Bazıları eski idare aleyhine kâğıt saklamak gibi hareketlerde cesaret göstermişlerdir. Fakat doğrudan doğruya olmamakla beraber şüphesiz onların başka suretle büyük bir tesirleri olmuştur. Bir milleti analarının, kadınlarının kalplerini yaralamadan ceriha-dâr edemezsiniz. Evlat ve kocaları süren, imhâ eden eski idare anaların ve zevcelerin kalbini de parçalıyordu. Eski idare aleyhine lanetle çırpınan kimbilir kaç ana ve zevce kalbi vardı. Bir millete bütün tahavvüller o milletin arzu ve ihtiyacı neticesiyle gelir. Acaba hangi ihtiyaç ve arzu kadınlarının dualarında yaşayan-dan daha fazla canlı olabilir. Hulâsa fedakâr ve bedbaht Türk kadınları işte bu suretle yeni idarenin tesisinde manevî bir mevki tutuyorlardı. Fakat yeni idare kilitli ağızları açıp da kalplerin ve zihinlerin arzularını döktüğü zaman bu arzu ve ihtiyacın en büyüğü Türk kadını olduğunu gördük.

Fakat artık eski oyuncak kadın değil! Ana, arkadaş kadın, millet denilen muazzam ve necîb binayı yapmak için her yerde, her vakit vücudu ve çalışkan kolları lazım olan millet kadını! Meşrutiyetin ilk senesi kadın terakkisini büyük bir hararetle münakaşaya başladı, kadın imzaları çoğaldı. Fakat kadın hareketinde en çok yazı yazan yine erkekler oldu. Yalnız bugün Türk kadınlığına ait derin ve büyük mesailden hiçbirini mevzu-ı bahs edecek cesaret kimsede yoktu. Sadece kadının tahsîli lüzumundan bahisle iktifa ettiler. Aynı zamanda epeyce kadın kulüpleri teşekkül etti ve bunlar arasında ölmeyen sadece Teâlî-yi Nisvân oldu. Fakat son bir iki senedir Teâlî-yi Nisvân çalışan ve yaşayacağını ispat eden hemşire müesseseler görmekle bah-tiyar ve müftehir oldu. Bugün Hilâl-i Ahmer kadınlar kısmından ifitharla bahs edebilirim. Muharebe zamanında diğer müstakil kadın gruplarıyla

onlar da pek çok hizmet ettiler. Muhacirler için çalışan hususî komiteleri her türlü medhin fevkindedir. Muhacir kızlarına eski güzel Türk el işlerini ihyâ ettirerek imalat-hânelerinde bütün hayat ve faaliyetini sarf eden Nezî-he Veli hanım müessesenin ve Türk kadınılığının melekî bir simasıdır.

İstihlâk-ı millî, dernek, ve hukuk nisvân iktisâdî surette çalışan Türk imalatını, ticaretini teşvik eden ayrı ayrı müesseselerdir. Bunlardan umumî surette bahsettikten sonra Teâlî-yi Nisvân'ın kısaca tarihinden ve âti için emellerinden bahsedeceğim.

Teâlî-yi Nisvân Meşrutiyet'ten sekiz ay sonra Nuruosmaniye'de dört âzâ ile teşekkül etti. Yeni devrin tâ ibtidâsından beri hepimiz kadınlarla fikir ve sa'yılarını tevhid edecek bir vasıta arıyorduk. Tabii bununla büyük ve parlak şeyler tahayyül ediyorduk. Fakat Meşrutiyet'in ilk aylarından sonra irticâî hareketler bizi maksadımızın ulviyeti namına ihtiyât-kâr olmaya sevk ediyordu. İşte bu dört âzâlî kulüp evvela âzâlarının şahsî ve zihnî teka-müllerini maksat edinerek başladı ve mevki-i içtimâî; âzâlarından birinin evinde bir oda oldu. Ve ilk senesi âzânın adedini on altıdan fazlaya bil-iltizâm¹ çıkarmadık. Başlıca meşgalemizi zihnî, edebî, tarihî münakaşalar, tenkitler ve musâhabeler teşkil ediyordu. O zamanın âsâr-ı münteşiresini pek yakından takip ediyorduk. Bu kulüp âzâları için şahsî, fakat pek samimî ve yüksek bir zevkti. Fakat uzun müddet böyle mahdûd kalamazdık. Evvela Gedik Paşa Amerikan Mektebi'nde ilmî mevzular üzerine memleketin muhterem ilmî simaları tarafından kadınlara konferans açan Teâlî-yi Nisvân oldu. Bunu Dâr-ül-muallimîn'in gayûr müdürü Sâtî Bey'in himmetiyle diğer konferanslar takip etti.

Bugün bir teamül olan bu konferanslar meselesi o zaman Teâlî-i Nisvân'ın ancak metin bir cesaret-i medeniyeye ile dedikoduya, itiraza göğüs germesiyle başladı. Büyük bir yangın münasebetiyle Teâlî-yi Nisvân bir müsamere verdi. Yangından çıkmış fakir kadınlara, fakir talebeye muavenete sevk etti. Az bir miktarda, fakat gürültüsüz ve nümâyîşsiz kulüp hayır-per-ver hayatına başladı.

Muharebe zamanında kulüp âzâlarının gayret ve sebatıyla küçük bir hasta-hâne açtırdı ve iki aydan ziyade onu muhafaza etti. Yalnız hasta-hânenin hasta bakıcılarına Anadolu'nun temiz ve sahîh yüreğiyle karşı karşıya gelmeyi Türkiye'nin âtisi için büyük ümitler verdi. Edirne'nin istirdâdı

1 Bil-iltizâm: bilerek, isteyerek, kasıtlı

için millî harekette Dârülfünûn kadınlar içtimâını her defasında beşer bin kadın olmak üzere Teâlî-yi Nisvân hazırladı ve bunda bize her suretle yardım etmek ve hatîbelerini göndermek suretiyle Hilâl-i Ahmer iştirâk etti. Kadınlar her şeyleri verdiler ve bunun büyük, millî bir manası oldu. Kadınlar milletin hayatında, felaket ve tehlike dakikalarında erkekleriyle beraber ilk defa meydana çıktılar. Ve millî hayatında anaları, kadınları beraber tam bir millet halinde ilk defa dünyaya çıkan Türklerin tarihinde şüphe-siz en mâni-dâr ve en şahsî sahife belki bu içtimâlar oldu. Muharebenin akabinde¹ yavaş, fakat kat'î surette büyüyen Teâlî-yi Nisvân küçük kulübünde kadınlara dersler açtı ve bu dersleri idare eden âzâ hanımların sebât ve gayreti her türlü sitayişin fevkindedir. İşte bu suretle ibtidâî ve mahdûd olmakla beraber kulübün hayatını zihnî, hayır-perver ve millî olarak gösterir ve kendisinin yeni devri idare eden zincirin güçlü fakat canlı bir halkası diye gösterebiliriz. Bütün bu hareketinde Amerikalı âzâlarından Madam Buin'e² ve Madam Marden'e³ Türklüğe muhabbet ve meveddetlerinden, kulûbe kıymetli yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

İşte kulüp için bu kadar söyledikten sonra umûm kadın hareketini memlekette iktisâdî, zihnî ve hayır-perver diye gösterebilirim. Bunlar ayrı ayrı Hilâl-i Ahmer⁴, İstihlâk-ı Millî, Esirgeme Derneği⁵ ve Hukuk-ı Nisvân, Teâlî-i Nisvân cemiyetlerinin küçük çapta temsil ettiği kadın cereyanlarıdır.

Şarkta, Müslüman ve Türk memleketlerinde kadın hareketinin gayri-dan⁶ ayrı ve hususî bir manası vardır. Müslüman ve Türk kadının yüksel-

1 Ayın-kaf-ye-be-nun-dal-güzel he harfleriyle yazılmış, akabinde okundu; akabinde: sonrasında – en

2 Be-vav-hemze-nun harfleriyle yazılmış – en

3 Mim-elif-re-nun harfleriyle yazılmış – en

4 Hilâl-i Ahmer: 11 Haziran 1868 tarihinde “Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti” ismiyle Dr. Abdullah Bey, Dr. Marko Paşa, Kırımli Aziz Bey, ve Serdar-ı Ekrem Ömer Paşa'nın gayretleriyle kurulmuştur, Kurulmasından itibaren Sultan Abdülaziz, Pertavniyal Valide Sultan da destek vermiştir. Cemiyet daha sonra 14 Nisan 1877 tarihinde “Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti” adını almıştır, 1923'te “Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti”, 1935 tarihinde de “Türkiye Kızılay Cemiyeti”, 1947'de “Türkiye Kızılay Derneği” ismini almıştır

5 Esirgeme Derneği: 1. Dernek, 1909'da Süleyman Paşa'nın kızı tarafından kurulmuştur. 2. Dernek 1912'de Balkanlardan gelen göçmenlere yardım amacı ile kurulmuştur. Üçüncü Kadın Efendi himayesindedir. Katibesi Nezihe Muhiddin'dir

6 Gayrıdan: başka

mesi, terakkîsi ile milletin necâtı tev'emdir¹. Diplomatlarımızdan biri bir gün Şark meselesi kadın meselesi demektir demişti. Kadınlığa ve dolayısıyla bütün milletin hayat[ın]a ait bu meseleler değişilecek mazinin müthiş ve korkunç birer ummâcılarıdır. Fakat benim milletin âti ve hayatına imânım canlı ve ebedîdir. Bu büyük ve mukaddes maksad için çalışan şahıslar tenvîr etmek istedikleri hakikati göremeden söndürebilirler. Fakat millet dâima yürüyecektir. Milletle beraber kadınları da! Eğer falcılık edip âtîden bahset-meme müsaade ederseniz diyeceğim ki Türk kadınları bazen yalnız bazen erkeklerin yardımıyla analık hakları için de mücadele ederken Türk milletin hayatı için de mücadele edecekler ve bir gün beşerin manevî ve yüksek hayatına şekil veren garp kadınlarının yanında mevkilerini alacaklardır. Muhterem misafirlerimizin Türklük ve Türk kadınlığı için gösterdikleri dostluğa teşekkür eder, hepinizi Madam Morgentau² ve Madam Fukten'in³ sıhhatine ayrıranımızı içmeye davet ederim.

Osmanlı Tayyareciliğinin Üçüncü Kurbanı Büyük Şehit Nuri⁴ Sukûtun Kâinât-ı Arşa Yüksek Bir Suûd Oldu

Yarabbi! Osmanlı'nın, İslamiyet'in sisli ufuklarından yükselen şümûs-⁵ istihlâs⁶ ve fedâkârîyi hangi kuvvet, hangi tesâdüf, hangi irâdet böyle bî-âmân, hûn-âşâm⁷ bir dest-i kaza ile mahv ve ifnâm ediyor. Zavallı Osmanlılık... Şu birkaç senelik teceddüd ve inkılabında attığı hatavât-ı⁸ te-

1 Tev'em: ikiz, eş

2 Morgenthenau: Henry Morgenthau (1856-1946): Amerikalı avukat, iş insanı, ABD Büyükelçisi olarak İstanbul'a gelmiştir (1913-1916)

3 Fe-vav-kaf-te-nun harfleriyle yazılmış – en

4 Nuri Bey: Pilot Teğmen Nuri Bey: Yafa'dan kalkışı sırasında uçağının denize düşmesi sonucu boğularak şehit olmuştur, yanında bulunan Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey ise kazadan sağ kurtulmuştur, havacı arkadaşları gibi Selahattin Eyyubi Türbesi'nin yanında bulunan kabire gömülmüştür; ilk hava posta hizmeti merhum Nuri Bey tarafından bu sefer sırasında verilmişti (<https://savunmasanayiidergilik.com/tr/HaberDergilik/Tay-yareci-Nuri-Bey-kimdir>)

5 Şümûs: güneşler

6 İstihlâs: kurtarma, kurtarıma

7 Hûn-âşâm: kan içici, gaddar

8 Hatavât: adımlar

rakkînin hemen kâffesinde binlerce masum kurbanlar, şehitler verdi.

Daha dün Fethi'nin, Sadık'ın hâdise-i elîm-i şehâdetine döktüğümüz acı göz yaşlarının, izleri mağmûm¹ ve müellim sîmâlarımızın hutut-ı felâketi arasında ıslak ve nem-nâk durur iken ikinci bir felâket-i müthîşenin zebûn² kahr ve tesiri olarak dökeceğimiz sümûm-ı³ felâket o acı izleri dağılayacak.. Fakat biz hiçbir zaman bu musibet ve felaketlerimizden meyyus ve nâ-ümîd olmayacağız. Zira her felaketin girive-i⁴ bedbahtîsi karşısında bir azim ve rezm-i⁵ meydana atılan diğer bir feda-kâr şân ve şeref yolunda kurban olan arkadaşının ikmâl ve itmâm edemediği vazifeyi itmâma namus ve şerefiyle müteahhid olduğunu bütün katiyyet-i rûh ve îmânıyla söylüyor.

Fethi⁶, Sadık Samarra'nın haşyet-zâ⁷ yalçınları üstünde birer heykel-i feda-kârî ve şeref şekil ve heyetinde uzanınca İstanbul'dan bir salim tayyaresine râkib olarak arkadaşının – azimsizlik, cesaretsizlik, maharetsizlik yüzünden değil – bir kaza neticesinde itmâm edemediği seyahatini itmâm için kazanın pür-mehâlik tabakâtı arasına atılıyor.

Nuri! Sen ey nur-ı dîde-i millet! Mükerrer arkadaşın Fethi'nin naaş-ı

1 Mağmûm: kederli, üzüntülü

2 Zebûn: güçsüz, zayıf

3 Sümûm: zehirler

4 Girive: güçlük, çıkmaz yol

5 Rezm: kavgâ, savaş

6 Fethi Bey: "İstanbul-İskenderiye Hava Seyahati" için, "Muavenet-i Milliye" isimli "Bleriot" uçağında Yüzbaşı Mehmet Fethi Bey ile Rasit (gözlemci) Üsteğmen Sadık Bey, "Prens Celalettin" isimli "Deperdussin" uçağında ise Pilot Teğmen Nuri Bey ile Rasit Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey yer almışlardı, 8 Şubat 1914'te, yağmurlu havaya rağmen İstanbul'da düzenlenen büyük törenle teker teker havalandılar, Fethi ve Sadık Beylerin yer aldığı uçak, İstanbul-Eskişehir-Afyonkarahisar-Konya-Tarsus-Halep-Humus-Beyrut-Şam rotasını takip ederek uçtu ve Şam'a başarıyla indiler, iki havacının yer aldığı uçak, 27 Şubat'ta Şam'dan Kudüs'e uçarken teknik nedenlerle Taberiye gölü yakınlarına düştü, pilotlar şehit oldular ve Selahattin Eyyubi Türbesi'nin yanında bulunan kabire gömülmüşlerdir; yarım kalan seferi tamamlamak üzere Pilot Yüzbaşı Salim Bey ve Rasit Yüzbaşı Kemal Bey görevlendirildiler, yapılan yardımlardan dolayı "Edremit" ismi verilen, yeni satın alınan "Bleriot" uçağı önce bir gemi ile Beyrut'a gönderildi, sefere başlayan uçak, 1 Mayıs'ta Beyrut'tan hareketle Kudüs-El Ariş-Port Said-Tel El Kebir-Kahire-Sakkara-Maadi El Habiri-Kahire-Tanta-İskenderiye rotasıyla 15 Mayıs'ta İskenderiye'ye ulaştı (<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turk-havaciliginin-ilk-sehitleri/1144542#:~:text=Kazadan%20sonra%20sefere%20devam%20eden,nin%20yan%C4%B1nda%20bulunan%20kabre%20g%C3%B6m%C3%BCld%C3%BC>)

7 Haşyet-zâ: korku yaratan, doğuran

mukaddesini dûş-ı irfan ve faziletinde Sultan Selahaddin Eyyûbî makberesine defin ettikten sonra, omuzlarında taşıdığı sıklet-i tabût-ı mevt rûhunda hiçbir endişe-i mevt ve hirâs¹ uyandırmadı değil mi?

Evet! Evet! Uyandırmadı. Belki bilakis mevtin vaz'-ı tehdîd-kârını sen istihfâf ve istihkâr ile daha mütecânîs², daha mütehâlik³, daha azim-kâr olarak Fethi'nin, muhterem arkadaşının ruhaniyet ve maneviyetini de beraber alarak Şam'dan Yafa'ya uçtun. Fakat heyhat! İşte burada, en âdi bir kaza neticesinde sen de arkadaşlarına, muhterem rüfekâna iltihâk ettin, toprak üstünde ellerini sıktığın arkadaşının muazzez sinisini karatopraklar içinde kucaklamaya gittin.

Ey hayatı ölmekle başlayan ölü! Yafa'nın sâhil-i mevce-dârına sukût eden vücûd-ı akdesin⁴ üç saat kadar teneffüs etmiş, fakat bu üç saatte hiçbir şey söylememişsin değil mi? Evet söylememişsin? Fakat hayır, hayır bu yanlış. Sen bize en büyük bir söz, en ulvî bir maksadın hutbe-i azim-kârını söyleyerek gittin; sukût eden tayyarenin ecnihâ-yı⁵ azim ve sebâtı tabakât-ı hava içinde tarraka-endâz⁶ olur iken milletine, belki bütün âlem-i insâniyete pür-azim, bülend bağırıyordun!

Dönmek yok; yolumuza

Cehennem saç, buz yağdır!..

Evet Nuri evet! Hakkın var söyle? Senin bize bu sözü söylemekteki salâhiyyetin lâyetenâhî, bî-pâyândır.

İşte Osmanlılık üçüncü bir tayyare kurbanını da Bahr-ı Sefid'in coşkun dalgaları arasına attı, feda etti. Fethi ve Sadık'ın matem-i ekdarı üzerine Nuri'nin de zıyâ-ı ebedisine kanlı göz yaşları dökecek. Fakat yarabbi! Bu göz yaşları ne kadar elîm, ne kadar fecî olsa, bilmem neden yine onlarda bir nefha-i gurûr ve iftihâr var!

Fethi ve Sadık Beyler hakkında dediğimiz gibi Nuri Bey'in, bu mübec-

1 Hirâs: korku

2 Mütecânîs: hemcins, bağdaşık

3 Mütehâlik: bir işe kendini tehlikeye atacak derecede büyük bir istekle koşan, telâşla atılan

4 Akdes: çok mukaddes

5 Elif-cim-nun-elif-ha harfleriyle yazılmış, ecnah okundu, ecnihâ olarak düzeltilti, ecniha: kanatlar – en

6 Tarraka-endâz: gürleyen, gürültü yapan

cel şehidin de valide ve pederlerini taziye ve tesliyeden¹ müstağni² görürüz. Onlar bizim taziyelerimize, tesliyelerimize muhtaç değildirler. Evlatlarının Osmanlı tayyareciliğini[n] tarihî sahifelerine nakş ettikleri dibâce-i³ şân ve şeref onlar için ebedî bir taziye, lâyezâl bir medâr-ı iftihâr ve mübâhâttır.

Geçen sefer Fethi'nin annesi, bu tayyareci validesini, yine bir tayyareci validesi, Nuri Bey'in muhterem anneleri taziye ve tesliye etmişler idi. Nuri'nin annesi de bu şân-âver taziye mahrum kalmayacaktır; onu da Salim Bey'in validesi taziye edecektir. Fakat yarabbi! Sen bize Salim'in validesini taziye ettirecek üçüncü bir hadise halk⁴ etme! Bizi ondan muhafaza et, evet yalnız bunu, bu müthiş felaketi gösterme. Geçen hadise-i felâkette Fethi ve Sadık Beyler için muhterem millet ve hükûmetten her ne istemiş ve istirhâm etmiş isek, aynı şeyleri de Nuri Bey hakkında talep ediyoruz.

Gazeteler Nuri Bey'in mübarek naaşının da Sultan Selahaddin Eyyubî türbesine defin olunacağını yazıyorlar.

Ey bütün İslamiyet'in halâs-kâr-ı ebedîsi kahraman Selahaddin! Senin rûh-ı pâk-ı akdesini evlatların kurunlar, asırlar geçtikten sonra da memnun ve şâdân ediyorlar.

Bugün üç fedakâr, kahraman İslam evladı hazîre-i mübarekene defin edildi. Rûh-ı pür-fütûhun bundan şâdândır değil mi? Senin türben artık yalnız bir halâs-kârın, bir bânî-i sâninin türbesi değil, aynı zamanda bir tayyareciler makberesi, bir tayyareciler kabesidir!

Fethi ve Sadık Beyler için evvelki haftaki nüshamızda mâtemîn kalemle karalanılan makalede şerh edilen hissiyât tamamıyla Nuri Bey hakkında da vardır, fakat onları burada tekrar etmiyoruz. Zira o tekrar milletin kulağına “Zavallı! Bedbahtsın” makâme-i⁵ elem-nâkinden başka bir şey değildir. Çünkü milletin bu mübarek şühedâyı nisyân ve ferâmuş⁶ etmesi bizce muhaldir⁷. Yok eğer zannımız hilâfına unutursa o zaman millet yok demektir. Ve pek tabii bizim de söylememiz zâidirdi.

1 Tesliye: teselli verme, avutma

2 Müstağni: tok, doyun, umursamaz durumda olmak

3 Dibâce: önsöz, başlangıç

4 Halk: yaratma

5 Makâme: nutuk, makale

6 Ferâmuş: unutma

7 Muhal: imkansız

Nuri Bey'in maskat-ı re'si¹ Boyâbâd olup sâbık İdâre-i Mahsusa bilet memurlarından Şevki Efendi'nin mahdûmudur. Nuri Bey bundan üç sene mukaddem Topçu Mektebi'nden Mülâzım-ı Sâni'likle neşet ederek kendi talep ve arzusuyla Avrupa'ya tayyarecilik tahsiline gönderilmiş idi. Avrupa'da tahsilini ikmâl ederek İstanbul'a avdetle müteaddid tecrübelerde bulunmuş ve sanatındaki maharetini bid-defaât ispat eden cidden muktedir ve azim-kâr bir zâbitimiz idi.

Nuri Bey Edirne ve İstanbul arasındaki mesafeyi ilk defa olarak tarîk-i havâî ile kat etmiş idi. Edirne'de Enver Bey (Harbiye Nazırı Enver Paşa) ile müteaddid tayeranlarda bulunarak Bulgar hududunda icrâ-yı istikşâf etmiş. Hatta İkinci Bulgar Harbi'nde tayyareciliğimizin ibtidâî bir devresinde Fethi Bey'le beraber Bulgar ordugâhı üstünde mühim keşifler yapmışlar idi.

Nuri Bey vatanın güzîde, genç, azimkâr bir evladı idi; zavallı mader-i vatan böyle müstesnâ bir evladını kayıp ettiği için cidden bedbahttır. Fakat onun bu bedbahtı şan ve şeref, terakkî ve teâlî yolunda maruz kalınan bir bedbahtıdır, onun için o herhâlde bu noktadan olsun biraz tadil-i âlâm edebilecektir.

Bizim takdîsât² ve tekrîmâtımız³ bu mübeccel şehidin ulviyet ve kutsiyetini [be]yânda pek âciz ve nâ-tûvândır. Onun büyüklüğünü ölçebilmek için lisanda o derece büyük bir kelime yoktur. Vâhid-i kıyâsiler⁴ mukâyese olundukları şeyden ya büyük ya ona müsâvî olurlar. Fakat heyhat ne mümkün; değil ondan büyük, hatta ona müsâvî bir vâhid-i kıyâsî bulmak muhâldir, kâbil değildir. Belki arşın, semâvâtın, kâinâtın büyüklüğü Nuri'nin fethettiği cihân-ı azm u sebâtı dolduramaz. Biz Nuri Bey ve muhterem rüfekâsının mukaddes ruhlarının lâhûtî ve ulvî mihrabı önünde diz çökerek taabbüd-kâr⁵ ve huşû-âlûd⁶ bir edâ ile pek genç ve cidden tûvânâ⁷ şairimiz Kâmuran'ın:

1 Maskat-ı re's: doğum yeri

2 Takdîsât: kutsal saymalar

3 Tektîmât: saygı göstermeler

4 Vâhid-i kıyâsî: bir şeyi anlamada mukayese unsuru olarak kullanılan şey

5 Taabbüd: tapınma

6 Huşû: varlığının farkında olamayacak derecede kendini karşısında bulunduğu şeyin heybet ve câzibesine kaptırma

7 Tûvânâ: güç, kuvvet

Sukût ettiniz değil; sukût evet hâşâ!
Sukût ettiyseniz eğer düştünüz arşa.

Beytini ikil-i¹ hürmet diye mübarek merkadları² üzerine manen vaz'
ve ithâf ederiz.

Mesadet Bedirhan

Son moda gündüz tuvaleti

1 İkili: taç

2 Merkad: mezar, kabir

B y k Fethi'nin B y k Ruhuna

Annem Belkıs  mer'e ith f

Ey bedbaht validenin bahtiyar evladı! Ey t lisiz milletin kuts  kurban ! Senin i in a layan iki masum g z , senin i in titreyen bu gen  sesi, senin i in  arpan  u  ocuk kalbini dinle! Seni takd s eden bu s zleri kabul et! Sen, b y k Fethi! Ulv  ve kuts  bir ku tun; g zlerin sem larda, maksad n i'til  idi. U tun; pek  ok u tun, o kadar u tun ve y kseldin ki sem lara kadar  ıkt n, sem  cihanlarını fetih ettin, hil limizi y ldızlara, kehke  nlara kadar y k-selttin, vatan n i in do mu tun; nefesinin sonuna kadar validen vatan i in  alı t n. Fakat heyhat! Heyhatlar ki kıymett r benli in uf l etti. Ya amad n, senin kuts  kanatların kırıldı, d  t n ve par aland n. Evet sen par aland n; lakin bu par alan   seni  ld remezdi ve sen  lmedin. Tekrar ediyorum ha-y r, hay r sen  lmedin; sen ebediyen ya ayacaks n; senin hayalin b t n g z-lere g z kecek; senin hayalin b t n kalpleri a latacak; senin hayalin b t n vatan hislerini uyandıracak; sonra yine hab-g  h¹ eden sem ya yava  yava  y k-seleceksin; bulutlar i ine  ekileceksin. Tekrar ediyorum; bulutlar i ine  ekileceksin zira sen sem lara defin oldun, g kler senin kuts  medfenindir. Sem ya bakt ımız zaman artık   phesiz bulutlarda, y ldızlarda, mehtap-larda senin ulv , b lend n siyen² g z kecek ve elinle ar ı  aret ederek bize ba ırarak: “Osmanlı ı buraya  ıkarınız,   nk  ancak ona layık yer burası-dır.” Sonra bahtiyar bulutlar seni  rtecekler ve ben bundan sonra ya mura: Ey muazzez g zya ları, diye hitap edece im!   nk  onlar b y k Fethi'nin b y k vatanına edebilece i   li hizmetlerden mahrum kald ı i in a layan g z n katreleridir. E er bu g z ya larının bir damlas  tahlil edilecek olsa o damla   phesiz bize bunları s yleyecek: “Ben vatanımı y kseltmek i in  ld m. Benim i in tabii a lıyorsunuz. E er mezarımda bahtiyar olmam  isterseniz a lamayınız,  alı ınız ve Osmanlı ı d  t   gird b-ı fel ketten kurtarınız.” Evet karde lerim bu g zya lar bize bunları s yleyecek, biz de bunları dinleyelim;  f sına  alı alım. Vatanına canını fed  edenler yanında bizim sa'yımız  ok mudur? Heyhat bilakis ne kadar na izdir. Vatanımızın nec t ³, Fethi'nin g zya ları, vicdanımızın huzuru, istikbalimizin parlaklı ı

1 Hab-g  h: uyunan yer, yatak

2 N siye: alın

3 Nec t: kurtulu 

için çalışalım! Yaşamak, sürünmek, sefil ve zelîl olmak değil; hür, şerefli, asîl ve celîl olmaktır. Yükselim ve yükseltelim:

Yükselmeli, dokunmalı alnın semâlara
Doymaz beşer dedikleri koş i'tilâlara
Uğraş, didin, düşün, ara, bul, koş, atıl, bağır
Durmak zamanı geçti, çalışmak zamanıdır.

Kadıköy Moda: Celile Ömer

Bu hafta “İkdâm” refikimizde muhterem Mehmet Sadi Beyefendi’nin Londra’dan gönderdikleri mektup münderiç idi. Osmanlı “Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti” mizin takip etmekte olduğu gayeleri mukadder olmakla aynen derc ediyoruz.

Bizde ve Avrupa’da Manâ-yı İzdivâc

Pek tabiidir. İnsan bir hastalığa tutulup da esbâb-ı tedâvî ararken bazen yeni yeni dertlerin kendi üzerinde vukuunu keşif eder. Bazen hafif bir baş ağrısı tedavisi için tabibe giden zât, o ağrının cihâz-ı kalbî ile münâsebetini görür, anlar. İşte Osmanlılıkta incilâ¹ edilen fikr-i teceddüd de tabii ki şu küçük misalimize benzer. Avrupa’ya talebe yolluyoruz. Pek parlak neticeler alamıyoruz. Mekteplerimizi, ıslâh etmek için yeni programlar kabul ediyoruz. Netice-i matlûbeye varamıyoruz. Meşrutî ve kanun-perest bir milletiz, bir millet olduk diyoruz... Onun feyzini, manasını, in’âmâtını² bir türlü idrâk edemiyoruz. Neye başlasak, hakikî bir şevk ve neşât³ ile umduğumuz neticeye varamıyoruz. Bunun için bazen mazeretler serd ediyoruz. Beş senelik meşrutiyet bundan daha feyz-nâk olamaz, diyoruz. Lakin hakk-ül-insaf düşünürsek meseleyi daha başka bir vahada bulacağız. Ve dönüp, dolaşp merhaleye, maksûda, erişemediğimizin esbâbını pek ranâ anlayacağız. Avrupalılar, heyet-i umumiyye itibarıyla, bir mukayeseye tâbi tutarsak bizim

1 İncilâ: parlamak, açılmak, belirmek

2 İn’âmât: iyilikler

3 Neşât: neşe

kadar fetânet ve zeka ile melûf değillerdir. Demek istiyorum ki şahsiyet itibarıyla tahsil görmüş bir Osmanlı, daha umûmî bir tabirle bir Şarklı, bir Avrupalı dimağına kolay kolay mağlup olmaz. Lakin heyet-i umûmiye itibarıyla, ele alınca mesele büsbütün başka bir tarz ve şekil arz eder. Her cihet başka bir çehre gösterir. Daha doğrusu Avrupalı, heyet-i umûmiye itibarıyla bir intizâm-ı hayat arz eyler ki onu şarklı kitlesinde bulmak pek güçtür. Şark ve şarklı daha (program) ın manasını anlamamıştır. Hayatın manâ-yı intizâmını keşif edememiştir. Ne hayât-ı yevmiyesini, ne maişetini, ne zevkini, tevekkülünden kurtaramamıştır. Bunun için; şarkın güneşli ufku onun dimağını, daha parlak bir bediaya sahip etmiş ise de, kendisini mütevekkil bir hâlde bırakmıştır. Biz bu hâlin, bu intizâmsızlığın tesirini, bütün malûl olduğumuz emrâzın esbâb-ı asliyyesi olarak görüyoruz.

Bu mukaddimeden sonra, mevzu'muza geçeceğiz. Ve bugün memleketin mesele-i hayâtıyyesi olan izdivaç keyfiyetini, nazar-ı dikkate alarak izdivacın bizdeki manasıyla Avrupa, ale-l-husûs İngiltere'deki, şekl-i hâzırını bir küçük mukayeseye çalışacağız.

Bizim içtihadımızca, şarkın tedaviye muhtaç hastalığı, bu cihâzdan¹ ileri geliyor. Bizde “aile hayatı” doğrusunu söylemek lazım gelirse, daha henüz bir hâlet-i rüşeymiyyede² gözüküyor. Biz şimdiye kadar yazdığımız yazılarla fikrimizi izâha çalıştık. Ne öyle mecnûn-âne liberal ve ne öyle miskîn-âne muhafaza-kârız. Lakin selâmet-i memleket namına, neyi muhît-i Osmanî için faydeli görürsek onu da sırf içtihad-ı zâtimize³ ibtinâen bast⁴ ve izâhtan çekinmedik ve çekinmeyeceğiz.

Evet izdivaç, Avrupa'da büsbütün başka bir manada anlaşılıyor. Ale'l-husûs şu İngiltere ada[l]arında manâ-yı izdivâc doğruca kelime-i aşk ile tercüme edilebilir. Değil izdivaç, muvâneset⁵ ve samimi dostlukta bile bu hal câridir. Bir İngiliz kıızı; İngiliz ruhunu; İngiliz düstûrunu taşıyorsa sevmeyeceği bir adamla ne dost olur, ne nişanlı olur ve ne de evlenir.

İngiltere bu hususta sâir Avrupa memâlikine de benzemez. Ahlak itibarıyla pek yüksek bir nota istihkâk kesbeder⁶. İngiliz gençleri, umumiyet-

1 Cihâz: sistem

2 Rüşeym: oğlucuk, embriyon

3 İchtihad-ı zâtî: kişiye ait fikir, hüküm

4 Bast: uzun uzun anlatma

5 Muvâneset: arkadaşlık, ahbablık etme

6 İstihkâk kesbetmek: hak elde etmek

le sefâheti sevmezler. İngiltere’de birbirini seven gençler, bir, iki, üç, dört sene nişanlı yaşarlar. Beraberce her tarafa gidip gezebilirler. Londra’nın her tarafı, bu maşuk ve maşukalarla doludur. Spor vahaları bile bu güzel levha-i samîmiyete karar-gâh olup kalır.

Her Cumartesi akşamı, bütün İngiliz gençleri, nişanlılarını alarak çay içmeye, yemek yemeye giderler, her taraf bir düğün evine benzer. Her kızın bir delikanlısı, her delikanlının bir kızı vardır. Her ikisi de sporun, iklimin tesiriyle güzeldir. Zariftir. Mütenâsiptir.

* * *

Bizde izdivaç nasıl oluyor. Netice itibariyle nasıl vahîm, rikkat-âver¹ hâlât vücuda getiriyor. Bazen para derdiyle yirmi yaşındaki bir kız, altmış yaşındaki bir erkekle âdî alım-satım muamelesi gibi izdivaçlara mecbur ediliyor. Bazen ruhu, hissî, rakîk tarzlarda terbiye edilmiş bir kız, büsbütün başka hislerle, kabalıklarla melûf bir adamın birkaç sene veya aylık zevk ve ihtirâsına âlet oluyor!!

Biz o itikâdayız ki, hakikî bir inşirâh-ı içtimâî, bu dertlerin tedâvisine muhtaçtır. İzdivaç için Anadolu’daki atık tarz ve sistem İstanbul’un şimdiki âdetinden evlâdır. Anadolu’da bile nişan merasimi yapılır. Zevc zevce izdivaçtan evvel birbirini tanırken, İstanbul’da bu kadar çok ihtiyâta bile lüzum görülmemesi doğrusu asr-ı hâzır medeniyetin, teşkil-i aile manasıyla kabul edemeyeceği şeylerdendir. Sonra “izdivaç” bağı, rabıtası; daha doğrusu mesele-i nikâh ve talâk, bir tedkîke, esaslı bir tedkîke muhtaçtır.

Londra’ya geleliden beri en esaslı meşgalelerimden birini de “talâk mahâkimi²” teşkil ediyordu. Protestan mezhebine sâlik³ İngiltere’de talâk bir davâ-yı âdiye halinde rüyet olunur. Kadın ve erkeğin şerâit-i mahsûsa dairesinde taleb-i talâka hakları vardır. Hangisi haksız çıkarsa öbürü tazminât itâsına mecbur olur. İngiltere’de bir kızla nişanlanıp da izdivaç ad-deden ve sonra sözünü ifâdan istinkâf⁴ edenler, İngiltere kanununun pek şiddetli mücâzâtına uğrarlar. İngiliz hakimleri, o büyük sît⁵ ve şöhretleriyle

1 Rikkat-âver: merhamet uyandıran, acıklı

2 Mahâkim: mahkemeler

3 Sâlik: bir yola, bir tarikata girmiş

4 İstinkâf: kaçınma, çekinme

5 Sît: ün, şöhret

bu meseleyi pek müdekkik-âne bir surette îfâya çalışırlar.. Ve hukûk-ı nisvâna karşı pek riayet-kâr görünürler. Mahkemenin âdil-âne kararı, bütün cihan hakkında mütesâviyen sâdır olur. Birkaç senelik müşâhedatımla, nice lordların, markilerin, on bin, yirmi bin liralık tazminâtlara mahkum olduklarını görmekle bu cemiyet-i beşeriyye içinde, kadın hayatına nasıl mürâât¹ edildiğini memnuniyetle takip eyledim.

Şimdi erbâb-ı basîretimiz, daha doğrusu Türkiye’de hakikî, bir inkilâbı ihyâ etmek isteyen müdürân-ı umurumuz, artık şark nisvânını erkeklerin ihtirâsâtına bir bâziçe olmak hâlinde kurtarmalıdır. Bu tarz ile memleketin ahlâk-ı umûmiyyesinde yeni bir i’tilâ, yeni bir inkişâf vücuda gelecektir. Birkaç aylık veya senelik izdivaçların mahuf, müthiş neticele-ri olarak, vaziyet-i muhtereme-i nisâiyyelerini, kaybetmiş kadınlar sınıfı tabiatıyla ortadan kalkacaktır. Sefihler, izdivacın bir oyuncak değil, bir râbîta-i samîmîyye-i hayâtîyye olduğunu anlamakla, onun mesûliyetini deruhde edecek kadar kendilerinde bir kuvvet bulamayarak hiç olmazsa iffet u ismet-i nisvân ile oynayamayacaklardır.

Bu fenalıkların çâre-i tedâvisini biz iki surette buluyoruz. Birisi kadının iktisat âlemlerine iştirâk ettirilmesi, diğeri izdivaçlarda zevceye zevcini kendi intihâb eylemek hakkının verilmesidir.

Kadın, iktisat âleminde serbestisini muhafaza edince, yani maişetini tedârik etmek kudretini hâsıl eyleyince evvel emirde, o nâ-makul izdivaçlar vücuda gelmemeye başlar.

Kezâlik iyi tahsil görmüş bir kıza, zevcini kendi intihap etmek hakkı verilirse kadın âleminde bir intibah ve teyakkuz devresi vücuda getirilmiş olur. Ve emin olalım ki bu tarz, erkekleri, ciddî insan yapmak için atılmış ilk adım olur. Evvela, cılızlar, ahlâksızlar; kudretsizler görücü tarzıyla ele geçirdikleri avları artık yakalayamazlar. Ale’l-husûs kadınlık, iktisat âlemiyle de temas ve münâsebet hâsıl ederse, o zevcini pek güzel tarzda intihâb etmenin yolunu bilir. Şurada İngiliz muharriirîn-i meşhûresinden Çarls Loyd² tarafından söylenen bir İngiliz darb-ı meselini zikredeceğiz:

“Onun muhterem validesinin, muhabbet ve tekrîmine³ nâil olmuş gü-

1 Mürâât: saygı

2 Çarls Loyd : Charles Lloyd Tuckey (1854-1925): 19. yüzyılın sonlarında Birleşik Krallık’a tıbbi hipnozu veya hipnoterapiyi yeniden tanıtmaya tanınan bir İngiliz doktoru

3 Tekrîm: saygı gösterme

zel ve vazîfe-perver kızla aşk ve muhabbete düşmesinden memnûn ol.

Emin ol ki, eğer o kız muhabbetle neşve-dâr olan bir aile-i mesûdenin evladı ise yanlış yola gitmez. İyi bir kız, güzel bir zevce olur. Ve iyi bir evlat, iyi bir koca olur. Eğer bu şerâit dahilinde esâslar atılırsa eminim ki, benim mesâim, hüsn-i mükafata nâil olacaktır.

Doktor Çarls Loyd, bütün memleketler üzerinde esâslı tettebbuâtta bulunduğundan sonra; bu surette İngiliz gençliğine hitap ediyor. Doktor Çarls Loyd, mesut aile teşkilî hususunu, dûr ü dirâz¹ mütalaa ettikten sonra kadının “serbestî-i iktisâdîsini” bu hastalığın devâ-yı aslîsi olarak gösteriyor. Bu suretle kızların da tıbbî erkekler tarzında hazırlanmasını tavsiye ediyor. Bu âlim doktor, her memleketin istidâdını, kâbiliyetini de ayrıca mütalaa ettikten sonra diyor ki: Teşkil-i ailede “muhabbet” esası muhafaza edilmezse cemiyet-i beşeriye için de fayda mutasavver² değildir. Çocuklar, çirkin cılız, biçimsiz olur. Sonra Doktor Çarls diyor ki “izdivaç” ın hayatta ebedî bir rabita tarzında telakkisi hiçbir dinin vaz’ ettiği bir esas değildir. Belki “tekâmül-i âlem” nokta-i nazarından bir ihtiyaçtır.. Sonra Profesör Çarls, “Corc Merdit³” gibi muayyen seneler için izdivaç kontratoları akdini teklif eden muharriplerin sözlerini ve fikirlerinin manasızlıklarını îzâh ediyor. Ve sonra taaddüd-i zevcâta⁴, taraftar Türklerin bile o tarz ve âdetlerini icâbât-ı medeniyete tevfikân terk etmiş olduklarını zikrediyor.

Teşkil-i aile, Doktor Çarls Loyd’un îzâhı vechile olursa mevcut istatistiklere nazaran talâk vukûâtının da pek nadirü’l-vuku olduğu anlaşılır.

Biz nesl-i müstakbel için böyle esaslı bir teşkilâta lüzûm-i şedîd hissediyoruz. Çocuklar (erkek – kız) bir program dahilinde yetişirlerse, tabîi artık öyle tevekküle, tâbi kalarak evlenemezler. Bu tarzın kabulü şüphesiz bir inşirâh-ı hakîkiye sebep olacaktır. Kadınları müdekkik bir halde hazırlarken erkekleri de başka bir inşirâha uğratacaktır, ailelerde bir tecânüs⁵ görülecek, çocuklar için de başka bir “muhit-i ebeveyn” ihyâ edilmiş olacaktır.

1 Dûr ü dirâz: uzun uzadıya

2 Mutasavver: mümkün

3 Corc Merdit: George Meredith (1828-1909): İngiliz romancı ve şair

4 Taaddüd-i zevcât: birden fazla kadınla evlenme, poligami

5 Tecânüs: bir bütünü oluşturan öğelerin aynı cinsten olması, cins birliği

Havadis-i Dünya:

Azimet

Beray-ı tebdil-i havâ Jura dağına¹ azimet eden Osmanlı Müdâafa-i Hukûk-i Nisvân Cemiyeti âzâ-yı müzâhiresinden ve muharrirelerimizden Madam Odet Feldman² geçen Çarşamba günü konvansiyonel treniyle şehrimizden mufarakat etmiştir. Muhitimizde ihtisâsât-ı ebediyye bırakmış olan Feldman Hanım – Müslüman muhibbeleri kendisine dâima böyle hitap ederler – hemşiremizin seyahatini bil-ikmal yakın vakitte avdetini temenni ve Avrupa’dan da muâvenet-i kalemiyyesinde devam edeceğini ümid ederiz.

Fatıma Pakize Hanım

Dârü’l-muallimât İdâre-i Beytiyye muallimeliğine vekaletinde bulunan muhterem Fatıma Pakize Hanımefendi hemşiremizin tayin olunduğu istihbâr edilmiştir. İlim ve irfan ve metanet-i ahlâkiyyesiyle emsâli arasında temâyüz etmiş olan bu muhterem hemşiremizin mezkûr muallimeliğe tayini suretiyle gösterdiği kadir-şinâslıktan dolayı Maarif Nezareti’ni tebrik ve Pakize Hanımefendi’nin muvaffakiyetini temenni eyleriz.

Melek Hanımefendi

Melek Hanımefendi’nin riyâseti altında bulunan İstihlâk-i Millî Cemiyeti’ne³ mürevvic-i⁴ efkâr olmak üzere “*Sıyânet Gazetesi*”⁵ nâmıyla

- 1 Jura dağları: Batı Alpler’in kuzeyinde yer alan, Ren ve Rhône ırmaklarını ayıran sıradağlardır, büyük bölümü Fransa ve İsviçre sınırları içinde kalan Jura Dağları Almanya’ya da uzanmaktadır
- 2 Odet Feldman: Odette Feldman ():
- 3 İstihlâk-ı Millî Kadınlar Cemiyeti: Mart 1913’te “Mamulât-ı Dahiliye İstihlâk-ı Kadınlar Cemiyet-i Hayriyesi” adı ile Melek Meliha ve Zaim Hayriye Hanımların öncülüğünde İstanbul’da kurulmuştur. Cemiyetin nizamnamesinde kuruluş amacı yerli üretimi artırmak, yerli malı kullanımını teşvik ederek Avrupa’ya para akışına son vermek olarak açıklanmıştır
- 4 Mürevvic: destekleyen, yayan
- 5 *Sıyânet Gazetesi*: 26 Mart 1914 tarihinde yayın hayatına başlamış haftalık ilmî, içtimâî ve edebî bir kadın gazetesi, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı arasındaki dönemde İttihat ve Terakki haricinde kalan, Türkçü-milliyetçi çizgideki bir yayın organıdır

önümüzdeki Perşembe günü bir gazete intişâr edeceği haber verilmiştir. Şimdiden tebrik eder muvaffakiyetini temenni eyleriz.

Mösyö Alfred Duran'ın¹ Vefatı

Verdiği konferanslarında dâima Osmanlılığı ve bilhassa Osmanlı kadınlığını müdafaa etmiş, bize karşı olan muhabbet-i lâyezâlımı efâliyle ispat eylemiş, felâket-i ahîrede bütün Avrupa bize hücum eder iken pak ve bülend vicdanının ilhâmâtına teba'îyyetle² hakkımızı bağırması olan Mösyö Alfred Duran'ın vefatını kayd etmekle mahzûnuz.

Fransa Maliye Nazırı Mösyö Kayo'nun³ Zevcesi ile Figaro Gazetesi Müdüri

Fransa Maliye Nazırı Mösyö Kayo aleyhinde, re's-i kâra⁴ geldiği günden beri, şiddetli hücumlarda bulunan ve bu hücumlarına mumaiylehi ıskât edinceye kadar devam edeceğine yemin etmiş olan Figaro Gazetesi müdüri Mösyö Kalmet⁵ hücumlarını son günlerde pek şiddetlendirmiş ve Mösyö Kayo'nun 1901 senesinde sâbık zevcesine yazmış olduğu bir mektubu neşr etmiş idi. Madam Kayo⁶ zevcine karşı Mösyö Kalmet tarafından zevci aleyhinde vuku bulan bu hücumlardan müteessir olarak Figaro Gazetesi idare-hânesine giderek müdire kartını göstermiş ve derhal kendisini kabul eden müdire elindeki revolverle beş defa ateş ederek üç yerinden cerh etmiştir. Hasta-hâneye nakledilmiş olan Mösyö Kalmet'in ameliyye esnasında vefat ettiği ajanslar tarafından haber verilmiştir. Hapis-hâneye sevk edilmiş olan Madam Kayo (Adaletin ademini gördüm, onu kendim icra ettim) demiştir.

1 Dal-vav-re-elif-nun harfleriyle yazılmış – en

2 Teba'îyyet: uyma

3 Kayo: Joseph-Marie-Auguste Caillaux (1863 – 1944) Fransız siyasetçi, hukuk eğitimi aldıktan sonra politikaya atılmıştır

4 Re's-i kâr: işin başı

5 Mösyö Kalmet: Gaston Calmette (1858 – 1914) Fransız gazeteci ve gazete editörü

6 Madame Kayo: Henriette Caillaux (1874 – 1943): Fransız sosyalist tarihçi

Gâye-i Aşk

Muharriresi: Mediha Selahaddin – Şişli – Nişantaş

{geçen nüshadan mâba'd}

– Nasıl dedi sen seviyor musun?

– Oh anneciğim hayatım kadar

– Fakat bana izah et kimi seviyorsun ve sevdiğin adam da seni seviyor mu

– Kendimden ziyade Hakkı Bülend'in beni sevdiğine eminim.

– Kimin evladı, memuriyeti nedir?..

– Kendisi ressam, ve (...¹) mutasarrıfı Ahmet Bey'in oğlu.

Mihriban Hanım kerimesini şiddetle silkti, kurumuş dudakları arasından:

– Ahmet Bey'in oğlu mu? Tekrar et.

Saniha validesindeki bu tahavvüle istigrab² ederek:

– Fakat dedi, anneciğim ne oldunuz?

Mihriban Hanım koltuğa nim-mürde bir halde tekrar düştü. Ağzından:

[-] Ahmet'in oğlunu seviyorsun değil mi? Kelimeleri dökülüyordu. Bir müddet bu halde kaldı. Sonra itidalini muhafazaya gayret ederek Saniha'yı kucağına çekti. Lerze-dâr elleriyle Saniha'nın pek çok kumral saçlarını se-vererek mümkün olduğu kadar sesi, vakarını muhafazaya çalışarak:

– Evladım dedi; bugün sana hakîkati itiraf etmeye mecburum.

– Neyi itiraf edeceksiniz?

– Sükût et, iktisâb-ı kuvvet et, itidalini muhafaza et.

– Fakat yarabbi, anneciğim korkutuyorsunuz.

– Kızım itidalini muhafaza et, çünkü bugün pek acı bir hakikat karşı-sında bulunacaksın sözümü kesme rica ederim.

Mihriban Hanım, pek ciddî bir vaziyet ile ber-vech-i-âti söze ibtidâr etti:

– Bundan on sekiz sene mukaddem bir gün kendime ait bazı ufak, tefek eşyanın iştirası için İstanbul'a inmiş idim, vapurda yirmi yaşlarında kum-ral bir genç bana harf-endazlıkta bulundu. Ben bunun lakırdılarına ufak bir tebessüm ile mukabelede bulundum, o gün bana laf söyletinceye kadar uğraştı. Nihayet muvaffak oldu. Beni pek çok sevdiğinden görüşmek için

1 Asıl metinde boş bırakılmış – çn

2 İstigrab: garip bulma, şaşma

bir mahall-i mülâkât talep etti. Ben de biraz tereddütten sonra o mahall-i mülâkâtın nerede olabileceğini söyledim.

Saniha başını validesinin asabi ellerinden kurtararak:

– Babama dedi, ihanet ettin!..

Mihriban Hanım Saniha'nın sözünü işitmemiş gibi sözüne devam etti.

– Üç, dört ay kadar devam ile bu aşık-âne mülakatın neticesinde bir gün valide olacağımı hissettim.

Saniha inledi, Mihriban Hanım başını arkasına dayadı. Bir müddet dinlendi. Kurumuş dudaklarını diliyle ıslatarak sözünü devamla:

– Kendisine söylediğim zaman pek çok düşündü. Bir şey söylemedi. Ertesi gün kendinden bir mektup aldım. Mektubunda ben valide olmak üzere bulunduğumdan beni terk etmeye mecbur olduğunu yazmış, ben pek çok ağladım karnımdaki evladımı mahvetmek istedim, fakat muvaffak olamadım dokuz ay sonra ben bir kız çocuk dünyaya getirdim.

Mihriban Hanım Saniha'yı kucağından itti. Kendi de ayağa kalkarak Saniha'nın ellerinden tuttu şiddetle sarsarak:

– Yani seni anladın mı? Saniha, seni dünyaya getirdim. Saniha irkildi. Takallüs¹ etmiş dudakları arasından:

– Sûret-i gayr-ı meşruada!..

Kelimeleri döküldü. Mihriban Hanım sözüne devamla:

Bundan iki sene evvel gazetede gördüm Ahmet Bey, yani senin baban (...) mutasarrıfı olmuş. Saniha iki ellerini yüzüne getirdi. İnleyerek validesinin ayakları dibine düştü. Mihriban Hanım Saniha'yı ayağa kaldırdı. Çılgın gibi kollarından silkerek:

– Kimi sevdiğini anladın değil mi?

Bir saat sonra Saniha odasında yalnız kaldı, gözyaşlarına serbest bir ceyzan vererek zirdeki mektubu Hakkı Bülend'e hitaben yazmaya başladı.

Suret-i Mektub

Ruhum!..

Heyhat!.. Bu kelimeyi sana kullanmaya hakkım olmadığı halde kalbimi men edemedim. Bugün pek acı bir hakikat karşısında bulundum, izâhât istersen bu akşam gel sana teşrih edeyim, bir hemşire muhabbetiyle gözle-rinden öperim.

¹ Takallüs: kasılma, gerilme

Bülend mektubu istigrah içinde okudu, bir şey anlamıyordu.

– Hemşire muhabbetiyle gözlerinden öperim...

Bu nasıl kelime diyordu. O gece Saniha ile yine karşı karşıya o bahçe kanepesinin üzerinde oturdular. Artık Hakkı Bülend de Saniha ile kardeş olduğunu anladı. Bülend.

– Fakat dedi yine, kalbimden bu aşkı silemem rica ederim bunun bir çaresini bulalım.

Saniha ayağa kalktı, lerze-dâr elleriyle mübhem bir işaret yaparak: İn-tihar edelim.

Dedi. Saniha'nın bu fikrini Bülend de tasvîb etti. Ertesi gün dünkü havaya tamamıyla zıt bir halde güneş olanca şaşasıyla kâinâta ılık bir ziya neşr ederken Saniha ile Bülend ikisi de deniz kenarında birleştiler. Saniha yeldirmesini Bülend redingotunu çıkardı. Hafif, hafif kabaran denizin harîs dalgalarına teslîm-i nefis ettiler. Bir saat sonra denizin harîs ellerinde fersûdelenen iki vücut hafif mevcellerle aşağıya doğru akıyordu.

Son

Mühim İhtâr

Kara sakallı, orta boylu, acele söz söyler İbrahim Raşid isminde bir şahs-ı meçhûl gazetemiz idaresi namına öteye beriye müracaatla abone kayd etmekte olduğu haber alınmış ve keyfiyet Polis Müdüriyyet-i Aliyye'sine bildirilmiştir.

Gazetemizin abone ve ilan muamelatıyla yalnız Sâim Bey namında idare memurumuzun iştigal etmekte olduğunu ihtâr eyleriz.

İlan¹

İlanatın beher satırından kırk para alınır.

Kadınlar Dünyası Matbaası

1 İlanlar ana metnin sonuna eklenmiştir

Numara: 135

Cumartesi 15 Mart 1330 – 1 Cemazîü'l-evvel 1331

Nüshası 60 paradır.

Nüshası 60 paradır.

Abone bedeli: Seneliği
posta ücretiyle 100, altı
aylığı 60 kuruştur.

Sahibe-yi imtiyaz:

N. Ulviye Mevlan

Adres: Nur-ı Osmaniye
civarında Servili Mescid
Numara 11

Memalik-i ecnebiye için
seneliği 38, altı aylığı 20
franktır.

Kadınlar Dünyası

İhtar:
Gönderilen makalat
derc edilsin edilmesin
iade edilmez.

*Kadınlık, hukuk ve menafiini müdafaa eder,
Cumartesi günleri neşr olunur, musavver gazetedir.
Sahaifimiz cins ve mezheb tefrik etmeksizin muhterem
Osmanlı hanımları asarına küşadedir.*

Çeviriyazı: Şeyda Aysun Oğuz

Müsamere-yi Fevkalade

Maarif Nazır-ı âlisi Şükrü Beyefendi Hazretleri'nin himayeleri, Donanma Cemiyeti Heyet-i İdare reis-i sahib-i himmeti Şefik Beyefendi'nin ri-yaseti altında "Osmanlı Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan" cemiyetimiz erkan-ı muhteremesinden Aziz Haydar Hanımefendi'nin tesis ve idare ettikleri "Ana Mektebi" tekemmülatı menfaatine şehir-i hâlin on altıncı yarınki Pazar günü zevali saat on birde Millet Tiyatrosu'nda hayat-ı içtimâimize tesir-i katîsi olan "Odalık" nam piyes verilecek. Ve musiki, saz, hanımefendiler ve beyefendiler tarafından dahî konferanslar, neşideler, manzumeler söylenecektir.

Kadın ve erkek iki heyet-i mütefekkiye tarafından verilecek konferanslarla terakkiyat-ı nisviyemize hâil¹ teşkil eden bî-lüzum ananelere fikrî darbeler [v]urulacaktır.

Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti âzâ-yı muhteremesini ve Osmanlı kadınlığının, terakki ve tealisi yolunda kalplere çarpan bil-cümle Osmanlı hanımefendilerinin bu müsamere-yi fevkaladeye iştirakini temenni eyler ve bekleriz.

*Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti namına
Ulviye Mevlan*

Hanımlara Konferans Verecek Zevat

- 1- Fazıla-yı muhtereme Nakiye Hanımefendi
- 2- Aziz Haydar Hanımefendi
- 3- Belkıs Şevket Hanımefendi
- 4- İstanbul mebus-ı muhteremi Şefik Beyefendi

1 Hâil: engel

Erkeklere Konferans Verecek Zevat

- 1- İttihat ve Terakki Cemiyet-i muhteremesi Merkez-i Umumî âzâsından Doktor Nazım Beyefendi
- 2- İstanbul mebus-ı muhteremi Şefik Beyefendi
- 3- Konya mebus-ı muhteremi Şeref Beyefendi
- 4- Muharrirînden Bedri Beyefendi

Kadın ve Hürriyet-i Şahsiye

Meşrutiyet-i idareye, hakimiyet-i ümmete mazhar her millette, her hükümete ferd-i insanî hakk-ı hayata, hakk-ı teneffüse, hakk-ı tekellüme nasıl malik ise; kadın erkek hürriyet-i şahsiyeye de öylece malik olup bazı memleketlerde erkekle kadın hakk-ı hükümete bile mazhar-ı müsavat olmuşlardır.

Şu mukaddimeden maksadımızın bizde de kadının hakk-ı hükümete iştirakini talep olduğu zannedilmesin. Hayır, hayır; bu bizim – şimdilik – aklımıza bile gelmez, gelemiz. Biz ancak bir ferd-i insanî olan kadının da erkek gibi hakk-ı hayata, hakk-ı teneffüse malikiyetini; hürriyet-i şahsiyeye mazhariyetini temenni edeceğiz.

İnsaf ile düşünelim, bugün biz kadınlık bu haklardan hangisine malikiz? Bazı mahafil¹ ve eşhas vâkıâ bizi bu haklara malik gibi göstermek, gösterebilmek için bî-ser ü bün² birçok mâlâyaniyât³ serd⁴ ediyor, bizi iskat⁵ için tekamül ve âdetten bahsediyor.

Vâkıâ âdet muhkem olup kanun kuvvetini hâiz ise de nâsın⁶ muhalif akıl ve hikmet teamülüne itibar yoktur. Bu da bir kaide-yi külliye'dir. Kanun-ı tabîî ve kanun-ı medenî gibi kavanînin hikmet-i kat'iyesi karşısında

1 Mahafil: toplantılar, meclisler

2 Bî-ser ü bün: başı sonu olmayan, saçma sapan

3 Mâlâyaniyât: mânâsız, faydasız, boş ve saçma şeyler

4 Serd: birbiri ardınca düzgün bir şekilde söyleme, düşüncelerini ileri sürme

5 İskat: susturma

6 Nâs: insanlar, halk

bu mezalime bu menfur teamüle itibar edilemeyeceği ve bunun mevzu-ı bahis olamayacağı bedihîdir.

İtiraf edelim ki bugün kadın hakk-ı hayat ve hürriyete malik değildir. Çünkü o hiçbir vakit bunu tanzim ve idame için müfekkiresini¹, idare-yi cüzîyesini, meyil ve arzusunu istimal edemiyor; onun hayatına âdet, görenek, emsal ve akran ve ilh vesilelerinden istifade ile ya bir peder, amca dayı; ya bir zevc veya bir birader tahakküm ediyor. Hayatta kendisine bir gaye, bir mefkure taayyününden memnu'dur. Çünkü o dâima bir erkeğin arzu veya menfaati için ihmal ve feda edilebilecek olan, edilmesi lazım gelen saçı uzun aklı kısa ve – Anadolu'da maruf tabirce – “eksikli” olmaktan başka bir şey olarak telakki edilememiştir. Kadının bizde mevcudiyet-i şahsiyesi yoktur ve olamamıştır. Hakk-ı hayatını istimal etmeyi düşünen kadın evvela akrabası, saniyen ehıbbası, salisen de muhiti taraflarından hemen mahkum edilir ve o zavallı mazlumun hayatı kurun-ı vustada papalar tarafından aforoz edilmiş olanların hayatı gibi cehennemî bir hayat yaşar.

Halbuki erkekler – ki onlar da kadın gibi bir ferd-i insanîdirler – hayatlarını tanzim ve tertibde hürriyet-i tammeye – seviye[-yi] irfanlarının müsaadesi nispetinde – maliktirler. Ve bu haklarını dâima kadını ezecek, mutazarrır edecek bir tarzda istimal ederler.

Kadın hakk-ı teneffüse de malik değildir. Çünkü o hiçbir vakit bir ferd-i insanî gibi hava ile temasta bulunamıyor. Evde kafes, tahta perde, yüksek duvarlar, sokakta erkeklerin mütearrız² nazarları onu dâima ta'zip³, dâima takip ederler. Havanın güzelliğinden istifade için umumî yerlerden birine giden bir kadın dâima ya kıyafet-i hariciyesine ta'riz⁴ veya şahsına taarruz edilmek suretiyle rahatsız edilir. Vapurlarda, şimendiferlerde, tramvaylarda dâima en fena, en bed mevkiler ona muhtasdır⁵. Kışın karlı, boralı havalarda sokağa çıkarsanız {A kadın! Mangalının başında otursana; bu kışta kıyamette sokakta işin ne?} sualine; yazın çıksanız {Şu kadına bak! Bu sıcakta, bu tozda evinde oturacağına, sokağa çıkmış!} i'tabına⁶ maruz kalır.

1 Müfekkire: düşünme gücü

2 Mütearrız: saldırgan

3 Ta'zip: eziyet verme, azâba sokma, üzme

4 Ta'riz: taşlama, dokundurma

5 Muhtas: bir kimse veya bir şey için ayrılmış olan, birine veya bir şeye mahsus, husûsî, özel

6 İ'tab: azarlama, paylama

Bu mütearrızlar, hiç düşünmezler, düşünmek istemezler ki kadın, kadın olmakla insanlıktan çıkmamış, gezmek, teneffüs etmek, hava ve mevki değiştirmek ihtiyacından vareste¹ bulunmamıştır. Hiç nazar-ı insafa almazlar ki senede yüzlerce, binlerce, ferd-i insanî, kadın hak ve teneffüsten mahrumiyetin netice-yi felaket-âveri olarak veremin bu illet-i müthişenin pençe-yi kahr ve harabîsinde ölüp, sönüp gidiyorlar.

Evet, bizde kadın hürriyet-i şahsiyesine dahî malik değildir. Çünkü hakk-ı hayatı, hakk-ı teneffüsü yoktur. Çünkü cemiyetten kovulmuştur. Çünkü şahsına sahip olmak hakkına malik değildir. Çünkü o babasının, amcasının, dayısının, kardeşinin, ya zevcinin veya oğlunun tahakkümü, sevk ve idaresi altında yaşamaya mahkumdur. Bir kadının evlenmemeye karar vermesi, zevcini bizzat intihap etmesi, hakk-ı talâkını istimal etmek istemesi öyle vakalardır ki kahramanına birçok ta'rizat ve istinadatı celp eder. Halbuki bu vekayîin âmilleri erkek o[l]unca hareketi pek muhikk, pek meşru' addedilir, onu mesul değil muaheze² etmek bile kimsenin aklına gelmez.

Şimdi rica ederiz, insaf edilsin, yirminci asr-ı medeniyette meşrutîyet-i idareye, hakimiyet-i ümmete mazhar bir memlekette milyonlarca efrad-ı insaniyenin hakk-ı hayat, hakk-ı teneffüs, hürriyet-i şahsiye gibi en tabîi ve en ibtidâî hukuktan mahrumiyeti o medeniyetin, o meşrutîyetin, o hakimiyetin cebîn-i³ dırâhşanında⁴ mucib-i ar ve bir an evvel silinmesi lazım bir leke değil midir?

Cidden hürriyet-perver olan rical-i hükümetimizden bu dekayıkın⁵ unutulmayacağını bekleriz.

Kadınlar Dünyası

- 1 Vareste: kurtulmuş
- 2 Muaheze: paylama, eleştirme
- 3 Cebîn: alın
- 4 Dırâhşan: parlayan, parlak
- 5 Dekayık: anlaşılması güç olan ve dikkat isteyen ince şeyler

Kadınlık

Bir millet için çare-yi halâs, onun atısını
Tahlis edebilmektir. Mefkuresiz yaşayan
Gayeye varamaz. – Madam Moksvatyo¹ –

Yekdiğerini takip eden birkaç makalemde, İslam ve Türk kadınlığı hakkında mevcut fikrimi arz ve amik bütün sevgili valide ve muhterem hemşirelerime bildirmiştim. Cemiyet-i beşeriyeye karşı kadınlığın deruhde ettiği valideliği ve bu valide ilminin derece-yi ehemmiyetini güzelce anlattıktan sonra onun suhuletle tatbiki yollarını da elimden geldiği kadar öğretmeye ve bu hayırlı tatbikten hasıl olacak fevaidi bildirmeye bütün vüs'ümle² çalışacağım.

Benim nazarımda, her çocuk tevliid eden dişi, valide olursa da her valide validelik ilmine maalesef vâkıf olmadığından dünyaya getirdiği mahsul hayatına karşı valideliğini hakkıyla ifa edemez. Beşeriyeti dereke-yi hayvanîye düşmekten vikaye eden ancak, bu, ehemmiyetini anlatmak istediğimiz validelik ilmidir.

Bir kere, hayvanatta dişilerin yavrularına karşı mevcut vaziyet ve hallet-i ruhiyelerine dikkatlice bakmalı. Sonra bir de onların hayvan olduklarını ve bizim ile aradaki mevcut fark-ı azîmi mukayese edecek olursak her halde onlara insanlığımız nokta-yı nazarından tefevvukumuzun ne derece ehemm ve elzem bulunduğunu aynen hissederiz.

Şimdi, henüz yavrulanmış bir koyun ile yavrusunu nazar-ı dikkate alıyoruz. Her zamanki müşahadatımız gibi şimdi de koyunun yavrusuna ilk zamanlarda süt verdiğini, bu suretle günlerce emzirdikten sonra nihayet yavaş yavaş ona taze otları yedirmeye çalıştığını görüyoruz.

İşte, bu zaman zarfında da ana sevimli yavrusunu katiyen yanından ayırmaz. En ufak bir dakika-yı ıftirak valideyi saatlerle, günlerle ve hatta haftalarla feryat ettirir. Keza diğer tarafta büyük bir muhabbetle validesine

1 Mim-vav-kaf-sin-vav-elif-te-ye-vav harfleriyle yazılmış – çn

2 Vüs': bir işi yapabilme gücü, güç, kuvvet, kudret, iktidar

perestiş eden, onun sütüyle tagaddi etmek için her zaman şitaban¹ olan yavrucak da, ref-i figan² eder durur.

Bu müşahadatımızdan sonra, bir de insanlara atf-ı nazar edelim. Burada da aynı şeyleri görmez miyiz? Eğer çocuğu valideden ayıracak olursak anne feryat ve figan ettiği gibi bî-çare yavru da sesi kısılincaya kadar ağlamaz mı? Koyun, yavrusunu nasıl ilk devirde yanından ayırmazsa valide de aguş-ı şefkatinden evladını bir zaman-ı muvakkat için bile atamaz.

Koyun, kuzusuna süt verip ot ile tagaddiyi talim ettiği gibi bir valide de çocuğuna süten maada gıdaların suret-i eklini yavaş yavaş öğretmez mi? O halde, iki tarafa baktığımız zaman ve ahval-i ruhiye ile evza'ı³ tetkik ettiğimiz vakit aynı şeyleri mi görüyoruz, yoksa daha başka farklar da bulabilir miyiz?

İşte burası hadde-yi tetkikten⁴ geçirilirken gayetle mühim bir nokta nazarımızdan kaçamaz. Bu noktadır ki bizi, derin derin düşündürür. Yine işte bu noktanın teemmülü⁵ ileidir ki beşeriyet ile hayvaniyetteki validelik ayrılır. Yine yalnız bu nokta insanlara, insanlık zevki verir.

Evet, koyun kuzusunu aylarca yanında taşıdıktan sonra bir gün onu arkasına terk eder, tecrübe ile sabittir ki yavrusunu tamamen unuttur. Evvelki muhabbetten, evvelki valide duygusundan bir zerre bile ruhunda kalmadığı gibi yavru da validesini feramuş⁶ eder. Her ikisi yan yana otladıkları halde yekdiğerini tanımaz. Bir sürü içinde binlerce yavru, yine o kadar adette validelerinin vücudundan bî-haber yaşarlar.

Lakin beşeriyet, insanlık böyle değildir. Bilakis valide ile evlat [i]lelebet yekdiğerine merbut kalırlar. Valide, [e]vladını gördüğü günden itibaren en hâr ve lâ-yetezelzül⁷ bir muhabbetle ona sarılır. Onu büyüttükçe manevî bir zevk, ulvî bir ihtisas kalbinde uyanır. Ve her doğan yeni bir gün, ona başka bir lezzet-i hayat bahşeder.

Çocuk, gözlerini açtığı dakikadan itibaren annesini sever. Her geçen gün, çocuğun gözlerinden başka bir muhabbet tevlid eder.

1 Şitaban: koşan

2 Ref-i figan: yüksek sesle bağırma

3 Evza': durumlar, haller

4 Hadde-yi tetkik: en ince ayrıntısına kadar incelemek

5 Teemmül: iyice, etraflıca düşünme

6 Feramuş: unutmak

7 Lâ-yetezelzül: sarsılmaz

Hasılı valide çocuğunu zerrat-ı¹ hayatıyla büyüttüğü ve ilelebet ona merbut kaldığı gibi evlat dahî validesinin şeref ve ismetini hayatıyla tekeffül² eder. Valide, koyun gibi, yalnız çocuğunun vücuduna bakmak değil, onun zekasını parlatmak, ruhunu yükseltmek ile de mükelleftir.

İşte, bu nokta-yı nazardan yekdiğerinden ayrılan insanlık valideliği ile hayvanlık valideliği, bize insanlık valideliğinin ne âlî bir haslet ve ne büyük bir fazilet olduğunu göstermez mi?

Binaenaleyh bir insan validesinin en büyük vazife-yi medeniyesi, millete karşı en büyük borcu evladını ihtiyacat-ı zaman nokta-yı nazarından yetiştirmek, büyütmeektir.

İnsanlar, doğdukları ve büyüdükları yerleri vatan; içinde yaşadıkları muhit-i esasının kitle-yi beşeriyeti de millet olarak tanırlar.. Gözlerini açtıkları günden kapayacakları dakikaya kadar bu iki [me]vcudiyetin kudret ve kudsiyetini dâima âlî ve dâima pür-şeref görmek sevdasıyla yaşarlar. Çocuk aguşunda büyüdüğü topraklara gittikçe tezayüd eden bir hararetle merbut kalır. Günden güne milliyetini, peder ve validesinin telkinat-ı mütemadiyelerinden, anladıkça milletine hürmeti, muhabbeti artar. Beşeriyetin kendisine verdiği bu ezvak ile mesut ve hür bir hayat içinde yaşar.

Fakat kuzu, doğduğu o evvelki sevimli kelebeklerle dolu yeşil çayırılığı unuttur. Aynı zamanda bir koyunu bir sürüden alıp diğerine katsalar o, evvelki sürüde imiş gibi otlar. Çünkü onun merbutiyeti yalnız sürünün şeklidir. Onun cinsinin ayrılığı müreffeh yaşamasına mâni değildir.

Lakin çocuk böyle olamaz. Valide onun ruhunu dâima vatan ve milliyet hisleriyle dolduracak ve ona öyle lâ-yetezelzül hisler verecek ki bu ihtisasat-ı âliyenin taht-ı tesirinde dâima mesud-âne yaşayacak.

İşte, anlıyoruz ki insanlığı valideliğinin insanlığa mahsus bir ilmi o, evladını cismen kusursuz olarak büyüteceği gibi fikren de hür ve mütenevvir³ yetiştirecektir. Binaenaleyh insanlığı aguşunda büyütecek olan insan validelerinin ezher cihet bilgili, malumatlı olması ehemm ve elzemdir. Ve işte, bizim çırpınıp durduğumuz İslam ve Türk kadınlığı bu nokta-yı nazardan mevcudiyetini hissetmeli, fark eyleyebilmelidir. Bin kere söylediğimiz gibi valide, zamanın validesi olabilmek için her şeyi bilmesi, bilmediği

1 Zerrat: zerreler

2 Tekeffül: kefil olma

3 Mütenevvir: aydınlanan

takdirde öğrenmeye heves-kâr olması icap eder.

Her valide, istenilen hislerle dolu birer çocuk yetiştirse emin olalım ki vatan kurtulacaktır. Zira düşünmeli ki her validenin birer çocuğu millet dediğimiz kitleyi vücuda getirir. O halde milleti ıslah etmek en ziyade validelerin elinde olduğunu bu mülahazatımız ispat etmez mi?

Madam İtôt'un¹ o hikmet-âmez sözleri de, bilhassa kadınlık için şayan-ı tezkârdır². Zira bir milletin âtisi demek olan bugünkü çocuklar, kadınlığın aguşundadır. Milletin âtisini tahlis etmek gayesini takip eden bugünkü İslam ve Türk kadınlığının mefkuresi de, evladını zamanın terakkiyat-ı fenniye ve medeniyesine göre yetiştirmek olmalıdır. Kadının millet üzerindeki mühim rolünü bi-hakkın takdir eden efkar-ı münevvere, İslam ve Türk kadınlığına bir menba'-ı feyz ve bir mehd-i³ envar-ı medeniyet olan Darülfünun'un kapılarını açtı. Artık efkar-ı münevverenin, millet gençliğinin biz kadınları ne kadar düşündüğüne bu, en bariz bir delil, en kat'i ve kuvvetli bir bürhan değil midir? Demek oluyor ki zamanın, kadınlar hakkındaki ihtiyacat-ı şedidesini takdir eden erkek kadınlığın asırlarca yuvarlandığı bu girive-yi⁴ cehl-i taassuptan kurtarılması için var kuvvetiyle çalışıyor. Bize kendi hakkımızı tanıttıracak, milletin füyuzat yollarını araştırmaklığımıza rehberlik edecek bir erkekliği artık karşımızda buluyoruz.

Yalnız biz, hüsn-i niyet ile bu yardımları takdir edelim ve selamlayalım. Ve bizim elimizden tutup kaldıran erkekliğe ihtiram gösterelim.

İşte bin türlü düşüncelere galip gelen cesaret-i medeniye sahiplerinin azm-i ıslah-perver-âneleri nihayet kadınlık için de Darülfünun kapılarını küşad etti. Hükümetimizin matbuâta akseden sayha-yı⁵ ciddisi ile biz kadınları bu ümit etmediğimiz menba'-ı irfana davet ettiği gün, bütün âlem-i İslam'da denilebilir ki bir inkılab-ı içtimâî husule geldi.

Hassaten bizi, hiçbir vechile tanıyamayan ve dinimizi mâni'-i terakki addeden Avrupalılar hükümetimizin bu tebligatını gördükleri zaman hayret-âmez ve[l]vele-engiz dakikalar yaşadılar.

Fakat bütün dünya bilmeli ki genç Türkiye artık esaslı surette yaşamak

1 Elif-ye-te-vav-te harfleriyle yazılmış – çn

2 Tezkâr: hatırlama

3 Mehd: beşik, bir şeyin ortaya çıktığı, zuhur ettiği, gelişip büyüdüğü yer

4 Girive: çıkmaz yol, güçlük

5 Sayha: haykırma, çığlık

ve milletin âtisini kurtarmak istiyor. Bunun için de civan-merd-âne bir azm ü sebat ile vatanın her ihtiyacını ariz ve amik¹ tedkik ile tehvine² bezl-i gayret ediyor.

O halde, ey muhterem valideler; muazzez hemşireler ve genç kızlar! Haydi Darülfünun'a! Haydi o kadınlığın âtisini temin eden menba'-ı feyz ve irfana! Haydi bize valideliği talim edecek olan o kürsü-yi mualla-yı vatanana!

Beylerbeyi: Naciye Şerif

Kadınlık Ne Vakit Anlaşılacak

Yeni fikirler, yeni nazariyeler, yeni düsturlar ilk an zuhurunda biraz mübalağalı, biraz müheyyiç hele umumiyetle mutlak müfrit olurlar.

Her medenî memlekette hatta her mütedenni memlekette kadınlık meselesi mevzu'-ı bahs ve muhâzara³ edilmeye başlanılalı dâima bu ifratlar, tefritler nazara çarpar. Bizde de, bizim muhit-i içtimâîmizde de aynı hal manzurdur.

Kadınlığın müdafii olmakla mübahi⁴ bulunan bir fırka-yı sagirede epeyce bir zamandan beri devam eden hutbelerle, konferanslarına rağmen nisvanın ehemmiyet-i fevkaladesi cidden anlaşılamadığı için biraz muğber⁵ hatta gazubdurlar⁶. Biz bu satırları kendilerine cidden minnet-dâr bulunduğumuz bu fırka-yı şebaba⁷ bu fırka-yı şebab-ı azim-kâra derin bir hakikati izhar etmek emeliyle yazıyoruz.

Kadınlığı, büyük olan meziyeti anlamak için anlayacakların büyük yani münevver ilmen, irfanen müteâlî⁸ olmaları lazımdır. Bu sözlerimizin berâhinini⁹ derin derin nazariyelerde aramaya lüzum yoktur. Karielerimiz na-

- 1 Ariz ve amik: enine boyuna
- 2 Tehvin: kolaylaştırma, hafifletme
- 3 Muhâzara: karşılıklı sohbet
- 4 Mübahi: övünen
- 5 Muğber: küskün, kırgın
- 6 Gazub: öfkeli, kızgın
- 7 Şebab: gençlik
- 8 Müteâlî: yücelmiş, üstün, aşkın
- 9 Berâhin: deliller

zarlarını tevârik¹, Fiçi² adalarına atf ederlerse hayvan menzilesinde³ olan o erkeklerin kadınlara hayvan muamelesi yaptıklarını görürler. O erkeklerin kadınlara şu suretle muamele etmeleri tabii ki iz'ansız ve idraksiz olmalarındandır. Aynı zamanda nazarlar İngiltere'ye, Fransa'ya, Almanya'ya el-hasil lâlettâyin⁴ Avrupa hükümetlerinden birinin bir şehrine inita⁵ ederse o şehirde – o şehirdeki ailelerdeki erkekler nur-ı maarif, nur-ı temeddün sayesinde cidden münevver ve münevver oldukları cihetle – kadınlığa pek yüksek ve pek muhterem bir mevki' tahsis edildiğini görürler. Öyle zannederiz ki pek sade olmakla beraber pek hakiki ve ciddi olan bu mütalaaya ciddi düşünceli hiç kimse itiraz edemez, kabul eder.

Her muhit, her memleket seviye-yi idrak ve terbiyesi fevkinde olan maali⁶ dâima hazm edememiş, onun mahiyetini takdir edemeyince ona ta'riz⁷ etmiştir.

Muhitimizde henüz erkekler – maalesef – kendi kendilerini takdir edemiyor; nîk ve bedi, hak ve nâ-hakkı tefrikte izhar-ı acz değilse de tereddüt eder iken pek tabiidir ki nisvîyeti, onun inceliğini yüksekliğini takdir değil, hatta tahmin edemez.

Tarih-i insaniyet tetkik olunursa görülür ki bugün namlarına heykel dikilen pek çok eâzım⁸ âvân-ı⁹ zuhurlarında muhitlerinin seviye-yi idraki fevkine yükseldikleri, onların hazm edemeyecekleri hakikatleri bağırdıkları için tahkir edilmişler, tezlil¹⁰, fakat muhitleri o eâzımın seviye-yi irfanını, dehasını idrak edebilince de namlarına heykeller, âbideler rekz¹¹ etmek suretiyle onları tezkir¹² ve eslaflarının¹³ cinayetlerini tamir etmişlerdir.

1 Tevârik: Afrika'da Büyük Sahrâ'da yaşayan bir toplum (<https://islamansiklopedisi.org.tr/tevarik>)

2 Fiçi: Fiji adaları: Okyanusya'da bulunan bir adalar dizisi

3 Menzile: rütbe, makam, durum

4 Lâlettâyin: rastgele

5 İnitaf: yönelme

6 Maali: yüce fikirler

7 Ta'riz: söz dokundurma, taşlama

8 Eâzım: büyük kimseler

9 Âvân: vakit, zaman

10 Tezlil: aşağılama, horlama

11 Rekz: dikmek

12 Tezkir: hatırlatma, anma

13 Eslaf: eskiler

Şu mütalaat bize gösteriyor ki yağdırılan düşnamları¹, tahkirleri, tezyifleri² şütüm-ı³ galizeyi pek tabii buluruz ve pek tabii bulmalıyız. Zira irfansızlık kadınlığı, kadınlığın ehemmiyet-i fevkaladesini takdire mâni oluyor. Meseleyi bu noktaya getirdikten sonra kararımızı kat'i ve kât'⁴ bir surette veriyoruz. Milleti yetiştirecek kadındır. Millet yetişmemiş bulunduğundan kadınlığın cemiyetin idame-yi hayatındaki mev[ki] ve nüfuz ve ehemmiyetini takdis edemiyor. Onun için iki el bir baş içindir deyip kadınlık kendiliğini bizzat kurtarmaya çalışmalıdır. Erkekler kurtaran ve kurtarıcı olan kadınlığın metin elleriyle yükselip esbab-ı hayatiyesini cidden anlayınca münevver, nur-ı irfanla mücehhez olunca büyük olan kadınlığı anlayacak ve artık kalbi düşnam değil hürmet, bu âli mevcudiyete karşı tahkir değil takdirle meşhun⁵ olacaktır.

Sözlerimiz bitti. En son söz kadınlığın ve kadınlığa mensup addettiğimiz ciddiye ve metanetin, azim ve iradetindir.

Kadıköy: Mesadet Bedirhan

Gündüz tuvaleti

Akşam tuvaleti

- 1 Düşnam: sövüp sayma
- 2 Tezyif: alay etme, küçümseme
- 3 Şütüm: küfürler
- 4 Kât': bitirme, son verme
- 5 Meşhun: dolu, dopdolu

Muharriri: Bert Danjan Mütercimi: Mesadet Bedirhan

Hayatını Yaşamak İçin Her Kadının Bilmesi

Lazım Olan Şeyler

-1-

Hayatın Tâbi'leri

Hayatını yaşamak! Sathî pek sade görülebilen bu iki kelimedede ne büyük ve mühim bir fikir mündemiçtir.

Bu sathî beyinler: hayatını yaşamakta bir mesele mi olacak? Herkesi, hah nâ-hah¹, elbette ki komşusunun değil kendi hayatını yaşayacaktır; insan nasıl başkasının rieleriyle² teneffüs edemez ise, başkasının hayatını da yaşayamaz, diyorlar. Şıkk-ı sani muvâfık-ı hakikat ise de; şıkk-ı evvel, heyhat! Ekseriya hakikatten pek uzaktır.

Etrafımıza atf-ı nazar eder isek birçok insanların; temayülât ve hissiyatıyla katiyen gayr-ı mütenasip bir hayatı, kemal-i tevekkül ve elemle, tahammül ettiklerini görürüz.

Koyun sürüsünden farkı olmayan bu zavallıların ise ekseriyetini, ekseriyet-i müthişesini kadın teşkil eder. Çünkü hayatını yaşatmış, arzu edilmiş, istenilmiş birçok teşebbüsâtı neticelendirerek temin-i saadeti için hakikaten hadisâtı arzusu vechile cereyan ettirmiş kaç kadın bulabiliriz? Maatteessüf bunlar pek az, pek nadirdir.

Hayatın bu tâbi'lerine, önünüzden bir koyun sürüsü tevekkül ve teslimiyetiyle geçen bu zavallılara dikkatle bakınız ve hükmünüzü veriniz.

Bu, teehhülüne kadar müstebit³ muhabbetleri onu kendilerinin bâzî-çe-yi⁴ âmâl ve hevesâtı olmaktan çıkaracak vefik⁵ bir düşünceyi kabul edemeyen, ebeveyni için ve ebeveyni tarafından yaşadı.

Zevce, babasının – teamül ve menfaati nazar-ı dikkate alarak – intihap ettiği, zevcin çizdiği yolu takip etti.

Valide olunca elemleriyle elemlenerek, saadetleriyle saadetlenerek; hayatını, muvaffakiyetlerini hazırlamak için her şeyi feda ettiği, çocuklarının hayatına rabt etti. Bir gün bu çocuklar kollarından sıyrılarak kendilerine

1 Hah nâ-hah: ister istemez

2 Rie: akciğer

3 Müstebit: zorba

4 Bâzîçe: oyun, oyuncu

5 Vefik: düşünceleri birbirine uygun, kafa dengi

bir yuva, bir aile teşkilini düşündüler, orada validelerinin mevki'ini zevcelerinden ve çocuklarından – o çocuklar ki onların zayıf mevcudiyetine rabt mevcudiyeti saadet addetti – sonra olmak üzere tayin ettiler.

Bu diğeri bir biraderin istikbalini temin için feda edildi: biraderin temin-i istikbali için ebeveyn o kadar masraf ihtiyar ettiler ki, oğullarının istikbali temin edildiği gün kızın, drahoması kalmamış idi. Birçok zamanlar kendisini drahomasız alacak şövalye hisli delikanlıyı bekledikten, kızlık hayatını kardeşinin muvaffakiyet ve adem-i muvaffakiyet helecanlarıyla öldürdükten sonra bakiye-yi hayatını, maddî ve manevî tâb'iyeti altında bulunduğu kardeşinin yanında imrar etti. Kardeşinin ef'âl ve hareketına münferit hayatını tevfik etti.

Diğerleri, henüz genç yaşında, pek genç vefat etmiş olan bir hemşirenin çocuklarını oyalamaya, eğlendirmeye tahsis olundu.

Onu zevce olmadan valide yapmak kalpsizliğini irtikab¹ eden ebeveyn ona miras olarak şefkat ve gayret yükünü bıraktılar.

O vazifesinde hiç tekasül göstermedi, çocukları büyütüp yerleştirdikten sonra, kendini düşündü. Ama seneler şebabet ve taravetini beraber götürmüşler, ihtiyar bir kız, müteehhil kızların teyzesi, yakında büyük teyze olmaya namzet idi. Kaderine arz-ı teslimiyet ederek büyüttüğü hemşire-zadelerinin çocuklarını büyütmeye hazırlandı. Kendi hayatını değil, başkalarının hayatını yaşadı.

Yüzünde bir akşam güneşinin son iltimaatı gibi gâh ü bî-gâh² bir nur-ı hüsn-i bakiyesi görülebilen şu kadın ise pek gençliğinde kendisiyle sakat validesini geçindirmek mecburiyetinde kalmıştı.

Fakirlerin mübareze-yi hayatta maruz kaldıkları mevânî'e³, saatlerini dolduran taab-âver⁴ meşagile rağmen, bazen aşkı ilham etmek ve onu hissetmek için yaratılmış olduğunu da düşünürdü.

Hayatının yeknesakî-yi kelâl-âverini⁵ ihlal etmiş olan helecanlardan yalnız birinin pek tatlı bir hatırası vardır. Bu hatıra henüz açılmadan solmuş bir çiçek hayatı kadar sürmüş bir muaşakaya⁶ aittir. Hastanın ve hayatın ihtiyacatının tazyikatı ona ancak bu kadar bir fırsat vermiş idi.

1 İrtikab: kötülük yapma

2 Gâh ü bî-gâh: vakitli vakitsiz

3 Mevânî': engeller

4 Taab-âver: yorgunluk veren

5 Kelâl-âver: yorgunluk, bıkkınlık veren

6 Muaşaka: sevişme

Bu muaşakanın tarihi pek eskidir. Fakat kalbinden bir sinematograf suretiyle geçen bu adamın orada bıraktığı izler o kadar derindir ki onu hiçbir şey silemedi, silemez.

Vekâyi¹ kendini ondan ayırmış olmakla beraber hayatını yine ona rabt etmiştir. Teehhülünü işittiği zaman pek muzdarip oldu, işlerinin yolunda gittiğini haber alınca sevindi, onu bedbaht zannettiği zamanlar kendi de bedbaht olur idi.

Renksiz, ahenksiz leyâl² mesaisinin, yorucu ve ezici işinin arasında muhitini yalnız bir yıldız tenvir eder: onu birkaç hafta sevmiş olan ve hayatının sonuna kadar takdis edeceği erkeğin hayali...

Tahayyülatımıza devam ettikçe başkalarının hayatını yaşamış birçok kadınlar daha gözlerimizin önüne gelir.

Kalplerinin kendilerini cezb³ ettiği adamdan, şerait-i aileviye dolayısıyla ayrılarak, ilk fırsatta hiss-i husumete münkalip olacak bir soğukluktan başka bir şey ilham edemeyen erkeklerin aguşuna atılmış kadınlar.

Aşktan, uzun nisyan senelerinin takip ettiği, kısa sarhoşluklardan başka bir zevk almamış zevceler.

Büyüdükleri vakit en ufak bir arzuları için kendilerini feda eden, bazen bir tavr-ı hasım-âne ile önlerine dikilen evlatlar için kalplerinin feryatlarını boğarak onlara vakf-ı hayat eden valideler.

Piş-i hayalimizde, esaretin solgun libasına bürünmüş; bir gaye-yi hayaliye-yi şahsiyeleri, hususî mefkureleri ile olmadığı, olamadığı için yakınlarındaki eşhasın gaye-yi hayaliyelerini mefkurelerini benimsemiş, zavallıların ve daha ziyade şayan-ı merhamet olan bî-çareler ise her türlü hissiyat-ı şahsiyeden müberra⁴, etraflarını ihata eden ve kendilerini hal-i infiradda⁵ bırakan duvarı manen olsun aşmaktan âciz, dünyaya ne için geldiklerini anlamadan ölen, sönen bahtsızlardır. Bunlara her türlü sa'y fikri de memnu'dur. Bunların hali âsâr-ı⁶ maziye de galipleri tarafından evvela gözleri çıkarılarak, sonra dolaba koşulan bî-çare esirlerin haline benzer. Esirin gözlerini çıkarmaktan maksat, ne kadar âdi ve tahammül-şiken⁷ bir işte kullanıldıklarını anlayarak isyan etmelerine mâni' olmak idi.

1 Vekâyi': olaylar

2 Leyâl: geceler

3 Cim-dal-be harferiyle yazılmış, "cezb" okundu – çn

4 Müberra: ilgisi kalmamış

5 İnfirad: tek ve yalnız kalmak

6 Âsâr: asırlar

7 Şiken: kıran

Maddeten kör edilen esirlerle, manevî gözlerinden mahrum edilmiş olan bu zavallılar arasında ne fark vardır? Bunların hem-cinslerinin hod-bînîsi¹ tarafından ihata ettirildiği zulüm çenberini kırmak! Bunu yapabilmek kendilerince o kadar muhal² add olunuyor ki onu kaale almak, düşünmek istemiyorlar. Âdi vezâifin üzüntüsü, aynı hareket ile ünsiyet³, başkalarının düşündüğünden başka türlü düşünmek tehâşisine⁴ inzımam⁵ eden sa'y-ı zâtîden korkmak onları reh-güzar-ı hayatımızda maatteessüf pek mebzul olan dikenlerin esiri, mazlumesi yapmak için kâfidir. Şahsiyetlerini rabt ettikleri adamların sönük bir aksinden başka bir şey olmayan bu bedbahtların tâb'iyet-i maneviyesi o kadar kavîdir ki hiçbir zaman şahsî bir hayata malik olmak için doğduklarını, bu hayatın temevvucatını⁶ tanzim için çalışmak lazım geldiğini düşünmezler, düşünemezler.

Hayatını yaşamak! Her kadının olması lazım gelen bu emel, ahval-i ruhiyeye göre; hem pek büyük iyiliklere, hem de pek büyük yanlışlıklara masdardır⁷.

Bazı kadınlar bunu en âdî manasıyla tagayyür⁸ ederek, huzuzatta⁹ tatbik ederler.

Diğer bazı kadınlar şayan-ı muaheze¹⁰ hareketlerini mazur kılacak bir alet etmek isterler.

Bir kısmı da hayatı yaşamayı düşünerek gayr-ı tabîî tahayyülata dalar ve ekseriya hayatlarına bir facia ile nihayet verirler.

Maattessüf bunların hepsi aldanıyorlar.

Hayatını yaşamak, huzuzat ve havaîliği taharriyi icap ettirmez;

Bu terkip en ziyade hürriyet-i maneviyeyi iktisab suretinde tefsir edilmelidir.

Hayatını yaşamak, teşebbüs ve itimat-ı şahsiyi öldüren mecburiyetlerin tahmil edilmesine mâni' olmaktır. Bize, şahsımıza râcî¹¹ olan umurda ser-

1 Hod-bînî: kibirli olma, bencillik

2 Muhal: imkansız

3 Ünsiyet: yakınlık

4 Tehâşi: korkma, çekinme

5 İnzımam: ekleme, katılma

6 Temevvüc: dalgalanma

7 Masdar: kaynak

8 Tagayyür: değişme, bozulma

9 Huzuzat: hazlar, zevkler

10 Muaheze: azarlama, eleştirme

11 Râcî: dönmek, ilgilendirmek

bestî-yi hareketımızı tağyir¹ ve imha edebilecek şerâitten tevârî² etmektir. Şayan-ı arzu görülen bir neticeye vusul için hissiyat ve mesaîsini istimal hakkını iktisap etmektir. Bî-lüzum revabıttan, hayalî şefkatlerden ve zaaf-ı kalpten âzâde olmaktır.

Buna belki bazıları hod-bînî derler. Ne için olmasın? Hod-bînî, cebrî bir arzu-yı tekemmülü ifade ettiği vakit, gıpta kadar şayan-ı tavsiyedir.

İyiye, tekemmüle doğru yürümek, temayülât-ı şahsiye ile müteradif³ olmaz ise, faydasız bir çiğnemenen başka bir şey olmaz.

Tarihî, psikolociyaî bir surette tetkik eder isek, görürüz ki menafî'-i umumiye için pek büyük işler yapmış olanların hiçbirisi menafî'-i şahsiyesini – hakikatte – bunun için feda etmemiştir.

Menafî'-i umumiye bu hizmette bazıları şan ve şöhreti, bazıları zafe-ri; fakat hepsi bir maksad-ı şahsiyi hedef ittihaz etmişlerdir. Bunların hedefleri bazen muharebata ve hayal-perver-âne, bazen amelî fakat hepsinin [ma]ksadı tahsiline çalışılan menafî'-i umumiye ile beraber nef'-i⁴ şahsiyi de temin idi.

Evliyalar bile bu hükümden istisna edilemezler:

Onların tekemmül-i ruhiye, günah işlemeyip sevap kazanmaya meyil ve sa'ylarından maksatları ölümden sonraki hayatta kendilerine iyi ve tatlı bir hayat hazırlamaktan başka bir şey midir? En meşhur zahidlerin⁵ hareketi bile neticede hâlik ile mahluk arasında bir mübadele mahiyetinden harice çıkamaz.

Zahidler dünyada feda-kârlık ettiklerine mukabil Allah'tan ahiretinde mükafat, dünyada katlandıkları mahrumiyetlere bedel, Hâlik'ten, cennette sermedî huzuzat talep ederler. İcra edileceğine hiç iştibah⁶ etmedikleri ve kendilerine ebedî huzuzat ve menafî' temin eden bir mukaveleye bina-endir ki bunlar dünyadaki mahdud günlerinde nefislerini mahrumiyetlere mahkum ederler.

Binaenaleyh ef'âl-i beşerde hâkim olan hissin, hod-bînî olduğunu inkar etmek riya-kârlıktan başka bir şey değildir.

İşte bunun içindir ki hayatını yaşamak isteyen kadın, bunu ber-araf

1 Tağyir: değiştirme, bozma

2 Tevârî: kaybolma

3 Müteradif: birbiri ardınca giden

4 Nef': fayda, çıkar

5 Zahid: dindar

6 İştibah: şüphelenme

etmeye veya bazı riya-kârlıklar ile örtmeye çalışacağına onu güzel azimler, asil işler doğuracak faal bir kuvvet haline ifrağ¹ çalışmalıdır.

Hayat, tâbî'lerine karşı pek zalim bir metbu'dur², fakat (Emerson) un³ tabirince önüne bir düşman gibi dikilerek musâraaya⁴ hazırlananları na-diren ezer.

Osmanlı kadınlığının şerefini, tayyare ile tayeran etmek suretiyle îlâ eden Belkıs Şevket Hanımefendi kızımızın tezkar-ı⁵ tayyârını⁶ namına Bâb-ı Âlî Caddesi'nde kitapçı Hilmi Efendi şekli resimde gösterilen kolonyayı ihdas etmiştir. Biz Osmanlı kadınlığı Hilmi Efendi'ye teşekkürler ederiz.

1 İfrağ: başka bir şekle sokmak

2 Metbu': kendisine uyulan

3 Emerson: Ralph Waldo Emerson: dönemin etkili düşünürleri arasında yerini aldı, 1803'te Amerika'da doğdu, küçük yaşta babasını kaybetti, bütün yoksulluğa rağmen annesinin olağanüstü çabalarıyla yetişip Harvard'dan mezun oldu, bir süre öğretmen olarak çalıştıktan sonra kendisini kiliseye adadı

4 Musâraa: mücadele

5 Tezkar: hatırlama, anma

6 Tayeranı olmalı - çn

Sukût {geçen nüshadan mâba'd}

Ben tecennün ediyorum. Çıldırıyorum. Buna emin ol. Eve geldiğim vakit, a[nn]em ihtiyar annem boynuma sarıldı.

[-]Yavrum, zavallı yavrum.

Diyerek gözyaşlarını yanaklarım üzerine boşaltıyordu. Ne olduğumu şaşırmıştım. Ben de ağladım. Hüngür hüngür ağladım. Emin olunuz ki bu gözyaşları, validemin feryadına mukabil tasni¹ edilmiş beyhude heder edilmiş değil, belki yalnız size nâil olamamaklığımın, yalnız sizden eb'ad-ı² nâ-mütenâhide bulunmaklığımın ızdırapları namına dökülmüştür.

Ben bir yetimim. Annesiz, bir yetimim. Ben yalnız size malikim. Gölbu... Gerdune-yi³ garâm-ı⁴ reh-güzar-ı yetimimden güzar ederken, bana bir selam-ı tesliyet⁵ gönderdi. Ben onun bu handesine bu selam-ı iltifatına kapıldım. Arkasına düştüm. Şahrah-ı⁶ hayatın en muzlim girdapları arasında bu mütemadiyen uçup giden istiğrabın⁷ uzaklardan selamlarını tebliğ eder gibi görünen hakime-yi garâmıma beka-dâr gözlerimle bir secde-yi ihtiram yolladım. Ne kadar tereddüt eyledim. Ne kadar bedbaht idim. Arkasından koştum, mütemadiyen koştum. Ve yoruldum. Halbuki o, uçuyordu. Lakin, size nasıl anlatayım, gözlerimde bir nur-ı teşci⁸, ruhumda bir nara-yı teselli beni teşvik ediyordu. Gerdune-yi garâm, aşkın serir-i⁹ tebcili¹⁰ önünde durdu. Ve ben mecruh, bî-tâb nâ-mütenahi yollar kat' ettim, nâ-mütenahi mesafeler, nâ-mütenahi merhaleler aştım. Ve ona yetiştim. Gerduneden birisi indi. Bu gözlerimin ihata edemediği, ruhumun nüfuz edemeyeceği bir hayal, bir tayf-ı seyyal idi. Merdivenlerden erike-yi¹¹ muhteşemine yükseldi. Ve gerdune uzaklaştı. Alnında tac-

1 Tasni': yapmak, tasarlamak

2 Eb'ad: çok uzak

3 Gerdune: araba

4 Garâm: büyük aşk

5 Tesliyet: avunma

6 Şahrah: ana yol

7 İstiğrab: garip bulma, şaşma

8 Teşci': cesaretlendirme

9 Serir: taht

10 Tebcil: ağırlama

11 Erike: taht

mahasın, başında tuğ-ı aşk vardı. Ve gözlerinde vefa, ruhunda samimiyet parlıyordu.

Atebe-yi¹ saltanatına secde ettim. Bana, bir yer vermesini, bu hücre, bu tehî², bu kimsesiz iklimde beni yalnız ve yetim³ bırakmamasını rica ettim. Yalvardım, ağladım.

Serir-i kasvetinden kalktı. Bana merhamet etti ve güldü. Sonra ellerini uzatarak yanına çıkmaklığını emretti. Müzehheb⁴ merdivenler, zümrüt sakıflar⁵ altından bir tak-ı ihtişam-ı perestişe⁶ girdim. Orada, o, yalnız o, vardı. Bütün vücudumu, bir refrefe-yi⁷ rüya sarmış, bütün maneviyatım onun şehbal-i⁸ hayatına iltica etmekle bahtiyar. Oturdum. Eteklerinden tutan mahlukat-ı esatiriye⁹, nevvar¹⁰, mücella, şeffaf genç kızlar... Nurlar, ziyalar, renkler içinde bir şiir ve kahkaha, bir ihtiram-ı tahammül-sûz ile bekliyorlardı. Ortalıkta bir bû-yû zevk, bir ıtır-ı buse vardı. Bu esinin¹¹, bu iklim-i perestişin hakime-yi âzamı o, yalnız o bana iltifat ediyordu. Ayağa kalktım, pür ihtiram çekildim ve rûku' ettim.

– Yanıma gel! Dedi.

Yaklaştım, ayaklarına kapandım. Omuzlarından birisi tuttu. Beni kaldırdı. Pür huşu¹² ve sükun baktım. Etrafında kimseler yok. Bir zulmet-i riya-kâr ve menhus¹³ bir zulmet... Başka hiçbir şey... Kalbimde vesvese-yi haşyet¹⁴, ruhumda endişe-yi izmihlal¹⁵, bütün mevcudiyetimde bir vehm-i muhrib¹⁶ vardı.

1 Atebe: eşik

2 Tehî: boş

3 Ye-te-ye-mim-mim harfleriyle yazılmış, “yetim” okundu – çn

4 Müzehheb: yaldızlanmış

5 Sakıf: tavan

6 Perestiş: tapma, taparcasına sevmek

7 Refrefe: kanatlarını çırpma, kanat sesi

8 Şehbal: kuş kanadı

9 Esatirî: efsanevî, mitolojik

10 Nevvar: çok parlak

11 Esin: ilham

12 Huşu: hı-şın-vav-mim harfleriyle yazılmış, “huşu” okundu – çn

13 Menhus: uğursuz

14 Haşyet: ürperme, korku

15 İzmihlal: yok olma

16 Vehm-i muhrib: tahrip eden şüphe

Her şey benden girizan¹. Ve ben her şeyden cüda²... Yalnız, yapıyaldım. Bu iklim-i nevazişte³ bu iklim-i riyada pek yetim ve pek bî-tâb kalmıştım. Boşluğa haykırdım, Allah'ıma yalvardım. Beni buradan tahlis etmesi için dua ettim. Heyhat, ne muhitatta bir aks-i sada, ne civarımda bir teselli sesi, ne de kıssalarda⁴ hava-yı nevaziş... Ben yalnız yapıyaldım, başım döndü, kuvvetim bitti. Dizlerim çöktü; yığıldım düştüm, bilmem öylece ne kadar kaldım. Öylece ne kadar inledim. Sonra bayıldım. Sonra öldüm. Nihayet bir ruh, bir nefes, bir hava... Dudaklarımı okşadı. Ruhumu sildi, kalbimi yaladı.

Ve bana bir neşe:

– Kalk, yaramaz, dedi. Artık yeter.

Başımı kaldırdım. Karşımda sen vardın. Huzurunda eğildim ve secde ettim. Sen güldün ve:

– Yaramaz dedin.

Ah bu tebessüm, bu beni ilelebet yaşatacak tebessüm... O siz idiniz; bana güldünüz; beni iltifatlarınızla garîk-i nur ve şeffaf bir cihan-ı ümi-de gönderdiniz. Bilemezsiniz ne kadar mesut idim. Bilemezsiniz ne kadar bî-hoş idim. Senin için, yalnız senin aşkın için yaşayan mevcudiyet-i muzdaribem, yaverî-yi⁵ talî'imi alkışlayan kalbî meserret sedaları içinde boğulacak gibiydi. Ah, ne kadar da çok sevinmişim! Sen, bana bir dakika yaşattın. Bir dakika sermedî, bir dakika-yı âfil⁶ yaşattın. Bu girizan⁷ fakat ebedî hatırayı fıraş-ı⁸ matemde bile tahattur ve tekrar edeceğim. Tebessümünüze giryelerim bir cevab-ı ihtiram yolladı ve sonra siz ufûl ettiniz. Baktım; yalnız, kimsesizim.

Bütün hilkatte, bütün bu büyük nâ-mütenahiyetler içinde kolundan tutulmuş, bir âlem-i mechulattan bu boş varlıklara fırlatıvermiş. Bir naaş, bir zavallı ceset halinde yalnız ve kimsesiz kaldım. Arandım. Sen yoktun.

Gözümü açtım; baktım ki annem beni kolları arasına almış:

– Yavrum, zavallı yavrum, diyordu.

1 Girizan: kaçan

2 Cüda: ayrı, uzak

3 Nevaziş: okşama, gönül alma

4 Kıssa: hikaye, macera, ibret dersi

5 Yaverî: yaverlik

6 Âfil: batan, kaybolan

7 Girizan: kaçan

8 Fıraş: yatak

Ağlıyordu. Nihayet bu giryeler de dindi; annem beni sıkıştırdı:

Hayatımın bu bitmez serseriliğine bir nihayet vermekliğimi yalvara yalvara rica etti.

[-]Bana gün gösteremeyeceksin, diyordu. Zalim çocuk...

Sonra karşımda, o çürük dişleriyle o buruşmuş yanaklarıyla, çökük ve solgun gözleriyle öyle bir vaz'-ı rica-kâr öyle bir tavr-ı sühan-dâne¹ alıyordu ki, harap oluyordum mahvoluyordum, eziliyordum. Vaat ettim; vaad ettim ki: artık serseri olmayacağım. O, biraz sevindi; ve biraz mütevekkil, müteredit:

– Belki...

Dedi. Biraz durdu; düşündü:

– Belki, dedi, Allah'ım bizi lütfuna gark eder.

Ben, kendime malik değildim, mevcudiyetime isale² ettiğin endişe-yi garâm, esîri. Bir hulya-yı mirac³ halinde bütün zerrat-ı hayatiyemi gaşy⁴ ediyor, titretiyor. Senden ayrı bulunduğumu düşündükçe feryat ediyordum. Bu feryat, bu kalbî feryat, annemin temennilerini, ricalarını dinlemeden onlara katiyen kulak asmadan kendi kendime bıraktığım bu feryat... Annemin gözlerinden, o çukur ve çürük gözlerinden uzaklaşmıyordu.

Validem, nev-mîd bir bî-çare ki:

– Süha, dedi, annen artık ihtiyarladı. Ve ölecek.

[-]Bak senin başına iki tane melek gibi hemşire bırakıp gidecek. Ve sen hâlâ böyle yalnız mı yaşayacaksın...

– mâba'dı var-

Pûse-yi Garâm

Muharriresi: Mediha Salahaddin Şişli – Nişantaş

Kânûn-ı Sâni evahiri

Dört günden beri şiddetle yağan kardan ortalık bembeyaz olmuş idi. Karacaahmed Sultan kabristanının, lâhûtî bir manzara arz eden yüksek servilerinin altından genç bir kadın, hayır genç [bir] kız rengi solmuş laci-

1 Sühan-dân: söz söylemeyi bilen

2 İsale: akıtma

3 Mirac: yükselme, yükseliş

4 Gaşy: mest etmek

vert bir çarşafa bürünmüş, mürtefi' toprak kümelerinin altında soğuktan müteessir olmayan, iskelet haline gelmiş bu cesetleri uyandırmaktan ihtiraz ederek çıplak ayaklarına geçirdiği kocaman terliklerini betaetle¹ sürük-lüyordu. Bir müddet yürüdü, sonra aynı toprak kümelerinin bir tanesinin önüne diz çöktü. Morarmış elleriyle kabrin üzerindeki karları sıyırdı, baş ucuna diktiği rüzgardan devrilmiş olan tahta parçasını düzeltti, silinmiş yazılarını cebinden çıkardığı ufak bir ku[r]şun kalemi ile yazdı. Mezarın ayak ucuna oturarak, çarşafının önünü çözdü. Ufak başını hafif parmak-larının arasına sıkıştırarak, o şimdi mütemadiyen ağlıyordu. Gözlerinden rîzan² olan sıcak yaşlar yanaklarında incimad³ ediyordu. Bir müddet ağ-ladı, badehu soğuktan hissi kalmayan lerze-dâr elleriyle gözlerini sildi. Nem-nâk siyah gözlerini etrafına gezdirdi, birden bire titredi, çarşafının göğsünü kapadı. Kendinden beş, on hatve ötede bir erkek nazarlarını ken-dine dikmiş onu süzüyordu. Genç kızın kendini görmesinden cesaret ala-rak yanına yaklaştı. Genç kız tevahhuş⁴ ederek oradan kaçmak istiyordu, fakat o erkek buna mâni' oldu. Kahverengi pod-sivit⁵ eldiveninin arasına sakladığı elini genç kıza gitmemesi için işaret etti.

– Hemşireciğim dedi, rahatsız olmayınız. Ağlamanız rikkatime dokun-du, onun için durdum.

Genç kız lerze-dâr ve o nisbette de ahenk-dâr sadasıyla:

– Fakat dedi. Siz kimsiniz, bu havada burada işiniz nedir?

– Benim mi? Burada merhume hemşireme bir Fatiha okumak için gel-dim.

– Fakat bu havayı tercih ettiğinizin sebebi?

– Siz niçin bu havada buraya geldiniz? Rica ederim bana söyleyiniz.

Beni bir birader gibi telakki ediniz.

– Benim mi?

– Evet.

Genç kız ellerini semaya kaldırdı.

– Yarabbi! Dedi bana bu dünyada acıyan var mı?

1 Betaet: yavaşlık, ağırdan alma

2 Rîzan: dökülen, akan

3 İncimad: donma, katılaşma

4 Tevahhuş: yalnızlıktan korkma, ürkme

5 Pod-sivit: podösüet: (Fr. peau de Suède: İsveç derisi): üstü ince havlı, yumuşak bir deri çeşidi, süet

Gözlerini yine muhatabına çevirdi.

– Ben dedi. Dünyaya geldiğine pişman bedbaht bir kızım.

– Fakat rica ederim izah ediniz beni tenvir ediniz.

– Edeyim efendim edeyim. Benim pederim orta halde geçinir bir zat idi. Ben henüz on dördüncü bahar-ı hayatımı ikmal etmeden pederim irtihal¹ etti. Validem de pederimden bir sene sonra vefat etti. Bendeniz on beşinci yaşında iken hem pederden, hem valideden mağdure oldum. Allah’tan başka istinad-gâhım kalmadı. Dadım! Ah, o melune kadın beni bir gün bir yere götürdü. Kızım dedi validenden, pederinden kalan emlaki senin üzerine intikal edelim. O gün benim üzerime edeceğine kendi üzerine çevirmiş, akşam eve geldik bana bir şey söylemedi, iki ay sonra bana beş mecidiye aylık bağladılar. Vay aylığımı alınca dadım beni evden kovdu. Haydi dedi artık aylık sahibi oldun, başının çaresine bak, ben bu sözlerden bir şey anlayamıyordum. Bana hakikati itiraf etti. Ben de nalan, giryan çarşafı giydim, kapıdan çıktım gideceğim yeri bilmiyordum. {Gözlerinde biriken yaşları çarşafın peleriniyle sildi.} Bir müddet gittim, akşam ezanı okunuyordu. Bende yürümeye mecal kalmamış idi. Bir köşenin başına oturdum, mütemediyen ağlıyordum. Baktım bana doğru genç bir [e] fendi geliyordu. Ağladığımı görünce benden sordu. Ben de bu bir günlük ser-güzeştimi naklettim, ister isen seni evime götüreyim. Ben bunu ma’a’l-memnuniye kabul ettim. O bî-çarenin de validesi, pederi ölmüş, kendi de Şirket-i Hayriye’de üç lira maaşı varmış. Biz iki ay kadar böyle geçindik, sonra nişanlandık, fakat felek bizim mesud olmamızı istemedi. Nişanlandığımızın haftasında bî-çare vefat etti. Ben yine sefil kalmıştım. Nişanlım vefat edince kendime münasip bir oda tuttum, oraya çekildim.

Hıçkırıkları sözünü kesti. Kollarını açtı, mezarın üzerine kapandı, kalpleri parçalayıcı bir sada ile:

– Sami, Sami ölmemeliydin, beni terk etmemeliydin {İki ellerini yuvarı kaldırdı} Yarabbim! Ben bu kadar günah-kâr bir kul mu idim? Bana çektirdiğin mihnet yetişmedi mi? Malımı aldın, nişanlımı almamalıydın. Sami’yi aldın, beni yaşatmamalıydın oh yarabbim. Diz üstü yere düştü. Tırnaklarıyla toprakları kazıyarak muttasıl ağlıyordu. Besim Bey genç kızın kollarından tutup kaldırdı.

– Hemşireciğim sükunet kesbediniz.

1 İrtihal: ölmek

– Ben mi? Sükunet kesbedeyim.
– Evet biraz beni dinleyiniz size karşı bir teklifim var.
– Kabul ederseniz sizi kendi evime götürüyüm sizin müşfik bir biraderiniz olayım.

Genç kızın gözlerinden bir lem'a-yı¹ meserret göründü iki ellerini uzatarak:

– Oh teşekkür ederim dedi. Fakat mâni' olmayacaksınız değil mi? Hiç olmaz ise haftada bir defa buraya gelmekten beni men' etmeyeceksiniz değil mi?

– Hayır kardeşim arzu edersen her gün gelebilirsin.

Genç kız minnet-dâr-âne gözlerini Besim Bey'e çevirdi. Besim Bey önde genç kız arkada yürüyerek mezarlıktan çıktılar. Yol ortasında tesadüf eylediği bir arabaya rakiben Kadıköyü'ne doğru müteveccih oldular. Besim Bey'in validesi genç kızı memnuniyetle kabul etti, sinesine bastı.

– Sen de benim bir evladım ol diyordu.

* * *

Sara o gece kendisi için tahsis olunan odasına çekildi. Bir senedir sıcak bir oda görmemiş olan vücudu çini sobalı odanın içinde rehavet kesbederek uyuya kaldı.

Ertesi gün herkesten sonra kalkmış idi. Gecedен odasına bırakılan büyük hanımefendinin elbiselerini giydi, hizmetçinin delaletiyle büyük hanımefendinin odasına indi. Büyük hanımefendi büyücek bir sobanın teshin² ettiği odasında kahverengi kadife kaplı vaşak kürkünü omuzuna almış Sara'yı bekliyordu. Sara odadan girdi büyük hanımefendinin eteğinden öptü.

– Fakat sen benim kızım değil misin; elimi öp.

Dedi. Sara hürmetle hanımefendinin elinden öptü. Badehu kucağına atıldı. Gözlerinden eşk-i meserret, kalbinde lerze-yi saadet olduğu halde bir müddet böyle kaldılar. Bu anda Besim Bey içeriye girdi, validesinin elini öperek Sara'ya[:]

– Sara Hanım dedi validemin elbiseleri size pek büyük gelmiş bugün hafif bir reveransla selam verdi.

1 Lem'a: parıltı

2 Teshin: ısıtma

Birkaç parça elbiselik alayım. Anneciğim siz de terziye haber gönderiniz gelsin dicsin dedi.

Sara mahcubiyetle Besim Bey'in sözlerine cevap verdi.

– Zahmet etmeyiniz efendim hanımefendinin elbiseleri bana pek güzel geldi dedi, büyük hanım gözlerini Sara'ya çevirerek:

– Kızım dedi bundan sonra bana hanımefendi derssen fena halde gücenirim. Besim'e de ağabey diyeceksin. Resmiyete lüzum yok sen de Besim Sara hanım demeyeceksin sadece Sara.

Mâba'dı var

İlan¹

İlanatın beher satırından kırk para alınır.

Kadınlar Dünyası Matbaası

1 İlanlar ana metnin sonuna eklenmiştir

Numara: 136

Cumartesi 22 Mart 1330 – 8 Cemazîü'l-evvel 1331

Nüshası 60 paradır.

Nüshası 60 paradır.

Abone bedeli: Seneliği
posta ücretiyle 100, altı
aylığı 60 kuruştur.

Sahibe-yi imtiyaz:
N. Ulviye Mevlan

Adres: Nur-ı Osmaniye
civarında Servili Mescid
Numara 11

Memalik-i ecnebiye için
seneliği 38, altı aylığı 20
franktır.

Kadınlar Dünyası

İhtar:
Gönderilen makalat
derc edilsin edilmesin
iade edilmez.

*Kadınlık, hukuk ve menafîini müdafaa eder,
Cumartesi günleri neşr olunur, musavver gazetedir.
Sahaîfimiz cins ve mezheb tefrik etmeksizin muhterem
Osmanlı hanımları asarına küşadedir.*

Çeviriyazı: Şeyda Aysun Oğuz

Dul Kadınlar Mahallesi

- 5 -

Yevmî gazeteler geçenlerde hükümetimizin bir teşebbüsünden, teşebbüs-i nâfiinden bahsetmişlerdi: Rumeli'den hicret ederek kimsesiz kalmış dul kadınların iskanı için "Darülaceze" civarında dul kadınlara mahsus bir mahallenin tesis edileceğini ve bu mahallede iskan etti[ri]lecek dul kadınlardan çocukları olanların çocukları Darülaceze'de talim ve terbiye olunacağını ve bu teşebbüs-i hayır için icap eden mebalığın dahî tefrik olunduğunu bildirmişlerdi.

Esas itibarıyla pek insanî pek musîb¹ ve vicdanî olan bu teşebbüsü biz; eskiden mevcut emsalinin verdiği neticelere bakarak her halde muhtac-ı tedkik buluruz. Vâkıâ hükümetimizin göstermekte olduğu meyl-i teceddüd ve terakki bu teşebbüste dahî kendini göstereceğine eminiz; bu emniyet ve iman hasebiyle vaktiyle teessüs eden dul-hânelerin aldıkları renk ve mahiyetin elvah-ı² siyahından burada bahsetmeyeceğiz. Onların maddî, manevî mesuliyetleri tabiidir ki rical-i sabıkaya râci'dir³. Şüphe yoktur ki her teşebbüste icradan evvel tedkikat-ı amîkada bulunmak rical-i hazıra-yı hükümetimizin prensibidir. Bunu biliriz. Binaenaleyh esas itibarıyla pek hayır-hah-âne, pek rahîm ve şefik düşüncelerin mahsulü olan bu teşebbüste dahî rical-i hükümetimiz icap eden tedkikatta zühûl⁴ etmemiş olduklarına mütekidiz⁵.

Dul-hâne. Bu kara isim, kadınlığa şeyn⁶ ise de, bizim gibi atalet için-

1 Musîb: doğru, isabetli

2 Elvah: görünüşler

3 Râci': ilgili, ait

4 Zühûl: gecikme, atlama

5 Mütekid: inançlı

6 Şeyn: kusur, ayıp

de, cemiyet hayatı haricinde yaşatılan kadınlığa şüphesizdir ki bir melce-i¹ şefkattir.

Bugün hayat-ı cemiyette, erkeklere yakın derecede hayat-ı mesaîde bulunabilmeye imkan bulan Avrupa kadınlığı dahî bu gibi müessesata ihtiyaçtan kendilerini kurtaramamışlardır.

İşte biz burada numune olur itikadıyla Avrupa'daki dul-hâneler hakkında birkaç söz söylemek istiyoruz:

Avrupa'da tesis edilmiş dul-hâneler, bizde vaktiyle taklit edilen emsali gibi birer sefalet-hâne, birer felaket-gâh değildirler. Oraya iltica eden muhtî² kadınlar bile tehzib-i³ ahlak, tenvir-i efkar ederler ve kedd-i yeminleriyle⁴ para dahî kazanırlar ve yeniden bir hayat-ı mesaî yaşarlar. Velhasıl maddî manevî silahlar ile tekrar hayat-ı cemiyete karışırlar, müfid uzviyetlere iltihak ederler.

Bizim memlekette evvelce görülen emsali ile bu şayan-ı gıpta müesseseler, tabiidir ki suret-i tesis ve idare noktalarından beyinlerinde mevcut farklar vardır. İşte şayan-ı tedkik nokta da budur.

Avrupa'da tesis olunan dul-hâneler hemen diyebiliriz ki mektebiyle, bahçesiyle, tenis ve futbol mahalleriyle, hasta-hânesiyle, banyolarıyla, iş-hâneleriyle, konferans salonuyla, tiyatrosuyla ufak ve fakat muntazam ve mükemmel bir kasabacık, bir köydür.

Dul-hâneler ekseriya müdür ve bazen bir müdirenin taht-ı nezaret ve hükümetindedirler. Buraya gelen her dul kadın istidad ve sini, içinden çıktığı muhiti itibarıyla bir kısma ayrılır. Genç ve orta yaşlılar için derslere devam ve hal-i sıhhatte olan bütün kadınlar için de çalışmak mecburîdir.

Dersler üç kısma münkasımdır. Birinci kısım henüz elifbayı bile bilmeyenlere mahsus olup burada tahsil-i ibtidâî, ilmî ve muhtasar bir tarzda talim olunur. İkinci kısım biraz okuyup yazmak bilenlere mahsustur ki burada da okuduğunu anlayacak, düşündüğünü yazacak, ulûm-ı tabiiye, riyaziye, ilh mebâhisinde⁵ bir fıkır-i ibtidâî edinebilecek bir hale gelebilmesi için yine ameli ve muhtasar bir tarz-ı tedris takip olunur. Üçüncü kısım ilk ikinci kısımda tedris olunan mevadî bilen veya öğrenmiş olanlara aittir ki

1 Melce: sığınak

2 Muhtî: yanlış yapan, yanılan

3 Tehzib: düzeltme

4 Kedd-i yemin: el emeği

5 Mebâhis: tartışılan konular

burada konferanslarla içtimâiyat, iktisadiyat, terbiye-yi etfal, idare-yi beytiye ve saire gibi bir kadın için bilinmesi elzem olan ilimler tedris olunurlar.

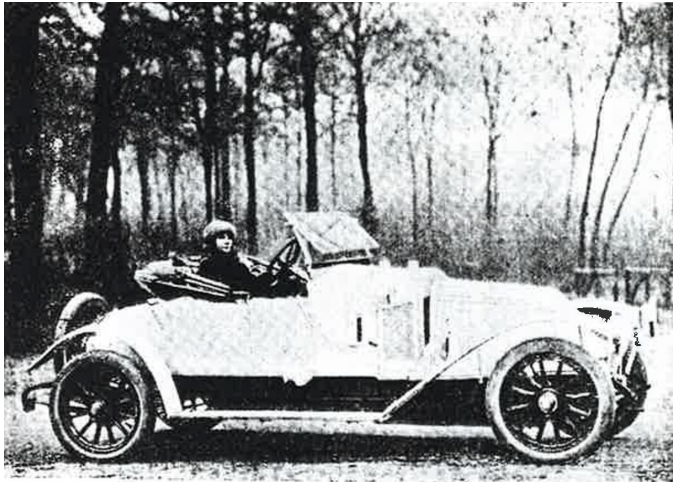
İş-hânelerde çalışan kadınların vücuda getirdikleri işler satılır ve iâşe ve iskan masarifi – ki pek azdır – tenzil olunduktan sonra fazlası Tasarruf Sandığı'na onun namına nemalandırılır.

Dul-hânedede ikamet eden¹ kadınlar Pazar'dan başka, ders, çalışmak, tenezzüh², yemek, istirahat ve uykuya taksim edilmiş olan bütün günlerini dul-hânedede geçirmeye mecburdurlar. Pazar günleri istedikleri yere gitmekte serbesttirler. Haftada iki defa mukannen³ saatlerde de misafir kabul edebilirler.

Çocukları olan kadınların çocukları, sin ve cinslerine göre ayrıca talim ve terbiye ettirilirlir ve valideleri onlarla meşgul olmazlar.

Bu dul-hânelere sefil, hayattan her türlü ümidini kesmiş oldukları halde girip birkaç sene sonra manen teâlî etmiş, maddeten kuvvetlenmiş oldukları halde çıkarak edindikleri para ile ticaret yapan, tekrar teehhül ederek mesut aileler teşkil eden, hâsılı hayatlarına yeniden başlayan kadınlar binlere bâliğdir.

Kadınlar Dünyası

Madam Kayo Felaketten evvel Polonya ormanında tenezzüh ederken

1 Elif-ye-dal-kaf-elif-nun harfleriyle yazılmış, “eden” okundu – çn

2 Tenezzüh: gezinti

3 Mukannen: belirli

İstikbal Valideleri

Bugün artık hepimiz biliyoruz ki her yerde olduğu gibi kadınlık, Türkiye’de de mühim işler gerecektir; belki Türkiye’de en mühim işleri kadınlar icra edebilecektir. Bu öyle bir hakikattir ki bunu teslim eden milletler, bittabi kadınlığı yükseltmek uğruna bezl-i sa’y ederek bedbahtlıktan kurtuldular.

Yazık o millete ki! Kadınları hemşire-yi cehalettir!

Bedbahtır o millet ki! Kadınlığın insaniyete alâkasını, tesirini fehim ve idrak edemiyorlar!

Ananât-ı tarihiye bize bu hakikati bütün vuzuhuyla ispat ediyorken şimdiye kadar adem-i ittıla’ımıza¹ kat kat hayret ediyorum! Düşünüyorum ki nasıl olmuş da bu güneş gibi parlayan hakikati bizim gözlerimiz görememiş?!

Nasıl olmuş da bütün dünyanın sinîn-i vefireden² beri teslim ettikleri bu hakikati bizler idrakte bu kadar gecikmişiz?! Anlayamıyorum. O nispette istiğrab ediyorum!

Fikren, ilmen dûn bir derecede bulunmaktığımız – ah, o, yok olası cehalet (!) – gözlerimizin önüne siyah, muzlim bir puşide çekerek bize hakikati göstermiyor; onu daima, dâima bizden ayırıyor; şu mevcudiyet-i muzlimemizde ötede, beride parıldayan nurları bir nimet-i azamî telakki edeceğimiz yerde onları söndürmek için bütün mevcudiyetimizle bizi çalıştırıyor.

Bizi cehalet zincirleri o kadar sarmış, o kadar boğmuştur ki menfaa-timizi, hukukumuzu bilemiyor, bunun neticesi olarak – her ikisi de tabii ya – içimizde zuhur ederek yine kendimiz için çalışan bir nadireyi takdir edemiyor; edemiyoruz da var kuvvetimizle o vücudun mahvına çalışıyoruz; bu suretle kendimize kendimiz düşmanlarımızdan ziyade iras-ı zarar ediyoruz.

Şöyle iman ediyorum ki Türkiye’imizde oldukça kıymet-dâr inciler yetişiyor. Fakat takdir edilemediği için mevcudiyetini gösteremiyor. O incileri başlarımızda taşıyacağımız yerde cehle, miskenete, hasede, kine karşı sarf etmekliğimiz lazım gelen kuvvetlerimizi, onu mahvetmek, hiç olmaz-

1 Ittıla’: bilme, öğrenme

2 Sinîn-i vefire: çok yıllar, uzun yıllar

sa biraz küçültmek, göze göstermemek için sarf ettikten sonra bunda biraz muvaffak olacak olursak bir marifet yapmış gibi mesruriyetimizden sırtmamız ne kadar nefretle memzûc¹ teessüf edilecek, acınacak haldir!

Ah cehalet! Sen, senin yavruların olan hased, kin, gazez ne kadar çirkin, ne kadar menfûrsunuz! Sizin vasıl olduğunuz vücut; kendi vatani, kendi milleti, kendi nefsi hakkında en şeni² cinayetleri irtikab³ etmekten, en korkunç ölümleri ihtiyar etmekten çekinmez. Siz dahil olduğunuz uzvu perişan, neticesinde ona temasta bulunanlara dahî iras-ı mazarrat edersiniz.

Ey mihr-i⁴ ilim! Ey nur-ı marifet! Sen bize tulû' et, bizi ihata eden zulmeti bizden gider.

Avrupa'da yetişen dehâlar ne kadar şiddetli alkışlara, ne kadar mutan-tan takdirlerle mazhar oluyorlar! Çünkü onlar o, dehâların memleketleri için şan ve şeref olduğunu biliyor, onunla iftihar ediyorlar. Muamele-yi taltif ve takdir-kâr-âneleriyle mucib-i iftihar olan zevatın hahişlerini tezyid ederek memleketleri için daha ziyade muvaffakiyetler temin etmiş oluyorlar. Biz ise muhitimizde saha-yı zuhûr olan nadire-yi hilkatlerin bizde onu takdir etmek kâbiliyeti olmadığı için – çünkü fazileti takdir etmek behemehal faziletli olmaya mütevakıftır⁵ – bize hayat verecek olan teşebbüslerine mâni' olur, hahişlerini, gayretlerini kesr⁶ eder, belki de onu hasedimize, hod-gâmlığımıza, menfaat-i şahsiyemize kurban ederek hufre-yi⁷ hîçîye yollarız, bunun netice-yi müellimesi olarak cihana – pek azdan başka – değerli zevat irae edemeyiz.

Şimdi Avrupalıların hakkımızda: “Türklerin kâbiliyetsizliği” içlerinde insaniyete, medeniyete nâfi' kimseler yetişmediği, bir eser vücuda getir-medikten başka Avrupalıların icad-gerdesi⁸ olan müessir-i⁹ medeniyeden bile istifade edemedikleri” tarzındaki iddialarına ne mana vereceğiz?

1 Memzûc: karışık

2 Şeni': kötü, fena, çirkin

3 İrtikab: bir kötülüğü yapma

4 Mihr: güneş

5 Mütevakıf: bağlı

6 Kesr: kırma

7 Hufre: çukur, oyuk

8 Gerde: yapılmış, edilmiş

9 Müessir: etkili, fail

Eğer Avrupa’da yetişen Volterler¹, Monteskiöler², daha bilmem neler neler? Türkiye’nin havaî cehli, sekamet-i³ irfanı içinde vücuda gelse idiler; zannederim ki bugünkü Volter, Monteskiö, daha bilmem neler, neler olamazlardı.

Bugün Türkiye’deki nice zâyî “Jan Dark” lar⁴ Avrupa’nın sema-yı takdiri altında kemale ere idiler, elbette öyle sönüp gitmezler idi.

Her ne ise biz insan kıymeti bilmiyoruz. Kendimiz vatanımıza, milletimize büyüyecek bir hizmet edemeyecek isek karşımızda onu icra edebilecek simaları çekemiyoruz, onun muhikk, doğru hareketına mânî’ olmak istiyoruz, bu suretle cinayet üstüne cinayet...

Menfaat-i şahsiye, şan ve şöhret budalalığı, kendisini herkesten yüksek görmek ve göstermek evhamı, o kimseleri bu gibi cinayetler ikâ’ına mecbur ediyor. Ah! Sathî fikirliler, hod-perestler! Vatanın, milletin bi-hakkın teâlî ve terakkisini isteyen, o mukaddes maksat uğrunda her türlü sitemi göze aldırان ve bu hususta – bittabi – malumat-ı kâfiyesi olan vücutlara hâil⁵ olmasalar ne olur?

İşte böyle hayatta elim safhalar imrar ettiğimiz halde mevkimizin vehametini derk⁶ edemediğimiz gibi, kadınların insanlıkta mevkini güneş gibi ayân olduğu halde görememişiz. Bugün o hakikat ekseriyetçe malum olduğu için uzun uzadıya tatvil-i makal edecek değilim. Yalnız istikbale bi-hakkın valide yetiştirecek olan ellere {muallimler} dair birkaç söz söylemek isterim:

Bugün o mühim hizmeti kendilerinden beklemekte pek haklı olduğumuz vücutlar – birkaçı müstesna olmak şartıyla – genç dimağlara telkin etmek istediğimiz hislerle evvel emirde kendileri mütehalli⁷ değillerdir. Bizde

1 Volter: François Marie Arouet (1694 – 1778): Voltaire takma adı ile bilinen Fransız yazar ve filozof, Fransız Aydınlanması’nın en önemli filozoflarının başına gelir hatta Aydınlanma hareketinin babası sayılabilir

2 Monteskiö: Charles-Louis de Secondat, baron de La Brède et de Montesquieu (1689 –1755), daha çok bilinen adıyla Montesquieu, bir Fransız politik düşündürür, “kuvvetler ayrımı” esasını ortaya atmıştır, 18. yüzyıla damgasını vuran Kanunların Ruhu (De l’esprit des lois) adlı kitabında yasama, yürütme ve yargıyı birbirlerinden ayırmanın önemini vurgulamış ve “despotluk” kelimesinin yerleşmesinde çok katkısı olmuştur

3 Sekamet: yanlışlık, bozukluk, sakatlık

4 Jan Dark: Jeanne d’Arc (1412 – 1431): Orléans Kuşatmasındaki rolü ve Yüz Yıl Savaşları sırasında Fransa Kralı VII. Charles’ın taç giymesi konusundaki ısrarı nedeniyle Fransız ulusunun savunucusu olarak onurlandırılan Fransa’nın koruyucu azizesi

5 Hâil: engel

6 Derk: anlama, kavrama

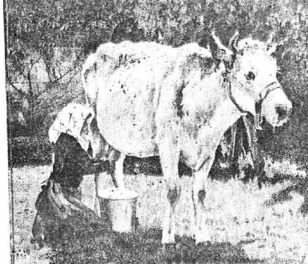
7 Mütehalli: süslenmiş

muallimelerin ekserisi para almak, şan ve şöhet kazanmak, ister olsunlar ister olmasınlar herkese meziyetli görünmek fikr-i nâ-makbulünü taşırlar. Gayesi menfaat-i şahsiyesi olan muallimelerden ne ümit edebiliriz?

Vatanına herhangi cihetten olursa olsun kendisinden ziyade faydası dokunacak olan refikalarının mürevvic-i¹ efkârı olacağı yerde fikr-i hod-perestîsi² saikiyle bütün kuvvetiyle ona mâni³ ve hâil olarak millete, vatana ne kadar müthiş düşmanlık ettiğini bile fehmi³ edemeyerek mesrurü'l-bâl⁴ geçinen muallimler (!) istikbal'e nasıl valide yetiştirirler?

Değil! Değil! Bunlardan bir şey beklememekte haklıyız. Ne vakit ki gayesi vatanın, milletin teâlî ve terakkisi, hep fikirleri o gayeye müteveccih yekdiğerine muhabbet ve meveddetle merbut muallimelere malik oluruz; o vakit vatanın istikbalinden ümid-var olabiliriz; o vakit vatanda feyzli bir âti görmekle mesrur oluruz, o vakit istikbal validelerini arzu ettiğimiz surette beklemeye cesaret edebiliriz. Hâlâ bile, bilir mevkiinde durup da gözümüzün önünde yüzlerce sebkat⁵ eden şu halleri görmeyen, yahut görmek istemeyenler bilemiyorum, onlar da hod-kâm⁶ mıdır? Bed-bîn midir? Yoksa bilir geçinen o kafalara da bir menhus⁷ fikirler fürce-yâb-ı duhul⁸ olabilmiş midir? Bilemiyorum. Yalnız iyice bildiğim bir şey vardır ki o da son şıkka hiç de iman etmediğimdir.

Adana: İsmet

Şarkta kadın

Garpta kadın

1 Mürevvic: destekleyen, taraftar olan

2 Hod-perestî: kendini beğenmişlik

3 Fehm: anlama

4 Mesrurü'l-bâl: rahat yaşam sürme

5 Sebkat: geçmek, önüne geçmek

6 Hod-kâm: bencil

7 Menhus: uğursuz

8 Fürce-yâb-ı duhul: girmeye fırsat bulma

Tabii Düşünelim

Tabii düşüncelerimiz meyanında en ziyade nazar-ı dikkatimizi celp eden şeylerden birisi de izdivaçta esas olan muhabbettir. Muhabbet: değil yalnız hayat-ı ailenin, hatta bütün heyet-i içtimâiyenin üssü'l-esasıdır¹. Muhabbetsiz hakikî bir aşiyâne tesisi kâbil olamadığı gibi bir milletin efradını da bir araya getirmek ve yekdiğerine merbut bulundurmak kâbil değildir. Yekdiğerini bi-hakkın sevmeyen, sevmeyen iki cins, hiçbir vakit teşrik-i hayat edemediği gibi birbirine rişte-yi² muhabbetle merbut olmayan milletlerin efradı da devamlı bir surette mevcudiyet gösteremez. Esasen beşeriyeti birer küme halinde şehirlerde bulunduran ihtiyaç müteakabil olmakla beraber muhabbet ve meveddettir³. Sadece düşünülecek olursa bu mütalaamıza hak vermemek mümkünsüzdür. Çünkü doğru ve tabiidir. Tabii olan her şey ise dâima haktır. Ne hacet? Bugün biri diğeri katiyen sevmeyen iki şahsı bir araya getirseniz onların müttehid-âne ve gürültü-süzce yaşayabilmeleri mümkün oluyor mu?!

Ben bu hususta bila-tereddüt diyeceğim ki sevmediğim, sevmediğim bir mevcudiyetle, kâbil değil, akd-i rabıta-yı meveddet etmem ve edemem. Ve çünkü bu benim [i]çin kâbil değil! Velew ki o mevcudiyetten maddî ve manevî müstefit olabileyim?! İşte nasıl ki bende bu halet-i ruhiye temessül⁴ ediyorsa aynıyla diğelerinde de tezahür etmemesi kâbil değil! Tabiatın tecelliyat-ı hakikiyesinden birisini teşkil eden bu muhabbet meselesi cidden şayan-ı dikkattir.

Muhabbetle yaşar ecsam⁵ ve eşya
Muhabbet maye-yi neşv ü nemâdır.
Muhabbet olmasaydı hüsün icat
Bilinmezdi, ne nakş-ı bi-bahâdır.
Muhabbettir hudus-ârâ-yı imkân
Muhabbetle avalim⁶ rûşenadır⁷.

1 Üssü'l-esas: ana esas, temel nokta

2 Rişte: bağ, alaka

3 Meveddet: sevmek, sevgi

4 Temessül: bir şeye benzeme, uyma

5 Ecsam: cisimler

6 Avalim: alemler

7 Rûşena: aydın, ışıkl

Muhabbet yalnız kâinâtta zevî'l-hayatın¹ tabakat-ı âliyesini teşkil eden beşeriyette değil aynı zamanda cemâdâtta² ve bilhassa hayvanatta da kendini göstermiştir. Vâkıâ bu mütalaam biraz gülünç gibi görünür. Fakat izah edilecek olursa hakikatini benim gibi herkes de teslim eder.

Cemâdâtta da muhabbet var mı?! Şüphesiz hayatta olmayan bir şeyde muhabbet temessül edemez. Hayat olmalı ki muhabbet denilen şeyin varlığına yokluğuna da bir kanaat hasıl edilsin! Fakat hayat nedir? Biz bu sualimize cevabı ayrı bir makalemizde şerh ve izah edeceğiz ve hayatın öyle pek çoklarının tanıdığı gibi manevî şeylerden ibaret olmadığını ve manevî bir mahiyeti hâiz bulunmadığını söyleyeceğiz. Binaenaleyh şimdilik tafsilattan sarf-ı nazarla yalnız maksadı izah ile iktifa edeceğiz. Ulum-ı tabiiyeden behre-mend-i³ feyz ve rahmet olanlar daha güzel ve daha hakikî bir surette bilir ve takdir ederler ki ecsamın ittihatlarında meyanelerinde alâka-yı kimyeviye denilen bir âmil pek ziyade mühim roller ifa eder. Ben bu alâka-yı kimyeviye tabirini şimdiki nokta-yı nazarımızdan temayül-i ecsam diye izah etmek isterim. Evet: ecsam da yekdiğerine pek büyük bir rabıta-yı hakikiye ile merbut bulunmak veya bu rabıtaya malik olmamak hassalarıyla muttasıftırlar. İşte nitekim Klor cismiyle müvellidü'l-mâ⁴ cismi yekdiğerini pek ziyade severler. O kadar ki bunları bir araya getirip de biraz ziya-yı şemse maruz bulundursanız hemen kucaklaşırlar. Uçuşurlar, sevişirler. Cism-i vahid olurlar. Ve böylece hâımız-ı klor-ı mâ⁵ cisminin husulünü mucip olurlar. Bu cisim ise beşeriyete pek ziyade nâfidir. Demek oluyor ki samimi rabitalar dâima hakikî ve faydalı şeylerin husulünü de mucip oluyor.

Halbuki yine aynı cins kloru arsenik ile birleştirmek lazım gelse bu iki cisim yekdiğerini pek o kadar sevemedikleri için birleşemezler. Ahbap olamazlar. Meğer ki vesait-i saire-yi cebriye ile birleştirilmiş olsunlar! Zaten cebrî vasıtalarla birleşseler bile ayrılığa âmâde bir halde bulunurlar ve ayrılırlar. Bundan da anlaşılıyor ki cemâdât ile, bir tarafa bırakıverdiğimiz cisimlerde de yekdiğerine karşı birer temayül ile muttasıftırlar. Tabir-i diğlerle onlar da birbirlerini severler veya sevemezler. Bizim ilm-i kimya mütehassısları onların bu hallerine alâka-yı kimyeviye derler geçerler. Fakat mahiyet-i alâkanın bu muhabbet meselesinden başka bir şey olmadığını söylemezler veya söylemek istemezler.

1 Zevî'l-hayat: canlılar

2 Cemâdât: cansız cisimler

3 Behre-mend: nasiplenmiş

4 Müvellidü'l-mâ: hidrojen

5 Hâımız-ı klor-ı mâ: hidroklorik asit

Hayvanlarda muhabbet denilen halet tamamıyla mevcuttur. Ba-husus bu temayül hayvanatta sevk-i tabiinin¹ netice-yi mahsusası olmak üzere kabul olunup ale'l-ekser zamanlarında kesb-i iştidad² eder.

İşte bunun içindir ki pek çok kimseler muhabbet kelimesini iştir iştirmez derhal (tenasüli³) mevzuları, tahattur ederek kulaklarını kapatırlar ve bir kısım mutaassıbın⁴ de başka başka dedikodulara meydan verirler. Fi'l-hakika hayat-ı tenasüliye esas üzerine istinat eden temayüllerin – ki hayvanatta olanına aşk ve hararet devirleri namı verilir – ifratı şayan-ı teessüf hallere meydan verdiği için mezmumdur⁵. Fakat sırf incizabat-ı⁶ kalbiye esası üzerine müstenit bulunan hakikî tezahürat ise şayan-ı takdir olmaktan başka bir şey değildir ve olamaz. Ma-hezâ: bu muhabbet meselesi insanlarda ekmel-i mahlukat⁷ oldukları için daha güzel bir surette tecelli ediyor. Ve ba-husus cünbüş arasında cereyan eden “muhabbet-i mukabele” mevzu'muzu daha bariz bir surette izaha kâfi bulunuyor. Binaenaleyh bu ciheti bir nebzecik daha tafsile lüzum görüyorum. Bâlâda demiştim ki tabii düşüncelerimiz meyanında en ziyade şayan-ı kayıt ve tezkâr olan bir cihet de izdivaçta esas olan muhabbettir. Öyle değil mi?! Bugün bir kız ile bir erkek yekdiğerinin ahval-i ruhiye ve hayatiyelerini iyice bilmez ve birbirlerini yakından görmez, tanımazlarsa, sevmezlerse onların ittihadı kâbil olabilir mi?! Ve kâbil olsa bile vücuda getirecekleri ailede bir rabîta, bir samimiyet görülebilir mi?! Allah için söyleyelim! İhtirasata kapılmayalım, tabii düşünelim! Bir kimse ki ilelebet kendisiyle teşrik-i hayat edeceği kadını sevmez, sevmemezse, onu görüp anlamazsa nasıl, nasıl onunla yaşayabilir?! Bu cihete adem-i ria[y]et dolayısıyla bizde aile hayatlarının ne derecelere kadar sönük, ruhsuz olduğu görülmüyor mu?!

Hemen birkaç simalar müstesna olmak üzere diyebilirim ki diğer pek çok kimseler – canım ne var?! Bizimki evinde rahatça oturuyor – derler. Fakat o bî-çarelerin elem-dide kalplerinin sirişk-i⁸ teessür dökmekte ol-

1 Sevk-i tabii: içgüdü

2 İştidad: şiddetlenme, artma

3 Tenasüli: nesil yetiştirmekle ilgili

4 Mutaassıbın: benimsediği fikir ve inanişâ aşırı derecede bağlı olup başka düşünce ve inanca hak tanımayan, yenilikleri kabul etmeyen, taassup sâhibi kimseler, fanatikler

5 Mezmum: beğenilmeyen, makbul sayılmayan, kötü, çirkin, ayıp

6 İncizabat: çekilmeler

7 Ekmel-i mahlukat: yaratıkların en mükemmeli olan, insan

8 Sirişk: göz yaşı

duğunu hiç de söylemezler. Çünkü işlerine gelmez. Bence sevimli, melek gibi kızcağızlar bu muhabbet meselesine olan lâkaydiyetten¹ ve kahrolası ihtirasattan paraya olan tama'kârlık yüzünden, cehil ve taassubun, yerlere giresi tesirat-ı muhribesi cihetinden ne gibi ucûbelerin² aguş-ı mülevvesi-ne³ terk edilmiyorlar. Rica ederim söylesinler bu nasıl olur!? Sanki bütün bu şey ehemmiyetsiz imiş gibi telakki edilerek bir gencin, evet: şebabetin en ferah-nâk dakikalarını yaşayan bir varlığın izdivacı hususunda gebesi, hortlayası karılara (!), acûzelere ifa-yı delalet etmeye müsaade ediliyor. Ve böylece yetmişlik bir kadının hissiyatı yirmi beş yaşında bir gencin hissiyatına tevâfuk ettiriliyor. O beğendi mi?! Her şey olur biter. Zavallı genç fala baktırmasın da ne yapsın! Ve acaba zevcem nasıl çıkacak diye gece yarılara kadar düşünmesin de ne halt etsin! Heyhat! Biz bile bile kendimizi müthiş girdaba doğru yuvarlıyoruz ve bedbahtlığımızı bizzat kendimiz ihzar ediyoruz. Söyleyenlere de yan gözle bakıyoruz. Hatta telin ediyoruz. Tekfir ediyoruz. Yazık bin kere yazık, fakat, ah fakat...

Akılsız kafaya söz kâr etmez
Lezzetsiz çorbaya tuz kâr etmez

Bintü'l-halim Seyhan

Akşam tuvaleti

-
- 1 Lâkaydiyet: ilgisizlik
 - 2 Ucûbe: çok garip
 - 3 Mülevves: pis, kirli

Terakki Yolları

Enzâr-ı dikkat ve sırtımızı müterakki, mütemedin milletlere atfedecek olursak onların terakkilerinde bazı esbab-ı mühimme-yi içtimâiyenin medhal-dâr olduğunu yek nazarda görürüz. Bir milletin terakki ve teâlîsini ihzar edecek esbab-ı mühimme-yi içtimâiyenin en mühimi, terakkiye doğru sevk edecek tarîkin başlıcası o milletin maarifte yüksek bir seviyede bulunmasıdır. Hangi milletin muhiti maariften hisse-menddir¹, muhakkak surette o millet terakkinin son kademesine vasil olmaya namzettir. Maarifin ehemmiyet-i azîmesini anlamak için evvela okumak ve yazmak bilmenin faydasını tedkik edelim. Okuma bilen bir kimseye hâliki sorulsa o kimse cenab-ı Hak taâlâ ve takaddes Hazretlerinin büyüklüğünü tafsilatıyla, delailiyle izah eder. Keza bugün maariften hisse-mend olan bir kimse fennin, sanayiînin, ticaretin, ticaret-i bahriyenin ehemmiyetini takdir eder. Mesela fennin icadı olan bir şeyi görürse onun ne suretle vücuda geldiğini anlar. Hatta anlamadıysa onun hakkında malumatı olanlardan tafsilatıyla o şeyin ne suretle vücuda geldiğini öğrenir. Bu suretle onu kör körüne kabul etmez. Halbuki maariften bî-behre² olan bir kimse hâlikinin büyüklüğünü tasvirden âcizdir. Fennin icat ettiği şeyleri gördü mü, hayretler içinde kalır, onun ne suretle vücuda geldiğini bir türlü kestiremez. Tekmil insanları kendi seviyesinde zannettiği için kimsenin yapamayacağını zanneder. Ve onun iktidar-ı beşerin haricinde harikulade bir şey olduğuna hükmeder. Ve dimağına da o suretle yerleştirir: insanları hayvanattan tefrik eden cevher ilim ve fendir. Çünkü mantıkıyun³ insanı “hayvan-ı nâtık⁴” diye tarif etmişlerdir. Binaenaleyh insanlar üzerlerinden hayvaniyet namını kaldırmak için behemehal fen sahibi olmaları şarttır. Maatteessüf eski zamanda hatta birkaç sene evveline gelinceye kadar bizim atalarımız bu hali nazar-ı dikkate almadılar. Yetiştirdikleri evlatlarını tam manasıyla malumatlı olarak vücuda getirmediler. Adeta kara cahil denemeyecek derecede yetiştirdiler. Erkek çocukları bu suretle tahsil ettirdiler. Halbuki kız çocukları bu tahsilden de mahrum idiler. Çünkü o zaman adamlarının dimağında bir

1 Hisse-mend: pay sahibi

2 Bî-behre: nasipsiz, mahrum

3 Mantıkıyun: mantık bilginleri

4 Hayvan-ı nâtık: konuşan hayvan

milletin şaşaa-yı ikbalini¹ söndürecek bir fikir vardı. O da “kız çocuklara okumak ve yazmanın lüzumu olmadığı” fikri idi. Çünkü onlar kız çocukların bir millete edeceği hidematı düşünmüyorlardı. Yarın onların bir valide olarak bu millete evlat yetiştireceklerini tefekkürden âciz bulunuyorlardı. Hatta ben birkaç sene evvelisi bir mecliste bir ihtiyar hanımın ağzından şu sözü işittim: “okumanın yazmanın kız çocuğuna ne lüzumu vardır. Yalnız Fatıha’yı namaz ayetlerini ve birkaç da ayet öğrensin, kifayet eder”. Ben bu sözü işittiğim zaman doğrusu son derece müteessir oldum ve o kadını da mazur gördüm. Çünkü o kadın da kendi ebeveyninden o suretle bir fikir almış ve yeni yetişeceklerin de o suretle yetişmelerini arzu ediyordu. Ben musallî² bir ihtiyar kadıncığa sordum: “Valide namaz kılarken ne okursun?” Kadın cevaben “evladım namazda ne okunur. Yalnız yatıp kalkmaktan ibarettir” dedi. Ben kadından bu cevabı alınca dehşetinden olduğum yerde donup kaldım. Çünkü bu kadın cenab-ı Hakk’a nasıl ibadet edileceğini bilmekten âciz bulunuyordu. Doğrusu bu hallere teessüften kendimi alamıyorum. Hep bu haller kadınlığın ehemmiyetinin tamamıyla takdir edilmemesinden ileri geliyor. Bir milletin kadınlığı maariften hisse-yâb³ olursa o milletin yetişecek nesli de o suretle mükemmel olur. Tabii ilim ve marifet sahibi bir kadının yetiştirdiği evlat başkadır. Çünkü o kadının evladını terbiye usulünden ve çocukların ne suretle yetiştirileceğinden malumatı vardır. Halbuki malumatsız echel bir kadın evladını hüsn-i suretle terbiye edemez. Onu yetiştirmek usulünden bî-behredir. Evladını cehalet denilen müthiş marazın pençesine atar. Elhamdülillah kadınların ilim ve marifetten mahrum edilmek gibi en büyük bir zulüm bizde yavaş yavaş kalkmaya başladı. Bu suretle bizde de az çok akıllı fâzıla⁴ kadınlar yetişmeye ve medeniyete, terakkiye doğru hatve atmaya başladık. Teessüfe şayan mesele şudur ki hâlâ bir takım genç kadınlar tahsilden mahrum bir halde bulunuyorlar. Bu hal bir milleti inkırazı sürükleyen esbab-ı müdhîşenin en mühimidir. Binaenaleyh tekmil Osmanlı kadınlığını büyük bir vazifenin ifâsına davet ediyorum. Onlardan yetiştirecekleri evlatlarını tam manasıyla alim-i fâzıl olarak yetiştirmelerini ve kız çocuklarını ilim

1 İkbal: talih ve baht açıklığı

2 Musallî: beş vakit namaz kılan kimse

3 Hisse-yâb: pay sahibi

4 Fâzıl: ahlâkı, ilmi ve sâhip olduğu meziyetler bakımından üstün kimse, erdemli, faziletli

ve marifetten hisse-mend etmelerini istirham ediyorum. Çünkü bu, biz kadınların en büyük vazifesidir. Binaenaleyh hemşirelerim evlatlarımızı nur-ı marifet ile tenvir edelim. Çünkü ilim ve irfanı dûn bir millet maki-nesi bozularak yapacak kimse bulunmadığı halde olduğu yerde kalmaya mahkum bir gemi gibi terakkisizlik içinde yaşamaya mahkumdur.

Bedia Kâmurân – Şehzadebaşı

Kadınlar Dünyası Gazete-yi Muteberesine

Hanımefendi:

Dünyamızı her hafta muntazaman alıp okuyorum. Cidden pek büyük istifade ediyorum. Dünyamız sayesinde: kadının da cemiyet-i beşeriye arasında bir mevkii bulunduğunu, erkekle hukukça müsavi olması lazım geleceğini, kadın erkeğin bir nısfı olduğunu, kadın olmayınca yahut şimdiki mertebesinde bulundukça erkeğin yarım insan kalacağını, şu halde, millet yarım vücutla, yarım dimağla, yarım mefkure ile terakki edemeyeceğini; çocuklarımızın ilk terbiyesi bize mevdu¹ olduğundan nesl-i âtî için kadınların belki erkeklerden ziyade hizmetlerine ihtiyaç olduğunu ve bin-netice hukukumuzun erkeklerce tanınması icap eylediğini ve bize bu hakkı vermeleri iktiza ettiğini öğrendim.

Yalnız öğrenmediğim bir şey varsa o da: bu hakka kesb-i liyakat ettik mi? Liyakat kesbetmek için çalışıyor muyuz?

1 Mart 330 tarihli dünyamızda Halime Hanımefendi “Hak Hakka Liyakatle İstihsal Olunur” makalesinde: ibtidaî, metin bir terbiye, ciddî bir tahsil ötesi müemmendir², buyuruyorlar. Şu halde hukukumuzda malik olmak için nesl-i âtîyi beklemek lazım gelecek ki bu da ancak en azdan yirmi beş, otuz seneye muhtaç. Çünkü: bir kere bugün şöyle okuyup yazmasını bilen hanımlar erkeklere nispetle lâ-şey³ mesâbesinde⁴ oldukları gibi bunlar – birkaçı istisna edilirse – Halime Hanımefendi’nin buyurdukları gibi ne metin bir terbiye-yi ibtidaîye, ne de ciddî bir tahsil görmüşlerdir.

1 Mevdu’: emanet olarak verilmiş

2 Müemmen: güven altına alınmış

3 Lâ-şey: önemsiz, değersiz

4 Mesâbesinde: değerinde, hükmünde

Ben de bunlardan biri olduğum halde düşünüyorum ki acaba yirmi beş, otuz seneyi beklemeden ihkak-ı hak edemez miyiz? Çalışırsak ederiz zannı galip geliyor. Bu çalışmak vâkıâ metin bir terbiye-yi ibtidaiyeye vabeste ise de hal-i hazırda da cinsiyetimizi yiyip kavuran ananât ve görenek mikrop-larını dünyamızın gurur-ı nisvîyetimizi tahrik edecek makaleleri sayesinde def' ederek, menzil-i maksuda daha erken vasıl olabiliriz zannediyorum.

Fikrimi biraz izah edeyim: yaradılışımıza nazaran gerek eşkal-i harici-ye ve gerek dahiliyemizde erkeklerden ne farkımız var? Bu cihet-i teşrihî¹ efal-i fisyolojiye² nokta-yı nazarından da erkeklerden aşağı olmadığımız gibi belki vazife-yi fisyolojiyede onlardan daha büyük rol oynuyoruz. Şu halde erkeklere kendimizi beğendirmeye, vücudumuzu enzar-ı iştihalarına arz etmeye ne ihtiyacımız var? Tabiatı terk ederek yüzümüzü, gözümüzü boyamak; mütenasip endamımızı göstermek için mugayir-i hıfzıssıhha olan dar korseler içine girmek, calib-i nazar olmak için reftarımıza³ bir başkalık vermek yaradılışımızla tev'em⁴ midir?

Hilkatimizde erkekle beynimizde hiçbir fark olmadığı, efal-i fisyolojiyede bizim onlara muhtaç olduğumuz kadar onların da bize ihtiyaçları oldukları halde kendimizi onlara hoş göstermeye neden mecbur olalım?

Rica ederim bu insanlık mıdır? Sonra şu halde hangi hukukumuzdan bahsediyoruz.

İşte ben dünyamızdan rica ediyorum ki kadınların da erkekler gibi bir gurur-ı insanîsi, bir benliği olduğunu, erkeklerin nazar-ı iştihalarına maruz bir metâ olmadıklarını bildirsın; güzel güzel makaleleriyle gurur-ı nisvîyeti tahrik eylesin. Sokaklarda, mesirelerde ne kıyafette bulunmaklığımız lazım olduğunu, ne suretle etvar ve harekatta bulunmamız iktiza ettiğini; mevcudiyetimizi hiç mesâbesinde addederek tefevvühat-ı lisaniyeye⁵ cesaret eden erkeklere haddini bildirecek vakar-ı nisvîyenin ne suretle icra edilmesi lazım geldiğini bildirecek nasihatlar versin.

Haydarpaşa'dan ' M

1 Teşrih: açıklama

2 Efal-i fisyolojiye: canlı organizmanın faaliyetleriyle ilgili eylemler, işler

3 Reftar: yürüyüş

4 Tev'em: eş

5 Tefevvühat-ı lisaniye: dil uzatmalar, dedikodular

Muharriri: Bert Danjan Mütercimi: Mesadet Bedirhan

Hayatını Yaşamak İçin

Her Kadının Bilmesi Lazım Olan Şeyler

-2-

İntihapta İradet

Hayatını yaşamayı bilmek her kadının muvaffak olduğu bir şey değildir.

Bu iş – daha doğrusu bu işler seris¹ – tevlid ettiği vezaiften, intac ettiği mesaibden² teâmi³ ederek evvela muhitten, eşyadan verebildikleri zevki almak esasına ibtina ederek müphem⁴ ve gayr-ı muayyen bir esasa müpteni⁵ değildir.

Menba ve masdarı⁶ hayata olan merbutiyyetin şiddeti olan bu arzu yalnız asrımızda değil hayat-ı içtimâiyyeye kadınlar tarafından pek az ehemmiyet ve kıymet verilir iken bile kadınlar indinde kesirü'l-vukû⁷ ve meşru idi.

Sukût-ı hayali ve pişmanlığa duçar olmadan hayatını yaşayabilmek için intihab-ı iradet şart-ı evvel ve esasıdır.

Bu iradet sayesinde ki vazifenin teamûlatın, vaz' ettiği kavaidin hudutları tevessü etmek mümkün olabilecek, bu tevessü sayesinde ise esas-ı iyiyi arzu olacak olan şahsî bir maneviyat teşekkül edebilecek, hissiyat daha asil bir şekil alabilecektir. İntihapta iradet emel ile mütevâfık olarak şahsiyetin iyi bir tedkikine ter[bi]yenin, ailenin, muhitin tevlid ettiği ihtiyacata mübtani olmalıdır.

Şerait ve imkanları tahlil ederektir ki ancak vekayii teâkubunun⁸ tev-lid ettiği ahvale tahakküm mümkün olabilir. Hayatını yaşamak gibi, pek güzel ve fakat pek tehlikeli olan bir teşebbüse atılmadan evvel kavanine ve kendini, muhit olan ahval ve şerâite tahakküm ed[en] bazı kavaid-i esasiyyeye kadının nüfuz etmesi lazımdır.

Hayatını yaşamak isteyen kadın mevadd-ı âtiyeyi nazar-ı dikkate alma-

1 Sin-güzel he-re-ye-sin harfleriyle yazılmış – çn

2 Mesaib: felaketler, belalar

3 Teâmi: görmüyormuş gibi durma

4 Müphem: belirsiz

5 Müpteni: bir şeye dayanan

6 Masdar: kaynak

7 Kesirü'l-vukû: çok defa olan

8 Teâkub: birbiri ardınca olma

lıdır: içinde yaşamaya gittiği muhit ile yetiştiği muhit beynindeki farklar,

Revabıt-ı aile,

Maddî sıhhat ve kuvvet şeraiti,

Tahsilinin cins ve derecesi,

Mevki ve vaziyet-i maliyesi,

Nev'-i tahsili ve kâbiliyeti,

Ahval ve vekayii,

Hissiyatındaki zaafı,

Hulaseten, kat'î olacağını bilmesi lazım gelen teşebbüsatta bulunmadan evvel, yapacağı işi yapmadan evvel iyi düşünmeli ve bilhassa şahsiyetini iyi tanımalıdır.

Biz burada âmâl ve hevesatına mağlup olarak, tepelerinde büyük bir bora hazırlayan ve müthiş infilaklarıyla hiffetle¹ terk etmiş oldukları siperi arattırarak, nedamet ettirecek olan bulutları göremeyerek kuvve-yi hayaliyelerinin önlerine açtığı güneşli ve münbasit² yola hiffetle atılan kadınlardan bahsetmiyoruz.

Vekayii ihzar ettiği derslerden, tecrübeden, tekamül den teâmi ederek zayıf dimağları ancak hali ihata edebilen kadınları da mevzu'-ı bahs etmiyoruz.

Bunların hali reh-güzarında tesadüf edebileceği müşkilatı, kendisini eristireceği istikameti düşünmeden önüne gelen ve medhali güzel olan yola dalan seyyahların haliyle kâbil-i mukayeseder.

Medhali çiçeklerle müzeyyen pek çok yollar vardır ki muntahalı³ uçurumdur. Mânialar vardır ki pek kolay açılmakla beraber onu hemen açıp arkasına geçmek ihtiyatsızlığında bulunan düşüncesizleri, bir daha açılmamak üzere arkasında hapseder.

Bu gibiler, nokta-yı hareketlerine ümitsizliğin tevliid ettiği cinnetle, avdet edemeyerek uçurumun yaklaşmasından mütevellid bir çılgınlık içinde yollarını takibe mecburdurlar.

Hayatını yaşamaya karar vermeden evvel, şu mukaddime ile tasvirine çalıştığımız ahval ve ihtimalatı nazar-ı dikkate almak lazımdır.

Bir ev inşasına teşebbüs edenler hal ve istikbaldeki ihtiyaçlarını tatmin

1 Hiffet: hafiflik

2 Münbasit: açılmış, yayılmış, sevinçli

3 Muntaha: bir şeyin varabileceği son nokta

edebilmesi için evvela bu evin bir planını yaparlar. Hiç olmazsa hutut-ı umumiyesini hazırlamadan ev inşasına kalkışanlar ancak delilerdir. Akıllı bir adam vekayii, kuvve-yi maliyesini, kuvve-yi maddiyesini nazar-ı dikkate alarak iyice düşündükten sonradır ki, başladığı işi yarım bırakmaya mecbur olmamak için bütün levazımat-ı inşaiyeyi ba'de'l-ikmal¹ inşaata başlar.

Duvarlar, taksimat-ı dahiliye yapıldıktan, çatı örtüldükten sonradır ki aksam-ı dahiliyenin tezyini gibi mevadd-ı tâliye ile iştilal eder. Fakat hiç-bir zaman taksimat ve tertibat-ı asliyeyi ikmal etmeden tezyinat gibi aksam ile iştilal etmez. Hayatın yalnız evvakını tatmak hulyasıyla hayata atılan kadınlar – evinin çatısını yaptıracak kudrette olup olmadığını düşünmeden ve bunu yaptırmadan pancurların, kapıların, duvarların tezeyyünüyle elindekini sarf ederek onu yağmurdan, kardan, tozdan ve dumandan muhafaza edecek çatıyı yapmaya sıra gelince vesaitini bitirmiş olduğundan – üstü açık evde oturmak ızdırarı² karşısında bulunan insanlara benzerler.

Zuhur eden ilk fırtına bütün o mesâinin mahsulünü heder eder³ ve o tezyinatın yerinde yellere eser.

Hayatını yaşamaya karar veren kadının intihapta iradeti istimalde nazar-ı dikkate alacağı birinci şart bu kararı kendisine verdiren vekayî'den mütenassih⁴ olmaktır. Eğer bu karar meşru⁵ ve itiraf olunabilir temayülâtın mahsulü ise içindeki yaşadığı muhit ile kararından sonra yaşamak istediği muhit beynindeki farklardır ki evvel emirde nazar-ı dikkat ve tedkiki celbetmelidirler. Terk etmek üzere bulunduğu mevkinin kıymetini ve istikbaldeki mevkinin tedkik sayesinde ki daha iyi ve daha doğru takdir edebilir.

Serbestî-yi intihab dâima arzu-yı mukayeseyi tevlid eder, bu arzunun tatmini müsmir olabilmek için ise bî-tarafî ile memzuc⁵ olması lazımdır.

Bu öyle bir meziyettir ki, hoppa kadınlar, ita ettikleri kararlarında bu faziletleri ibraz etmezler. Pek çok defalar, bu mukayeseler bile ancak zevahirî muhafaza için olup bu gibi kadınlar tahayyülatlarına tevafuk eden bir

1 Ba'de'l-ikmal: tamamladıktan sonra

2 Iztırar: çaresizlik, çaresiz kalma

3 Heder etmek: boş yere harcamak

4 Mütenassih: nasihat alan, yola gelmiş

5 Memzuc: karışık

kararın ancak iyi ve nazar-firîb¹ cihetlerini nazar-ı dikkate alarak fena ve tehlikeli taraflarını görmemeye evvelce karar-ı kat'ı vermişlerdir.

Bu gibi kararların, hin-i itasında en büyük rolü hayalat oynar. Arzu edilen hayatın, ancak tatlı ve câzib tarafları görülür, fena ve can sıkıcı aksamına göz kapanır ve hakikat görölmek istenilmez.

Ciddî ve hakikî bir azim ve iradet sahibi olan kadın ise böyle bir karar vermeden evvel, hal ve istikbal beynindeki münasebet ve mübayenetleri² – hayal ve müzehheb ümidlere kapılmamaya dikkat ederek – tedkik ve mukayese eder. Vaziyet-i hazırasını terk eylediği ve meçhul bir hayata atıldığı anda, mümkün olduğu kadar – ahvali arzu ettiğimiz renkte gösteren – teheyyüçten³ ictinab ile eski ve yeniye mukayeseye çalışır.

Eski bir alâmet olan terazi, hiçbir zaman bu meselede olduğu kadar mahalline masruf⁴ olmamıştır. Tasarruf edilen hayat ile hal-i hazırın fevaidi, akıl mizanında vezin olununca, hangisi ağır gelir ise ona teba'iyet kat'ı ve elzemdir.

Unutulmamalıdır ki, bazı muhitlerde hayatın her türlüşü yaşanılmaz. Muhitin adem-i tahammülüne rağmen kaldıramayacağı hayatı yaşamak isteyenler için zayıf kollarına rağmen şiddetli bir akıntıya karşı yüzmek isteyen ve fakat sahile erişmeden mağlubiyetini itirafa mecbur olan yüzücü gibi neticede mağlubiyet muhakkaktır.

Her ne kadar hayatta revabıt-ı aile, asrın ihtiyacatının kesret⁵ ve tenevvü'⁶ münasebetiyle, eski ehemmiyet ve şiddetini kaybetmiş ise de yine revabıt-ı aile – bir kadının intihab edeceği tarz-ı hayat üzerinde – mühim ve müessir bir nüfuz ve kudrete maliktir.

Bunun hissî aksamından ileride bahsederiz, şimdilik yalnız akli ve mantıkî kısımlarını mevzu'-ı tedkik ittihaz edeceğiz.

Efrad-ı ailesiyle kat'-ı rabıtayı göze alıp isyan etmek istemeyen, hayatını yaşayacak kadın, onları bir zemin-i itilafa sevk etmeden bu arzusunu izhar eder ise büyük bir tedbirsizlik yapmış olur. Nesl-i hazıra takaddüm⁷

1 Nazar-firîb: göz aldatan

2 Mübayenet: farklılık, karşıtlık

3 Teheyyüç: heyecanlanma, coşma

4 Masruf: harcanmış, yönlendirilmiş

5 Kesret: çokluk, bolluk

6 Tenevvü': çeşitlilik

7 Takaddüm: önce gelme

etmiş olan kadınlarla bugünküler arasında cesim ve gayr-ı kâbil-i imla¹ bir uçurum vardır.

Kızlar ile valideleri arasında bugün meşhud olan azîm mübayenet² mazideki nesiller arasında vücut bulmuş olan farklarla kâbil-i kıyas olamayacak kadar büyük ve derindir.

Asrımızda, hürriyet-i şahsiye nazariyelerinde manzur olan tekamül, tâb'iyet maneviyeyi yıkmak ve itikadat-ı sahife-yi atıkayı atmak emellerinin kesb-i kuvvet ve şiddet etmesi suretlerinde tezahür ediyor.

Bir şahsiyet-i hususiyeye sahip olmak emeli bugün hemen tahsil görmüş, eslafları için birer muammadan başka bir şey teşkil edememiş olan nazariyat-ı felsefeyi anlayacak kadar tenevvür etmiş, her kadının emeli oluyor.

Endividüalizm³ (ferdiyet⁴) yeni nazariyelerin zübdesidir⁵. Serbestçe intihab edilmiş olan bir hayatı ihzar ve idame esbabını sa'y-ı zâtîsiyle istihsal ise bugün pek çok genç kızların arzu-yı mutlaktır.

Edebiyat

Muhterem Şehidlerimiz

Fethi, Sadık, Nuri ey merd şanlı Türk aslanları
Ey sema fatihleri bî-çâre fen kurbanları
Yükselirken siz şerefle gün-be-gün bâlâlara
Biz sevinçten sığmaz olmuştuk koca dünyalara
Siz metanetle nice dağlar denizler aştınız
Türklüğü arşa kadar yükseltmeye uğraştınız
Bu teâlîyi size encam⁶ çok gördü felek
Düştünüz hâke fakat herkes bu mevte etti reşk⁷

1 İmla: doldurma

2 Mim-be-elif-nun-ye-te harfleriyle yazılmış, “mübayenet: farklılık” okundu – çn

3 Endividüalizm – bireycilik: bireyin özgürlüğüne büyük ağırlık veren ve genellikle kendine yeterli, kendi kendini yönlendiren, görece özgür bireyi yada benliği vurgulayan siyaset ve toplum felsefesi

4 Ferdîyet: bir kimseyi veya şeyi başkalarından ayıran ve onlardan seçilmesini sağlayan nitelik;

5 Zübde: bir şeyin en seçkin, en değerli kısmı, öz

6 Encam: nihayet

7 Reşk: kıskanma, haset

Siz ölümden zerrece korkmazdınız yılmazdınız
Hâke hûn-ı¹ pâkinize merdliği siz yazdınız
Ettiniz encam şerefle şan ile terk-i hayat
Mevtinizle mateme girdi kan ağlar kâinât
Siz vatan, millet yolunda ettiniz isar-ı² hûn
Bir de insanlar semada ağladı kerûbiyûn³
Çünkü siz bir maksad-ı âlî için can verdiniz
Tarih-i Osmanî'ye başka şeref şan verdiniz
Hep vatan, millet içindi sa'yınız ikdamınız
Payidar oldukça dünya payidardır namınız
Kabe-yi fen türbeniz etmekte herkes itiraf
Fenne aşıklar, sizi hürmetle etsinler tavaf
Muhterem şanlı şehidler, ağlıyor millet size
Bî-nihaye, haşire⁴ dek ta'zîm ile hürmet size
Buldunuz terk-i hayat etmekle ömr-i cavidan⁵
Kalb-i milletten silinmez namınız hiçbir zaman

Yaşar Nezihe

Pûse-yi Garâm

Muharriresi: Mediha Salahaddin Şişli – Nişantaş

Kânûn-ı Sâni evahiri

Geçen nüshadan mâba'd

Sara ikinci defa büyük hanımın kolları arasına atıldı. Besim uzaktan bu müessir tabloyu iki damla gözyaşı ile seyr ediyordu.

O gün öğleye doğru hamalların arkasında Sara için bir yatak odası takımı gelmiş idi. Sara hizmetçi ile odasını düzeltti. Bu esnada Besim de gelmiş

1 Hûn: kan

2 İsar: dökme

3 Kerûbiyûn: melekler içinde Allah'a yakın olanlara verilen isim (<https://islamansiklopedisi.org.tr/kerubi>)

4 Haşir: Cenâb-ı Hakk'ın kıyâmet gününde, dünya hayatında işlediklerinin hesâbını sor-mak üzere ölüleri diriltip bir araya toplaması

5 Cavidan: ebedî, dâimî

idi. Doğruca Sara'nın odasına çıktı. Sara odasını o kadar güzel yerleştirmiş idi ki Besim de Sara'nın hüsn-i tabiatının hayranı oldu. Sara'ya iki oda vermişlerdi. Biri yatak, diğeri de istirahat odası idi. İstirahat odasına geçtiler, zarif bir kütüphane, maroken iki koltuk, ufak bir de masa bu odanın tek mil tezyinatını teşkil ediyordu. Besim odanın boş kalan bir köşesini Sara'ya irae ederek:

– Sara dedi burası boş kaldı.

Birdenbire aklına bir şey geldi ilave ederek:

– Piyano bilir misin?

– Biraz fakat bir piyanoya istihkak edecek kadar değil dedi. Besim gözlerini kırıştıtararak:

– Nasıl dedi piyano sevmez misin?

– Oh piyano benim refik-i hayatım idi, nâ-mütenahi emellerimin me-
dfunu fakat şimdi heyhat?

– Niçin heyhat?

– Benim için ümid-i istikbal kaldı mı?

– Niçin kalmasın.

– Benim bundan sonra müşfik, bir validem bir biraderimden başka kimsem var mı?

– Kâfi değil mi?

– Nişanlıyım!

Besim başını öbür tarafa çevirdi dudakları arasından:

– Zavallı Sara, kelimeleri döküldü.

Badehu Sara'nın elinden tutarak:

– Gel dedi, seni refik-i hayatının yanına götüreyim.

İkisi de salona geldiler, piyano latif ağzını kapamış beyaz dişlerini göstermekten istigna ediyormuş gibi bir vaziyet almış idi. Sara bir sayha-yı¹ meserreti müteakip piyanonun yanına koştu. Üstüne kapandı. Küçük bir çocuk gibi her tarafını öpüyordu. Başını kaldırdı. İri gözlerini Besim'e çevirdi. Besim bu nazarlarda kendine karşı pek büyük minnet-dârlıklar, şükranlar görür gibi oldu. O gün iki uşak piyanoyu Sara'nın istirahat odasındaki boş köşeye koydular.

Sara şimdi pek mesut idi. Celbedilen musiki muallimesi pianosunu terakki ettiriyordu, Besim de Fransızca dersi veriyordu. Besim Sara'da pek

1 Sayha: çılgılık

çok mezaya buldu. Sara'nın her şeye istidadı vardı. Fakat en büyük arzusu şaire olmakta idi. Bir kere bunu Besim'e de söyledi, Besim de kendisine ümitler, cesaretler veriyordu. Sara Besim'in verdiği cesaretle birkaç parça şiir yazdı. Besim bazı yerlerini düzeltti. Ve kendisinin şevkini kesr etmemek için:

- O kadar güzel olmuş ki diyordu ve nihayetinde ilave ederek:
- Bana çoktandır piyano dinletmedin lutf eder misiniz?
- Emredersiniz fakat sizin yanınızda piyano çalmak.
- Oh Sara emin ol sen benden güzel çalışıyorsun,

Sara ağabeyisinin arzusunu yerine getirmek için latif ellerini piyanonun üstünde gezdirir, tabure ile beraber dönerek:

- Emredin derdi.

Bazen Şuman'dan¹ bir parça, Dlyş'ten² bir şey çalar, bazen de daha muhrik parçalar intihab ederek kalbinin nâleleriyle mütemadiyen çalardı. Besim de meftun-âne nazarlarıyla Sara'yı süzer. Sonra iki nazar tekabül eder ikisi de titreyerek irkilirler, zarurî bir surette piyanoya hitam verilir idi. O vakit Sara çalak bir hareketle odasına çekilir, kendini geniş koltuğuna atar. Gözlerinin önünde Besim'in hayali tecessüm eder. Kollarını uzatır fakat o anda Sami'nin beyaz kefenleriyle karşıdan müstehzi-yâne tebesümlerini görür gibi olur, silkinir Besim'i unuttur, Sami ile meşgul olur.

- Besim benim ağabeyimdir.

Der iki ellerini çapraz-vari göğsüne kavuşturur. Sami'yi kefenleriyle aguşunda sıkardı. Bir müddet sonra bîdâr³ olur, kalbiyle mücadele ettiğinden dolayı bî-tâb tuvân yatağına atılır, orada yatağının aguşunda saatlerce ağlardı.

İlkbahar hulul etmiş; tabiatıta mutedil bir sıcaklık rû-nüma; güneş en şaşaalı nurlarını bu şehri dil-nişine serpiyor, deniz hafif mevceleriyle Moda'nın rıhtımını yıkıyordu. Sara denize nezaret-i kâmileli bulunan odasına çekilmiş Moda'nın pek çok aşık-âne sergüzeştler geçirmiş olan rıhtımına derin, derin bakıyordu. Latif gözlerinde iki katre yaş nümayan⁴ oldu.

1 Şuman: Robert Schumann (1810 – 1856): Almanya'daki Romantik hareketin öncülerinden birisi olan Alman besteci ve müzik eleştirmeni

2 Dlyş: dal-lam-ye-şin harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn

3 Bîdâr: uyanık durumda bulunmak

4 Nümayan: görünmek

Pek uzun müddet bu hal-i istiğrakta¹ kaldı. Sonra kalktı, kendine bir refika arıyordu. Raz² dilini dökecek bir enis³ arıyordu. Düşündü. Piyanosundan başka kimseyi bulamadı. Koştı, beyaz dişleriyle siyah dudaklarının arasına bütün eninlerini döktü. Arkasında perişan bir surette bıraktığı mebzul saçları tabureden aşağı sarkıyordu. İki saatten ziyade çaldı, badehu yorgun bir halde kanapenin üzerine düştü.

İki Gün Sonra

Bu sabah hanımefendi, Besim, Sara kahvaltılarını ikmal etmek üzere idiler. Hanımefendi yeniden Besim'e sordu.

– Besim dedi, ne vakit tehhül edeceksin?

Sara elinden çay fincanını bıraktı. Rengi sapsarı bir renk kesbetti. Hanımefendi Sara'ya tevcih-i hitabla:

– Beraber görücü gezeceğiz değil mi? Kızım

Mâba'dı var

İlan⁴

İlanatın beher satırından kırk para alınır.

Kadınlar Dünyası Matbaası

1 İstiğrak: bir şeyin içine gömülme, dalma

2 Raz: sır

3 Enis: dost, arkadaş

4 İlanlar ana metnin sonuna eklenmiştir

Numara: 137

Cumartesi 29 Mart 1330 – 15 Cemazîü'l-evvel 1331

Nüshası 60 paradır.

Nüshası 60 paradır.

Abone bedeli: Seneliği
posta ücretiyle 100, altı
aylığı 60 kuruştur.

Sahibe-yi imtiyaz:

N. Ulviye Mevlan

Adres: Nur-ı Osmaniye
civarında Servili Mescid
Numara 11

Memalik-i ecnebiye için
seneliği 38, altı aylığı 20
franktır.

Kadınlar Dünyası

İhtar:
Gönderilen makalat
derc edilsin edilmesin
iade edilmez.

*Kadınlık, hukuk ve menafîini müdafaa eder,
Cumartesi günleri neşr olunur, musavver gazetedir.
Sahaîfimiz cins ve mezheb tefrik etmeksizin muhterem
Osmanlı hanımları asarına küşadedir.*

Çeviriyazı: Şeyda Aysun Oğuz

Sanayi'-i nefiseden bir tablo

Tebşir

Gelecek hafta 4 Nisan 1330: gazetemiz ikinci sene-yi devriyesine muvaffakiyetle girecek gayet mühim bir nüsha neşr eleyecektir.

Muhterem Osmanlı Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti'mizin ve hassaten karie ve karilerimizin göstermekte oldukları teveccüh ve müza-herete binaen o günden itibaren gazetemiz hacmine dört sahife ilave edecek ve tablolarını en âlâ kağıt üzerinde tab' ederek tedricî¹ tekâmülünde devam eleyecektir.

İki Refikamızın Azimeti

Zinnur ve Mihr-i Nur Hanımefendiler biraderleri Reşad Nuri Beyefendi ile geçen Çarşamba günü akraba ve ehibbaları tarafından teşyi' edilerek Pake² Kumpanyası'nın Friji vapuruyla bera-yı maslahat Paris'e mütevec-çihen hareket etmişlerdir.

Kadınlar Dünyası bu muhterem simalara selamet-i azimet ve avdet temenni eyler.

Sanayi'de Kadın

Makalemizin ser-levhasını okuyacak karielerimizin bu satırlara in'itaf³

1 Tedricî

2 Pake Kumpanyası: Nicolas Paquet Nakliyat Kumpanyası: 1860'ta kurulmuş, deniz nakliyatı üzerine faaliyette bulunmuştur

3 İn'itaf: dönme, yöneltme

edecek efkarının mahmul-ı¹ taaccüb olacağına eminiz. Evet, vâkıâ muhi-timizde – maatteessüf – henüz hakk-ı hayata mazhar olamamış olan ka-dının sanayi’de bir mevki’ sahibi olduğu kolay kolay edilir bir iddia değil gibi gözükür. Ancak karielerimiz makalemizi sonuna kadar okumaktan üşenmezler ise görürler ki muhat olduğu zincire, pûyânı² olduğu zulmete rağmen kadının bugün sına’î bir rolü vardır ve o bunu yorulmaz bir sa’y, bitmez bir sabır ile ifa ediyor.

İstanbul civarındaki köylerde yapacağımız ufak bir cevelan bugün – yerine Avrupa’nın gönderdiği fistoları³ kabul ettiğimiz – zarif ve cidden güzel baş örtülerini gergefle işleyenlerin hep kadınlar olduğunu gösterir. Eğer modaya teba’iyette ifrata varmayarak Avrupa’nın gönderdiği fistolar kadar güzel olan bu baş örtüleri terk etmesek; himaye etsek pek eminiz ki bu sanatta mühim terakkiler vücuda gelebilir. Bu terakkiden istifademiz ise hem maddî, hem manevidir.

İstifade-yi maddîyi bu baş örtülerin, Avrupa’dan gelenlerden daha ucuz elde edilebilmekle beraber daha dayanıklı olması ve paranın mem-leketimizde kalmasıdır. İstifade-yi maneviyeye gelince o da vazife-yi vata-niye ve insaniyeyi ifadan mütevellid zevk-i ruha[n]îdir. İstanbul’dan biraz uzaklaşır isek bütün Avrupa seyyahlarının kemal-i tehalükle⁴ aradıkları, yüksek fiyatlarla ıştırta ettikleri antika çevre, uçkur, mendil ve saire gibi masnuatın⁵ da kadınlar tarafından vücuda getirildiğini görürüz. Ancak maatteessüf her şube-yi sanatta hükümrân olan lâ-kaydî ve ihmâl bura-da da mevcut; tesir-i tahrîb-kârını burada da ifada serbesttir. Bugün pek büyük emek ve zahmetin mahsulü olan bu işlerin, müstahsilleriyle müs-tehlikleri⁶ beynindeki mutavassıtların⁷ ettikleri istifade müstahsillerin is-tifadesinden yüzde altmış nisbetinde fazladır. Bu şayan-ı taaccüb farkın ise biraz evvel şikayet ettiğimiz lâ-kaydî ve ihmâlin mahsulü olduğunda şüphe yoktur.

1 Mahmul: yüklü, yüklenmiş

2 Pûyân: koşan, koşucu

3 Fe-ye-şin-vav harfleriyle yazılmış, “fisto” okundu – çn

4

Tehalük: büyük bir arzu ile can atma

5 Masnuat: sanatla yapılmış şeyler

6 Müstehlik: tüketici

7 Mutavassıt: aracı

Eğer İstanbul'dan biraz daha uzaklaşır ve sonra Konya mülhakatına¹ gider isek, Paris, Londra, Berlin, Viyana, Vaşington² ve Nev York³ salonlarında en mutena mevki'leri işgal eden seccadelerin, en kibar salonları tezyin eden halıların Müslüman kadın ve kızları tarafından işlenmekte olduğunu görürüz.

Ancak antika çevreler ve saire bahsindeki müstahsil ile mutavassıtın kârı arasındaki fark-ı azîm burada da mevcut, bu haksızlığa yine bî-çâre kadınlar maruzdur.

Bursa vilayetine atf-ı nazar eder isek görürüz ki ipek böceklerini yetiştiren, ipeği istihsal eden, onu kumaş haline getiren, ondan mendil ve saire yapan; pek büyük bir rağbete mazhar olan havlu ve silecekleri vücuda getiren hep kadınlardır.

Şu seri ve kısa tedkik bize gösteriyor ki ibtidaî ve mahdud olsa da kadın sanayide bir mevki'-i mahsus, bir vazife sahibidir. Mesele onun bu mevki'-ini tahkim etmek, onu külfetinin temin ettiği nimete mazhar kılmak, mutavassıtların esaret-i iktisadiyesinden kurtarmaktır. Ve tam manasıyla cemiyet hayatında serbest bırakmaktır.

Kadınlar Dünyası

Koca Ne Demek?

Muhterem (... ..⁴) ablama ithaf

Naciye asabî raşelerle mütehallic⁵ kollarını ileri doğru uzatmış mütehevvir⁶ bir çehre ile odaya girdi.

Merak-âver bir hikaye-yi garâmın son safahat-ı müellimesini okumakta olan Leman uzandığı maroken şezlongun üzerinde bir müddet kitabı kucağına bırakarak kesret-i mütalaadan bî-tâb ve zebun⁷ gözlerini harîrî⁸

1 Mülhakat: bir merkeze bağlı olan kazâ, nâhiye, köy vb. yerler

2 Vaşington: Washington

3 Nev York: New York

4 Asıl metinde boş bırakılmış – çn

5 Mütehallic: titreyen

6 Mütehevvir: öfkeli, kızgın

7 Zebun: güçsüz, zayıf

8 Harîrî: ipekten yapılmış

perdelerin turuncu renklerinde yıkanarak seyelan eden hafif huzemat-ı ziyaiye atf ile dinlendiriyordu.

Naciye Leman'ın uzandığı şezlonga kadar gelerek mühtez¹, râşan² se-siyle söylemeye başladı:

– Of! Artık illallah; bıktım usandım. [B]ilmem hayatın hangi çağında, hangi safhasında rahat edip huzur göreceğim.

Doğduğum günden beri çektiğim azapları, duçar olduğum elemeleri hayat-ı ızdivaçta izale edecek sihir-kâr, latif bir kuvvet var zannıyla ne tatlı emeller, ne rengin hülyalar besliyordum. Meğer hepsi boş, hepsi zan ve vehmiyat imiş. Meğer hayat-ı ızdivaç bunların hepsinden ızdırıp-âver, su-ziş-nâk imiş. Evet, evlendim, sanın ki ne gördüm, hiç, hiç, hiç.

Yalnız bu hiçi vaadim olsaydı ben ona razı idim. Lakin heyhat! Nerde, ne mümkün, keşke böyle olsaydı. Of! İzdivaç öyle mi? Hayır! Hayır! Kable'l-ızdivac serd³ olunan nazariyatın hiçbirisi doğru değil! Erkekler, hâin mahluklar! Bize nâil olmazdan evvel neler söylerler. Fakat bize nâil olduklar mı onların hiçbirisi tatbik olunmaz, ne kadar doğru bir hüküm, kadın kurulmuş bir sofradır ki; taamdan evvel başka, taamdan sonra başkadır. O müzeyyen sofa pür-iştihâ gözlü erkeklere ne kadar latif, lakin bir defa karın doyup iştihâ zâil olunca bütün letafeti de, nefaseti de zâil olur. Öyle değil mi hâin erkekler? İzdivaç mı! Dâimî ve mütemadî bir didinme. İşte demin yine hizmetçi kız kunduraları silmemiş diye söylemediğini bırakmadı. Ağzına ne geldiyse hepsini söyledi. İşte böyle. Bütün gün aynı nakarat; daima, kavga, kavga, kavga. Sabahleyin uyanır uyanmaz daha yataktan kalkmadan ilk telaffuz edeceği kelime o günün güneşle beraber doğan muğfil⁴ saadetlerini gurub ettirecek acı, can-nizar⁵ bir kavganın mukaddime-ül-mebhası.

Artık yataktan kalkıp kahvesini içinceye kadar o kopasica çene söyler, söyler, söyler. Ama nasıl, mütemadiyen; katiyen durmaz.

Sonra sıra giyinmeye gelir. O vakit de elbisenin her bir noktasında bin türlü kusur bulunur. Yok bilmem yakasında hasıl olan ufak bir leke gözü-müze ilişmemiş, yok bilmem yeleşin sallanmakta olan bir düğmesi neden

1 Mühtez: titreyen, titrek

2 Râşan: titreyen, titrek

3 Serd: düşüncelerini ileri sürme

4 Muğfil: aldatan, kandıran

5 Nizar: zayıf

vaktiyle dikilmemiş. Hay: yeğin düğmesi gibi başı da sallanası...

Sonra yarım saat aynanın karşısında hem tuvaletini yapar, hem de talimat verir. Sonra ilave eder: “Lakin hiçbirini unutulmamalı ha!” ne ise böyle bin türlü bela ile def olup gittikten sonra biraz dinlenmeye vakit bulmadan beyefendinin evamirini icra edeceğim diye uğraş babam uğraş, didin babam didin. Her şeyi yapıp bitirdikten sonra heyecan-ı kalp... Acaba böyle mi tenbih etmişti? Yoksa başka türlü mü? Ya akşam matlubuna muvâfık bulmaz da kızsarsa? İşte her günkü hayat böyle sürünüp gidiyor.

Sonra artık yavaş yavaş akşam olmaya başladı mı beyefendinin keyfini getirecek rakı tepsisine hizmet...

İşte yoksa bin helecanla tepsinin etrafında pervane gibi dolaş dur. Yok aman kadeh yanlışı olmasın; yok meze tab'ına muvâfık düşmezse ne yapacağız?

Peki, sen bütün bunlara katlan sonra ne olacak? Hiç. Akşam üstü beyefendi geldi mi savurduğu birkaç galiz küfürden sonra masanın başına geçer, zıkkım olası rakısını içer. Nihayet keyfi gelir, gazel, maval¹ okumaya başlar. Okudukça keyfi gelir, sonra bir parça yemek yiyip zıbarır, yatar.

Kalbimi, maneviyetimi, bu, dürüş² muameleleriyle, galiz küfürleriyle rencide ettikten sonra mest, bed-mest³ uzandığı karyolada sendeleyerek der-aguş ve pusede istemez mi? İşte böyle, çıldırmak işten değil!

Sabahleyin kalktı mı yine aynı terane; işte hayat böyle sürüklene, sürüklene mezar kapısına kadar getiriliyor. Sonra bu hayat yaldızlı hablara⁴ benzeyen hazin iki kelime altında sırtışıyor. Yok ne imiş hayat-ı aile. Yok olsun böyle hayat.

Naciye derin bir tuğyan-ı bukâ⁵ ile Leman'ın kucakları arasına atılarak medid hıçırıklarıyla ağlamaya başladı.

Leman bu tecrübesiz kız sükut ediyor. Fakat kalben “Hayır! Hayır! Her hayat-ı aile böyle olmaz. Bazen öyle ulvî ve latif izdivaçlar vardır ki...” diyor.

Zavallı Leman'ın tecrübesiz kalbi erkeklerin mebzul iltifatları karşısında bunları söylüyordu. Fakat bilmiyordu ki erkekler o iltifatları, taab-

1 Maval: bir çeşit uzun hava

2 Dürüş: sert, kaba, haşin

3 Bed-mest: kendinden geçmiş, sarhoş

4 Hab: tane

5 Bukâ: ağlama

büddleri¹, güzel bir güvercinin dâm-ı² iğfaline atılan birkaç darı tanesinden başka bir şey değildir. Heyhat! Bin külfet ile elde edilen güzel güvercinin de âkıbeti bir akşam yemeği olmaktan başka nedir?

Odanın boş bir köşesinde şimdiye kadar sükut ile sigarasını tellendirmekte olan Ayşe Hanım altmış senelik ömr-i pür-ızdırabın âlâm ve fecayii hutut-ı vechiyesinde³ okunan bu tarih-i zî-hayat⁴ tecrübesinin verdiği katiyet ve itminan⁵ ile Leman ve Naciye'ye hitaben:

– Ah yavrularım, dedi, siz henüz hayatı, erkekleri bilmiyorsunuz! Onların nazarında hayat bir kemandır ki dâima çalınmak için tellere muhtaçtır. O teller de kadınlardır. Fakat o tellerin her biriyle sekiz, on hava besteledikten sonra değiştirip yerine yenisini getirmek lazım; zira aynı tellin nağmesi dâima dinlenmez, bıılır. Şu var ki nev-heveslik saikasıyla ilk tellerin besteledikleri havayı ibtidaları pek severler, fakat kâbil değil onu da mütemadiyen dinleyemez, nihayet ortasından koparıp atarlar.

Ayşe Hanım bu noktada biraz durarak mazinin bin yevm-i matem-âlûdu arasında bir sabah yıldızı kadar sönük olan bir saniye-yi sürur ve neşeyi tahatturla biraz güler gibi oldu. Fakat derhal yad-ı mazi-yi şebabı zâil olarak eski hararetiyle devam etti:

– Yavrularım, kocanın ne demek olduğunu, bunun manasını henüz anlamamışsınız. Koca denilen şey insanı kocatır. Eğer koca insanı kocaltmayıp inkişaf ettirseydi ona koca demezler gonca derlerdi.

Ayşe hanım artık parmaklarını yakmaya başlayan sigarasını bir daha çekerek yetmişlik tütün kutusunun kapağında söndürdü.

Ayşe hanımın nutku samî'leri üstünde muhtelif tesirat ika' etmişti. Birinde bir tesir-i müsbet, diğerinde ise bir tesir-i menfî vücuda getirmişti. Fakat hiçbirini ihtisâsât ve teessüratını söylemiyordu. Eğer söyleselerdi. Buna vakit kalmadı, zira şiddetle çalınan kapının açılmasıyla beraber aşığıdan “Naciye!” diye bağırarak kaba bir sada, koca sesi (!) musahabeye hâtime çekti!

Kadıköy: Mesadet Bedirhan

1 Taabbüd: tapınma

2 Dâm: tuzak

3 Hutut-ı vechiye: yüz çizgileri

4 Zî-hayat: canlı

5 İtminan: emniyet, gönül rahatlığı

“En Güzel Gün!”

Odamda oturuyordum. Marmara’nın feşafeş-i¹ ahenk-dârı sâmiâmı çığlıklarıyla cınlatırken nermin şuaâtını başka bir âleme ibzal² etmek isteyen hurşid-i cihan-ta[b]ın³ gurûbunu temaşa ediyordum. Gündüzün hay-huy-ı mücadelatı arasında tırmalanan dimağımı böyle âsûde bir mahalde, rengîn bir manzara karşısında dinlendirmek istemiştım, dalmışım. Uyumak değil, gözüm açık. Yalnız muhayyilemde teşkil ettiğim hayallerle tatlı tatlı uğraşıyordum. Müfekkiremde her an bir küşâyış⁴ hissediyordum. Muhakematım [g]itgide derinleşiyor, her düşüncem sanki canlanarak nazar-gehim⁵ önünde belirliyordu. Her şeyi görerek, her vakayı müşahede ederek ilerlemeye başladım. Küremize henüz nasib olmayan bir sürat-ı berkiye⁶ ile tasavvuratıma doğru yolladım.

Artık mazinin safahat-ı lâyemutu⁷ arasına karıştım. Azîm, şahane bir saray, kapısında iki delikanlı, ellerinde uzun mızraklarla bî-hareket duruyorlar. Yanlarına sokulmak istedim. Müheyyiç⁸ bir nazarla bana baktılar.

– Af edersiniz, burası neresidir?

Dedim, murassa⁹ kapının sağındaki genç cevap verdi.

– İlahe-yi hüsn-i haşmet-penah (Kleopatra) nın¹⁰ saray-ı muallâsıdır!

Titredim. Aceb içeriye girmek mümkün olabilecek mi idi. Her halde onu görmek elzemdi. Nasıl bir kuvvet bilmiyorum, yürüdüm. Kimse ses bile çıkarmadı. Bu vâsi’ sarayın, bu muazzam binanın dâhiline doğru ilerliyordum. Karşıma bir kapı daha geldi. Fakat bu kapıda bekleyenler erkek değil, kadındı. Nûrânî tüllere bürünmüş şafak kadar ruh-perver iki kadın beni yerlere kadar eğilerek selamladılar.

Yanlarına sokulmak istedim. Ben takarrüb ettikçe aramızdaki mesafe

1 Feşafeş: hışırtı

2 İbzal: bol bol verme

3 Cihan-tab: evreni aydınlatan

4 Küşâyış: açılma, ferahlama

5 Nazar-geh: bakılacak yer

6 Berkî: şimşegi andıran

7 Lâyemut: ölümsüz, ebedi

8 Müheyyiç: heyecan veren

9 Murassa: mücevherlerle bezenmiş

10 VII. Kleopatra Filopator (MÖ 69 – MÖ 30) MÖ 51’den MÖ 30’a kadar Mısır Ptolemaios Krallığı’nın kraliçesi ve son etkin hükümdarı idi

kısalacağına bu'd-ı¹ aslîsi[ni] muhafaza ediyordu. Bu güzel kadınlara elimi uzatmak istedim. Kâbil değil, yerinden kımıldamıyor. Bir şey söylemek istedim, kudret-yab olamadım. Nasılsa iki katre sirişk ile tazallüm-i hal² edebildim. Kadınlardan birisi yüzümü okşayarak:

– Genç kadın, ey seyyah nereden geliyorsun?

Dedi, cevap verdim.

– Pek uzun yollardan!

– Buraya ne için geldiniz. Yorgunsunuz. Çok dolaştınız mı?

– Yollardan hayli müşkilat çektim. Uğramadığım yer kalmadı. Hatta görme[d]iğim fecia da!!

[–]Çok yaralıyım. Pek dertliyim. Yarama merhem, derdime şifa aramaya çıktım. Sahibe-yi iclal (Kleopatra) hazretlerini sağlık verdiler. Huzur-ı kerametlerine yüz sürmeye geldim.

Biri bir koluma, diğeri bir koluma girdiler. İki nermin kol arasında cennet-âsâ³ bir yere doğru gidiyordum. Muhteşem bir salon. Etraftan gelen güzelliğin revhleriyle⁴ ohşanıyordum. Yüzlerce kızlara, hep birbirinden bir başka güzellikte latif ruhlara tesadüf ediyor ve hepsinden ruh aşına meyiller teveccühler görüyordum. Basacağım yerlere bu latif kızlar çiçekler serpiyorlar, beni lâhûtî nağmeleriyle istikbal ediyorlardı. Bir yerde durduk. Hüsna⁵ bir kadın yanıma yaklaştı. Sıcak elleriyle ellerimi sıkarak:

– Nereden geliyorsun güzel.

Dedi.

– Şarktan!

– Şarktan mı? Pek elemliisin öyle ise diyerek yanağıma bir puse konurdu. Yine ilerliyoruz. Her adımda ruh-nevaz⁶ nağmelerin gaşiy-âver⁷ terennümatına yaklaşıyordum. Sağa saptık. Müzeyyen ve muhteşem bir kapı kendi kendine açıldı. Som mermerden mamul geniş merdivenlerden inmeye başladık. Büyük bir (nehr-i) rûhânî bir terennümle akıyordu. Binlerce kızlar dualar ediyor, hep bir ağızdan kasideler okuyorlardı.

1 Bu'd: uzaklık

2 Tazallüm: sızlanma, yakınma

3 Âsâ: gibi, benzer

4 Revh: rahatlık, huzur, sevinç

5 Hüsna: çok güzel, en güzel

6 Ruh-nevaz: ruh okşayıcı

7 Gaşiy-âver: kendinden geçiren, mest eden

“Esselam, ey Nil! Cennetten çıkar, bu arz üzerinde görünür. Mısır’a hayatlar bahşetmek için kemal-i huşu’ ve müsalemetle¹ gelirsın. Ey rızık mabudu! Ve ey balıklar hâkimi, buğday hâliki, arzın her noktasını tarâvet-dâr edersın. Şahane yükselir. Arzı cünbüslere gark eder, bütün mevcudata yiyeceklerini saçarsın. Hep iyi şeyleri hulk eden, hayvanlara ot ihsan eden ve mabudlarımıza kurbanlar hazırlayan sensın. Anbarlarımızı doldurur, fukaraları mala gark edersın.”

Yanımdaki güzel kadına sordum.

– Nil taşmaz mı?

– Şimdi inkılab-ı sayf[î]dir². Biraz sonra yükselecek. Sedlerimizi yıkacak. Mısır’ın ücra köşelerini nimetlerine gark edecektir. (Mısır’ın bayramı Nil’in taşıdığı gündür!) Çok sürmez biraz daha sonra güzel şarklı!

Sahili takip etmeye başladık. Daha ivicacı³ bir merdivenden çıktık. Geniş bir salon, etrafta muazzam heykeller, mumyalar. Aralarından geçerken yanımdakiler bu heykel ve mumyaların önünde durarak dualar ediyorlardı. Bu korkunç heykellerin, solgun mumyaların zefirlerini⁴ hissediyordum.

Güzel kadın, huzura gireceğimizi söyledi. Maruzatımı toplamaya vakit kalmadı. İki şahane kapı ardına kadar bir anda açıldı. Melekler kadar güzel kızlar (Kleopatra) nın huzur-ı letafet-nümûnunda⁵ diz çökmüşlerdi. Ta ileride murassa bir taht üstünde bütün güzelliğın mücessemi⁶ bir kadın oturmuş idi. Biraz ilerledim, tahtına yaklaşarak diz çöktüm, işaret etti. Bütün kızlar yekdiğerini takiben dışarı çıktılar. Etrafıma bakındım, onunla benden başka kimse kalmamış.

(Kleopatra) tahtından ağır ağır inerek yanıma yaklaştı. Elimden tutarak beni ayağa kaldırdı. O anda taze bir hayat bahş olunmuş kadar bir hale duçar oldum. Beni küçük bir odaya götürdü. Bir müddet sükut ettik. Dikkat ediyordum, pek mahzun bir çehre ile beni süzüyordu. Ben de güzelliğın mücessem-i zî-hayatı olan kraliçenin karşısında müfekkiremi toplamaya çalışıyordum. Hazin fakat en müessir bir musiki parçası kadar ruh-perver sesiyle:

– Nereden geldiniz?

Dedi, tekrar eden bu suallerdeki maksadı anlayamıyordum.

1 Müsalemet: barış, huzur içinde olma

2 İnkılab-ı sayf: gün dönümü, güneşin 22 Haziran’da Yengeç burcuna girmesi, dünyânın güneşten en uzak olduğu evc noktasında bulunması durumu

3 İvicacı: girintili çıkıntılı, eğri büğrü

4 Zefir: nefes verme

5 Nümûn: gösteren

6 Mücessem: gözle görülür, elle tutulur şekilde olan, cisim hâlinde bulunan

-Şarktan kraliçe hazretleri

Dedim.

[-]Şarktan mı?

Kendimi topladım. O anda müfekkiremde her şey canlandı.

[-]Evet kraliçe hazretleri şarktan! Huzur-ı kerim-ânenizde bî-çârelik-lerimizi arz etmeye geldim. Zat-ı haşmet-penahilerinizden istirhamımız var. Arz etmekliğime müsaade.

– Söyleyiniz, söyleyiniz şarklı kadın.

– Vakt-i pür-saadetinizden zamanımıza kadar geçen ezman-ı lâ-yuadd¹ zarfında geçirdiğimiz fecayii tasvir etmek kudretin haricindedir. Yirminci asır diye addettikleri bir zaman-ı pür-vahşette bulunuyoruz. İnsan denilen mevcudatın vahşetleri, ba-husus nısf-ı beşer olan (nisâ) hakkındaki tahakkümleri tüyleri ürpertecek derecededir.

(Kleopatra) nın rengi attı.

– Devam ediniz, devam ediniz.

Dedi.

– Ailelerimizdeki sefalet, kızlarımızın çektiği mihen, giriftar oldukları asabî hastalıklar o dereceyi buldu ki...

Sözümü kesti.

– Sizde aileye muhabbet yok mudur?

– Asla!

– Kadınlara hürmet etmezler mi?

– Hayır!

– Kadınlarınızın hukuku tanınmaz mı?

– Tanımazlar!

– Evlerinizi kim idare eder!

– Erkek her şeydir.

– Ya mukaddes valideleriniz?

– Canhıraştır mukaddes (Kleopatra)

Bir müddet sükut içinde önlerimize baktık. Kleopatra söze başladı.

– (Oziris) in² hikayesini duyduunuz mu? Kızkardeşi (İzis) in³ zevci olan

1 Lâ-yuadd: hesaba gelmez

2 Oziris: Osiris: Geb ve Nut'un oğlu yeraltı dünyasının hakimi, ölümsüz yaşam için diriliş tanrısı, kardeşi Set'in tam zıddı olarak iyilik tanrısı, kural koyucu, koruyucu Mısır tanrısı

3 İzis: İsis (İzis, Aset), Osiris'in (aynı zamanda karısıdır), Set ve Neftis'in kardeşidir, Nut ve Geb'in kızları ve çocuk Horus'un annesidir

(Oziris) dünyaya sulh ve müsâlemeti vaz' etmek için seyahate çıkmıştı. Hâin (Set) in {^{*1}}² duçar-ı gazabı olarak vücudu parça parça edildi. (İzis) haber alınca ağlaya ağlaya (Oziris) i aramaya çıktı. Nihayet vadide (Oziris) in parçalanmış âzâlarını toplayarak bir araya getirdi. Ve mabud-ı muaz- zam (Set) ile (Anubis)³ (İzis) e yardım ederek mumyaladılar. Sonra (Oziris) in oğlu azametli (Horus)⁴ (Set) e hücum etti. Onu zincirlerle bağlayarak validesi (İzis) e teslim etti. Mükerrerem (İzis) (Horus) u affederek şan-ı celilini bir kat daha yükseltti. (İzis) in iyilikleri pek çabuk unutuldu. (Horus) kurtulduktan sonra (İzis) i hiçbir zaman rahat bırakmadı.”

Bu meşhur hikayeyi {^{*5}} sen de hiçbir zaman unutma güzel şarklı! Ayağa kalktı. Gözüyle kendisini takip etmecliğimi işaret etti. Bu küçük odadan vâsi' ve kubbeli bir salona geçtik. (Kleopatra) müdebedeb bir seddin üzerine çıkararak mabud-ı âzama dua etti.

“Safım, kimseye fenalık etmedim. En mukaddes emellerime hâil olanları aşkımla teshir etmekten başka bir şey yapmadım. Hüsnümle (Sezar) ı⁶ (Antuan) ı⁷ kendime bend ettim. Dirayetimle onları idare ettim. Nihayet... zehirlendim.”

Gözlerim karardı. (Kleopatra) yı kaybettim. Muhayyilemdeki kudret bitmiş, âdetâ uyandım. Karşımda Marmara, kah yükselerek kabaları yutmak istiyormuş gibi köpüklerini saçıyor ve kah hırçın dalgalarıyla âfâkı

1 Veya tayfun

2 Set: Seth: Mısır mitolojisinde kötülük tanrısı, Yunan mitolojisinde karşılığı Tayfun'dur, Nut ve Geb'in oğludur. Set, ne kadar uğraşsa da Osiris ve Horus'u yok edemeyince, iyi kötüyü karşı zafer kazanır

3 Anubis: Antik Mısır mitolojisine göre ölüm ve cenaze tanrısıdır, Osiris ve Neftis'in oğludur

4 Horus: Antik Mısır mitolojisinde gök tanrısıdır, Osiris ve İsis'in oğludur, şahin başlı tasvir edilir, firavunların dünya üzerindeki Horus olduğuna inanılırdı, aynı zamanda Güneş tanrısı olarak gösterilirdi

5 Esatir: efsane, masal

6 Sezar: Jül Sezar (MÖ 100 - MÖ 44): Romalı asker ve Roma Cumhuriyeti'nin son diktatörü olan politik lider, iyi bir hatip ve güçlü bir yazar ve dünya tarihinin etkili insanlarından birisi olarak kabul edilir, Roma Cumhuriyeti'nin Roma İmparatorluğu'na dönüşmesinde ve evlatlığı Augustus'un ilk Roma imparatoru olmasında kritik bir rol oynamıştır

7 Antuan: Marcus Antonius (MÖ 83 - MÖ 30), Roma Cumhuriyeti'nin sona ermesinde ve Roma İmparatorluğu'nun yükselişinde önemli bir Romalı politikacı ve general, Julius Caesar'ın yakın müttefiki, daha sonra Octavian (daha sonra Augustus olarak bilinir) ve Lepidus ile birlikte Roma Cumhuriyeti'nin triumvirlerinden biri olarak görev yaptı, en çok Jül Sezar'la kurduğu siyasi ve askerî ittifaklar ve Mısır Ptolemaios Krallığı'nın son hükümdarı Kleopatra ile yaşadığı romantik ilişki ile tanınır

velvele-dâr ediyordu. Müfekkiremde derin bir iz yapan şu sözleri tekrar ettim.

{Şimdi inkılâb-ı sayftır. Biraz sonra yükselecek, seddlerimizi yıkacak, Mısır'ın ücra köşelerini nimetlerine gark edecektir. (Mısır'ın bayramı, (Nil) in taşıdığı gündür!) Çok sürmez, biraz daha sonra güzel şarklı!}

Gelibolu: Nilüfer Mazlum

Son moda mantolar

Hayatını Yaşamak İçin
Her Kadının Bilmesi Lazım Olan Şeyler
Muharriri: Bert Danjan Mütercimi: Mesadet Bedirhan

-3-

İntihapta İradet

Fakat münevver fikirlerinin, terakkiyat-ı azîmesini pekalâ idrak edebileceği bu tekamülün ehemmiyet ve azametine binaen ebeveynlerinin – ityanı¹ onlarca bir nida-yı harbe müsavi olan – bu nazariyata karşı gösterebilecekleri hiddet ve inadı müsamaha ve şefkat ile karşılamaları lazımdır.

Hayatını yaşamaya başlar iken zuhuru men’ edilmek mümkün olamasa bile acısının tahfifi mümkün olan âlâmın hudusuna sebebiyet vermek elbette ki fenadır.

Hareket eder iken – yolda, zuhur edebilecek fırtınadan tahaffuz için, sığınacak bir limanın lüzumunu düşünmeden, onu temin etmeden hareket etmek muvâfık-ı basiret ve dûr-bînî değildir.

Âlâm-ı maddiye ne kadar istihkar edilirse edilsinler, pâk-hayatın esna-yı tanzim ve ihzarında bunları nazardan dûr etmemek lazım değil elzemdir.

Havalanmadan evvel kanatların sağlam ve pervaz-ı² kudretini³ hâiz olduklarına kesb-i itminan; pervazda muvaffakiyet için lâbüddür⁴.

Hin-i hareketlerinde nazar-ı dikkate almak istemedikleri zaaf-ı sıhhîleri veya maddî kusurları dolayısıyla yarı yolda kalmış olan kadınlar pek çoktur.

Kuvvetlerinin hudud-ı hakikiyesini bilmeyenleri bekleyen hüsrân ve sukût-ı hayaldir!

Pek çok ahval vardır ki, önüne çıkan maddî hâilleri mağlup etmek için en yılmaz azimler nâ-kâfi gelir. Hayatını yaşamak kararını itada isticâl ile – en mühim âmil olan maddiyata layık olduğu ehemmiyeti vermeyen – pek çok kadınlar vardır ki ahval-i fizyolociyaiyelerinin kendileriyle muvaffakiyet arasına aşılmaz bir hâil olarak dikildiğini görürler.

1 İtyan: getirilme, bildirme, söyleme

2 Pervaz: uçma, uçuş

3 Fe-dal-re-te harfleriyle yazılmış, “kudret” okundu – çn

4 Lâbüd: gerekli, lazım

Hayatını yaşamaya karar veren bir kadının gördüğü tahsil ile bu tahsilin fikrinde vücuda getirdiği intibahın avâmil-i esasiyeden olduğunu düşünmekte olduğunu, düşünmek de intihabda muvaffakiyet için lazımdır. Bazı meslekler ve hayatlar vardır ki onu yaşayabilmek için lazım olan terbiyeyi iktisab etmemiş olanlara ebediyen mesduddur¹.

Bu mütalaamıza azim ve sa'y ile her şeyin istihsal olunabileceği ve ruhunda nar-ı muvaffakiyet yanan şahıs için her şeye muvaffakiyet mümkün olduğu itirazatı der-meyan edilecektir.

Esas itibarıyla bu itirazatın doğruluğunu biz de teslim eder isek de şunu da nazar-ı dikkate almalıdır ki: bu azim ve sa'y, bu nar pek mahdud kimselerde bulunabilip kadınların ekseriyet-i azîmesi hareketlerinden sonra önlerine çıkacak mânianın ruhlarında yapacağı tesire pek çabuk mağlup olarak, yarı yolda, yorgun ve meyyus kalırlar.

Her halde hayatını yaşamayı tecrübe edecek kadınlar bunda ancak, ihtiyacat-ı maddiyeleri, iştigalatlarının en mühimini teşkil etmediği takdirde muvaffak olabilirler. İhtiyacat-ı maddiyesini temin düşünmesi, düşünmelerinin en mühimini teşkil eden kadında, bu düşünce âlî emelleri pek çabuk itfa eder.

Hayatını asil ve temiz bir surette yaşamak isteyen kadın her şeyden evvel hergünkü ekmeğini temin ettikten sonra bu hayatı yaşamayı düşünmelidir.

İhtiyacat-ı maddiyenin temini musaraasının² tevlid ettiği temastan mütevellid zillet³ ve miskenetten, bunlarla temasa gelmek mecburiyetini ber-taraf ettikten sonradır ki ancak hayatını yaşayabilmeyi düşünebilir; en ufak bir temas insanı küçülten hakayıka kendisini bağlayan zincirlere rağmen yükselmeyi düşünebilir. Hayatını yaşamak gibi tatlı bir hayali düşünen kadınların pek çoğu tarafından ihmal edilen bu nokta üzerinde ne kadar ısrar edilse becâdır⁴.

Gayr-ı kâbil-i ihtiraz⁵ olan maddî endişeler ve onları halletmek ihtiyacı ümitlerin düşüp mahvolduğu tabii uçurumdur. Bu nadiren bir sukût ve izmihlal gibi ansızın vuku' bulur, lakin ihtiyacat-ı maddiye kıyasına her

1 Mesdud: kapanmış, kapalı

2 Musaraa: güreşme, didişme

3 Zillet: hakirlik, şerefsizlik

4 Becâ: uygun, yerinde

5 İhtiraz: çekinme, sakınma

gün çarpıla çarpıla hayalattaki tatlılığı yavaş yavaş acılaştırır ve bu hayalat, âkubet mağlubiyet-i maddiyenin masdarı¹ olan yeisin, arasından pek çabuk delik açabileceği parça parça bir bez haline kor.

Açlığın hüküm ve amansız kanunlarının zebunu olan bir kadın evvela bu ihtiyacı tatmine çalışmaktan başka ne yapabilir?

Fakat meselenin tamamıyla halli bu değildir: cemiyet emirlerine itaat etmemek mümkün olmayan bir müstebiddir.

Her türlü ihtimal-i muvaffakiyeti kaybetmek tehlikesini ber-taraf edebilmek için cemiyetin vaz' ettiği teâmülata tevfiğ hareket mecburiyet-i kat'iyesi vardır.

Yalnız yemek yemek kifayet etmez, teâmüle muvâfık bir surette giyinmek ve beytutet etmek de aynı derecede lazımdır. Bütün bu ihtiyacı temin için lazım gelen sa'y ve amel ise, daha necib bir maksadın husulüne hasr edilmek istenilen, bütün bir hayatı işgal eder.

Hayatın yemeksiz güzel yapraklarını okumak deliliğine kapılmış olup, ihtiyacat-ı maddiyelerinin temini yüzünden her türlü safvet ve ulviyeti kaybederek alçalmış kadınlar o kadar çoktur ki biz hassaten bu noktaya nazar-ı dikkati celbe mecburiyet görüyoruz.

Evet, hayatını yaşamaya çalışmak lazımdır. Yalnız buna, neticenin açlıktan ölmek tehlikesine maruz kalmak olmamasını, ihtiyacat-ı maddiyenin evvelce temin edilmiş olması şartı ilave lazımdır.

Bu mütemadi ve amansız musaraa-yı maddiyede, haysiyet duçar-ı zaaf olur ve fikir ölür. Bu musaraadan kuvvet ve hüsünlerini muhafaza ederek çıkan ruhlar pek nadirdir. Heyhat ki bu musaraalar ekseriya bir fikr-i isyan ve pek sık olarak, muhakemat-ı vicdaniyenin tağlitine² ibtida teşkil eder.

Bütün bu ahvalden ise netice-yi zaruriye olarak vezaif ve hukukun yanlış bir tarz-ı telakkisi tevellüd eder.

Hayatı yaşayabilmek için lazım olan şartlardan bahseder iken terbiyeyi ityan etmiş idik. Ekseriya tahsil ile terbiye yekdiğeriyle, müteakabil tariflerinde olmasa da, tatbiklerinde yekdiğerinden tefrik edilmiyorlar. Mamafih bu ikisi beynindeki fark azımdır.

Tahsil, seciye ve tarz-ı telakki ile hiçbir münasebeti olmayarak, elde edilebilir bir şeydir.

1 Masdar: kaynak

2 Tağlit: yanlışını çıkarma, yanıltma

İyi bir tahsil görmüş oldukları halde kaba ve nezaketsiz bir adamdan başka bir şey olamamış ve olamayacak olan eşhas pek çoktur.

Terbiye ise, bilakis, ruhun bir ma'kesi olarak evza'¹ ve etvara bir başkalık verir.

İmdi, bir hareketin tekrarı delalet ettiği hissi ruhta canlandırır ve yavaş yavaş onu mecburiyü'l-ita'a[t] kılacak surette telakki ettirir.

Terbiyesi iyi idare edilebilmiş olan çocukların fikirlerinde terbiyenin tevliid ettiği meratib-i aileviye ve içtimâiyenin hutut-ı bârizesi yerine iyi terbiye almamış çocuklarda mübhem ve gayr-ı muayyen bazı hallerden başka hiçbir şey yoktur. Bu satırlarla çocukluklarında iyi bir terbiye almamış olanların ebediyen terbiyeden mahrum edilmelerini talep ettiğimiz anlaşılmasın. Birçok misallerin tekzib edebileceği böyle bir mütalaa bizce asla varid olmamıştır ve olamaz.

Mamafih şurası da gayr-ı kâbil-i inkardır ki ibtidaî terbiyenin ma'dûmiyeti² pek güç ve pek büyük bir azim ve emekle telafi edilebilir.

Terbiyeli bir kadın olabilmek, bu şöhreti iktisab edebilmek emin olun ki pek güçtür. Tahsil için pek çok mektepler ve dersler var ise de terbiyenin dersi, mektebi yoktur. Binaberin etvar ve evza'ını ciddî bir tedkik altında bulundurmak, her hareketini münakaşa etmek sayesinde ki, çocukluğunda terbiyesi ihmal edilmiş olan bir kadın, bu ihmalin tevliid edebileceği zararları telafi, dekayıkı³ kendisince gayr-ı menus⁴ olan bir ilmi iktisab eder.

Nazar-ı dikkate alınacak diğer mühim bir nokta da, herkesin istidad ve kâbiliyet-i şahsiyesidir. Bir işte muvaffakiyet için istidad ve kâbiliyet nazar-ı dikkate alınmış olarak ona teşebbüs edilmiş olması pek mühim bir âmildir. Halbuki nefret, adem-i râğbet ile telakki edilen bir teşebbüse girişmek onda muvaffak olunamayacağına delalet eden mühim sebeplerdendir.

Bazen de maddî kâbiliyetlerin arzulara taaruz⁵ ettiği vâki' olur ki bu gibi işi olurluna rabt etmek istemek tehlikeli olup bu mahzurları ancak azim ve iradet def' edebilir.

1 Evza': durumlar, duruşlar

2 Ma'dûmiyet: yokluk, yok olma durumu

3 Dekayıkı: anlaşılması güç olan ve dikkat isteyen ince şeyler

4 Gayr-ı menus: alışılmış olmayan

5 Taaruz: birbirine zıt olma, aykırı olma, çatışma

Tarz-ı telaffuzlarında pek bedîhî bir noksan ile ma'lûl olan bazı genç kadınların muallimelik, aktrislik ve buna mümasil sanat ve hitabete taalluk eden mesleklere süluklarını görmek insanı ne kadar müteaccib¹ ediyor. Bu gibilerin muhakkak olan adem-i muvaffakiyetleri karşısında ise, kendilerini bu mesleğe sevk eden ma'lûl zihinlerine acımdan başka yapacak bir şey yoktur. Onları bu adem-i muvaffakiyetlere maruz kılan mesleklere sevk eden esbabın en mühimlerinden biri de hod-bînlikten tevellüd eden ümmîdir².

Kendi nefesine karşı da olsa, nekâyisini³ bilmek fazileti, her kadının mazhar olduğu bir haslet değildir. Nevâkısı⁴, fazail gibi yanlış telakki ettirmek suretiyle itiyadda bu vadide mühim bir tesir icra eder. Bütün bunlara bir de gurur-ı nisvî inzıam edince ise bu gibi kadınlar en yapamayacakları işi en iyi ve en kolay yapabilecekleri iş olmak üzere telakki ederler.

Herkesin kullandığı ve fakat pek az kimsenin, derin olan, manasını iha-ta edebildiği bir cümle var:

“ahvalden mütenassih⁵ olmak”

Yani kararlarını vekayii tarz-ı cereyanına tevfiik edebilmek için bu cereyanları evvelce keşf ve tahmin edebilmek ve kararlarını ona göre verebilmektir. Bunda muvaffak olabilmek için ise, hayatını yaşamak isteyen kadınlar beyinde mütesaviyen taksim edilmemiş olan bir fikr-i tedkik lazımdır.

Bu halde, nefesine karşı ciddiyet, şart-ı evvel ve ehemmdir. Vekayii mahiyet-i asliyeleriyle muhakeme ve kabul etmek yerine onları hayalatımızın tevliid ettiği eşkal ve şerait ile görmek istemekten tevakkî⁶ lazımdır.

Demek ki “ahvalden mütenassih olmak” için şart-ı ehemm ve elzem olan vekayii cem' ve telfik⁷ ve onları eşkal ve şerait-i hakikiyeleriyle muhakeme ve tedkiktir.

1 Müteaccib: şaşkın

2 Ümmî: okuma yazma bilmeyen

3 Nekâyis: eksiklikler, noksanlar

4 Nevâkıs: eksikler

5 Mütenassih: nasihat dinleyen, öğüt alan

6 Tevakkî: sakınma, çekinme

7 Telfik: bir araya toplama, birleştirme

Kadınlık

Bugün küre-yi arzda huzur ve refah ile yaşamak isteyen milletler, istikballerinin temini için lâyenkatı sarf-ı mesaî eyleyenlerdir. Hakk-ı hayata malik olabilmek için her türlü mehaliki¹ evvelden hesaplayıp keşfetmek ve icap eden istihzaratı² ikmal ile gelecek mehalike kuvvetle karşı koymak elzemdir.

Bu asr-ı terakki ve Teâlîde, yekdiğeriyle müsabaka edercesine çalışan milletler arasında, uyuşuk bir mevcudiyetle idame-yi hayata muvaffak olmak mümkün değildir. Her tarafta faaliyet, cevvaliyet fırtınaları ortalığı inletirken, bütün ufuklardan milliyet ve cinsiyet sayhaları³ yükselip bütün milletleri sarsar, düşündürürken hâlâ atalette, miskenette kalmak inkıraz ve inhitat⁴ değil de nedir?

İslam ve Türk âleminin muhitini zırh bir çenber-i milliyet ile sıkı sıkı saran milletleri, nazar-ı tecessüsümüzden⁵ geçirdiğimiz zaman, derin bir yeise düşmemek, müz'ic⁶ bir ızdırab-ı ruhîye tutulmamak bizim için imkansızdır.

Onların bugünkü hayatı, bundan pek çok sene evvel çizilen siyasî iktisadî ve içtimâî projelerle temin edildiği gibi bugün de, elli ve ihtimal yüz sene sonraki hayatlarını temine sarf etmekle meşguldürler.

Fakat biz; zavallı İslam ve Türk kitleleri, bütün manasıyla gündelik bir hayat yaşıyor, bu gece yatarken yarın ne olacağından haber-dâr değil, elli senelik bir istikbal şöyle dursun elli gün sonrayı bilemiyor, hayatı, derin bir keşmekeş içinde ve hakikaten zuhurata tâbi⁷ geçiriyor.

İlan-ı meşrutiyetle derin bir kabustan silkindik. Fakat bugüne kadar o müthiş kabus-ı istibdadın verdiği sersemlikle yaşadık. Ne istikbalin mehalikini görebildik ve ne de hayatımızı bir intizama sokarak çalışabildik. Cehalet ve taassubun tevliid ettiği taraf taraf isyanlar tâb ü tuvânımızı kes-

1 Mehalik: tehlikeli işler

2 İstihzarat: hazırlıklar

3 Sayha: haykırma, çığlık

4 İnhitat: gerileme, çöküş

5 Tecessüs: araştırma, tahkik, tetkik

6 Müz'ic: sıkıcı, bunalıcı

7 Zuhûrâtâ tâbi olmak: önceden kararlaştırarak değil de ortaya çıkan olaylara göre hareket etmek

tiği gibi medenî bir kisve ile her zaman bizi aldatan Avrupa'ya da pek fazla itimad gösterdik. İnsaniyet, hak, adalet sözlerine pek büyük bir saf-derûn-lukla merbut bulunduk. {Hak kavînin} düsturunu bilmekle beraber Avrupa'da medenî ve adalet-perver düsturlarımız bulunduğunu zannettik.

Fakat heyhat! Üç yüz yirmi sekiz senesinin fecayii karşısında dostsuz ve tek başımıza kaldığımızı gördüğümüz zaman büyük bir intibah ile, kat'î bir ibretle başımızı doğrultarak kalbimizden gelen {hak kavînin} düstur-ı meş-hurunu bir daha itminan-kâr-âne dinledik. Nihayet büyük bir zıya', telafisi mümkün olmayan bir zararla muharebeden çıktıktan sonra sebepleri birer birer taharriye koyulduk. Siyasî, iktisadî, içtimâî dertlerimizi derin derin tedkik ettik. Sonunda anladık ki zarar bugünün değil, mazinin, geçen hayat-ların imiş. Zira bugünkü unsur, geçen ecdaddan bu zamana intikal ederken pek boş, pek cahil bulunuyordu. Çünkü onların her biri ihtiyacat-ı zamana göre yetiştirilmemiş ancak ilan-ı meşrutiyetten sonra vatan ve milletin vü-cudundan haber-dâr olmuştu. Ölmüş bir ruh ile bekâ nasıl mümkün olur-du. Zira o zamana kadar bu unsorda yaşamak için ne kuvvetli bir iman var, ne de fiilî çalışma mevcut idi. Fakat bugün artık öyle değil.

Mevti yakışır var ise rahat düşkünde
İkdam ve tahammül gerek erbab-ı hayata

Merhum Naci'nin bu mısra'ı zamanımızın en celi bir düsturudur. Diyebiliriz ki ihtiyarlıkla malul olan vücudlar, muhafaza-kârlar bile bugün yeni bir gençlik, yeni bir zinde-gî¹ iktisab etti. Vatanın genci, ihtiyarı canlanan ölüm inkıraz karşısında yeni bir kuvvetle hep birleşti. İşte bu intibah-ı kat'î ve bu teyakkuz-ı cibrî ile bütün millet yarınki istikbale daha emin atılmak için bugünden hazırlanıyor, kuvvetli bir nüfuz-ı nazar-la önündeki uçurumları keşfederek daha cesur-âne ve daha feda-kâr-âne ilerliyor. Millet gençliğinin bugün yaptığı istihzarat her halde dünkünden daha esaslı ve daha kat'idir.

İşte bu cümleden olarak o gençlik, sarsılmaz faaliyetlerle sa'y eden o münevver kitle, nihayet milletin arasında mühim bir mevki', azım bir ekseriyet teşkil eden kadınlığı da düşündü. Şimdiye kadar pek bî-kes ve bî-vâye kalan ve hiçlikten başka bir şey olmayıp dâima da milletin zararı-

1 Zinde-gî: zindelik

na yaşayan kadınlığı da taahhüd ettiği vazife-yi medeniyesinin icabatıyla mütenasip bir ehemmiyetle derk¹ etti. Kadının terakkiyat-ı medeniyesine inkişafat-ı zihniyesine mâni' olmak, mensup olduğu izmihlale atmaktan başka bir şey olmadığını vâzıh bir nazarla görüp anlayan gençlik, nihayet İslam ve Türk kadınlığına büyük bir metanetle ileri (!) işaretini verdi.

Bugün artık hareket etmiş bulunan ve evvelki miskin haline veda' ederek teâlîye doğru ilerleyen İslam ve Türk kadınlığı millete, vatana büyük bir ümit ve inşirah² veriyor. O kadınlık ki milletin mukadderatıyla alaka-dârdır, bugün fikren yükseldikçe elbette ki yaşamak hususundaki ümitler, emeller de parlayacaktır.

Yarınki hayata hazırlanan bugünkü çocuklarımız, evvelkinden daha faal, daha müteşebbis, daha kin-dâr, daha hür; fakat daha ciddi ve daha azim-perver olmalıdır. Binaenaleyh bugünkü annelerin de bu nokta-yı nazardan vazife-yi vataniyeleri ve vazife-yi içtimâiyeleri pek mühim ve pek azametlidir. Bunu takdir eden her anne milletin Teâlisini, vatanın felâhını mucib olan bu vazife-yi mader-ânesinin hüsn-i ifası için çocuğunun başı ucunda, beşiği yanında söyleyeceği ninnileri ona göre tertip ve taganni eylemelidir.

İyice bilmeliyiz ki, çocuk küçük iken ne kapar, ne öğrenir ise ila-nihâye onun ile, o ihtisat ile yaşar. Küçükten inkişaf eden, küçükten milliyet hisleriyle perveriş-yâb³ olan yavrular büyük ve azim-perver milletleri teşkil ederler.

Çocuk bir gramafon gibidir. Her talim edilen şeyi unutmamak üzere kavrar. Onun küçük kalbine sokulacak ateşli duygular, sininin tezayüdüyle kesb-i şiddet, hararet eyleyecek, akli kemale erdikçe o hissiyat kendisinin ölmez bir mefkuresi olacaktır.

Böyle, terbiye-yi milliyesi sağlam esaslara ibtina eden fertler istikameti ni hiçbir zaman şaşmayan [e]mniyetli ve muhafazalı pusulalara benzerler ki aradığımız istikbal unsuru da işte budur.

Ey anneler! Ey muhterem valideler!

Vazifenizin ne kadar nazık ve mühim olduğunu görünüz de bütün nisviyetinizle iftihar ediniz. Milletinize, vatanınıza ifa edeceğiniz hidematın müşkilatıyla beraber kudsiyet ve [a]zametini derk eyleyiniz de mesrur olunuz!

1 Derk: anlama, kavrama

2 İnşirah: iç ferahlığı

3 Perveriş-yâb: beslenen, yetiştirilen; ye-elif-te harfleriyle yazılmış, “yâb” okundu – çn

Her tarafta yükselen sedalar, bugün sizin vazife-yi mader-ânenizin derece-yi ehemmiyetini takdir ediyor, alkışlıyor. Sizden beklenen himmetlerle, gayretlere, mesai-yi âliye-yi nisviyete muntazır bulunuyor.

Ey genç kızlar! Ey yarınki valideler!

Hele sizler bu vazife-yi necibeyi daha iyi takdir eder, daha iyi düşünebilirsiniz! Sizleri yetiştirmek için sarf edilen himematı¹ siz daha iyi idrak edebilir, daha iyi fark edebilirsiniz! Gençliğin nazar-ı tahsini sizlere ma'tuftur. Bütün bu mukaddes emelleri sizin o muhterem varlıklarınızla temine çalışan millet ve hükümet bütün vaktini sizlere tevcih etti. Kâbiliyet-i hayatiyenizi temin için her vasıtaya teşebbüs ediliyor. Çünkü istikbalin anaları, nesl-i cedidin mürebbiyeleri sizsiniz. Sizin vereceğiniz millî terbiye, millî duygu bu milletin evladını tenvir edecek istikbal-i memleketi parlatacaktır.

Biz bu sütunlarda, sizin ile hasbıhal ettiğimiz ve bu vazife-yi vataniyenin size taalluk ettiğini ve dâima sizden beklendiğini söylediğimiz gibi yevmî cerideler, haftalık diğer risaleler de aynı şeyi tekrar ediyor.

İftihar ediniz ki bu hakkınız teslim ediliyor, sevininiz ki mevcudiyetiniz mühim ve şerefli bir vazife ile tanzif ediliyor. Bakınız yevmî gazetelerden biri baş makalesinde ne diyor:

{Artık bilmeli ve kaviyen iman etmeliyiz ki bu memleketi esastan kurtaracak çareler yalnız kuvvete, yalnız maddiyata münhasır değildir. Her şeyden evvel maneviyatımızı vücuda getirmek ve yaşamak iktiza eder. Bir milletin maneviyatı ise ancak beşikten başlayacak sağlam, esaslı ve millî terbiye ile teessüs edebilir. Binaenaleyh her şeyden, bila-istisna her şeyden ziyade, millî ve esaslı terbiyeye ve bunu bize ta beşikten öğretecek mürebbiyelere ihtiyacımız vardır. Bu ihtiyaç gıda-yı ruh derecesinde ehemmiyetli ve elzemdir. O derecede ki – duçar olduğumuz bunca felaketlere göre, bir an evvel bunu temine muvaffak olamazsak, açık söyleyelim, maazallah ölmek tehlikelerine uğrayacağız. Çünkü bütün şu dert ve felaketlerin hakiki sebeplerini bulmaya çalışır ve tedkik edersek anlarız ki bunlar, millî ve esaslı bir terbiyeden mahrumiyet belasıyla başımıza gelmiştir.}

İşte ey muhterem hemşirelerim! Bu sütunlarda sesimizin yükseldiği kadar dâima anlattık ve dâima söylüyoruz ki İslam ve Türk kadınlığı manen ve maddeten yükselmezse bu vatan kurtulamayacak, millet felah bulamayacaktır.

1 Himemat: gayretler, emekler, çalışmalar

Düşününüz ki o beşikleri sallayan, o çocukları büyütüp yetiştiren kadınlıktır. Evladlarımıza İslam ve Türk terbiyesini verecek, talim edecek yine İslam ve Türk analarıdır.

Bunun için o istikbal yavrusunun ruhunu yükseltecek imanını tahkim edip kinini parlatacak valideler, bugünkü validelerden daha canlı, daha ateşli ve her hususta daha malumatlı olmalıdır. Zira iyice bilmeliyiz ki nesl-i âtî milletin, vatanın ümid-i istikbalidir. Bütün İslam ve Türk mevcudiyeti ona, onun kavî ve sarsılmaz imanına ve terbiye-yi milliyesinden doğacak azmine istinad edecektir. Bugün yeisler, matemler içinde olduğumuz halde o ümid, o mukaddes mefkuredir ki bizi yaşıyor ve yaşatmaya heveslendiriyor.

Artık çocuklarımıza kurt ve tilki hikayeleri değil, Rumeli'nin kanlı ve lâ-yemut fecayı'ini, matemli ve vicdanlar inleten günlerini anlatmalıyız. Her biri bir milletin ölmez varlıklarına muhteşem birer şahit olan rical-i siyasiye, askeriye ve edebiyemizi ve bu vatana ifa ettikleri hidemat-ı bergüzideyi¹ bildirmeliyiz. Evladlarımıza daha küçükten bir gurur ve bir itimad-ı nefis verecek olan vekayi'-i tarihiyemizi hikaye şeklinde anlatmalıyız. Her halde on iki yaşına gelen bir çocuk Türklüğünü bilmeli ve mensup olduğu milletin eâzım-ı ricalini tanımalıdır. İlk padişahımızı tanıdığı gibi Şehzade Süleyman Paşa'yı², Köprülü Mehmed Paşa'yı³, Büyük Sokollu'yu⁴, Tiryaki

1 Bergüzide: seçilmiş, seçkin

2 Şehzade Süleyman Paşa (1316 (?) - 1357/1360 arası): Osmanlı şehzadesi, Orhan Bey'in büyük oğlu, Osmanlı Devleti'nin Rumeli'ye, başka bir deyişle Avrupa'ya geçişinin öncüsü ve sembolü olan şahsiyettir ve Rumeli Fatihi olarak bilinir

3 Köprülü Mehmed Paşa: (1575 – 1661), IV. Mehmed Dönemi'nde 1656-1661 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin sadrazamlığını yapmıştır, Osmanlı İmparatorluğu'nun Duraklama Devri'nde devleti idare etmiş, görev süresi boyunca yaşanan politik ve toplumsal karışıklıkların etkisini azaltmış ve Osmanlı İmparatorluğu'nun eski itibarını kazanmasında rol oynamıştır

4 Büyük Sokollu: Sokollu veya Sokullu Mehmed Paşa (1505 – 1579), I. Süleyman döneminde Osmanlı donanmasının Kaptan-ı Deryalığı ve yine I. Süleyman, II. Selim ve III. Murad dönemlerinde 14 yıl Osmanlı Devleti'nin sadrazamlığını yapmış Osmanlı devlet adamı; I. Süleyman'ın son sadrazamı olmuştur, hem Osmanlı İmparatorluğu'nun zirvede bulunduğu dönemi simgelemesi itibarıyla hem de icraatları, projeleri ve kişiliği sayesinde en önemli Osmanlı sadrazamlarından biri kabul edilir; II. Selim'in damadı olmuştur

Hasan Paşa'yı¹, Mohaç kahramanı Bali Bey'i², Belçika'ya kadar gidip Osmanlı ordusunun gerilerini temin için feda-yı can eden büyük akıncı Kasım Bey'i, Sinan Paşa'yı, Plevne kahramanı Büyük Osman Paşa'yı³... Hâsılı tarihinden intihab olunacak berrî büyük kumandanlardan mâadâ asırlarca denizleri zîr-i hakimiyette tutan ve her biri başlı başına birer kahraman olan Barbaroslarımızı, Turgutlarımızı, Kemal Reis'i, Baba Oruçlarımızı ve son muharebenin büyük ve feda-kâr Rauf'unu tanıttırmalıyız.

Siyasî ve hürriyet-perver simalarımızdan Reşid Paşa⁴, Midhat Paşa⁵ ile zamanımızın vücudlarıyla iftihar ettiği büyük inkılabçıları bildirmeliyiz. Şüphesiz vücudlarıyla ilelebed iftihar edilmeye şayan olan üdeba ve şuaramızdan: Na'fi, Nabî⁶, Şinasi⁷, Naci⁸, Kemal, Arif Hikmet⁹, Abdülhak

- 1 Tiryaki Hasan Paşa: (1530 – 1611 Budin) Kanije Savunması'nı yaparak ün alan Osmanlı paşası
- 2 Bali Bey: Yahyapaşazade Malkoçoğlu Bali Bey ya da kısaca Malkoçoğlu (1495 - 1543), Türk akıncı. Malkoçoğlu ailesine mensuptur, Kanuni Sultan Süleyman'la Macaristan'daki savaşlara katılmıştır, 1526'da Macaristan seferinde Bali Bey süvari birliğiyle öncü vazifesi yapmış, Mohaç Muharebesi sırasında Macar ordusunu arkadan çevirerek hezimete uğratmakta önemli katkıları olmuştur
- 3 Osman Paşa: Osman Nuri Paşa (1832 – 1900), Osmanlı Ordusu'nda Plevne Muharebeleri'ndeki üstün savunmasının ardından Sultan II. Abdülhamid tarafından "Gazi" unvanına layık görülmüş, o günden bugüne Gazi Osman Paşa olarak da anılır
- 4 Reşid Paşa: Mehmet Reşid Paşa (1868 – 1924), Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında eğitimci, idareci, siyasetçi olarak önemli devlet hizmetlerinde bulundu / Koca Mustafa Reşid Paşa (1800 – 1858), Osmanlı sadrazamı, devlet adamı ve diplomat, Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'ın mimarı ve devrin en önemli devlet adamlarından biridir
- 5 Midhat Paşa: Ahmed Şefik Midhat Paşa (1822 – 1884), Osmanlı devlet adamı, iki kez sadrazam, Tuna, Aydın ve Suriye Valisi olan Midhat Paşa, ilk Osmanlı anayasası olan Kânûn-ı Esâsî'yi hazırlayan kurulun başkanlığını yapmıştır
- 6 Nabî: Yusuf Nâbi, (1642 – 1712), Divan Edebiyatı şairi
- 7 Şinasi: İbrahim Şinasi Efendi (1826 – 1871), gazeteci, yayımcı, şair ve oyun yazarı, Türk toplumunda Tanzimat'ın ilanı ile başlayan Batılılaşma sürecinin ilk ve en önemli yazarlarından, Türk toplumunu Batı tarzındaki şiirle tanıştıran ve tiyatro, makale gibi Batılı edebi türlerin ilk örneklerini veren Şinasi, yenilikçi fikirleri ve edebiyat sahasındaki çalışmalarıyla kendi döneminin aydınlarını etkilemiş önemli bir isimdir
- 8 Naci: Muallim Naci (1849 – 1893), yazar, şair, öğretmen ve eleştirmen, Aruz veznini Türkçeye kususuzca uygulamak için çalışmış bir Tanzimat dönemi şairidir, eski ile bağları koparmadan yenileşmeyi savunmuştur, gerek edebiyat ve şiir hakkındaki eleştiri ve önerileri gerek Türk dilinin sorunları ve bunların çözümlerine yönelik düşünceleri ile edebiyat tarihinde yer edinmiş bir kişiliktir, Lugat-i Nâcî adlı Osmanlıca sözlüğü ile tanınır
- 9 Arif Hikmet: Hersekli Arif Hikmet (1839 – 1903), son dönem divan şairlerinden olan

Hamid¹, Fikret, Ekrem ve Türk şairi Mehmed Emin, ilh gibi nice büyük simaların dahî öğretilmesi ehemm ve elzemdir.

Bunları bilmek ve hakkıyla evladlarımızın kalplerine yerleştirmek için öğrenmeye, öğrenmek için de âsâr-ı bergüzideyi okumaya heves-kâr olmalıyız. Bizim tarihimiz ser-âpâ iftihar edilecek menâkıb² ve vekayi' ile doludur. Şüphesiz ki gözyaşlarımızı akıtacak, intikamımızı tezyid edecek birçok hadisat da o sahifelerde vardır.

Hangi ailedir o ki bu vekayi'in kahramanlarını daha küçükten evladına naklederek onun gurur-ı millîsini okşuyor ve Türklüğe mahsus olan iz-zet-i nefsinı yükseltmeye çalışıyor?

Yine hangi İslam ve Türk ailesinin evinde kaybettiğimiz yerlerin siyaha boyanmış bir haritası vardır. Ve hangimiz oğlumuzu böyle bir haritanın yanına getirip de ona lüzumu olan kin ve intikam derslerini veriyoruz?

Hangi aile evladını eyyam-ı tatiliyenin birinde Hürriyet-i Ebediye tepesine getirmiş ve oğluna orada, o âbide-yi şühedanın yanında ve şehitlerimizin başı ucunda hukuk-ı hürriyetimiz için bir ders vermiştir?

Hangi ailedir o ki evladını askerî veya umumî müzeye getirmiş ve orada, o meşher-i âsâr-ı eslaf olan yerde tarihî ve millî bir dersle oğlunu techiz etmiş?

İşte bir milletin ümid-i istikbali olan çocuklarını millî gayelere, mukaddes mefkurelere, mübeccel varlıklara doğru getirecek ilk malumat, ilk bilgi!

İhtimal karielerimizden bazıları bütün bunların mekteplere ait olduğunu söyleyeceklerdir. Ve maatteessüf biz bu mühim vazifeyi bütün ihmalciliğimizle mekteplere bırakmışızdır. Validelik yalnız çocuğun başına bir, iki sabun sürmek ve karnına birkaç lokma hazırlamak manasında telakki edilirse heyhat!

Şu son zamanlarda bazı mekteplerimizin evladlarımızı böyle yerlere getirdikleri maalmemnuniye görülüp işitiliyor. Fakat bu, yalnız mektebin bir kere getirmesiyle mahdud bir daire dahilinde kalıyor. Halbuki bu da-

Hersekli Arif Hikmet, Encümen-i Şuara Topluluğu'nun doğuşunda öneyak olmuş ve topluluğun toplantılarına ev sahipliği yapmış bir şairdir

1 Abdülhak Hamid: Abdülhak Hamit Tarhan (1852 – 1937), Türk şair, oyun yazarı ve diplomat, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde ve Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk yıllarında eserler vermiş, modern edebiyatın doğuşunda etkin bir isimdir

2 Menâkıb: menkıbeler, din büyükleri, kahramanlar, târihî şahsiyetler gibi kimselerin üs-tün yaşayışlarıyla ilgili fıkralar, hikâyeler

ireyi dâima tevessü edecek, babalar ve bilhassa annelerdir. Zira anneler evladlarıyla dâima temastadır. Peder ise valideye nisbetle evladını pek az görebilir. Binaenaleyh evlerimizde, o ziyadan mahrum karanlık odalarda oturacağımıza evladlarımızı yetiştirmek nokta-yı nazarından haftada veya on beş günde bir kere olsun böyle yerlere şitaban¹ olmalıyız.

Artık iyice iman etmeliyiz ki lâ-kayd yaşamak, terakkiyat-ı medeniye-den vareste kalmak, hakk-ı hayat nokta-yı nazarından mümkün değildir. Hayat için faaliyet şarttır. Günden güne terakkiyat-ı medeniye arttıkça maişet daralıyor, maişet daraldıkça sa'yın şiddeti tezayüd ediyor. Halbuki sa'ydən uzak kalanlar ise atalete ve dolayısıyla sefaletle düşeceklerinden çürümüş bir uzuv gibi hayattan nihayet mahrum olurlar. Hakk-ı hayata mazhar olmak için kavî bulunmak, kavî bulunmak için de esaslı bir terbiye-yi milliyeden doğan azme, metanete sahip olmak lazımdır.

Ey İslam ve Türk kadınlığı! Ey büyük melek-âne varlık!

Balkan muharebesinin muvaffakiyatına mazhar olan Bulgarlar Sofya'da Balkan Harbi âbidesini dikeyor ve o ensal-i âtiye kalacak olan âbidenin bir tarafına da {Bulgar milleti Bulgar kadınlığına medyun-ı şükrandır} ibare-yi kadir-şinas-ânesi[ni] yazıyorken sen hâlâ ruhundaki İslam ve Türk kadınlığının hissiyat-ı âliye-yi vatan-perver-ânesini duymayacak mısın? Sen iyice bil ki istikbal denilen o nurlu yol senin ellerin ile açılacaktır. Yine sen emin ol ki şevket ve ikbal-i millet senin dizlerin üzerindedir; bütün mefkure-yi milleti teşkil eden şanlı varlıklar senin salladığın mini mini beşiktedir. İstikbalde dikilecek âbidenin bir cephesi de senin namınla rint-sâz² olmalıdır.

Beylerbeyi: Naciye Şerif

İlan³

İlanatın beher satırından kırk para alınır.

Kadınlar Dünyası Matbaası

1 Şitaban: koşan, acele ile giden

2 Rint-saz: görünüşe ve dünya işlerine kıymet vermeyen, kurallardan uzak, bütün varlığı kendi iç dünyasına göre değerlendiren, gönül gözüyle gören, hoş görülme, kalender, içkiye düşkün ve derbeder görünüşünün aksine ârif, hakîm, gönül ehli kimse olma

3 İlanlar ana metnin sonuna eklenmiştir

Numara: 138

Cumartesi 4 Nisan 1330 – 22 Cemazîyü'l-evvel 1331

Nüshası 60 paradır.

Nüshası 60 paradır.

Abone bedeli: Seneliği
posta ücretiyle 100, altı
aylığı 60 kuruştur.

Sahibe-yi imtiyaz:
N. Ulviye Mevlan

Adres: Nur-ı Osmaniye
civarında Servili Mescid
Numara 11

Memalik-i ecnebiye
için seneliği 38, altı
aylığı 20 franktır.

Kadınlar Dünyası

İhtar:
Gönderilen makalat
derc edilsin edilmesin
iade edilmez.

*Kadınlık, hukuk ve menafîini müdafaa eder,
Cumartesi günleri neşr olunur, musavver gazetedir.
Sahaifimiz cins ve mezheb tefrik etmeksizin muhterem
Osmanlı hanımları asarına küşadedir.*

Çeviriyazı: Gülsüm Kaplan

Telefon idaresine karşı vuku' bulan mücahadesiyle şöhret kazanan ve
nihayet müfettişe tayin olunan Bedra Osman Hanımefendi

Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti Erkânı

Birinci Sene-yi Devriye Münâsebetiyle

Kadınlar Dünyası; muhitimizin mütenevvi buhran ve ihtirasları arasında mevki'ini muhafaza etmiştir, ikinci sene-i devriyesine muvaffakiyetle girmiştir.

Kadınlar Dünyası; muhitimizde kadınlığın müdafaaya muhtaç hukuku olduğunu görmüştür. Onu gaye edinerek meydân-ı matbuâtı atılmıştır, kadınlığın teâlîsine, hukukunun müdafaasına çalışmıştır, çalışıyor ve çalışacak.

Kadınlar Dünyası, Osmanlı kadınlığının ahenk-i umûmî-i millî haricinde kaldığını görmüştür. İşte, işçilikte erkekleriyle teşrik-i mesâîye davet etmiştir, cemiyet hayatını uyandırmak istemiştir, istiyor ve isteyecek.

Kadınlar Dünyası; Osmanlı İslam kadınlığını faâliyet-i akliyye ve ameliyyede erkeklerden hariç bir hayatta bulmuştur. Terakkîyi, teâlîyi memleketimizde imkansız bırakan bu hali, sakım ananeyi müdafaa etmiştir. Ediyor, edecek.

Kadınlar Dünyası; yaşayanlar, medenî yaşamak isteyenler için kadın ve erkeğin müsâvât-ı hukukları lüzûmuna iman etmiştir. Bu imanı tamîme çalışmıştır. Çalışıyor ve çalışacak.

Kadınlar Dünyası; yemekten, içmekten, gzmekten, yürümekten ve daha bilmem neler yapmak suretindeki hayattan sâir mecmualar gibi bahsetmemiştir. Etmez ve etmeyecek.

Kadınlar Dünyası; kadınlığın teâlisine, saadetine, mevcudiyetine hâdim olacak hayât-ı medenîden bahsetmiştir. Ediyor ve edecek.

Kadınlar Dünyası; kadınlığa hürriyet istemiştir. İstiyor ve isteyecek. Fakat istediği hürriyet taşkın bir hürriyet değildir “hürriyet-i mesâî” dir. Erkekler derecesinde ticarete olsun sanayide olsun kadınların dahî hür olarak çalışabilmelerini istemiştir.

Kadınlık hayât-ı mesâide hür olarak çalışırsa memlekette iş ve işçi hayatı uyanır. Çalışanlar, çalışmak isteyenler iş bulur. Mahsûl-i mesâileriyle kadın erkek sefaletten, sefâhetten kurtarılmış olur.

İşte *Kadınlar Dünyası* edinmiş olduğu bu gayeleri takviye etmiştir. Bir hizb-i münevver ile birleşip muhterem (Osmanlı Müdâfaa-i Hukuk-i Nisvân) cemiyetini tesîs eylemiştir.

Bu muhterem cemiyetin, Müdâfaa-i Hukuk-i Nisvân Cemiyeti’nin gayeleri şimdilik yedidir:

1. Mektepler tesîsiyle ve teessüs etmiş mekteplerin ıslâhıyla kadınlığın seviye-i irfân ve idrâkini yükseltmek.
2. Kadınlıktaki ve dolayısıyla erkeklerdeki sefaletin ref’i için kadınlığı hayât-ı sînâiyyeye idhâl etmek.
3. Bu esasları temîn edebilmek için ahkâm-ı şeriiyyeye muvâfık süsten âzade sade bir kıyafet-i hâriciyye ihdâs etmek.
4. Kavâid-i izdivacı teshîl ve bundaki ananât-ı sakîmeyi yıkmak.
5. Kadının ailedeki mevkiîni takviye etmek.
6. Çocuklara terbiye-i ibtidâiyyeyi ana kucağında fen dairesinde verebilecek valideler yetiştirmek.
7. Kadınlığı cemiyet hayatına karıştırmak.

İşte muhterem müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti’nin bu esaslı gayelerini *Kadınlar Dünyası* takip etmiştir. Bütün matbuatta kadınlığa karşı bir sükut-ı meyyit-âne hüküm sürmekte iken matbuatı dahî bir senelik mesâisi sayesinde kadınlık lehine çevirmeye muvaffak olmuştur. Ve en

mühim siyasî gazeteleri; vakit vakit sütunlarını Osmanlı kadınlığına ait mübahese açtırmıştır. Hatta birçok gençler kadınlığa müdafî' olmuştur. Kadınlık lehinde birçok risaleler intişar etmiştir.

Kadınlar Dünyası'nın bir senelik mesâisi muhitimize bu tesiri verdiği gibi şarkta, Türkiye'de dahî bir kadınlığın var olduğunu Avrupa'ya kadar ismâ¹ ettirebilmiştir. Müdafaa-i Hukuk[k]-ı Nisvan Cemiyeti âzâ-yı müzahireliğine Mis Gres Elison, Madam Odet Feldman, Baron Danj Dastr, Doktor Emili Firiş gibi Avrupaca maruf simalar dahî celbetmiştir.

Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti'nin ve *Kadınlar Dünyası*'nın bir seneden beri bu cereyanı takip ederken gördüğü muavenet ve müzaheret pek mahdud idi. Muhterem Esirgeme Derneği, Teâlî-yi Nisvan Kulübü ve İstihlak-ı Milî Cemiyeti ve Hilal-i Ahmer Kadınlar Cemiyeti derecesinde maddî muavenetler göremediler. Fakat azm ü sebatıyla yürüdü ve muvaffak oldu. Rical-i hükümetimizin ez-cümle Bahriye Nazırı Cemal ve Harbiye Nazırı Enver Paşalar ve Dahiliye Nazırı Tal'at ve Maliye Nazırı Cavid Beyefendiler huzaratıyla İttihad ve Terakki Cemiyet-i Muhteremesi'nin takdiratına mazhar ve himaye-i manevîleri sayesinde seyeranında hür olarak devam edebildi. Çünkü bu muhterem simalar memleketimizi medenî memleketler derecesine, milletimizi medenî milletlerin mastaba-yı² irfanına is'âda çalışmaktadırlar. Osmanlı kadınlığı bu muhterem simalara samimiyet-i ruhiyesiyle teşekkürler eder ve her umurda muvaffakiyetlerini temenni eyler.

* * *

Kadınlar Dünyası ikinci sene-i devriyesine girdiği gibi müzahiri³ olduğu Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti'nin gaye ve maksatlarını dahî zikretti. Şimdi şu geçen bir sene içindeki icraatını dahî enzar-ı umumiyeye vaz'ı vecibe bilir.

Kadınlar Dünyası'nın gayesi kadınlığı hayat-ı sınıîyeye ve hayat-ı cemiyete karıştırmak ve işçilik hayatı sayesinde kadınlığın üzerinden sefalet-i tahakkümü kaldırmış olmaya sâ'î bulunmak itibarıyla evvela İslam

1 İsmâ': ıstıttirme

2 Mastaba: sedir, kerevet

3 Müzahir: yardım eden, destek çıkan

kadınlığını Telefon İdaresi'ne müracaata teşvik etti. Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti âzâsından – bu hafta resimleriyle gazetemizi tezyin ettiğimiz – Bedra Osman Hanımefendi birkaç refikalarıyla meydana atıldı. Telefon İdaresi'ne müracaat etti ise de haysiyet-i nisviye ile gayr-ı müte-nasip muamele gördüklerinden müteessiren *Kadınlar Dünyası*'na sureti âtîde münderiç mektubu gönderdi.

Suret

Efendim!

İhtarları üzerine Telefon Şirketi'ne dört refikamla müracaat ettim. – Tercüman olması muhtemel olan – Surenyan isminde bir Ermeni vatan-daşımız tarafından birçok hakaret ve istihzalara hedef olduk. Hatta bu vazifeyi bizim yapamayacağımızı söyleyerek istidamızı kabulde tereddüd bile gösterdi. Bu muameleden, telefon başında bir İslam hanımından ziyade kendi dindaşlarının bulunmasını arzu ettiği anlaşıldığından sebat ve metanet göstererek tekrar müracaat ettik. İstidalarımız kabul olundu. Memuriyette Fransızca veya Rumca telaffuz etmek şart imiş! Refikalarım bu lisanlara vâkıf olmadıklarından ileride istihdam edilecekleri meşkuttur. Bu şüphe bir ay sonra İngiliz müfettişelerin vüruduyla halledilecektir. Tak-dim-i ihtiramat olunur efendim.

24 Nisan sene 1329 Bedra Osman

İşte bu mektup bizde acı hisler uyandırmıştı. Bu acı hisler Surenyan Efendi'nin noksanî-i terbiyesinden, nezaketsiziğinden değil Osmanlı pa-yitahtında bir şirketin istihdam edeceği memuriyetin (Türkçe) yerine Fransızca veya Rumca lisanlarına vukufunun şart bulunması idi. Biz böy-le bir şartın imtiyaz-nâme ahkamından olamayacağını bildiğimizden bir taraftan hükümetten izahat diğer cihetten Telefon Şirketi'nden tarziye¹ istedik. Ve ısrar eyledik. Nihayet Telefon Şirketi idare-hânemize bir me-mur-ı mahsus göndererek tarziye verdi. Hükümet dahî âtîdeki tebligatta bulundu.

1 Tarziye: özür dileme

Tebliğat Sureti

Gazetenizin 26 Nisan sene 329 tarihli nüshasında Telefon İdaresi ser-levhasıyla münderiç bir fıkra görülmüş idi. Bu babda Posta Telgraf ve Telefon Nezaret-i celilesinden vürud eden tezkirede hanımların müracaatında Telefon Şirketi memuru tarafından katiyen hakaret ve istihzaya cesaret edilmediği ve böyle bir şey fıkirden bile geçirilmediği ve müracaat-ı mümasileyi şirket memurlarının dâima hüsn-i kabule âmâde bulundukları ledel-muhabere anlaşıldığı ve şirketçe muhadderatın suret-i istihdamı hakkında henüz mukarrerat-ı katiye mevcut olmamakla beraber kabul edilecekleri, Türkçe ve Fransızca'ya vukuflarının mecburî tutulması mütalaa kılınmakta olduğu muhaberat-ı vâfiada¹ tezkar edilmiş olup gerçi bazı aksamında memurların Fransızca'ya vukufları lazım olabilir ise de bu lüzum her taraf için varid olamayacağından Fransızca'ya vakıf olmayıp müracaatta bulunacak hanımların da ona göre münasip mahallere yerleştirilmesi şirkete tebliğ olunacağı ve Posta ve Telgraf İdarelerine mensup memurın tarafından müracaat eden ashab-ı musalaha/mesalihe terbiye ve nezaket dairesinde muamele olunması hususu yakından takip edildiği gibi bu cihetin Telefon Şirketi memurları tarafından da layıkı vechile gözetilmesi müstelzim bulunduğu tavzihen iş'ar buyurulmakla tebliğ-i keyfiyet olunur [e]fendim.

Fi 6 Nisan sene 1329

Telefon idaresinde müstahdem anasır-ı muhtelifeden Osmanlı kızları

1 Vâfi: yeter, kâfi

Kadınlık cihadının şu netice-i muzafferiyeti hükümetimizin bu beyan-
namesiyle tetevvüç etmişti. İslam kadınlığı telefon idaresine müracaatta
devam ve ısrar etti ise de teessüfle söyleriz ki Telefon Şirketi İslam kadın-
lığına karşı gizli bir taassup beslemektedir. Bu defa derc ettiğimiz grupta
görüldüğü vechile yalnız yedi İslam hanımı kabul edildi. Ve bunlardan da
birkaçı terk-i hizmete mecbur edildiler. Bugüne kadar telefon idaresine iki
yüzü mütecaviz İslam kadını müracaat ederek hizmet talep etmiş ise de
hükümetin bâlâya derc ettiğimiz – tebligat-ı âdil-ânesine rağmen – Fran-
sızca ve Rumca bilmedikleri bahanesiyle kabul edilmemişlerdir. Velhasıl
İslam kadınlığı Telefon Şirketi tarafından layıkı vechile hüsn-i kabul bula-
madı. Sefaletini ataletini tahfif edemedi.

Malumdur ki muhitimizin İslam ailelerinde Fransızca tahsil gören kız-
larımız ancak tabaka-yı bâlâ aileleri arasındadır, bunlar ise böyle şirketlere
müracaattan, taleb-i hizmetten müstagnîdirler. İşe, işçiliğe muhtaç olan
tabaka ise lisan-ı resmî-yi mahallî olan Türkçe'den başka bir lisanda tahsil
görememiştir.

Nitekim tebligat-ı resmiye bu ciheti nazar-ı itibara almış ve izah eyle-
miştir.

Telefon Şirketi düşünmelidir ki bu memleketten para kazanacaktır.
Anlayamadığımız bu taassubu bırakması, İslam kadınlığına hürmet ve
teshilat göstermesi lazımdır. Şirketin İslam kadınlığına karşı olan muame-
lesini biz bütün kuvvetimizle takbih eder ve hükümetimizden; şirketin şu
mübalatsızlığına karşı lâ-kayd kalınmamasını ümid ve temenni eyleriz.

Memleketimiz Türk memleketidir. Lisanımız Türkçe'dir. Biz bunu
böyle bilir ve iman ederiz.

Kahraman Belkis Şevket

Müdâfaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti kadınlığın fenne fennin muhayyirü'l-ukul terakkiyatına bî-gâne kalamazdı. Müktesebât-ı ilmiye sayesinde semalara yükselmeye başlayan insanlara İslam kadınlığının dahî yetişmesini emel edinmişti.

Bu emel ve arzu üzerine Osmanlı Müdâfaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti âzâsından birinin bir Osmanlı pilotuyla tayeranını düşündü. Derhal âzâsından kahraman Belkıs Şevket Hanımefendi meydana atıldı. Tayarana tâlip olarak esbabının istikmalini cemiyetten istedi. Cemiyet; Tayyare Mektebi müdür-i âlîsi Veli Beyefendi'ye müracaatla şu tezkireyi aldı.

*Müdâfaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti müessesesi riyaset-i aliyyesine
Hanımefendi hazretleri;*

...Öz hemşirelerimizin her türlü arzularını yerine getirmek Türkiye'de cemiyet-i nisvandandır ilki bir Müslüman kızı olmak bizler için en büyük sadet ve iftihar olacağından lütfen yalnız birinci kolordu kumandanı Cemal Beyefendi Hazretleri'nden bir kart alınması kifayet edebilir.

Bundan sonra rüzgarsız herhangi bir günde ve herhangi bir saatte teşrîf buyurulacak olursa tayerân etmek kâbil olacağını arzla şeref-yâb olurum efendim!

*Tayyâre Mektebi Müdürü Mümtaz Binbaşı
Veli*

Bu tezkire üzerine Müdâfaa-i Hukuk-i Nisvân Cemiyeti nâmına Ulviye Mevlan Hanım büyük vatanperver Birinci Kolordu Kumandanı – ki bugün Bahriye Nâzırı'dır – Cemal Paşa Hazretlerine mürâaatla sûreti zirde munderic ruhsatnameyi istihsâl eyledi.

Tayyâre Mektebi Müdîriyetine

Efendim!

Müdâfaa-i Hukuk-i Nisvân Cemiyeti âzâsından Belkıs Şevket hanım tayyare ile tayerân etmek arzusunu izhâr etmiş bu arzu Osmanlı pilot zabitanı hakkındaki itimâd-ı millînin bir eser fiilî-i nezâhet-perve[r]i bulunmuş olmakla havanın müsâit bir zamanında tensîb edilecek bir tayyare ile tayerân ettirilmesi ricâ olunur efendim.

*Birinci Kolordu Kumandanı Vekili
Ahmet Cemil*

Cemal Paşa Hazretleri'nin şu ufak, fakat maneviyat itibâriyle pek büyük tezkireleri esbâb-ı tayerânı ihzâr etmiş oldu.

Müdâfâa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti namına müessise Ulviye Mevlan Hanım derhal sûreti âtîde münderic davetnâme ile Osmanlı kadınlığını tayerândan haberdar etti.

Davetnâmenin Sûreti

Muhterem Efendim

Mukaddes vatani, içinde bulunduğu mehlekeden kurtarmak cesur, faâl ve garbın seviye-i irfânına yükselmiş valideler ile ancak kâbil olacağına velhâsıl heyet-i ictimâiyyemiz mesâîsine kadınlığın dahî iştirâki lüzûmuna îmân cemiyetimizi vücûda getirmiştir. Bu îmân ve gâyenin bir eser-i fiilîsi olmak üzere – şiddetli rüzgâr ve yağmur olmadığı takdirde – mâh-ı hâlin on yedinci Pazar günü cemiyetimiz âzâsından ve Kadınlar Dünyası muharrirelerinden Belkıs Şevket Hanımefendi Ayastefanos Tayyâre Mektebi sahasından Osmanlı pilot zâbitânına mukâbele-i şükrân olmak üzere tayerân edecektir.

Osmanlı İslâm kadınlığında tecelli eden bu cesâret-i medeniyyeye alâkadâr olmak üzere yevm-i mezkûrda zevâlî saat birde Ayastefanos'ta Tayyare Mektebi'ne teşrifleri cemiyetimiz nâmına ricâ olunur. İhtirâmatımı kabul buyurunuz efendim.

Osmanlı Müdâfâa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti Müessesesi

Kadınlar Dünyası Sâhibe-i İmtiyâzı

Ulviye Mevlan

Osmanlı Müdâfâa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti âzâ-yı müzâhiresinden Madam Odet Feldman

Pazar günü yağmur tayerânın icrâsına mâni olmuştu. Pazartesi 18 Teşrin-i Sâni 1329 bahara nazîre olacak kadar güzel ve handan bir güneş âfâkda yükselirken Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti'nin erkânı dahî muazzez Belkısı ile otomobillere rakiben Ayastefanos'a müteveccihen hareket ettiler. Oto[mo]biller cemiyetin husûsî bayrağıyla tezyîn edilmiş, erkân ve azâ-yı cemiyet beyaz ve kırmızı kurdelalardan yapılmış rozetlerini talik eylemişlerdi.

Bu heyete âzâ-yı müzâhireden Almanya'nın en meşhûr gazetelerinden "Berliner Tagblat" Gazetesi İstanbul muhâbire-i muhteremesi Madam Odet Feldman dahî dâhil olmuştu.

Saat birde Kalfa Köyü'nde vâki Tayyare Mektebi'ne muvâsalat ettiler.

Fotoğraflar aldırdıktan sonra Belkıs Şevket Hanımefendi şehîd-i mübeccel Fethi Bey'in idaresinde bulunan Osmanlı nâmındaki tayyare ile saat üçü on dört dakika geçe tayerân etti. Harbiye Nezâreti, Beyoğlu, Pangaltı, Hürriyet-i Ebediyye Tepesi, Boğaziçi ve Üsküdâr afâkında bin metre irtifâda bir cevalân yapıp avdet eyledi.

Bu tayerânda Belkıs Şevket'in gösterdiği cesârete bütün pilot zâbitânı hayran olmuşlardı.

Belkıs Şevket Hanımefendi havadaki cevalânı esnâsında pek ulvî bir temenniye ihtivâ eden ve beyaz ile kırmızı kurdelalara rabt edilen şu!

*Osmanlı Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti âzâsından
ve Kadınlar Dünyası muharrirelerinden*

Belkıs Şevket

*Osmanlı ve İslâm kadınlığı nâmına havada teyerân ederken:
"Kadınlar Dünyası" ismiyle muhterem ordumuza
bir tayyâre ihdâsını bilâ-tefrîk-i cins ve mezheb
Osmanlı kadınlığından bekler.*

Matbû kartları kendi eliyle attı.

Bugünlerde matbûât-ı yevmiyede okuduğumuza nazaran bu tayerânıntasatında¹ olmak üzere Hint Müslümanları Belkıs Şevket Hanımefendi'ye bazı hedâye göndermişlerdir.

1 Elif-nun-ayın-tı-elif-sin-elif-te-nun-dal-nun harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn

Bugün Paris'te dişçilik tahsîlinde bulunan Belkıs Mahmud Hanımefendi

Osmanlı Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti'nin irfâna, fene karşı olan aşk ve ateşi tabiidir ki Belkıs Şevket Hanımefendi'nin tayerânıyla sönmedi. Bâlâyâ fotoğraflarını vaz' ettiğimiz cemiyet âzâsından Belkıs Mahmud Hanımefendi dişçilik tahsîli için Paris'de azim ve sebât ile çalışmakta ve pek mühim muvaffakiyâta mazhar olmaktadır. Yakında İstanbul'a avdetle ananât ve taassub-ı câhil-âne yüzünden dişleri tedâvisiz kalarak her gün muzdarip olan İslâm hemşirelerinin muâvenet ve tedavilerine yetişecektir.

* * *

Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti'nin müzâhiri olan *Kadınlar Dünyası* kadınların Dârülfünûn'a kabul edilmeleri için hükûmetin nazar-ı dikkat ve refetini¹ celp edecek neşriyâtta devam etti ve nihâyet Dârülfünûn salonunun İslâm kadınlığına açılmasına muvaffak oldu. Tekrar temennî ederiz ki dersler daha muntazam bir şekle konsun. Hele tıp şubesi sıralarına her halde kızlarımız dahî kabul edilmiş bulunsun. Ümit ederiz ki memlekete nur ve irfân saçan hükûmet-i muhterememiz kadınlığın bu temennîsini dahî nazar-ı itibâra alır.

1

Refet: merhamet, acıma

Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti'nin müzâhiri olan *Kadınlar Dünyası* Dârülfünûn sıralarına kadınlığın kabulünü hükûmetten temennî ettiği gibi Avrupa'ya kız talebe izâmı lüzûmunu da arz ve beyân etmişti. Bu defa hükûmet tarafından Avrupa'ya bera-yı tahsîl gönderilen hanım kızlardan biri de Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti âzâsından Kaymakam Refik Beyefendi'nin kerîme-i muhteremeleri Refika Hanımefendi'dir. Talebe sûretiyle Avrupa'ya izâm buyurulan hanım kızlarımızdan ümîdimiz pek büyüktür. Kendilerine karşı hükûmetin gösterdiği itimâdı takdir ederler ve ona göre büyük bir azim ile çalışarak memlekete büyük bir hamûle-i¹ irfân ile avdet eylerler.

Aziz Haydar Hanımefendi

Osmanlı Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti erkânından ve gazetemiz heyet-i tahrîriyyesinden Aziz Haydar Hanımefendi'nin Erenköyü'nde küşâd ettikleri ana mektebini zikretmeden geçemeyeceğiz. Bu mektebin teessüsü için bazı kadınlarca pek kıymet-dâr olan elmasları[nı] Aziz Haydar Hanımefendi fedâ ederek vatanın istikbâl pırlantaları demek olan

1 Hamûle: yük

evlatlarını kazanmış ve onları terbiye ve talîme sönmez bir aşkla koyulmuştur. Bu memleketin medâr-ı fahr ve mübâhâti olacak müessesâtın biri olan bu mektep; istikbâlin beklediği anaları yetiştireceğinde ıstibâh yoktur.

Osmanlı kadınlığının hayât-ı mesâiye ıstirâk ve râğbeti hususundaki neşriyatımızın verdiği semerâtın biri de “Seyyide Kemal” Hanımefendi’nin Sultanhamamı’nda İkinci Vakıf Hanı’nda tesîs ve küşâd ettikleri hanımlara mahsûs pasta-hâne ve lavanta deposudur.

Seyyide Kemal Hanımefendi’nin bu müessese-i ticâriyyesi hiç şüphe yoktur ki taaddüd edecek birçok emsâle mazhar olacaktır. Ve kadınlığı sefâletten kurtaracaktır.

Biz Seyyide Kemal Hanımefendi’nin bu ticârethânesini âti-i iktisâdımız için berâat-ül istihlâl addediyoruz.

* * *

Geçen hafta Bahçe Kapısı’nda Birinci Vakıf Hanı’nda Bekir-zâde Hacı Emir Hasan Beyefendi’nin zevce-i muhteremeleri Şahsene Hanımefendi tarafından pek çok hanımların huzûruyla resm-i küşâdı icrâ edilen müessese-i ticâriyye dahî kadınlığa istikbâlden yeniden ümitler verdi. Mezkûr resm-i küşâdda Doktor Fevzi Beyefendi’nin harem-i muhteremeleri Melek Hanımefendi ile Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti erkânından Aziz Haydar Hanımefendi taraflarından gayet belîğ nutuklar îrâd olundu. Kadınlık hayatına, hukukuna; ancak mesâi ile nâil olabileceği sunuldu.

* * *

Vukû bulan neşriyatımıza râğmen umûmî kütüphanelerin kapıları henüz kadınlığa karşı mesdûd bulunması nisvîyetin atş-ı¹ irfânını teskîn edememiştir. Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti âzâsından Cazibe Hanımefendi kadınlara mahsûs bir kütüphane küşâdına karar vermiştir. Bütün levâzımı ihzâr ederek şimdi münasip bir mahal tedârikiyle meşguldür. Yakında bu kütüphane dahî açılacaktır. Ve bu suretle kadınlık evvelce atş-ı irfânını teskîn etmiş olacaktır.

1 Atş: susuzluk

* * *

Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyetinin yakın bir âtîde mevki-i icrâ-ya koymak üzere olduğu teşebbüsâtından biri ve en mühimi müessese ve müstahdemini kâmilen Müslüman kadınları olmak üzere umûma küşâde büyük ve her nevi emtia bulunduracak bir ticârethâne tesîs ve küşâ[d]ıdır. Bu suretle kadın[l]ık hem ahyân-ı¹ mesâiye girmiş, hem de cemiyet hayatına alıştırmış olacaktır.

* * *

Muhterem Osmanlı Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyetine müzâhir olan *Kadınlar Dünyası*'nın bir senelik neşriyâtından istihşâl olunan semerâtı az gibi görenler var ise onlara deriz ki her şey tedricî husûl bulur. Muhâtı olduğumuz müşkülât ve mevâni-i maddiyye ve maneviyye nazar-ı dikkat ve insâfa alınsın. *Kadınlar Dünyası* ve müzâhiri olduğu Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti bu bir senelik hayatı içinde imkânı dâiresinde icrâsı mümkün olan her şeyi yaptı. Kadınlığın kırılmaz bir azmi olduğunu ispat etti.

Kadınlar Dünyası kadınlığın yorulmaz, yılmaz sa'y sayesinde cihâdın-da devam edince karielerinden dahî teveccüh ve alaka görünce gelecek sene enzâr-ı umûmiyyeye daha mühim icrâât arz ve takdîm ederek iftihâr edeceğine imân eder.

Kadınlar Dünyası

Kadınlar Dünyası

İslam kadınlığının ilk lisân-ı alenisi olan *Kadınlar Dünyası* birinci senesini ikmâl ediyor. Bu bir sene zarfında *Kadınlar Dünyası* ne yaptı. Bunu birinci makale tafsîlâtıyla anlatsın. Ben yalnız şunu söylemek isterim ki dünyamızın en [b]üyük muvaffakiyeti kadınlıkta hâsıl ettiği intibâhtır. Kadınlık artık yavaş yavaş uyanıyor. Ağır ve mütereddit adımlarla terakkîye doğru yol alıyor. Bugün hakk-ı hayatını tanımaya ve kıymetini bilmeye

1 Ahyân: vakitler, zamanlar

başladı. Aynı zamanda erkeklerimizde de kadınlığın kıymetini, kadınlığın bir millete edebileceği hizmeti, kadınlığın vatan için derece-i ehemmiyetini takdir edenler çoğaldı. Artık pek çoklarımız anladık ki kadın olmazsa hiçbir şey olmaz, kadın yetişmezse hiçbir şey yetişmez, kadın yürümese hiçbir şey ilerlemez, kadın yükselmezse millet yükselmez. Kadınsız bekânın mümkün olmadığını anlayışımız bizim için büyük bir muvaffakiyettir.

Tarihimizi iyice tedkik edelim. Göreceğiz ki milletimizin en parlak en şanlı devreleri Türk kadınlığının müterakki olduğu bir zamana tesâdüf ediyor. Ne hâcet tarihimizin ilk devrelerine bakalım. Alaaddin Paşa tahtı biraderi Orhan'a terk etti. Çünkü kendi [b]ir cariyeden doğmuş Sultan Orhan ise Şeyh Edebâli'nin kızı Bâlî Hatun'dan vücuda gelmiştir.

Bunu Alaaddin Paşa'nın cariyeden doğmasına atıf ile o zamanın ahkâmınca bir fayda olarak gösteriyorlarsa da her nasıl olsa Sultan Orhan'ın büyüklüğünde validesinin pek çok dahli vardı. Ondan sonraları Türk kadınlığı iyi devreler geçirdi. O zamana göre ilerledi. İyi evlatlar yetiştirdi. Devlet yükseldi, yükseldi, yükseldi. Fakat sonraları kadınlar yavaş yavaş eski ehemmiyeti kayıp etmeye başladı, esâret çoğaldı. Evlere zevceler müteaddid oldu. Mebzûl olan şey elbet kıymetsiz olur. Muhtelif ırklardan muhtelif terbiyede evlatlar yetişti. Kendi hevesâtına düşen erkekler aile intizâmına bakmadılar. Çok oldukları için zevcelerini ihmâl ettiler. Aile teşkili fena bir şekil aldı. İşte memleketin idbârı¹ o zamanlardan başladı. Daha düne kadar adım adım hep tedennîye doğru yürüdük. Vazifemizi bilmedik. Cennet gibi memleketlerimizin kıymetini takdîr etmedik. Nihayet düşmanların ayakları altına kendi kendimizi attık. Bunların başlıca müsebbibi biz kadınlar olduk. Bilmeyerek, bazen istemeyerek bu zavallı vatanın bağrına ne yaralar açtık. İşte bunları kapatmak, kayıp ettiklerimizi kazanmak yine bizim elimizdedir.

Erbâb-ı iz'an bundan emin olmalıdır ki birkaç noksanlarıyla beraber kadınlık bugün kendi muhîtinde ileriye doğru mühim adımlar attı ve bu vatan için kalpleri çarpan canları acıyanlar kâni olmalıdırlar ki büyük Osmanlı Hükûmeti pek uzak zamanlarda değil pek çoklarının görebileceği bir günlerde kayıp ettiklerini yavaş yavaş kazanmaya ileriye, terakkîye, büyüklüğe doğru yürüyecektir.

İşte Bulgarlar! Bugün hepimiz biliriz ki Memâlik-i Osmâniyye'de

1 İdbâr: talihsizlik

bulunan Bulgarlar yirmi, yirmi beş sene evvel sefil, sersem hayvan gibi adamlardı. Ne vatan hissi beslerlerdi ne millet duygusu. Fakat bu müddet zarfında kadın, erkek bir avuç komitacı Makedonya'nın içine şöyle bir ser-pilince beş, on sene içinde Makedonya Bulgarları uyandı.

Her şeyden her histen mahrûm olan Bulgarlar yirmi, yirmi beş sene böyle ilerlerse; temeli pek sağlam, insanları tabân zeki olan Türkiye emin olunuz üç, beş senede pek büyük terakkî âsârı gösterecektir ve bu terakki-nin başlıca âmilî kadınlar olacaklardır.

Erenköy – Aziz Haydar

Birçok mücahededen sonra Telefon İdaresi'nin istihdam eylemiş olduğu hanımefendiler
ön safta oturanlar sağdan itibaren birinci Bedia Şekip,
ikinci Mistres Mintr, üçüncü Müfettişe Bedra Osman, dördüncü Nezihe Mustafa,
ayakta olanlar sağdan itibaren birinci Hamiyet Derviş,
ikinci Mediha, üçüncü Mustafa, dördüncü Seniha Hikmet Hanımefendilerdir.

Geçen sene İnas Mekteb-i Âlîsinden neşet etmiş ve Almanya'nın meşhur gazetelerinden "Berliner Tagblatt" da resimleri takdirat-ı mahsusa ile derc edilmiş olan muhterem kızlarımız.

Sene-yi devriye münasebetiyle karielerimle: Musahabe

Bir seneden beri bu sütunlarda vukû bulan nâçiz neşriyatımla müşerref olduğum muhterem karielerimle müsaade buyururlarsa ufak, samimi, bir hasbîhalde bulunmak istiyorum.

Muhteremm karielerim! Elinizde okumakta olduğunuz bu nüsha-yı mümtaze ile dünyamız birinci sene-i devriyesini idrak ile karielerini samimi hürmetleriyle selamlar.

Gazetemizin bir seneden beri tevali eden neşriyatı gaye-yi emeli hakkında bir merrat-ı¹ inikastır.

Kadınlar Dünyası; kadınların cemiyet-i beşeriyede hâiz olmaları derece-i vücubda hukuk-ı beşeriyelerini iktisaba çalışmak emeliyle çırpınan bir ruh-ı nevindir. Bir senelik neşriyatımız bu vadide iktiham² olunacak mâniaların cüzi olmakla beraber bir kısmını bize iktiham ettirdiğinden dolayı cidden bahtiyar ve müftehiriz.

1 Merrat: defalar, kereler

2 İktiham: dayanma, saldırma

Kadınlığın gaye-i emeli dâima hamî-yi beşeriyet olmaktadır.

Kadınların yed-i himayet-kârı altında beşeriyetin teâlî ve terakkisi bütün memalik-i mütemeddinede kabul edilmiş bir hakikattir. Bu hakika-ti îlâ için ecnebi hemşirelerimiz memleketlerinde her türlü teşebbüsatta bulunarak hakk-ı sarîhalarını gasbetmek isteyen bazı mutaassıp ve cahil grupları dâima ezmek, imha etmek emeliyle pür azim ve itminan bulunuyor.

Osmanlı Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti âzâ-yı müzâhiresinden Doktor Emili Fırış

Biz de Türkiye'mizde; bütün ihtiyacı ihmal olunan zavallı vatanımızda kadınlığın îlâsına onun layık olduğu mertebeye irtikasına bütün katiyet-i imanımızla karar vererek çalışmaya azmettik. İlk teşebbüs olmak üzere bugün elinizde bulunan şu gazeteyi neşr ile teşkil ettiğimiz müdafa-a-yı hukuk-ı nisvan cemiyeti'nin müzahiri ittihaz ettik.

Memleketimizde kadınlık meselesi katiyen anlaşılmamış ve hiçbir zaman layık olduğu vech ile nazar-ı dikkat ve hürmete alınmamıştır.

Erkeklerimizin muhafaza-kâr ve anane-perest bir ruh ile mütehalli bulunan kısmı kadınlığı dâima edvar-ı ibtidaiye-yi beşeriyedeki zincir-i esaret altında görmeyi istemekten men'-i nefis edemiyor. Onlarca kadın te-

nasül¹ ve tevalüde² mahsûs zî-rûh bir makineden ibarettir. Onlar nezdinde kadınların da cemiyet-i beşeriyede hâiz-i hukûk olduğundan bahsetmek âdetâ bir mudhîkedir³. Bu anane-perest erkeklerimiz kadınlarda uyanan hayat ve faaliyeti pek garip bir surette tefsîr etmektedirler. Bizzat hazır bulunduğum bazı meclislerde harekât-ı nisâiyyeyi dâire-i iffetten tebâüdle tevem addetmekte olduklarını [te]kraren söylediler.

Vâkıâ bunlardan büsbütün başka türlü düşünen erkeklerimiz hususıyla gençlerimiz yok değil!

Nitekim eyyâm-ı âhîrede matbûatta hukuk-ı nisv[â]na ait bazı makâlat da görüldü. Fakat iki, üç münevver fikirli gencin mesele-i nisâiyyeyi gazete sütunlarında ara sıra mevki-i muhâzaraya⁴ vaz'ı bizde pek pest ve sefil bir derekeye sukût etmiş olan nisviyeti elinden tutup kaldıramaz. Binâenaleyh kadınlık hakkını istihsâl edecek yine kadındır.

İşte biz bu imân ve karar ile hâsıl olan itminanın bahsettiği lâyezâl ve kat'î irâdet ile Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti'ni teşkil ve makâsîd ve efkârını gazetemizle müdafaaya başladık.

Esâsen kabul olunmuş bir hakikattir ki: hak, hürriyet verilmez, dâima alınır. Hem cebr ile, şiddet ile, cidâl ile alınır. Dünyamızda intişâr eden her makale kılâ-ı⁵ taassub ve cehâlet üstüne atılan bir mermi-i halâskâr-ı nisviyettir.

Bugün bir seneden beri vukû bulan neşriyatımızla Müdafa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti'nin etrafına toplanan münevver bir fırka, şebâb-ı nisa günden güne tezâyüd ve tenevvür ediyor. Ve biz pek emin ve mutmainiz ki bu fırka-i münevvere yakın zamanda mühim bir kuvvet, kavî bir unsur-ı zî-hayat teşkil edecek. İşte o vakit mutaassıbın ve cühelânın muhâfazakâr mefkûrelerine vukû bulacak hücum-ı kat'î pek şedid bî-âmân olacak. Sakın muhterem karieler! İstimâl ettiğim hücum kelimesinden hûn-rîz bir muhârebe manâsı istizmâc⁶ etmeyiniz; hayır, hayır hiçbir zaman! Bilakis bu hücum amik bir sükûnet ile vukû bulacak. Bugün saçı uzun aklı kısa diye her türlü istihzâlara layık gördükleri benât-ı Havva ufuklarda tahas-

1 Tenasül: üreme

2 Tevalüd: doğma, doğurma

3 Mudhîke: gülünecek şey, güldürü

4 Muhâzara: sohbet, fikir tartışması

5 Kılâ: kaleler, surlar

6 İstimzâc: fikrini yoklama, nabız yoklaması

sürle fecrini beklediğimiz o günde kısa akıllarıyla pür-hayât, nûr-ı maârif ile mücehhez; ellerinde külek¹-i irfan ve fazilet gürûh-ı mütaassıbının kühf-² nâ-puhtelerine³ bir darbe-i mevt indirerek kendilerine ve bütün memlekete ebedî ve sermedî bir hayat, bir hayât-ı istikbâl temîn edeceklerdir.

Fakat karielerim ne kadar gariptir ki bütün bu mücâdelât ve münâkaşât yine onlar için, yine bizim için vukû buluyor da el-ân arz-ı teslîmiyyet etmeyip nâ-makûl, bâtil fikirlerinde temerrüd⁴ ve ısrâr ediyorlar.

Jandarmalar, polisler eder gayzlar⁵ nisar⁶
Bilmezler ah onlar içindir bu gîrûdar⁷.

Evet bütün bu gîrûdar onlar için, onların istihlâsı için olduğu halde el-ân bize gayz ve kin saçmaktan ictinâb etmiyorlar.

Biz bu sahîfelerde birçok defa feryat etmiş ve yine feryat edeceğiz:

İlebet değil nasibi mezellet kadınlığın,
İlebet değil melekliğin ümidi zulm ve şer;
İlebet sefil olursa kadın alçalır beşer.

Biz bütün muvadaa⁸ rağmen çalışarak kadınlığı, kadınlığın ehemmiyet ve ulviyetini anlamak istemeyen dimağlara da vüs'ümüz⁹ dahilinde anlatacağız. Ve hiçbir zaman meyûs olmayacağız. İstikbalimiz pür-ümîd, pür-fecr ve vaaddir.

Biz erkeklerimiz kadar belki erkeklerimizden fazla çalışacağız. Zirâ vatanı merbûtiyyetimizi belki onlardan fazla farz ve tahayyül etmekteyiz. Fakat evvelce de söylediğim gibi bu mesâi-i mücâhede-kâr-ânemizde ye-

1 Külek: süt, bal, yağ, yoğurt vb.ni koymaya yarayan, yarım fıçı biçiminde, tahtadan kulp-
lu kap

2 Kühf: kafatası

3 Nâ-puhte: olgunlaşmamış

4 Temerrüd: inat etme, karşı durma, kafa tutma

5 Gayz: öfke, kızgınlık, hiddet, hınc, gazap

6 Nisar: saçma, serpme

7 Gîrûdar: savaş, cenk, kavga, mücâdele

8 Muvadaa: vedalaşma

9 Vüs': güç, kuvvet

gâne istinâd-gâh ve müttekâmız¹ yine biz, yine kendimiz olacağız ve hiçbir zaman erkeklere arz-ı ihtiyâc etmeyeceğiz. Çünkü onlar bizi anlamıyor ve hakkımızı vermekten istinkâf ediyorlar.

Son söz olarak yine şunu tekrar edeceğim. Kadın hakkını, hakk-ı hayât ve hürriyetini kendi istihsâl ve ihrâz edecek ve kadının hayat mesâîsinde istinâd-gâhı yine ancak kendi olacaktır.

Kadıköy: Mesadet Bedirhan

Osmanlı Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti âzâ-yı müzâhiresinden Tayms² gazetesi mûhâbiresi Mis Gres Elison³.

1 Müttekâ: dayanak

2 Tayms: Times

3 Gres Elison: Grace Ellison (1880-1935): İngiliz gazeteci, kadın hakları savunucusu, Türkiye hakkında yazılmış kitapları vardır

Osmanlı Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti müzâhîrelerinden muharrire
Madam Bert Deloney¹

Merhûme Fatma Feride Hanım

Rusya'daki İslamlar hâsseten şimal Türkleri on, on beş seneden beri mûceb-i hayret âsâr-ı terakkî göstermeye başladılar. Bunu kimse inkâr edemez. Kadınların, kızların terakkî yolunda, teâlî yolundaki mesâîleri, emekleri boşa gitmedi. Senelerden beri taassub ve cehâlet ile uyuşuk bir

1 Bert Deloney: Berthe Delaunay: Berthe Félicie de Rose (1862-1937): 1861'de Georges Louis Delaunay ile evlendi, oğlu ressam Robert Delaunay Orfizm sanat akımı kurucusu ve kübist eserleri ile tanınmıştır

halde bulunan efkârı uyandırdı. Tedricen terakkî ettiler. Analar yetişti. Medenî akvâm idâdına dahil oldular. En küçük köylere varınca mektepler açtılar. Kız ve erkek çocuklar okudular, hüner ve sanat sahibi oldular. Zarûretlerini, ihtiyaçlarını ilim ile, fen ile, hüner ve sanat ile def' ettiler, mesut bir hayat yaşar oldular.

Şimâl Türklerinin kadınları bugün kendilerine ve aileleri efrâdına lazım olacak her şeyleri kendileri bizzat yapabilmek marifet ve hünerine sahip olmuşlardır.

Bugün şimal Türklerinin muhterem kadınları çocuklarına bizzat kendileri bakarlar ve bizzat terbiye-i ibtidâiyelerini ilim ve fen dairesinde verirler. Evlerinin dahili işlerini görürler, ihtiyâcât-ı beytiyyelerini hünerleriyle bizzat def' ederler. Bununla beraber tiyatrolara, konserlere, bahçelere gitmek, kadınlara mahsûs [m]illî içtimâî işlere iştirâk etmek için de evkat-ı hayâtı güzel taksîm etmeyi öğrenmişlerdir. Velhasıl bugün şimal Türklerinin kadınlığı bahtiyardır. Hayât-ı ailede olsun, hayât-ı cemiyette olsun bir ruh ile, bir lezzet ile, bir kuvvet ile yaşamaktadır.

Şimal Türklerinin kadın ve kızları arasında milletin terakkî ve teâlîsi emrinde erkekleri utandıracak surette ciddiyet, faaliyet, metânet göstermiş büyük şahsiyetler görülmüştür. İşte bunlardan biri de merhûme Fatma Feride Hanımefendi idi.

Merhûme Fatma Feride Hanım'ın tercüme-i hâli hakkında istihsâl edebildiğimiz malûmatı ber-vech-i âtî karielerimize takdîm ediyoruz.

Merhûme Fatma Feride Hanım muteber bir tâcir kerîmesiydi. Mehmed Vaiz [E]fendi Nevruzunî ile izdivaç etmiştir. Mehmed Vâiz, muallimlik ve muharrirlik ile iştigâl eder, gayûr faâl bir zâttır. Zevce, zevce gerek ruh ve gerek terbiyede, gerek meslek ve fikirde müttehid idiler.

İşte birbiriyle imtizâc eden bu iki âlî ruh birleştikleri günden itibaren bütün istidât ve kâbiliyetlerini, malûmat ve kuvvetlerini milletlerinin terakki ve teâlîsine hasr ettiler. Çalıştılar. Hiç durmadan çalıştılar. Şâyân-ı takdîr pek çok âsâr gösterdiler.

Merhûme Fatma Feride yalnız muharrir değil idi. Fatma Feride aynı zamanda hem muallime, hem mürebbiye, hem talebe hem de bütün manasıyla valide, zevce idi.

Fatma Feride zevce olmak itibarıyla; evin tekmil levâzımât ve ihtiyâcâtını bizzat ihzâr eder idi.

Fatma Feride valide olmak itibarıyla; kendi ailesini, kendi çocuklarını terbiyede zerre kadar kusur göstermemiştir.

Fatma Feride muallime olmak itibarıyla; yüzlerce kız çocuk okutmuş, onlara her türlü el işleri ve başkaca umûr-ı beytiyye öğretmiş, dinî, millî bir ruh ile terbiye eylemiştir.

Merhume bu hizmetlerle de kanaat etmemiştir. Milletin daha pek çok terakkiye muhtaç olduğunu görerek fazla hizmetler göstermiştir. Milletin ihtiyâcâtına karşı dâima bir hiss-i teessür duyar, bu ihtiyaçları temîn ve izâleye kendisi için imkan bulamayınca mahzûn ve mükedder olur. Milletin bitmez, tükenmez ihtiyâcâtından birinin def’ ve temîn olduğunu görürse dünyalar onun olurdu. Zevci Vaiz Efendi ise aynı ruhta idi. O da zevcesi gibi milletin terakkî ve teâlîsi emrinde candan çalışıyor idi. Nihayet zevc ve zevce “Tomsk¹” şehrinde “*Sibirya*” isminde bir gazete neşrine başladılar. Büyük bir arzu, ciddî bir azim ile kalemi ellerine aldılar. “*Sibirya*” Gazetesi’nde “Hatun Kız Dünyası” ser-levhasıyla bir fasıl açarak şimal kadınlarının hayat-ı içtimâilerine ciddî tesîrler verecek yazılar yazmaya koyuldular. Hatta bizim *Kadınlar Dünyası*’ndan bahisler açtılar. Birçok makâlâtımızı naklettiler.

Bu sayede şimal müslimleri arasında daha büyük bir intibah hasıl oldu. Muallimler, muharrireler yetişti. Cemiyetler teşekkül etti. Okumaya, okutmaya, yazmaya, yazdırmaya, işlemeye, işletirmeye azimlerini artırdılar.

Merhume Fatma Feride Hanım’ın zevci Vaiz Efendi tatil esnalarında matbaa ve gazete işlerini zevcesine bırakıyor, kendisi tahsîlât için vilayetlere gider idi. Gazetenin resmî surette muharrireliği ve müdir-i mesûllüğü Fatma Feride’ye râcî olurdu ve bizzat idare eder idi.

İşte ey karielerimiz meslektaşlarımızdan vefatını evvelce teessür ile yazmış olduğumuz Fatma Feride Hanım böyle bir nâdire-i irfân idi. Cenab-ı Hak rahmetine gark etsin. Nur topu gibi olan mahdûmu Ahmed Samîm’e dahî sıhhat ve irfân ihsân buyursun.

1

Tomsk: Rusya’ya ait Tomsk Oblastı’nın yönetim merkezi ve şehri, Tom nehri kıyısındadır; 19 yy.da Sibirya’nın Atinası olarak adlandırılacak kadar üniversitesi vardı, şehirdeki çok sayıda eğitim kurumu, Tomsk’u Rusya’nın BT endüstrisi için önemli bir merkez haline getirmeye katkıda bulunmuştur

*Osmanlı Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti müzâhirelerinden muharrire
Madam Bert Danjan*

Osmanlı Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti müzâhiresinden Baron Danj Dastr

Pûse-i Garâm

Muharriresi: Mediha Selahaddin Şişli - Nişantaş

Geçen nüshadan mâba'd

...dedi. Sara itidâlini muhâfazaya gayret ederek:

Şüphesiz efendim... Kelimelerini güç hal ile telaffuz etti. Besim itirâz etmek istiyordu. Fakat Hanımefendi:

Yok Besim itiraz etmeyeceksin, senin tehhülünü ben görmek isterim dedi. Besim de validesine karşı tabii bir şey söyleyemezdi.

Ertesi günden itibaren görücü gezmeye başlandı. Şimdi Sara Besim ile yalnız bulunmayı hiç istemiyordu. Birkaç ay devam eden bu görücülükten sonra bir kız bulmaya muvaffak oldular. Hanımefendi:

Çok güzel diyordu. Kızı o kadar beğendim ki! Besim Sara'ya:

Nasıl dedi beğendin mi?

Validem tabîi daha iyi bilmez mi?

Birkaç gün sonra nişan merasimi icrâ olundu. Fakat hanımefendi oğlunun kızı görmesini istemiyordu.

Evladım günahdır siz henüz nikah olmadınız.

Besim de validesinin arzusuna mecburen ser-fürû ediyordu. Bir akşam Sara mahrem-i esrârı olan piyanosunun başına oturmuş, giryeleriyle, nâleleriyle çalıyordu. Sara bugün o latif elleriyle değil, kalbinin eninleriyle, gözlerinin yaşlarıyla çalıyordu. Bir müddet çaldı. Artık elleri kemâl-i betâetle piyanonun üzerinde geziyordu. Sonra birden feveran etti. Şopen'den muhrık bir parça çalıyordu. Bu anda başının yanında hafif bir hıçkırık işitti. Gayr-ı ihtiyârî ayağa kalktı. Besim kendinden iki hatve geride uzun saçlarını asabî parmaklarıyla çekerek belki de Sara'dan ziyâde ağlıyordu. Sara kalktı, nem-nâk gözlerini keten mendili ile silerek aheste hatvelerle Besim'in yanına yaklaştı. İhtizâzlı sadasıyla:

Mâba'dı var

Telefon İdaresinde istihdâma muvaffak ve bu yolda ananât-ı sakîmeyi yıkarak hayât-ı mesâîyi kadınlık âleminde ihyâ eden muhterem kızlarımız (resimlerini taleb-i umûmî üzerine tekrar vaz' ediyoruz.)

İlan¹

İlanatın beher satırından kırk para alınır.

Kadınlar Dünyası Matbaası

1 İlanlar ana metnin sonuna eklenmiştir

Nüshası 60 paradır.

Nüshası 60 paradır.

Abone bedeli: Seneliği
posta ücretiyle 100, altı
aylığı 60 kuruştur.

Sahibe-yi imtiyaz:
N. Ulviye Mevlan

Adres: Nur-ı Osmaniye
civarında Servili Mescid
Numara 11

Memalik-i ecnebiye için
seneliği 38, altı aylığı 20
franktır.

Kadınlar Dünyası

İhtar:
Gönderilen makalat
derc edilsin edilmesin
iade edilmez.

*Kadınlık, hukuk ve menafini müdafaa eder,
Cumartesi günleri neşr olunur, musavver gazetedir.
Sahaifimiz cins ve mezheb tefrik etmeksizin muhterem
Osmanlı hanımları asarına küşadedir.*

Çeviriyazı: Şeyda Aysun Oğuz

Osmanlı Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti erkânından ve gazetemizin Heyet-i Tahririyesi'nden olup, bazı kadınlarca pek kıymet-dâr add olunan elmaslarını feda ve bedelleri ile Erenköyü'nde İnas Mektebi'ni tesis ve idare ederek vatanın istikbal-i pırlantalarını yetiştirmekte bulunan muhterem Aziz Haydar Hanımefendi

Tebrik-i Cûlus

Hükümdar-ı meşrutiyet-perver, Şehriyar-ı âlî-tebâr, Sultan Mehmet Şad Han-ı hâmis Hazretlerinin taht-ı âlî, taht-ı Osmaniye şeref-bahş oldukları yevm-i mesadet-efrûzun sene-yi devriyesi münasebetiyle Osmanlı kadınlığı hâk-pây-i tâci-dârâne yine tazimat ve tebrikatını arz eder ve Cenab-ı Hak'tan zat-ı şahaneleri için tûl ömür ve saadet ve millet-i Osmaniye için de necat ve felah tazarru' eyler.

Erkekler! *Anaya, Hakka, Hürriyete* Hürmet Ediniz!

Gazetemize [v]urulan ikinci darbe-yi tatil birincisi gibi su-i tefehhüm-den neşet etti ve bizi tekrar maddî manevî zarara uğrattı. Bundan dolayı muhterem evlatlarımızdan şikayet etmek fikrinde değiliz. Ancak biz kadınlara taa[ll]uku olan mesaili şerhte erkekler hür olunca biz analar dahî mesul edilmemeliyiz, bunu tekrar temenni ederiz. Ruhumuzun inceliğine ait hususâtın şerh ve müdafaası çünkü erkeklerden ziyade bize aittir.

Mahmut Sadık Beyefendi muteber "*Servet-i Fünun*" da:

"Heyet-i içtimâiye-yi beşeriyenin saadet ve istirahatini temin edebilmek medeniyetin gayesidir. İnsanlarda maâliyat-ı ruhiye, fazail-i ahlakiye namına aranan salah ve tekemmülün hedefi "kadın erkek itilafı" dır, diyor. Ve sonra şu mütalaayı yürütüyor:

"Terakkiyat-ı maddiyenin, birçok icatların, ihtira'ların vapurların, şimendiferlerin, makinelerin, telli ve telsiz telgrafların velhasıl bin türlü bedayi'-i marifet ve sanatın saadet ve istirahat-ı beşeriyeyi zan ve ümit edildiği gibi katiyen temin edemediği anlaşıldı. Çünkü. en mütemeddin ve müterakki memleketlerde yine sefaletler, zaruretler var, bu yüzden fâcîalar görülüyor. Nice nice aile felaketleri kadını erkeği bedbaht, çocuklarını

perişan bırakıyor. Kadın erkek ihtilafat ve mücadelatı sebebiyle elemeler, kederler zuhura geliyor, Hayatlar zehirleniyor.

Bu halde aranılan saadet ve istirahat vasil olmanın, gayeye ermenin çaresi yok mu?

Avrupa erbab-ı akıl ve hikmeti bu meseleyi birkaç türlü, fikir ve tetkiklerine rey ve kanaatlerine göre, teşrih ediyorlar. Aile ve kadınlık hayatına, kadınların istikbaline dair âsâr ve tetkikatı bulunan Mösyö Jul Buva “İstikbalin Çifti” diye yazmış olduğu kitabında, birçok bahislerle, mütalaalarla, hayat-ı içtimâiyenin salah ve tekamülünü, saadet ve istirahat-i beşeriyenin teminini kadın ile erkeğin itilaf-ı tammında görüyor. Muvazene-yi siyasiye için; sulh ve müsâlemetin idâme ve muhafazası için, falan ve filan fevletin ittifak ve itilafına lüzum var ise, saadet-i ailenin tesisini ve bununla heyet-i umumiye-yi beşeriyeye saadet ve istirahat temin için kadın ile erkeğin itilafından başka çare olmadığını düşünüyor.

Bu eserdeki fikr-i hâkimi şöylece gösterebiliriz:

Binlerce sene evvel, erkeklerin tagallübünden, edvar-ı tarihiyeden çok evvel, hayat-ı içtimâiyede analar ve analık hâkim olmuştur. Yani insanlarda hayat-ı içtimâiye kadınlar saltanatı ile başlamıştır. Fakat bu tarz ile kadınlar erkekleri istedikleri gibi zapt edemediklerinden “Amazon” luk devrini küşad eylemişler, kadınlar kendileri hâkim ve zabt u rapta kâdir olarak erkekleri yed-i kahır ve tagallüpleri altında tutmuşlar. Baskısı, muvazenesi, murakabesi olmayınca, insan zulüm ve istibdaddan da bî-pâyân bir lezzet aldığı, zulüm ve istibdadını derece derece – zevk ve lezzetini tezyid için – teşdid eylediği cihetle kadınlarda amazonluk zamanlarında, erkekleri taht-ı esaretinde tuttukları devirde onlara karşı zulüm ve tazyiki pek artırmışlardır. Bu hal erkeklerin zor-bazularına¹ istinat ederek kadınlar saltanatı aleyhinde tuğyanını mucip olmuştur. Erkekler bu saltanatı yıkarak kudret ve kuvveti ellerine almışlardır. İşte devr-i tarihi yani tarihin ittıla’² yine bildiği zamandan şimdiye kadar geçmiş olan edvarda kadınlar taht-ı tazyik ve esarete kalmış. Erkekler ise kadınlardan intikam alırcasına onlar üzerinde cebir ve istibdatlarını icra etmiş oldukları gibi, yine aynı esbab ile, yani zulüm ve taaddiden³ tezevvuk ile, arttırmışlardır.

1 Zor-bazu: kuvvetli, güçlü

2 Ittıla’: bilme, öğrenme

3 Taaddi: zulümler, saldırılar

Fakat ortaya beşeriyetin salah ve tekamülü, istihsal-i saadet ve istirahatı için, kuvvet yerine, hak ve hürriyet esası çıktı. Yer yer kuvvet ve tagallübüne güvenenlere karşı, imkanın müsait olduğu, hak ve hürriyetlerini müdafaa edenlerin kâbiliyetleri yettiği kadar bu esas tatbik edilmek istenildi ve isteniliyor. Büyük ihtilalin netayicinden olan bu tahavvül kadınları da, zor-bâzû ile, isyan ve ihtilal ile, silah ile değil, iddia-yı hak ve hürriyet ile, insanlık hukuk ve şerefine riayete ve insanlıktan kadınların da hissesini tasdike erkekleri davet ile, mesâi-yi beşeriye, her şubesinde iştirak ile tazyik ve esaretten tahlis-i nefse sevk eylemiştir.

Beşeriyet – Mösyö Jul Buva'nın tetkikine ve fikrine göre – böyle mühim iki büyük devir geçirdikten, yani kadınların saltanatı, istibdadını erkeklerin saltanatını ve istibdadı takip eyledikten ve bu iki devrin tecrübeleri de saadet ve istirahat-i beşeriyenin temini; bir tarafın, yalnız başına tahakküm ve tagallübü, istibdadı, taraf-ı diğerin esareti ile gayr-ı mümkün bulunduğunu gösterdikten sonra artık pek tabii ve makul bir surette kadın ve erkek biri birine karşı terk-i silah etmekten, mücadelat-ı hasım-ânedan vazgeçmekten, müteakabilen hak ve hürriyetlerini tasdik ve bunlar[a] riayetle aralarında bir itilaf akdeylemekten başka çare kalmaz. Eğer beşeriyet, saadet istirahat nâil olacak ise bu da ancak kadın ile erkeğin fikren ruhen intinâsı¹ ve aralarında itilaf-ı dost-âne tesisi sayesinde mümkün olabilmektedir.”

“*Sabah*” ta dahî:

“Gerek terbiye-yi bedeniye için sarf olunan gayretler, gerek bu suretle tahsil-i ibtidai yolunda vâki olan teşebbüsler vücudu kavî, fikri münevver, müteşebbis ve faal bir nesil yetiştirmek emeline matuf, fakat asla unutmamalıyız ki terbiye mektepten başlamaz, ana kucağından başlar. Her şeyden evvel terbiyenin esasını vaz’ edecek, yetiştirilmek istenilen nesli cidden ve hakikaten yetiştirecek olan analardır. Bunun için kızlarımızın terbiye ve talimini daha evvel düşünelim, anaların ve analığın kıymetini takdir edelim ve milletin hakikî mürebbiyeleri bunlar olduğunu unutmayalım.”

Diyor.

Muteber “*Servet-i Fünun*” un kısım-ı mahsusundan dahî şu fikrayı aynen iktibası münasip bulduk:

1 İntinâs: yakınlaşma

Bizde inkılab-ı içtimâî
Avrupa’da hüsn-i telakki

Bizde inkılab-ı içtimâînin bir misal-i zî-hayatı olmak üzere Telefon şirketinde ifa-yı hizmeti kabul eden hanım kızların bir “grub” unu Paris’in “İllüstrasyon”¹ gazetesi büyük kıtada ve bir sayfasını işgal edecek surette istinsah² etmiş ve resmin altına [ş]ayan-ı dikkat olan şu satırları yazmıştır:

“Genç nazırlarının idare-yi azim-kârânesi altında Türkiye günden güne tahavvûlat ve inkılabata maruz oluyor. Seyyahlar için, kesb-i taharet ve ziyaret eden İstanbul tanınmayacak bir hale gelmiştir. Sokaklar tertemizdir, [e]lektrik ziyasıyla münevver, elektrik tramvayları işlemektedir. Gittikçe İstanbul teceddüt etmektedir. Vâkıâ İstanbul’un eski haline harikulade mâzisine meftun ve hayran olan sanatkârlar bundan memnun olmuyorlar.

Bir ay kadar evvel İstanbul’da telefon tesis olundu. Müslüman hanımları ve hanım kızları için bu tesis bir saha-yı teceddüt küşad eyledi. Bu genç hanımlar elyevm birer mükemmel telefoncu olmuşlardır.”

Kadınlar Dünyası

İslam Kadınlarının Kongresi

Geçen hafta postasının getirdiği “*El Müîd*” gazetesi üstad Abdülhak Efendi Hazretleri’nin, Hindistan’ın Alikra³ şehrinde i[n]ikat etmiş olan İslam Kadınları Kongresi’nin, suret ve maksad-ı inikadına ait kıymet-dâr malumatı câmi makalelerini [i]htiva ediyor[d]u. Mezkur makaleden iktibasen bu kongreye dâir bazı malumat itasını münasip gördüm:

İslam kadınlığının bu ilk muhteşem kongresi; kadınların talim ve terbiyesi ihzar ve istikmal gayesiyle Hindistan’ın Alikra şehrindeki İnâs Medrese-yi Kübrası’nda resm-i küşadını icra etti. Kongrede hazır bulunan hanımefendilerin nısfından ziyadesi pek uzak yerlerden gelmiş, üç yüzden

1 İllüstrasyon: L’illustration (1843-1944): Pais’ta yayınlanan Fransız haftalık resimli gazete, 1906’da ilk uluslararası resimli dergi oldu, 150 ülkeye yayıldı

2 İstinsah: kopyalama

3 Alikra olarak da geçmektedir (https://kizilayakademi.org.tr/wp-content/uploads/2021/10/46681736_hanimefendilere-hilal-i-ahmere-dair-konferans-dromer-be-sim-k.pdf)

fazla Hindistan'ın en be-nâm fâzılları idi. Müzakerat-ı ibtidâiye, kongrenin dâimî olması, umumî içtimâların şimdilik senede bir akdi, kongrenin inikadına mahsus bir bina inşası, riyasete, kitabet-i umumiyyeye, kongre murahasalığı makamlarına lazım gelenlerin intihabı, kongreye iştirak edebilmek için tediyesi meşrut meblağ miktarının ta[y]ini meseleleriyle iştigal etti. Riyaset-i dâimeye – bu ilk içtimâ[a] riyaset eden – Behubal hâkimesi Sultan Cihan Bikim¹ Hazretleri, kitabet-i umumiyyeye Mevlevi Habib-ür-rahman Han el Şirvânî Hazretlerinin halilesi² hanımefendi intihap edildiler. Kalküta Mahkemesi Kadısı Esseyit Şerefeddin'in refikası hanımefendinin taht-ı riyasetinde on iki hanım da kongre murahasalığına tefrik olundular.

Bu malumat-ı ibtidâiyenin ikmalinden sonra, Reise Sultan Cihan Bikim Hazretleri, şiddetli alkışlar arasında kürsü-yi hitabete çıkarak pek belîğ bir nutuk irat buyurdular. Nutku müteakip âzâlar tarafından birkaç takrir verilip müzakerelerinin gelecek içtimâda icrası kabul edildikten sonra ilk Müslüman Kadınları Kongresi'nin birinci celsesine hitam verilmiştir.

Reise Sultan Cihan Bikim Hazretleri taraflarından irat buyurulan kıymet-dâr nutkun bazı aksamını âtiye derc ediyorum:

Anadolu'da kadın

- 1 Bibeyabikim olarak da geçmektedir (https://kizilayakademi.org.tr/wp-content/uploads/2021/10/46681736_hanımefendilere-hilal-i-ahmere-dair-konferans-dromer-be-sim-k.pdf)
- 2 Halile: zevce, eş

“Hanımefendiler!

Müslüman kadınlarının duçar oldukarı inhitat hiç şüphe yoktur ki pek şayan-ı teessüftür. Düşmanlarımızın bu inhitat dolayısıyla vâki olan hücumları ise bütün Müslüman kadınlarını ikaz edecek, onlara pek acı bir ders-i ibret teşkil edecek mahiyettedir. Hiç şüphe yoktur ki bu inhitatın masdar-ı mühimmi cehalettir. İki sene evvel Avrupa mecmualarından birinde, Müslüman kadınları hakkında şu satırları görmüştüm: “Müslümanlar, kadınları tahkire alıştırdılar. Onun için kadınlar, hile-kâr, kıskanç, ayıp-cû ve hırçın oldular.” Şüphe yoktur ki bu sözler hiçbir zaman hakikate tercüman olmamışlardır. Ancak her şeyi de tegâfülümüz¹ hakkımızda bu gibi hükümleri verdiriyor.

Bana yüz bin kadın içinde, evlerinin idaresine vâkıf, evladını hıfzıssıhha dairesinde büyötmeye muktedir, bundan sarf-ı nazar çocuklarını müstakbel için fevz ve necat² esaslarının teminine muktedir bir surette yetiştirecek kadar malumatlı kaç valide gösterebilirsiniz? Yüz binlerce ve hatta milyonlarca evler var ki, şimdiye kadar duvarları arasına hüsn-i intizamın, saadetin bir zerresi bile girmemiştir. Sükkanın kulaklarına hıfzıssıhaya, terbiye-yi içtimâiye dâir bir tek kelime bile fısıldanmamıştır.

Bu müthiş ve umuma şâmil bir felakettir. Bundan bazı aileler, bazı şahsiyetler kurtulmuş [b]ile olsalar bu ma’dum³ derecesinde nadirdir. Müslüman ailelerinin müthiş bir ekseriyeti bu cehalet ile malul, bundan muzdariptir.

Yürünecek yol ne kadar dikenli olursa olsun mademki kuvvet irade ile muhabbet-i kalbiye mevcuttur, gayemizi istihsal edeceğimizde şüphe yoktur. Binaenaleyh felaket ne kadar büyük olursa olsun, meyus ve nev-mîd olmaya mahal yoktur.”

Hintli İslam hemşirelerimizi, bütün mesailde ihraz⁴ etmiş oldukları takaddümü⁵, bu hususta da muhafaza ettiklerinden dolayı şayan-ı gıpta bulurum. Kendilerini Osmanlı kadınlığı namına bütün samimiyet-i ruhiyemle tebrik ederim.

Pek eminim ki bu kongreden Hintli hemşirelerimiz mühim netaic elde

1 Tegâfül: bilmezlikten gelme

2 fevz ve necat: kurtuluş

3 Ma’dum: yok olma

4 İhraz: kazanma

5 Takaddüm: ilerleme

edecekler ve pek mesut inkişafata mazhar olacaklardır. Esasen bu pek tabiidir. Her şahsın, her cemiyetin mesâîsinden elbette bir netice istihsal olunur. Ve yine pek bedihidir ki bundan yalnız onun muhiti müstefit olur. Fakat bu istifadenin tamimi, tesri'i münferit çalışan şahısların, cemiyetlerin teşrik ve tevhid-i mesâî etmeleriyle kâbidir. İşte bu kâbiliyetten Osmanlı kadınlığının dahî müstefit olmasını düşündüm. Hintli hemşirelerimizin akdettikleri kongreden bilumum Müslüman kadınlığı için pek mühim ve mesut netâice intizar olunur. Bu fazilet-mend hemşirelerimizin eserlerine iktifâyı Osmanlı kadınlığına ben de teklif ederim.

İstanbul'da hal-i faaliyette bugün birkaç kadın cemiyeti olduğunu biliyorum. Bu cemiyetlerin heyet-i idarelerinde pek muhterem simaların mevcud olduğuna da şüphe etmiyorum. Bu halde bizde dahî bir Osmanlı İslam kadınlığı kongresi neden inikat edemesin? Mevcut olan bütün cemiyetlerin reiseleri bir araya toplansın, Fatma Aliye, Selma, Nigar, Halide Edip gibi muhterem simalar da bunlara iştirak etsin, maksat hasıl olur.

İnikadını teklif ettiğim kongrenin tarz-ı mesâîsi pek tabiidir ki ilk içtimâda kararlaştırılır; ancak şunu da arz edeyim ki İstanbul'da da inikadını temenni ettiğim İslam kadınlarının ikinci kongresi Hintli hemşirelerinin kongresi ile tesis-i münasebatı temin edebilsin. Bu benim en tatlı emellerimden en hâr temennilerimdendir.

Cemiyetler haricinde olarak kongreye iştiraki arzu buyuracak hanımefendilerin taleplerini dahî gazetemiz nazar-ı dikkate alsın. Bu babdaki tekliflerine bir kısım-ı mahsus ayırsın.

Bu temennimin kabulü Osmanlı kadınlığında dahî bir hayatın var olduğunu ispat eder.

Mesadet Bedirhan

Yetim Kızlara Şefkat Evleri

Bundan birkaç ay evvel gazetemizde kızlar için bir şefkat evinin lüzum-ı tesisinden dûr u dirâz¹ bahsetmiştik. Bu lüzumun derece-yi vücut ve ehemmiyeti hakkında birçok yazılar yazıldığı gibi aynı zamanda bazı mahafilce de muavenet-i maddiye bulunulması için teşebbüsatta bulunmuştuk.

1 Dûr u dirâz: uzun uzadıya

Hayatî bir mesele olan bu şefkat evi o zamanlar bütün mesâîmize rağmen hayz-ı fiile çıkamamıştı. Mamafih biz yine tamamıyla nâ-ümit olmamış, dâima pür ümit ve emel ahd-ı karîbde bu müessese-yi âliyenin vücut bulacağına mutmaindik¹. Nitekim hadisat bu babdaki ümidimizin vâhî olmadığını bize göstermek suretiyle gerek muharrirelerimizi gerekse bütün milleti pek tabii ki azîm bir his-i sürür ile memnun ve mesut etmiştir.

Memleketimizde bir Kız Darüşşafakası'nın tesisi istikbal-i millet ve vatan için hayır ve felahıdır. Demek artık hadisatın bî-aman tecellilerinin netâic-i tabiiyesi olan “Hayyale'l-felah” nara-yı ikaz-kârı kulaklarımızda, dimağlarımızda yer bulmaya başladı. Bu gibi âsâr-ı hayat ve ümran ve maarifin dimağlarımızda yer bulması bizim de dünyada yer bulacağımıza delildir. Çünkü artık inkar olunamaz ki ilimsiz, marifetsiz mevcudiyet sıklet-i meyyite kabilinden bir mevcudiyet, gayr-ı kâbil-i istikrar bir mevcudiyettir. Böyle mevcudiyetlerin er geç göçüp mahvolması muhakkak ve mukarrerdir.

Bugün cihanın her tarafında âmir-i yegâne olan ilim ve fen, sanat bütün mevcudiyet-i uzviye ve gayr-ı uzviyeyi gerden-dâde-yi² inkıyadı³ kılmış aman vermez bir âmil bir ferman-fermadır.

Medeniyet ve terakkinin kanunları atâlet ve cehlin imate-kâr⁴ ellerine yakasını kaptırmış olan milletleri idama mahkum etmekte hiçbir zaman ihmal-kârlık etmez ve etmeyecektir.

Binaenaleyh bu ma'şer-i⁵ medeniyette kafalarımızı elektrik cereyanlarının imate-kâr tesiratından kurtararak onları bir âmil-i terakki olarak kullanabilmek için dört el ile ilime, fenne, sanata sarılarak derin girdap ve hufrelerle⁶ dolu olan şah-rah-ı medeniyette ayağımız kaymadan yürümeye çalışalım. Fakat biz âdî yürüyüşle yürümemeliyiz. Koşmalıyız, atlamalıyız. Çünkü geç hem de pek geç kalmışız. Bu ma'şerdeki yoldaşlarımız kendilerini göremeyeceğimiz merhalelere erişmişler, oradan bize kuş bakışı bakıp bizim eski yoldaşları olup olmadığımızda tereddüt ediyorlar. Bizi

1 Mutmain: huzura kavuşmuş

2 Gerden-dâde: itaat etmiş olan

3 İnkıyad: baş eğme

4 İmate: öldürme

5 Ma'şer: cemiyet, topluluk

6 Hufre: çukur, oyuk

tanıyamıyorlar. Bizim ikinci bir tekevvün¹ neticesinde hadis olduğumuza hükmedecekleri geliyor. İşte biz bu haldeyiz. Binaenaleyh çalışalım, uğraşalım, koşalım, hem de hiç durmadan koşalım.

İşte bu suretle çalışabilmek imkanının istihsaline hadim vesaitin ser-efraz ve bülendî² olan Kız Darüşşafakası'nın tesisi bize istikbal için kavî ümitler bahşetmektedir.

Geçen gün akd-i içtimâ' eden Cemiyet-i Tedrisiye-yi İslamiye bu babdaki kararını vererek Kız Darüşşafakası'nın yakında küşat edileceğini ilan etti. Bu ilan ruhlarımızda derin ümit ve gufran dalgaları vücuda getirdi.

Memlekette azîm bir hadise, bir hadise-yi hayatiye olan Kız Darüşşafakası'nın tesisine karar ita eden muhterem heyeti en yüksek tebci ve şükranlarımızla tebrik ve tes'id³ ederiz.

Bu babda *İkdam* refikamızda bulunup karielerimize arzında fayda me-mul ettiğimiz tafsilatı aynen âtiye derc ediyoruz.

Kız Darüşşafakası

Bunu müteakip takrirlerin kıraatine başlanarak cemiyet âzâsından Cermal Bey tarafından yazılıp âzâdan 14 zâtın imzasıyla mümzî takrir kıraat edilmiştir.

Mezkur takrirden bundan iki sene mukaddem bir Kız Darüşşafakası tesisi için teklif vâki olduğunu ve heyet-i umumiyenin bu fikri tasvip eylediğini mübeyyin bir mukaddimeden sonra bervech-i âtî idare-yi kalam ediliyordu.

“İki sene evvel heyet-i umumiye böyle bir müessese vücuda getirilmesine esas itibarıyla muvafakat etmişti. Fakat mezkur müessesenin idamesi karşılık olarak varidat teminine mütevakkıf olduğundan varidat taharri etmek üzere bir heyet-i faale teşkiline meclisçe karar verilmiş ve taharriyata başlanmıştı.

Çok geçmedi ki 4 000 parçadan mürekkep evkaf meydana çıkarıldı. Bu sayede Kız Darüşşafakası için 40 bin liralık bir varidat temin olunuyordu.

1 Tekevvün: var olma, oluşum

2 Ser-efraz ve bülendî: seçkin ve yüce

3 Tes'id: kutlama

Hemen bir takrir yazılarak Şehir Emaneti'ne ita edildi. Bunun üzerine Kız Darüşşafakası'nın tesisi vakti hulûl ettiğine dâir meclise yeniden teklifte bulunuldu ve hatta karşılık olarak 60 bin liralık evkafın meydana çıkarılabileceği söylendi.

Bütün bu varidat böyle bir müessesenin teşkiline beligan-mâ-beliğ kâfidir. Hatta vilayatta bile bu misillü şüabât-ı ilmiyenin vücuda getirilmesi müm-kündür. Çünkü Müdafaa-yı Milliye Cemiyeti bile vilayatta küşat olunacak bu gibi müessesata muavenet edeceğine nizam-nâmesinde tasrih¹ etmiştir.

Milel-i sâire bu gibi müessesatı tesiste bugün pek ileri gitmiş bulunuyorlar. Misal olarak şunu arz etmek kâfidir. Maarif-i milliyeyi himaye için vaktiyle teessüs eden Ermeni Cemiyeti bugün kendisine dört yüz bin kûsur liralık bir mevki'-i mâlî temin etmiştir. Bu cemiyet elyevm dünyanın muhtelif nukatında 16 şubeye maliktir. Beş senelik hayat-ı tesisiyemiz tarafında bizde mühim hatveler attık.

Cemiyetimizin vazifesi pek kutsidir. Bâ-husus muhaceret yüzünden sokaklarda sürünen şehit kızlarını her dakika düşünmeye mecburuz. Onların her biri şefkatli birer valide olarak yetiştirilebilir. Her gün gözümüzün önünde sürünen bu bedbahtların geçirdiği hayat-ı sefalet kim ister ki bundan böyle de devam etsin. Hülâsa Kız Darüşşafakası'nın tesisini tehir etmeyi istilzam edecek hiçbir sebep yoktur.

Binaenaleyh hiç olmazsa 50 yataklık bir Kız Darüşşafakası tesisini talep ederim.

Reis – Müzakeresine girecek miyiz.

Bunun üzerine Cemal Bey tarafından bu babda bervech-i âtî izahat ita edildi:

– Evvelce vukû' bulan teklif üzerine Talat Bey'in taht-ı riyasetinde bir heyet-i faale tesis edildi. Verilen karar mucibince evvela Defter-i Hakanî İdaresi'nden darüşşafakanın matlubatına mütedair kuyudat yoklandı. Müessesenin Dersaadet ve bilad-ı sülûsedeki² matlubatı bir deftere kaydedildi. Bir sicil tanzim olundu. Mesele ile en ziyade alaka-dâr olan daireler Defter-i Hakanî İdaresi ile Evkaf Nezareti ve Şehir Emaneti idi. Bu üç dairenin de darüşşafakaya borcu vardı.

1 Tasrih: açık açık anlatma

2 Bilad-ı selase: üç belde; eski idarî teşkilatta İstanbul'un Eyüp, Galata ve Üsküdar semtleri; metinde "sülûse" olarak yazılmış, ancak "selase" olarak düzeltilmiştir – çn

Evkaf Nezareti ile Defter-i Hakanî borçlarını tesviye ettiler. Şehir Emaneti'ne gelince idare-yi mezkure ile bu babda icra olunan müzekkerat devam ediyor. Nihayet matlubatın bir kıta defterini tanzim etmeye karar verildi. Komisyon hemen defteri tanzim ederek heyet-i idareye takdim etti. Defter Evkaf Nezareti vasıtasıyla mahkeme-yi evkafa takdim olundu. Emanetle cereyan eden müzakerat bu suretle turuk-ı kanuniye vasıtasıyla hallolunacak demektir.

Bu sırada idi ki Şehir Emaneti bir tezkire yazarak tetkikat-ı lazıme icrasını teklif etti. Tetkikat kısmen yapıldıktan sonra emanet meselenin meclis-i emanetçe mevzu' müzakere olunacağını bildirdi. Şehir Emaneti'nden alacağımız meblağın miktarı 40 bin liradır. Sebt-i defter¹ olan yerlerin icare² ve sâiresi de bin lira tutar. Bu yekun kız darüşşafakasının masarif-i tesisiyesi için kâfidir. Diğer 60 bin liraya gelince bu para Şehir Emaneti'nden matlubumuz olan 40 bin liradan ayrıdır. Harik mahallerinin tanziminde çıkacak fa[z]lalar ile Çeşme'deki darüşşafaka evkafı bu meyandadır.

Reis – Darüşşafakanın emanetten alacağı para hakkında muamele-yi lazıme icrası hatta nizam-nâme-yi dahilî mucibince Heyet-i İdare'ye aittir. Binaenaleyh keyfiyetin Heyet-i İdare'ye ihalesine ve gelecek içtimâ'da bu babda bir karar verilmesine muvafakat buyuruluyor mu?

Heyet ekseriyetle teklif-i vâki'i kabul etmiştir.

Biz ve Saadet

Evet biz ve saadet – fakat Saadet Hanım veya Saadet Efendi zannetmeyiniz! – insan ismi olan saadetten bahsetmek istemem. Bizim aradığımız, daha doğrusu oturduğumuz yerde gelip bizi bulmasını beklediğimiz muhayyel kuvvet demek istiyorum. Biz Türkler mesudiyeti kimbilir bir kuş mu, bir taç mı, bir kelebek mi, her ne ise başa konan veyahut konacak bir yer arayan bir şey zannederek öylece kımıldamadan durur bekleriz. Kuş ise kendi gelip konsun, taç ise getirilip başımıza giydirilsin diye bütün ömrümüzde bekleriz. Hep bekleriz. Diğer milletler refah ve saadetlerini toprakların kumların içinde, dağların kayaların arasında denizlerin ka'r-

1 Sebt-i defter: deftere geçirme, kaydetme

2 İcare: kira

1¹ bî-payanında² kalplerin nâ-mütenahi buudiyetinde³ ararken biz yalnız dua, yalnız temenni, yalnız inşallah ile vakit geçiririz. Ta beşikten mezara kadar – ilim arayalım diyeceğimi zannetmeyin – mesudiyet ararız. Fakat, nasıl? İşte böyle dediğim gibi yalnız oturduğumuz yerde bekleyerek ararız. Doğduğumuz günden öleceğimiz güne kadar kalbî temennilerle, vâhî ümitlerle mahrum münkesir. Ah mesut olamadım telehhüfleriyle⁴ yaşarız. Vaktimiz gelir çekilir, makam-ı ebedîmize gideriz ve yine – makamı cennet olsun – temennileri arkamızdan akın akın gönderilir.

Maksadım yanlış anlaşılmasın, hayır temenni etmeyelim demek istemiyorum. Fakat işi yalnız temennide bırakmayalım, emelimiz her ne ise mesudiyetimizi her ne suretle temin etmek mümkünse biz de diğer milletler gibi istihsale çalışalım. Artık bilelim ki dua ile mucize ile iş bitmez, çalışır uğraşırsak her istediğimize muvaffak oluruz. Muvaffakiyetin bir diğer ismi de azimdir. Bizde kimbilir nerden gelme bir itikat var – bir işe ne kadar azim etsek mukadderden ziyade olamaz – deniyor. Eski zamanlarda hakikaten böyle imiş. Çünkü o zamanlarda her iş tabiatın kuvvetine tâbî' imiş, farazâ bir çiftçi harmanını savurmak için rüzgara muhtaç imiş rüzgar eserse harman savrulur esmezse savrulamaz kalırmış. Yağmur yağmazsa tohum ekilmediği gibi kurak olan seneler mahsulat hiç olmamış. Bir gemici mahal-i maksuduna vasil olmak için mutlak havaya tâbî' imiş, hava müsait olursa gemi yürür olmazsa günler haftalar olduğu yerde kalırmış. İşte vesaitin noksan olduğu zamanlarda her şey kadere zuhurata bağlı imiş. Fakat şimdi öyle değil! Şimdi ne harmanını dövmek için rüzgara, ne mahsulatı ekmek için yağmura, ne seyahat etmek için muvâfık havaya, ne şuna ne buna, hiç ihtiyaç hiss olunmuyor. İnsan trene bineceği zaman üç saat, beş saat her nasılsa muayyen zamanında mahal-i maksuduna vasil olacağını biliyor. Vapur, yine öyle? Olsa olsa fevkalade bir vaka insanı birkaç saat yolundan alıkoyar. Rüzgara da artık ihtiyaç yok harman makineleri o lüzumu da ortadan kaldırdı. Yağmura da hacet yok, fen-i hâzır sunî yağmur yapıyor. Demek bu zamanlar kaza ve kader zamanları değil sa'y ve gayret zamanlarıdır. Ve bunu ister kadın ister erkek bütün vatandaş-

1 Ka'r: dip, derinlik

2 Bî-payan: sonsuz

3 Buud: uzaklık, boyut

4 Telehhüf: eseflenme, sızlanma

lar bilmelidirler ki ahval-i fevkalade müstesna olmak şartıyla insan azim ederse her emeline muvaffak olabilir. Binaenaleyh biz beynimizin içinde kemal-i itina ile sakladığımız bazı boş zanları çıkarıp atsak her halde çok kârımız olur.

Bundan on, on iki sene evvel çok sevdiğim bir arkadaşım izdivaç ediyordu. Gelin günü kendisini tebrik ederken – insanların mesut olması mümkünse, saadet varsa senin de buna nâil olmanı temenni ederim, demiştim.

Aradan bir müddet geçti. Her ikimizin bulunduğu; mevki yekdiğerimizi çok sevdiğimiz halde sık sık görmeye müsait olmadığından muhibbemi izdivacından takriben bir sene sonra gördüm. Rengi uçmuş zayıflamış haline bir hüzn gelmiş, bahtiyar olamadığını ilk nazarda anladım. Fakat tabii bir şey söylemedim. Bu benim fikrimden geçenleri hissetmiş? Dedi ki: gelin olduğum günü bana söylediğin sözleri dâima hatırlar, seni haklı bulurum. Sonra benden cevap beklemeden -Fakat, fakat ben şimdiye kadar elde edemediğim saadeti yakın bir zamanda elde edeceğim dedi. -Nasıl diye sordum – kaşlarını çatı. Ve düşünerek -Azimimle, cevabını metin bir sesle telaffuz etti.

Yine birbirimizden ayrıldık. Ben uzaklara gittim. Aradan dört sene kadar geçtikten sonra yine görüştük. Bu defa muhibb[e]mi mükemmel bir sıhate malik şen ve şâtır buldum. Bütün manasıyla iyi bir ömür geçirdiğini hali söylüyordu. Aynı zamanda bunu lisanen de tekrar etti. Artık zevciyle mesut bir hayat geçiriyorlardı. Bidayet-i izdivacında bedbaht olan bu kadın selamet-i fikrî; azim-i katîsi ve hüsn-i idaresi sayesinde kendisine bir hayat hazırladı.

Ey bugünün gençleri! Hiçbir şeyden meys olmayın hayat sizin zannettiğiniz kadar kıymetsiz ve tatsız değildir. Onu bu hale getiren biziz! Biz ki küçük bir himmet sarf etmeden mesut olmaklığımızı bekleriz. Her şeyi fikrimizde büyülterek kendimizi hiç yoktan bedbaht ederiz. Fakat yazık ne için bütün hem-cinslerimiz refah ve saadet içinde ömür sürüyorlar da biz ah ve vah içinde yuvarlanıyoruz. Biz de hayatımızı kazanmaya aynı zamanda bizimle teşrik-i hayat edenlerin de hayatlarını kazandırmaya gayret edelim. Bu güç bir şey değildir. Küçük bir himmet büyük muvaffakiyetler temin eder, yeter ki hüsn-i niyet olsun. Yalnız şunu biliniz ki hakikî saadet aile teşkilindedir. Bütün himmetiniz iyi bir aile teşkiline masruf ol-

sun. Bunun için evvela beyninizin içindeki hurafatı silin, çıkarın, onların yerine yeni ve temiz fikirler yerleştirin, emin olun en hakikî saadete pek az zamanda nâil olursunuz.

Erenköy Aziz Haydar

Son moda elbise modelleri

Terakki Yolları

Bir milleti terakki ve teâlîye doğru sevkeden tarikin ikincisi ve en mühimi ittihat ve ittifak kuvveti, vatan aşkının, vatan muhabbetinin mevcudiyetidir. Bir milletin hakimiyeti esaslarını ihzar eden daha doğrusu bir milletin istinad-gâh-ı terakkisi olan kuvvet ittihat kuvvetidir. Hatta Cenab-ı Hak Taala ve Takaddes Hazretleri Kur'an-ı Kerim ve Furkân¹ hükmünde

1 Furkân: hakkı bâtıldan ayırt etmesi sebebiyle Kur'an-ı Kerim'e verilen isim

“ittihat eden bir millete ben fenalık yağdırtmam” buyuruyorlar. Cenab-ı Hâlik-i Mûteâl¹ Hazretleri iş bu emr-i ilahîsi ile kullarına ittihat emrediyor. Hatta büyük hakanımız Yavuz Sultan Selim Han Hazretleri’nin:

“Hak bilir ki milletimde ihtilaf ve teferruka² endişesi”

“Köşe-yi kabrimde hatta bî-karar eyler beni”

“İttihadken savlet-i³ a’dâyı⁴ def’e çare v[a]r”

“İttihat etmezse millet dağdar⁵ eyler [b]eni”

Kıtası ittihadın ehemmiyet-i azîmesini mübeyyindir. Bu kıtayı ittihad-ı İslam için çalışan bir padişah söylediği için cümlemizin hatırında kalmalıdır. Fransa hükemasından birisi bir milletin felaket ve inkıraz esaslarını ihzar eden esbab-ı mühimme-yi içtimâiyenin başlıcası ittihatsızlıktır, diye söylediği sözlerle ittihadın bir milletin terakki ve teâlîsi için ehemmiyet ve elzem olan esbab-ı mühimmenin başlıcasını teşkil eylediğini ifade etmiştir. Keza meşhur Napolyon bir mi[[l]eti mahveden tarîk-i nifaktır. Bir millette nifakın mevcudiyeti o millet için müthiş ve elim bir inkıraz ihzar eder, yolundaki ifadatı ittihadın ehemmiyetine tercüman oluyor.

İttihadın eşedd-i lüzumunu anlamak için 1812’de vukua gelen Fransa ve Almanya muharebesine atf-ı nazar etmek lazım geliyor.

Fransa imparatoru Napolyon Almanları münhezim ve mağlup edip ta payitahlarına kadar koca Prusya Krallığı ile Almanya İmparatorluğu’nu yed-i iktidarına aldı idi. Bu felaketin vuku’u üzerine Almanların bir kısmının kalbinden vatan aşkı vatan muhabbeti ufûl etmişti. Fakat bir kısmı vatanlarının Fransa çizmeleri altında ezilmesinden müteessir oluyorlar ve kendilerini zincir-i esarete rabt etmek istemiyorlardı. Nihayet bu münevver kısmın himmetiyle Almanlar galeyan ederek müttehidten müttefikane Korsika kartalına karşı isyan ettiler. Napolyon’un geçtiği yeri harabe-zâra çeviren müthiş ordusu Almanların müttehit ve müttefik kitleleri karşısında tahammül edemeyerek ricate mecbur oldu. Nihayet o koca Napolyon çarları kralları pençesinde titreten önünde ser-fürû etmeye mecbur eden o

1 Mûteâl: çok yüce, ulu

2 Teferruk: ayrılma, dağılma

3 Savlet: saldırma

4 A’dâ: düşmanlar

5 Dağdar etmek: çok üzmek

dâhi-yi harp münhezimen ve makhuren Almanya'dan firar etti. Almanlar 1813 felaketini unutmadılar, çalıştılar, ittihat ve ittifaklarını kuvvetlendirdiler; en nihayet bugünkü derece-yi terakkiye nâil oldular. İttihat ve ittifa-kın esaslarını ihzar eden başlıca âmil de vatan aşkıdır. İttihat bir milletin terakkisinin temeli olduğu gibi onun da esasını vatan aşkı teşkil eder. İngiliz şuarasından birisi bir milletin rişte-yi ikbalini ve şaşaa-yı terakkisini söndüren en mühim âmil vatan aşkının vatan muhabbetinin mefkudiyetidir, sözleri ile ittihat ve ittifa-kın ehemmiyet-i azîmesini izah ediyor.

Vatan aşkının bir milleti ne kadar elîm tehlikelerden tahlis ettiğini anlamak için Fransa'nın İngilizler tarafından istila edildiği zamana atf-ı nazar edelim. İngilizler tarafından Fransa'nın istilası esnasında tek mil memalik zapt edilmiş, yalnız Fransızların elinde Orlean¹ kalmıştı. O da zapt edilmiş olsa Fransa İngilizler tarafından tamamıyla istila edilmiş olacaktı. Tek mil Fransızların kalpleri durmuş bir halde mukadderata tâbi olmak istidadını gösteriyorlardı. Yalnız Orlean'dan Jan Dark isminde daha doğrusu serâpâ derya-yı aşk-ı vatan kesilmiş bir vücut çıkarak vatanın ecnebi istilası altına girmesine muhalefet etmişti. Jan Dark bu uyuşmuş kafilenin damarlarındaki kanı cvelan ettirdi. Kendisinde mevcut olan vatan aşkını onların kalbine sokmaya muvaffak oldu, onların başına geçti, onların önünde kurşun ve gülleleri kucaklayarak muharebeye girdi. Bu büyük mücahede-yi harbin cesaret ve şecaatin heykel-i mücessimi olan Jan Dark'ın sayesinde Fransa zincir-i esaretten kurtuldu. Fakat bir muharebede Jan Dark'ı İngilizler esir almış ve büyücülükle ve şeytanlarla münasebette bulunmakla itham ederek idama mahkum olmuştu. Vatanını inkırazdan kurtaran Jan Dark bu büyük mücahide odun yığınının üzerinde ateş içinde duman etrafını bürürken yine “vatan, vatan” diye bağıyor, huzzârdan millete dokunulmamasını istirham ediyordu. Bu koca şehide-yi aşk-ı vatanın son sözleri o hükmü veren zalîm[er]i onu da itaya icraya memur olan Asayiş-i Umumî Nazırı'nı tek mil halkı kanlı yaşlara gark etmişti. Bugün cihan Jan Dark'ın namını hürmetle yad ediyor. Biz kadınlar da Jan Dark'ı her zaman takdir etmeliyiz. Çünkü Jan Dark bir kadının son devre-yi ihtizarında onun imdadına yetişerek kurtaracağı iş bu hareket-i kahraman-ânesiyle âleme ispat etti. Kalbinde meknuz olan vatan aşkının vatan muhabbetinin

1 Orlean: Orleans

icbarıyla müdafaa-yı vatan hissinin sâikiyle ölüme doğru bî-muhâbâ 'yü-rüdü. En nihayet vatanını kurtardı. Bu yolda kurban oldu.

Keza Trablusgarp sahne-yi cihadında Mebruke Hanım isminde bir Arap mücahidesi kalbindeki vatan aşkının icbarıyla gözlerini müdafaa hissi bürümüş olduğu halde mücahitler ile beraber düşmanla harbe girdi. En önde bulunuyordu. Nihayet düşmanın bir obüsü tanesine kolunu kaptırdı. Fakat yine o harbe devam ediyordu. Bu kadın daha doğrusu bir kahraman-ı berk-i² cevelan kesilen bu vücut her zaman tazîz ve tekrîme³ sezadır. Bu mücahide-i Arap Osmanlılardan da binlerce Jan Dark yetişebileceğini ispat etti.

Muhterem hemşirelerim!

Bizler de ittihadın ehemmiyetini vatan aşkının ulviyetini takdir edelim ve evlatlarımızı o hisle terbiye edelim. Vatan sözünün sâmiayı okşayan tatlı sedasına onu alıştıralım. Vatanın ne kadar büyük bir şey olduğunu vatanından kovulan bir ferdin ne derecelerde sefalet maruz kalacağı[nı] onlara izah edelim. Eğer bu suretle çalışacak olursak milletimizin terakki ve teâlisini ihzar ederiz. Aksi takdirde inkırazına sebebiyet veririz. Çünkü ittihatsız bir millet inkıraza mahkumdur.

Şehzadebaşı: Bedia Kamran

Muhterem Kadınlar Dünyası Heyet-i Tahririyesi'ne

Muhterem hanımefendiler:

Yorulmak bilmez sa'y ve himmetinizin mesut bir neticesi olarak sevgili dünyamız birinci yaşını [ik]mal ile, ikinci sâl-i hayatının aguş-ı pür feyz ve teceddüdüne atıldı. Dünyamızın bu muvaffakiyetini takdir ve sizleri tebrik etmeyi bir vazife addeylerim.

Muhterem hanımefendiler: köşe-yi nisyana atılan, zalim ve bî-his erkekleri pençeleri altında çiğnenen nisvîyetimize bu bir sene zarfında etmiş olduğunuz yararlıklarla onu Osmanlı kadınlığının müncisi⁴ olarak, kendinize bizleri medyun-ı şükran bıraktınız.

1 Bî-muhâbâ: korkusuz, çekinmeden

2 Berk: şimşek

3 Tekrîm: saygı gösterme

4 Münci: kurtarıcı

Bu memlekette, Sultan Osman'ın bu bedbaht yurdunda, yaşayan, fakat esir bir kadınlığın, mevcudiyetini, o kadınlığın yaşamak ve yaşatmak istediğini en evvel siz ilan ederek muhterem nisvîyetimizin pâmâl edilmiş hukukunu istirdada çalıştınız.

Eğer siz, Osmanlı kadınlığının kalbinde kanayan yarayı görmemiş veya görmek istememiş olsa idiniz, zavallı İslam kadınlığı, a'sâr-ı¹ maziyenin tefessüh eylemiş ananelerini bir emr-i vâkî' telakki edecek ve girdab-ı mezellet ve sefalette inleyecekti. Fakat, fevkü'l-beşer olan o âlî hasletiniz, şefik ve rahîm nazarlarınız, muhterem nisvîyetimizin bu inkırazı karşısında titredi. Nezih kalbinizin ilhamatı neticesinde onu kurtarmak, o bedbahat nisvîyeti öldürmemek için meydan-ı cidale atıldınız.

Kadınlığımızı tahkir ve tezlil eden mutaassıplara, hukukumuzu müdafaa ettiniz. Sütunların istiab edemeyeceği birçok fevâid husûle getirerek Osmanlı İslam kadınlığına nur, marifet, ibzal ettirdiniz. Erkeklerin istibdatları neticesinde âtil kalan kadınlarımıza ruh nefh² ederek onu semalara is'âd ettiniz.

Hülâsa memleketimizde teceddüd ve terakkiye bir cereyan-ı hurûşân³ vücuda getirdiniz, sizin bütün bu feda-kârlıklarınıza azîm, mânialar, setler vücuda getirenler, sizi tahkir ve tezlil etmek isteyenler bulundu. Fakat onların sada-yı taassup-kâr-âneleri, müfteriy-âne sözleri, sizin azim lâ-yemûtunuza katiyen mâni olmadı ve olmayacaktır.

“Cehlin topu var, güllesi var, kalesi varsa”

“Hakk'ın da bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır.”

Huzur-ı şeci'ânelerinde min-gayri haddin⁴ çok söylendim. İstifa-yı kusurla açtığınız şeh-rah-ı terakki ve teceddüde muvaffak olmanızı temenni eylerim.

Bu kapalı arızamın açık mektup telakki edilerek sevgili dünyamızda neşrine müsaade buyurulmasını ve nisvîyetimize nâciz-âne bir hizmet emeliyle karalayabileceğim makalelerin kabul veya adem-i kabulünün işaret buyu[-ru]lması ricasıyla takdim-i istirhamat eylerim muhterem hanımefendilerim.

Feride İzzet Selim

1 A'sâr: asırlar

2 Nefh: üfleme

3 Hurûşân: coşan, çağlayan

4 Min-gayri haddin: haddi olmadığı halde, haddini aşarak

Kadınlar Dünyası: gazetemizin, gayesine muvâfık olan mektubunuzu teşekkür ve memnuniyetle derc ediyoruz. Sizlerin takdiratı Heyet-i Tahri-riye'mizin azim ve kararını takviye eder. Âsârınız aynı gayeyi takip ettikçe maalmemnuniye derc edileceği tabiidir.

Hatibe-yi şehire Aziz Haydar Hanımefendi'ye ithaf.

Türklüğün Âtîsi

Bünyeyi içtimâînin rükn-i rasîn¹ ve payende-yi metini olan kadınlık manen müterakki fikren yükselirse o millet, evet ancak o millet şahika-yı bülende irtikâ² etmiş bulunur. Zekası tenmiye³ olmamış terbiye-yi fikriyeden mahrum bir kadın – ne kadar güzel olursa olsun –nâkısatü'l-âzâ add olunarak acınacak bir mevkide bulunur. Sen ey yüksek kadın! Dün; Türklüğe bir hakk-ı iftihar kazandırdın. Ve benim maneviyetim, senin ulviyetin önünde gaşiy olmuş erimişti. Yaşa ey Müslüman kadını, yaşa ki, bu milletin senin gibi feda-kârî hakkında hücumlar dahî vâki' olsa nazar-ı istihfafla görerek azim ve himmetle kadınlığı bilâ-pervâ kolundan tutup yükseltecek mütefekkirine ihtiyacı vardır. Ah! Evet ihti[y]aç vardır. Şüphesiz ki zavallı kadınlık sizlere arz-ı iftihar ediyor. Oh! Sevgili kadın, sen de vazifeni hakikaten ifa ediyorsun. Senin hasbe'l-nezake ve muhiti nazar-ı itibara alarak söyleyemediğini ben sâmiînden olmaklığım dolayısıyla söylemekliğimde bir mahzur olmaz idiye de sen onu bir bâb münakaşa vadisine sürükleyebilirdin. Maksadımın hem nev ammın tenvir-i fikrî için olup sana karşı bir hürmetsizlik olmadığını söyleyerek istida-yı af ettiğim vakit söylediklerinin anlaşılmasından mütevellit bir mazuriyet, vatanperver müslümanlığını temsil ile mevki'inin bahşeylediği bir bülentlikle: “sen öyle söylediğin vakit ruhum yükseldi. Fakat ben seni böyle görmek istemem, çocuklarını bana terk et, ben bakarım sen Anadolu'ya koş” dediğin vakit, ben senin hamiyet ve vatanperverliğin önünde meshur⁴ ve müsahhar⁵ nazarlarım âtiyi dil-firîp revnak-dâr görerek bütün mevcudi-

1 Rük-n-i rasîn: temel direk

2 İrtikâ: yükselme

3 Tenmiye: arttırma

4 Meshur: tutkun

5 Müsahhar: büyülenmiş

yetim zevk-i meserretle titremişti. Derhal nazar-ı tahayyülatım önünden Müslüman'ın Türk'ün; böyle feda-kâr, bütün mevânî'i kırmaya azim-kâr, yalnız ileriye doğru koşmak atılmak isteyen kadınlarının ikaz ve irşadiyla yükselmiş, müstakbel kadınlığın yetiştirmiş olduğu vatanın muhafız ordularının, Rumeli'nin şanlı istirdadını, Makedonya zaferlerini, vatani için hayatını fedaya azim etmiş Osmanlı yavrularının bir ellerinde mehip¹ Osmanlı bayrağı diğer ellerinde adalet silahlarıyla müzeyyen perişan ve zafer-i vatan şarkılarını, validelerin gelinlerin nişanlıların teşvik ve teşci' mersiyelerini terennüm ederek ilerlediklerini görür gibi oluyor. Ve benliğim bu muazzam ve muhteşem tasvir-i muhayyel önünde secde ederken senin hamiyetin önünde meshur, [e]rbab-ı kalem teâlî-yi vatan teraneleriyle pür şad ve handan olurken, ruhum semalara şems-i zafere doğru yükselerek bulutlara karışmış ve mihr-i² minberin bütün parlaklıklarını, ziya-yı münevverini mass³ ederek bir hüma-yı saadet şeklinde uça uça avdet edip Türklüğün başına konmuştu. Ve ben, iman getirdim ki Türklük yaşayacaktır.

Makri Köyü: Fatıma Mükerrerem

Geçen nüshadan mâba'd
Hayatını Yaşamak İçin Her Kadının Bilmesi
Lazım Olan Şeyler
Bert Danjan Mesadet Bedirhan

Hakikat-i halde vekayiden mütenassih⁴ olup, ciddî bir azim sahibi olanlar – fenalığının menba'ı bir meseleyi idrak ile ona karar vermek arasındaki zamanın azlığı olan – ihtirasatına mahkum olmayanlardır. Vekayiden mütenassih olabilmek için heyecan ne kadar muzır ise sükun o derece kıymet-dâr, cûş u hurûş⁵ da o nispette tehlikelidir.

1 Mehîp: heybetli, korkunç

2 Mihr: güneş

3 Mass: emmek, soğurmak

4 Mütenassih: nasihat dinleyen

5 Cûş u hurûş: coşma

H. Besser “La Perseverans¹” nam eserinde: {mübalağa edilmiş bir he-
yecanın taht-ı tesirinde olarak verilen kararların pek azı fiiliyata intikal
edebilirler. Bunlar, hiçbir sağlam temele istinat edemediklerinden daha
kurulurlar iken yıkılırlar. İfrat ve mübalağa ile telakki edilen şeylere veri-
len eşkâl-i masnuayı kuvve-yi hayaliye o derece ciddileştirir ki âkıbet bunu
pek ciddî ve hakikî olarak telakki etmekte hiç tereddüt edemezler. Müte-
heyyiç adam tahayyülâtının ilk kurbanıdır.} diyor.

Hissiyatına mağlup, onunla âmil olanlar hakkında da bu hüküm veri-
lebilir. Mamafih asrımızın kadınları bu mesailde eslaflarından daha iyi bir
mevkidedirler.

Daha ciddî ve esaslı olan terbiye-yi içtimâiye – evvelki kadınların tanı-
mamış oldukları bir arkadaşlık hissi tevliid eden – mümaresat-ı² bedeniye
ile istinası bazı efkar ve itikadın men’ ettiği âsârın kıraatlerinin şimdi
mücaz³ olması bu tekamülün esbab-ı asliyesindendir.

Fakat santimantalizm⁴ prensibi bâki oldukça, terviç edildikçe santima-
lite⁵ üzerine olan bu galebe, hakikî olmaktan ziyade itibarî bir şekil muha-
faza etmekten kurtulamaz.

Bu iki meyli tefrik eden dakik fark onları yekdiğerinden tamamıyla
ayırmaya kâfi değildir.

Santimantalizm daha ziyade mahlukat ve masnuata karşı hissedilir,
hassa-yı mümeyyizesi az çok hırçınca olan müzmin bir şefkati tavsiye eder.

Santimalite ise doğrudan doğruya insanlara taalluk ettiğinden pek çok
daha tehlikelidir.

Mamafih bizim, kalpten her türlü hissiyatın, tard olunmasını talep et-
tiğimiz zannedilmesin.

Fakat şu da unutulmasın ki biz, hayatını yaşamak isteyen kadınlara hi-
tap ediyoruz ve santimantalite zaaf ve acze sürükleyen bir tuzaktır diyoruz.

Kalbi aklıdan ziyade hâkim olan bir kadının kararlarındaki katiyet,
ciddiyet bilmem ki bahse değer mi?

İntihapta iradeti hüsn-i istimal edebilmek ancak metin ve azim-kâr
ruhlara nasip olur. Hissî mağlubiyetlere her an mahkum ruhlar bundan
uzak, pek uzaktır.

1 La Perseverans: La Persévérance: sabır hakkında kişisel gelişim kitabı

2 Mümaresat: maharetler, ustalıklar

3 Mücaz: icazet almış, meşru, uygun görülmüş

4 Santimantalizm: aşırı duygululuk

5 Santimalite: duygululuk

Hissiyatı muhakemesine galebe edenler, sema-yı hürriyete pervaz etmek istedikleri zaman kendilerini kafeslerine rabt ve bend edecek bağları kendileri örüyorlar demektir. Bu bağları çözmeye muvaffak olacaklarını farz etsek bile her halde bunları koparırlar iken kendileri de tabiidir ki yalaranı; bu iplerin bekası ise pek çok zamanlar onun suudunu işkâl¹ edecek surette yolu üzerinde kalırlar.

Binaenaleyh hayatını yaşamak isteyen her kadın, tasavvuratını mevki'-i icraya koymasına mâni' olabilecek her türlü hissiyat-ı kalbiyeyi, her türlü muhabbeti, kalbinden koparıp atmalı, istihkar etmelidir.

Ve yalnız şahsiyetini takviye edebilecek hissiyata temayül etmeli ve bir erkeğe veya akrabalara rabt-ı kalp ederek şahsiyetini bunlar için tezlil etmemelidir. Her şeyde yalnız ve yalnız iradetini, azmini takviye edecek cihetleri tercih edecektir.

Yalnız bu sayededir ki i[b]tid[a]ları ara sıra tezahür eden bir zaaf şeklinde olmakla beraber tedricen tabii bir metbuiyet² halini alan, taaddüdü³ tama[m]en hâsiyet-i⁴ iradiyeyi öldüren zaaf-ı dimağîden kurtulabilir.

İmdi istemek, karar verilen bir işi bütün mevâni ve hâillere rağmen neticeye kadar takip etmek demektir. Hayatını yaşamaya karar vermiş ve bunu icra için hareket etmiş kadınlar pek çoktur. Bununla beraber bu vadide nâil-i maksat olabilecekler ancak ahval-i ruhiyeleri muhakeme ve temyiz ile intihaba intihabında sabite müsait olanlardır. Çünkü vekayi ve hadisata karşı olan bu musaraada silahları azim ve mantıktır. Bu silahlarla mücehhez bir pehlivanı ise kâinât mağlup edemez.

4

Hakk-ı Aşk

İstikbalde cemiyetin hayatıyla olan sıkı rabıtasından dolayı, hakk-ı aşk, ehemmiyetsizce tetkik ve telakki edilemeyecek bir meseledir.

Bu hakkı talep edenlerin isyan ve ihtilal ile itham edilmeleri doğru de-

1 İşkâl: güçlük

2 Metbuiyet: metbu olma durumu

3 Taaddüd: çoğalma

4 Hâsiyet: bir şeye has özellik

ğildir. Hakka susamış olup, yeni bir imanın, kendisini sevk ettiği ve prensipleri hürriyet ve azim-i şahsîyi teheyhüc eden muhite atılmak için kendilerini o dakikaya kadar muzlim, her türlü hissiyatı öldürücü mahbese rabt eden itikadat-ı batılayı ve hurafat zincirlerini kıran kadınları ihtilalcilik, isyan-kârlık ile itham muvâfık-ı insaf değildir.

Âdât-ı mahkeme halini almış bazı mukaddes ahkam ve akaidin, âdât ve efkarın, boğucu çemberi hududu haricine çıkmaya karar veren ve çıkan, şeref ve haysiyetlerini parça parça etmiş olan tâbiyetten¹ bıkılmış ve kalplerinde ölmüş zannettikleri birçok hislerin henüz zinde olduklarını hisseden kadınlardır.

&&&Hakk-ı aşkı istimal eden kadınların, bir kısmını da mütelevvin² zevcleri tarafından terk edilmiş, zinde damarlarında cevlan eden kanların taht-ı tesirinde olarak beyhude israf edilen ömürlerini, pür şiir ve garâm bir hayata olan meyl ve muhabbet-i tabiiyelerini düşünerek; valide ve zevce olmak ihtiyac-ı tabiisine mağlup olarak bu meyl-i tabiîye itaat edenlerdir. Tazyik edilmiş olan müfekkiireleri isyan ederek şerait-i içtimâiye duvarında kendilerini hürriyet-i fikriye ve hakk-ı aşk vadilerine götürecek deliği açan kadınlar da bu kısmındandır. Bunlar işe başlamadan evvel pek çok düşünürler, fakat kararlarından hiç dönmezler. Kadın artık eskilerin dediği gibi “giyinen, gevezelik eden ve soyunan” bir mahluk değildir. Artık kadın eskiden düşündükleri gibi yalnız kuluçkaya yatıp yavru yapan ve nesiller tarafından yekdiğerine aynen intikal ettirilen zayıf ve beyinsiz mahluk da değildir.

Dişinin vazifesi neslin temâdîsi için onun teşekkülüne ve vücut bulmasına maddeten hizmet etmek olsa bile kadının vazifesi daha muğlak ve daha ulvîdir, çünkü onun vazifesi yalnız ensal-i beşeriyei maddeden tevhide inhisar etmez, onun, tevlid ettiği çocukların, maneviyatını istikbalde beşeriyetin teâlî ve terakkîsine, tekemmülüne hizmet edebilecek bir hale yükseltmek, onların kalplerine istikbaldeki – dünyada mümkün olan – bahtiyarlıklardan hisse-mend olabilmelerine imkan verecek fazâilî ilham etmek vazifesi kadına teveccüh eder.

Mamafih hakk-ı aşkı ancak, tekemmülü arzu eden ruhlarda bulunabilecek selamet-i muhakeme sahibesi olan kadınlar istimal edebilirler.

1 Tâbiyet: bağlı olma durumu

2 Mütelevvin: renkli, kararsız

Hayatını yeniden yapmak her kadının, hukuk-ı içtimâiyeye taarruz etmeden, istimal edebileceği mukaddes bir hakkıdır. Mamafih bu hak yalnız, sukût-ı hayal neticesinde istimal edilmemek şartıyla meşrudur.

Bütün genç kızlar, tecrübesiz fikirlerinde birer saadet-i aşk hayali tesis etmişlerdir. Fakat hakikatle bu hayal hemen hiçbir zaman tevâfuk etmez. Çünkü bu saadet-i aşkın istinad-gâhlarını, yanlış muhakemat ve onu tevâlid eden hislerin nâ-tamam surette bilinmesi teşkil ederler. Genç kızlık hayatını düşündüğü zaman dudaklarında bir hande-yi istihfaf ve merhamet belirmeyen kadın kimdir?

Tecrübenin, daha hakikî bir insan yaptığı bu kadınlardan, eski hayalleri vechile yaşamaya teessüf edecekleri, pek çok değil midir?

En büyük hata ekseriya aşk ile arzunun yekdiğerinden tefrik edilmesindendir:

Vâkıâ arzusuz aşk mevcut olamaz, fakat çok defalar heyhat (!) arzu aşksız doğar.

Mamafih yalnız arzunun, ilham ettiği sıçrayış ancak süflî ve muvakkat bir aşk tevâlid edebilir.

Hakikî aşk ne bir saadetin teminine hod-bîn-âne vakf-ı nefis etmek, ne de her türlü ezvak-ı şahsiyeden vazgeçmektir.

Aşkı birçok kadınların telin etmeleri onu yanlış anlamış olmalarından neşet ediyor. Bu kadınların bir kısmı aşktan, onu ilham etmeyi bilemediklerinden tebâüd¹ ederler. Diğerleri aşkı fevke'l-beşer bir dereceye is'ad ettikleri için ondan tebâüde mecbur olurlar. Diğer bir kısmı da aşktan yalnız tekerrürü usanca sürükleyen evzakı bekledikleri için ondan kaçarlara.

Aşk tam olmalıdır, aksi halde mevcut değildir.

Aşk ekseriya kendisini kuvvetten düşüren veya ilahileştiren vekayi ve hadisata tâbî'dir.

Vahdet-i izdivaç nazariyesi elbette ki pek muazzam bir tesir-i sihir-kârî hâizdir:

Bütün hayatlarında bir kadının bir erkeğe, bir erkeğin bir kadına vakf-ı vücut eylemesi, bütün senelerini yekdiğerlerine hasr eylemeleri.

Heyhat! Bu nazariye, hayatın sayfa-yı ameliyatına intikal edince, ekseriya pek acı hak[â]yıkla çarpışır ve bu çarpışmadan münkesir ve nâlân çıkar!

1 Tebâüd: uzak düşme, ayrılma

Sukût

... numaralı nüshadan mâba'd

Ah nasıl tarif edeyim, validem neler söylüyor, nelerden bahsediyordu, dinledim, sonuna kadar dinledim. Bana:

– Bak dedi, bir düşün, iyice kararını ver ve şu ihtiyar annene, zavallı hemşirelerine acı, sonra inkisarımı¹ alırsın oğlum.

Son söz; bütün mevcudiyetimde ateşin bir tınnat-i² bekâ-dâr ile sadmeler doğrudur³. Bir aks-i sada-yı ikaz gibi beni titretti.

– Peki dedim, benden ne istiyorsanız emrinize mutî'im.

Validem memnun oldu. Gözlerimden öptü.

[“]Halbuki ben, hep seni, hep seninle geçen ve geçecek olan hayatı düşünüyordum, validemin maksadını anladın değil mi? Gülbu, size yalvararak rica ediyorum. Bana kat'i bir cevap ver; benimle ebedî, yaşamak ister misin; söyle bahtiyar bir anne olmayı arzu ediyordum musun?”

-Süha-

Mektup burada bitiyordu. Meserretler, buhranlar, şüpheler, tereddütler içinde idim. Bu mektuba nasıl bir cevap verebilirdim. Ah, böyle iki günlük bir mülakattan sonra böyle ciddî ve ebedî bir visal, böyle zahmet-siz, meşakkatsiz bir aşk. Düşünüyordum. Tali'im in bu yaverî-yi fevkaladesinden çıldırıyordum. Kalem aldım: süratle bir mektup yazmak istedim. Efsus⁴, adresini bilmiyordum. Oturdum, kalktım. Uzun uzadıya düşündüm. Düşünmeye ne hacet vardı ki? Beni seven, benim için gece, gündüz feryad eden hayatın her şeyi[ni] görmüş, geçirmiş bir erkek, ondan niçin kaçmalıydım?

Kendi kendime:

– Mükemmel diyordum, pek mükemmel belki mesut olurum.

1 İnkisar: beddua

2 Tınnat: tınlama, çını

3 Doğurdu olmalı – çn

4 Efsus: yazık, eyvah

Annem, müstesna bir heyecanla yatak odama geldi:

– Hâlâ uyanmadın mı, kızım; dedi. Size bir tebşirim var. Bakınız ne kadar memnun olacaksınız.

Hemen sevinçle kalktım. Gece yaralarına kadar pür hülya geçen saatlerimin güzeran-ı batısı¹ ile ağırlaşan beynim bu, saat dörde kadar devr eden sekiz saatlik uykunun bî-tâbî-yi füsunuyla mest ve çâlâk idi:

– Çabuk söyleyiniz, dedim, öğrenmek istiyorum.

Validem elindeki çerçevesiz bir fotoğrafı bana uzatarak:

– Bu beyi tanır mısınız, Gülbu dedi.

Gözlerinde ciddî bir lem’a-yı istihraç vardı. Aman yarabbi az kaldı bayılıyordum. Bu Süha idi. Kimbilir validen bunu nasıl bir vasıta ile elde etmiştir. Pek perişan bir halde idim. Annem beni yiyecek gibi bakıyordu. Heyecandan çırpınan kalbimin gürültüleri, kulaklarımda ikaz-kâr ve intibah-rîz² aks-i sadalar yapıyordu, haykırdım:

– Hayır anne, tanımıyorum.

– Hiç mi tanımazsın?

– Hiç, anne.

– Kurnaz doğru söyleyen ne olur, sanki.

– A, vallahi tanımıyorum anne. Hem doğru söylememeye ne lüzum var ki. Hiç tanımadığım bir adam hakkında ben ne diyebilirim. Annem sararmış benzimden, parlayan gözlerimden, titreyen vücudumdan bir şeyler anlıyordu. Ben her şeyi gizlemek için sunî bir eda ile:

– Yoksa, dedim, Hürrem’in zevci mi anneciğim?

– Amma yaptın Gülbu, sanki “Nagihan” Bey’i tanımazmış gibi söz söylüyorsun.

– Canım her ne ise, şimdi tebşirini anlat bakalım, maksudınız nedir? Ben bunu tanımıyorum vesselam. Belki yolda filan rast gelmişimdir? Fakat ben ne bileyim.

Yavaş, yavaş ben de şiddetleniyordum. Kabahatli bir besleme gibiydim. Annem pek sakın ve müsterih:

– Hiç, dedi, senin için hayırlı bir iş yaptım da.

– Ne gibi anneciğim?

1 Batî: yavaş, ağır

2 İntibah-rîz: uyandıran

– Dün bir sürü tantanalı, debdebeli hanımlar geldi. Beş dakika oturarak seni istediler. Sen evde yoktun. Ben de reddettim. Benim kızım daha küçüktür. Dedim, onlar da:

– Mahdum beyi kendileri tanır, dediler. Fotoğrafını veririz, belki kendisi kabul eder.

Pek nazik hanımlardı, kıramadım, aldım. Ve işte vazifemi ifa için sana getirdim.

– Red mi ettin anne?

– Evet reddettim kızım. Benim kızım böyle gençleri beğenmez dedim.

– A, anne nesi vardı ki bu gencin?!

– Yok, yani istersen sözünü tekrar geri alırım. Fakat bilirsin ya kızım, ben sözümü geri almaz bir kadını. Nasıl yoksa bu beyi beğendin mi?

– Yoo... k, beğendim... değil; fakat zararsız bir genç... Demek reddettin öyle mi?

– Evet reddettim.

– Peki iyi ettin anne!

Artık, takatim kalmamıştı. Neyse söz söylemeye, ne de söz dinlemeye halim kalmıştı. Yatağıma yıkıldım. Nevin¹ ve pür hicran ne yapacağını şaşırdım. Ruhumda beni hüngür hüngür ağlatmak isteyen bir kuvvet vardı. Her tarafım sancıyordu. Pür ızdırap idim. Yastığıma yüzümü batırdım. Ve hıçkırı hıçkırı ağladım. Annem bilmem ne yapıyordu. Fakat meyus olmuştum. Ben artık ölmüştüm. Hayatım, kâşâne-yi tahayyülâtım ta temelinden sukût etmişti. Ve ben onun enkaz-ı meş'umu altında yetim ve mecruh yapıyınız kaldım. Bir şey düşünemiyordum. Yeisle memlu göz yaşlarım, ruhumun bütün metrukat-ı ızdırabı boşana, boşana; dalgalana, dalgalana dökülüyor. İçimi çeke, çeke ağlıyordum. Bir çocuk gibiydim. Ah bu giryedeki lezzet, bu giryedeki zevk-i ruhânî! Hep bu giryelerim, yalnız onun için, o benim pek sevdiğim genç için olduğundan mı, bilemiyorum; bir teselli-yi sermedî gibi ruhumda ferih² ve şadan bir nevaziş-i sihrî³ ile dil-firib bir inkılab-ı sükun husûle getiriyordu. Ve ben ağlıyordum. Sonra kendimi kaybettim, bayıldım. Aradan ne kadar vakit geçti bilemiyorum. Yalnız kendime geldiğimde, baş ucumda ihtiyar pederim, ayak ucumda

1 Nevin: yeni, yepyeni

2 Ferih: neşeli, sevinçli

3 Sihri: sihirle ilgili

lâ-kayt, benim için pek müşfik gibi görünen annem, bir de genç bir doktor vardı.

Mütemâdî baygınlıklarla birçok ızdıraplar, birçok menhus daha kanlı darbeler altında ezildim.

Babam:

– Korkarım ki, diyordu. Kızı öldüreceksiniz yahu.

Validem:

– Allah’a emanet, diye cevap veriyordu. Hiçbir şey yok; şimdi geçer.

Mâba’dı var

Pûse-yi Garâm

Muharriresi: Mediha Selahattin Şişli – Nişantaş

Kânûn-ı Sâni Evahiri

Geçen nüshadan mâba’d

– Ağabey! Dedi.

Besim yeşile meyyal ateşin gözlerini muhatabesine çevirdi. Sara’dan pek farkı olmayan bir teessürle:

– Hayır Sara dedi.

Ellerinden tutarak bî-hoş ve vücudunu pencerenin önüne götürdü. Şeffaf bulutların arasından süzülen hilalin altında bu [i]ki genç hazin göz-yaşları döküyorlardı. Sara başını Besim’in rakik sineline dayadı. Şimdi orada bir bülbülün şakrak kahkahaları, denizin ufak mevceleri, kamerin müstehzi tebessümleri arasında Sara’nın hafif, hafif hıçkırdığı işitiliyordu. Bir müddet sonra başını kaldırdı. Latif gözleriyle Besim’in gözlerini aradı. İki nazar tekabül etti. İki saniye kadar o halde kaldılar. Sonra Besim muhteris dudaklarıyla Sara’nın kalın dudaklarını aradı. Uzun muhrik bir puseyi müteakip ayrıldılar, Sara inlemeye müşâbih¹ bir sada ile ikinci defa olarak:

– Ağabey!

– Hayır Sara!

– Halide

Sara Halide demek ile Besim’e nişanlısını ihtar etmiş oluyordu. Besim

1 Müşâbih: benzeyen

maroken koltuğa atıldı. Başını arkasına dayadı. Kameran donuk ziyaları altında gözlerinde iki katre yaş titredi. Sara Besim'in ellerinden tutarak onu nişanlısına sadakate davet ediyordu.

- Besim Halide'yi unutma, çünkü onu mesut eylemeye mecbursun.
- Oh Sara aşkım.
- Aşkımız, dedi ve ilave etti.
- Haydi odana git, kesb-i sükunet et.

Besim lerze-dâr hatvelerle odadan çıktı. Geniş fotöyünün aguşuna atıldı, orada gözyaşlarına serbest bir cereyan verdi.

Sara Besim'in kalkmış olduğu koltuğa oturdu. Hafif bir tebessüm-i bahar ağaçların muntazam yaprakları arasından itina ile geçerek mebzul kumral saçlarını okşuyordu. Kameran donuk nurlarıyla parlayan denizin yeşile müşabih sularına baktı. Sonra hafif mevecat¹ içinde iki göz - Besim'in gözleri - meftun-âne bir surette kendisine bakıyordu. Açık kumral bir saç - Besim'in saçları - boynuna sarılmış onu boğmak, yeşil gözleriyle bir deniz gibi haris dalgaları altında ezmek istiyordu. Elleriyle boğazına sarıldığını hissettiği o saçları koparmak istiyor gibi boğazını sıyırdı. Yeşil gözlerin teshir-i füsun-kârı altında silkindi. Yine susâmi beyaz kefenlerinin gözlerinin önünde tecessüm etti. Gözlerini kapadı. Başını yastıkların arasına sıkıştırdı.

Düğün hazırlıkları ikmal edilmiş idi. Evin içindekiler hepsi son derece memnun görünüyordu. Sara da zahiren memnun görünüyorsa da kalben mahzuniyeti gayeye varmış idi. Bir gece hanımefendi Besim hep birlikte oturlurlarken Sara müsadelerini istihsal etmiş odasına çekilmiş idi. Yarım saat sonra Besim de odasına çıktı. Bir müddet sonra Besim muhteriz adımlarla Sara'nın odasına gitti. Sara o pek sevdiği geniş koltuğuna oturmuş sinisinin hafif, hafif hareketinden ağladığı hissediliyordu. Bir müddet sonra ay krem tüller arasından kâinâta donuk bir ziya serperken Sara da gözlerini kapamış mazisini tahattur etmeye çalışıyordu. Validesi pederi sağ iken o ne kadar mesut idi. Validesi pederi vefat edince tali' de kendisinden yüz çevirmişti. Hafif bir hıçkırık muhakematını takviye etti. Yanı başında bir ses; Besim'in sesi:

- Ağlıyorsun Sara, dedi.

Sara perişan fikrini cem etmeye gayret ederek:

1 Mevecat: dalgalar

– Evet.

– Niçin?

Sara hafif, hafif esen rüzgarın tesiriyle yüzüne dökülmüş olan saçlarını yan tarafa iterek:

– Niçin mi? Çünkü istikbalimi pek muzlim görüyorum.

Besim titredi iki hatve daha Sara'ya yaklaşıp bir gül kadar nermin olan ellerini hararetle yanan avuçları içinde sıkı.

– Sara dedi Halide'yi terk edeceğim.

Genç kız seyyale-yi elektrikiyeye uğramış gibi titredi.

– Nasıl? Dedi, Halide'yi hufre-yi memata mı sürükleyeceksin?

– Öyle icap ediyor.

– Hayır olamaz Halide'yi mesut etmeye mecbursun Besim.

– Fakat sen, aşkımız.

– Ben mi? Ben zaten istikbali mahvolmuş bir kızım dedi.

– Oh Sara.

– Rica ederim Besim seni itidale davet ederim Halide'yi unutma, diyerek kollarından tuttu, ayağa kaldırdığı.

– Oh Sara beni, aşkımı reddetme, Halide'yi biraz olsun unut.

– Fakat.

– Fakat ikmal et.

Sözlerinin alt tarafı boğuk bir surette ağzından çıktı.

– Fakat bir hafta sonra siz Halide'nin zevci olacaksınız.

İki genç oraya şezlongun ayakları dibine düştüler.

* * *

Nisan'ın latif bir Perşembe gününde Besim Bey'in konağının önünde yirmiden ziyade araba durmuş, yani bugün Halide'yi bu eve gelin getiriyorlardı. Bugün Sara mavi kameriler, beyaz tüller arasında dâima pembe-bemsi bir renkte duran vücuduyla, mavi bulut kümeleri arasında tulû etmek üzere bulunan şemse benziyordu. Koltuk resmi hitam buldu. Sara Besim'i merdivenin sonunda bekliyordu. Besim odadan çıktı. Avuç dolu-su paraları arkasına doğru serpiyordu. Sara Besim'in önüne çıktı. Ahenk-zâr sesiyle:

– Ağabey! Dedi, bir, iki tane güveyi parası verir misiniz?

Ve sonra ilave etti:

– Tebrik ederim Besim mesudiyetinizi bütün samimiyetimle temenni ederim:

– Of! Sara.

Sara Besim’in verdiği bir avuç pembe, mavi kurdelalarla bağlanmış çil kuruşları asabiyetinden pembe avuçları arasında sıkarak oradan, Besim’in önünden bir kuş gibi, yağmurdan kaçan bir bulut gibi gitti.

Halide’nin yanına oturdu. Halide’nin kırmızıya mâil bir demet altın renginde olan saçlarını düzelterek, koyu lacivert gözlerine bakarak:

– Oh Halide ne kadar güzelsin, dedi.

Halide iri gözlerini Sara’ya çevirdi. Küçük ve o nispette beyaz olan dişlerini göstermekten ihtiraz eder gibi hafif bir tebessüm ile:

– Öyle mi? Buluyorsun, dedi.

Ve sonra ilave etti, gözlerinin altında ve hafif bir surette beş, on tane kırmızı {çillerini} göstererek:

– Fakat, dedi, biliyor musun? Bunlar ne çirkin şeyler.

Sara gözlerini kırptırarak:

– Zarar yok dedi {kırmızı saçlarından bir demet tutarak} bu altınlardan birkaç tanesi oraya dökülmüş.

Ve sonra meraretle¹ tebessüm ederek Halide’nin yanından infikak etti. O gece yatısı namazından sonra Besim’i güveyi koydular. Besim kanepeye oturdu. Halide dudağını yan tarafına attı. Besim gözlerini Halide’nin bütün vücuduna gezdirdi. Bu kırmızı saçları, lacivert gözleri, biraz büyüyecek ağzı hiç beğenmemişti. Rengi hafif bir surette tagayyür etti. Halide Besim’in hiçbir hareketini gözünden kaçırmamış, kendini beğenmediğini pek güzel hissetmişti. Ve Besim can sıkıntısıyla ayağa kalktı. Zarif bir çiçeklik üzerine konulmuş al kadife kâbili büyücek bir muhafaza gözüne ilişti. Aldı Halide’nin yanına gitti. Halide ayağa kalktı. Ağır bir tacın altındaki başını mutaazzım-âne² kaldırdı.

– Teşekkür ederim Besim Bey dedi. Rica ederim siz onu saklayınız. Belki bir daha teehhül edersiniz. Sizi bir masraftan kurtarmış olayım.

Besim bu latif sesin altında irkildi. Boğuk bir sada ile:

– Niçin? Kelimeleri döküldü.

1 Meraret: acılık

2 Mutaazzım-âne: büyüklük taslarcasına

– Tecahül göstermeyiniz dedi. Rica ederim itiraf ediniz. Ben öyle hissediyorum ki beni hiç beğenmediniz.

Şimdi Halide iri gözleriyle Besim'in âmâk-ı ruhuna nüfuz etmek istiyormuş gibi dik, dik bakıyordu. Besim'in ağzından çıkacak bir söz onu ya elim felaketlere, hod mesudiyetin münevverliği içine ilka edecekti. Besim başını önüne eğdi, bir müddet bu halde kaldılar. Halide'nin çıplak sine-sinin üzerindeki inci gerdanlığın hızlı, hızlı inip kalkmasından pek elim dakikalar geçirdiğini belli ediyordu. Bir müddet sonra Halide sualini tekrar etti.

– Rica ederim itiraf ediniz.

– Oh Halide bir kadına karşı.

– Fakat rica ederim söyleyiniz.

Besim'in takallüs¹ etmiş dudakların arasından:

– Evet! Kelimesi döküldü.

Halide gözlerini yere indirdi. Kanepenin arkasına dayandı, bu hal bir dakika kadar devam etti. İtidalini kesbetmekte gayret ederek başını müsterham-âne yukarı kaldırdı. Lerze-dâr dudaklarını ıslatarak:

– Fakat dedi. Son istirhamımı kabul eder misiniz?

Besim gözlerini kaldırmaya cesaret edemeyerek:

– Emredersiniz, dedi.

– Estağfurullah size pek giran² gelen bu hayata bir kadının namusunu halelden masun tutmak için bir ay kadar tahammül etmenizi istirham ederim.

Besim'in zihni o kadar perişan idi ki bu vâzıh kelimeleri bile anlamıyordu.

– Ne demek istiyorsunuz?

– Mademki beni beğenmediniz, ben yarın buradan gidebilirim. Fakat iffetimi muhafaza için burada hiç olmazsa on beş gün oturmaya mecburum, dedi.

Ertesi gün Halide her zamankinden daha şuh bir surette misafirlerin arasında arz-ı vücud etti. Yalnız bugün rengi biraz solmuş, gözlerinin etrafı mor bir daire ile çevrelenmiş idi. Fakat Halide'deki bu tagayyür o kadar

1 Takallüs: gerilme, kasılma

2 Giran: ağır

meşkur¹ idi ki validesi bile hissedemedi, yalnız Sara, bu müdekkik kız pek çabuk teşhis etti, ufak, hatvelerle yanına yaklaştı. Ellerinden tutarak kendine çekti, yanaklarından öperek:

– Sevgili Halide sendeki bu tagayyürün esbabı?

Halide muhteriz nazarlarını salonun içinde gezdirerek ihtizazlı sadasıyla:

– Hiç, hiçbir şeyim yok.

– Hayır ben pek güzel hissediyorum ki bugün halinde bir başkalık var.

Halide başını önüne eğdirdi. Şuh çehresinde acı bir hande nümâyân oldu. Sara’nın kolundan tutarak Sara’nın odasına gittiler. Halide takayüt ile kapıyı kilitledi. Kendini Sara’nın ağışına attı. Acı gözyaşlarıyla Sara’nın pembe sinisini yıkıyordu. Bu hal birkaç dakika kadar devam etti. Sara Halide’nin başından tutarak biraz geri çekildi.

– Fakat Halide ne oldu.

– Oh Sara bilsen pek büyük felaket, Besim beni beğenmedi.

Boğuk bir hıçkırık sözünü itmam ettirmedi. Sara bundan memnun olacağına bilakis rakik kalbi rencide oldu. Halide’yi müşfik kolları arasına alarak ona pek çok teselliler verdi. İkisi de odadan çıktılar. Halide Besim’in yanına Sara da salonunda kaldı. Bir müddet sonra Sara, Besim [ile] Halide’nin bulunduğu odanın kapısını hafifçe açtı. Gördüğü manzaradan büsbütün kalbi münkesir oldu. Besim başını kanepenin arkasına dayamış ılık gözyaşları yanaklarından aşağı süzülüyordu. Halide de başını sol elinin üzerine dayamış, onun da gözyaşları Besim’inkine peyrev oluyordu. Sara bir müddet bu müessir levhayı seyretti. Sonra seri hatvelerle odanın ortasına kadar geldi. İhtizazlı sadasıyla:

– Ağabey, dedi.

Besim hafifçe titredi, nem-nâk gözlerini Sara’ya atfederek:

– Sen misin Sara ne istiyorsun?

– Fakat ben pek fena şeyler hissediyorum.

Halide ayağa kalktı, gözlerini kurutarak odadan çıktı. Sara Besim’in yanına geldi. Lerze-dâr elleriyle ellerini tutarak başkasının işitmesinden ihtizaz ediyormuş gibi ılık nefesiyle Besim’in yüzünü okşayarak:

– Besim dedi Halide’yi mesut et.

– Oh Sara bilsen Halide hiç güzel değil.

1 Meşkur: şüpheli

- Sözüünü reddediyorum ağabey.
- Hayır Sara ben senin ağabeyin değilim?
- Öyle icap ediyor.
- Niçin?
- Halide'nin mevcudiyeti bana seni bir ağabey olarak telakki ettiriyor.

Rica ederim beni unut, Halide'yi sev. Çünkü Halide bedbaht olmaya şayan değildir.

– Sevemeyeceğim.

– Niçin?

– Niçin mi? {Artık Besim feveran etmişti. Olanca kuvvetiyle Sara'nın ellerinden sıkarak} Çünkü senin mevcudiyetin Halide'yi sevmeme mâni' oluyor.

Sara ellerini bu asabî parmakların arasından kurtararak bir, iki hatve geri çekildi. Latif siması limon gibi sararmıştı.

– Ben mi? Mesudiyetinizi ihlal eden? Benim mevcudiyetim ise, ben yine eski hayatıma ricat ederim.

Diğerak arka ve arka odadan çıkıyorken Besim atıldı. Ellerinden tutarak geri çekti.

– Hayır Sara gitmeyeceksin.

– Ben mi? Fakat mevcudiyetim sizin bahtiyar olmanıza mâni' oluyor.

– Rica ederim Sara izah et, ne yapmamı istiyorsun?

– Ben mi? Halide'yi sevmeni ve beni unutmanı.

– Peki Halide'yi sevmeye gayret edeceğim, fakat seni oh hayır sevmek kâbil değil.

Sara başını önüne eğdi, bade't-tefekkür iri gözlerini Besim'e çevirdi.

– Peki dedi. Ben buna biraz müvâfakat ediyorum.

* * *

Bir, iki ay sonra.

Yakıcı bir Haziran güneşi panjurların arasından içeriye nüfuz ederek Sara'nın güzel çehresini puselere gark ediyordu. Sara bu muhteris puselerin altında bî-zâr olmuş gibi gözlerini açtı. Karyoladan aşağı süzülerek indi. Terlik giymeye lüzum görmeyerek yumuşak şark halılarının üzerinden pencerenin önüne gitti. Mebzul saçları arkasından dalgalanarak çıplak

ayaklarına hafif bir surette temas ediyordu. Sağ elinin baş parmağını çene-
siyle boynunun arasındaki çukura koymuş, ateş gibi yanan alnını da cama
dayamış, mahzun gözleriyle Moda'nın rıhtımını yıkayan denizin ufkunda
istikbali için bir ümit-i necat arıyordu. Bu anda saçlarının arasından sü-
zülen bir katre yaş pembe omuzlarında şarapnel isabet etmiş gibi ufak bir
yara açmış idi. – Belki de Sara'ya böyle gelmişti – seyyale-yi elektrikiyeye
uğramış gibi titredi, başını çevirdi, Besim kendinden bir hatve geride ol-
duğu halde omuzunun üzerinden Sara'nın baktığı cihete bakıyordu. Sara
hafif hatvelerle geriye çekildi, bir müddet bu iki genç birbirine sevda-yı
nazarlar fırlattılar. Sonra Sara mühtez sadasıyla:

– Ne için geldin Besim.

Kelimelerini güç hal ile telaffuz etti. Besim sendeledi, gayr-ı ihtiyarî bir
surette Sara'nın önüne düştü. Pembe ayakları sıcak gözyaşlarıyla yıkaya-
rak:

– Oh Sara artık tahammül edemeyeceğim Halide'nin sözleri bilsen o
kadar soğuk ki ellerine elim temas etse bir yılana temas ediyorum zan-
nediyorum. Oh istirham ederim beni biraz olsun mesut Sara! Zânû-be-
zemin¹ olarak yalvarıyorum. Oh Sara istikbalimin mahvolmamasını ister
isen beni biraz olsun mesut et.

Sözünün alt tarafı boğuk ve anlaşılmaz bir surette ağzından çıktı.

Sara eğildi, Besim'in kollarından tutarak ayağa kaldırdı.

– Halide o kadar bedbaht olmaya şayan değildir. Bâ-husus ondaki me-
ziyetler.

Rica ederim itidalini muhafaza et, çünkü sen vefa-kâr bir zevcsin.

– Oh Sara sevemeyeceğim. Söyle Sara söyle, sen demin ne için ağlıyor-
dun?

– İstikbalim için.

– Beni düşünmüyor muydun?

– ...

– Rica ederim söyle benim için kalbinde bir his duymuyor muydun?
Başın için söyle.

Sara'nın dudaklarında acı bir hande nümâyân oldu. Gözlerini kırıştı-
rarak hafif bir surette:

– Belki, dedi.

1 Zânû-be-zemin: diz çökerek

Besim tahammül edemedi. Sıcak dudaklarını öperek karyolanın yanına kadar sürükledi.

* * *

Sonbahar hulûl etmiş, rüzgarla karışık bir yağmur pencerenin camlarını iri katreleriyle kırbaçlıyordu.

Sara'nın şeffaf rengi solmuş, latif gözlerinin etrafını mor bir daire ihata etmiş idi. Bugün arkasına şık lutrdan¹ bir palto giymiş, geniş Mâba'dı var

İlan²

İlanatın beher satırından kırk para alınır.

Kadınlar Dünyası Matbaası

1 Lutr: su samuru postu

2 İlanlar ana metnin sonuna eklenmiştir

Numara: 140

Cumartesi 25 Nisan 1330 – 13 Cemazîyü'l-âhir 1331

Nüshası 60 paradır.

Nüshası 60 paradır.

Abone bedeli: Seneliği
posta ücretiyle 100, altı
aylığı 60 kuruştur.

Sahibe-yi imtiyaz:
N. Ulviye Mevlan

Adres: Nur-ı Osmaniye
civarında Servili Mescid
Numara 11

Memalik-i ecnebiye için
seneliği 38, altı aylığı 20
franktır.

Kadınlar Dünyası

İhtar:
Gönderilen makalat
derc edilsin edilmesin
iade edilmez.

*Kadınlık, hukuk ve menafini müdafaa eder,
Cumartesi günleri neşr olunur, musavver gazetedir.
Sahaîmiz cins ve mezheb tefrik etmeksizin muhterem
Osmanlı hanımları asarına küşadedir.*

Çeviriyazı: Şeyda Aysun Oğuz

Osmanlı Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti âzâ-yı faâlesinden
Feride Mahmud Hanımefendi

Sanayide de Sefalet-i Nisvan

Bundan iki hafta evvel Müslüman kadınının memleket sanayiinde işti-gal ettiği mevki’-i mahsusu tasvir etmiş idik.

Mezkur makalede kadınların başlıca başörtüsü, atıka çevre, halı ve ki-lim, ipekli kumaşlar işlediklerini ve fakat nimet ile külfet beyinde pek bü-yük bir nisbetsizlik, kakhâr¹ bir haksızlık olduğunu dermeyen etmiş² idik.

Maatteessüf bu, acı da olsa tamamıyla doğrudur. Osmanlı kadınlığının mevki’-i iktisadisi, belki içtimâisi kadar fena ve muzlimdir.

Bakınız! İşte Bursa’da ipek böceği yetiştiren kadınların aldığı ücret azamî olarak üç yüz kuruş nakit, on beş kuruşluk bir kat basma entarilik, bir yemeni ve [bi]r çift terliktir. Bu ücret mukabilinde ise zavallı kadın tam kırk beş gün böceğin altını değiştirir, yemeğini verir, askısını kurar, kozayı askıdan toplar. Bütün bu işi yapabilmek için de bidayette bir hafta, nihayet de on iki gün geceli gündüzlü ve arada geçen günlerde de günde on dört saat çalışır. İnsafla muhakeme ediniz, bu işleri gören, bu derece yorulan kadının yevmiyesi kaç kuruşa geliyor?!

Yine Bursa’da ipeği kozadan ayırarak çile haline getirmek için fa[b]ri-kalarda çalışan kadındır. Günde on saat pis bir muhitte, sıcak sular içinde, hava ve ziyadan tamamıyla mahrum olarak çalışan bu zavallı kadınların aldıkları ücret-i yevmiye bilir misiniz nedir? Yüz para. Evet karielerimiz, yanlış okumuyorsunuz; yüz para ücret-i yevmiye alırlar.

İpeği çile haline getirdikten sonra onu kumaşa kalb etmek için çalışan kadınların da dokuz saatlik meşakkatli bir sa’y-ı yevmiye mukabil aldıkları ücret dört (!), evet dört sefil kuruştur. Pek sevdiğimiz Bursa keten ve bez-lerini dokuyanların kısm-ı âzamı da yine bu zavallı hemşirelerimizdir. Bu dokumaları işleyen kadınların evlerinde kurulmuş, ayak tezgâhı tesmiye edilen tezgâhlar vardır. Günde ancak iki arşın dokuyabilip bunun da ar-

1 Kakhâr: çok ezen, mahveden

2 Dermeyan etmiş: ortaya koymak, bildirmek

şınını altmış paraya sattıklarına ve bu bedelden otuz paranın iplik bedeli olarak tenzili lazım geldiğine göre alabildikleri ücret-i yevmiye âzamî olarak altmış paradır.

Her gün on saat çalışıp el ile çorap dokuyan kadınların aldıkları ücret-i yevmiye ise iki kuruşu tecavüz edemiyor.

Bir başörtüsü işleyebilmek için bir kadın üç gün çalışır ve işlediği başörtüyü on beş kuruşa satar. Bu on beş kuruştan [i]pek ve tülband bedeli olan yedi kuruş tenzil olunursa üç günlük yorucu ve gözleri hastalatıcı bir sa'yan kazandığı ancak sekiz kuruştur.

Çevre işleyen kadınlar şimdiye kadar bahsettiklerimizden daha bahtiyar değildirler. Bunların kazanabildikleri ücret-i yevmiye de yetmiş parayı tecavüz edemiyor.

Anadolu'nun en mühim ve en zengin şube-yi sanatı olup münhasıran kadınların çalıştıkları halıcılıkta ise; zavallı hemşirelerimizin kazançları o kadar az, o kadar azdır ki inanılmaz. Bu hemşirelerimiz dahî halı ve kilimi seksen düğümü bir paraya dokurlar. En çalışkan bir kadının günde (on bin dört yüz) düğüm yapabileceği farz edilse ücret-i yevmiyesi (üç kuruş on para) ya gelebilir. Bu miktarı kazanabilen ne bahtiyardır?! Çünkü bu miktar; ücretin hadd-i âzamîsi olup iki kuruş, altmış para için günde sekiz, dokuz saat çalışan kadınlar, kızlar çok, maatteessüf pek çoktur.

Sefalet ve meşakkat içinde çalışan zavallı hemşirelerimizin ne büyük bir zulüm ve ihtikarın¹ kurbanı oldukları şu satırlardan tamamıyla anlaşıl-mış olacağı itikadındayız.

Binlerce hemşirelerimizin şu sefalet ve felaketleri muvâcehesinde bî-his kalamayacağımız ise pek tabiidir. Onları, pençe-yi pûlâdında² ezildikleri ihtikardan kurtarmaya çalışmak en büyük vazifemizdir.

Bunları, bu zavallı hemşirelerimizi “patron” ların, yani iş sahiplerinin ihtika[rı]ndan kurtarabilmek için evvela arz ve talebin serbest surette cereyanını temin etmek lazım gelir. Bugün ise, hepsi birer muhtekire borçlu, hem de yüzde yetmiş faizle borçlu olan ve bu borçlarını ödemek saadeti hiçbirin[e] nasip olamamış bulunan zavallı Anadolu hemşirelerimiz çalışıp, uğraşıp vücuda getirdikleri hünerlerini dâinine³ satmak veyahut da tesviye-yi deyn edinceye yani ölünceye kadar daininin hesabına çalışmak, ona

1 İhtikar: vurgunculuk

2 Pûlâd: çelik, çelik gibi sert

3 Dâin: borç veren kimse, alacaklı

esir kalmak mecburiyetindedirler. Şu mecburiyetin arz ve talepte vücudu lâbûd¹ olan serbestiyi baltaladığı, idam ettiği ise vareste-yi² arz ve beyandır.

Binaenaleyh bu serbestiyi istihsal edebilmek için her şeyden evvel bu zavallı hemşirelerimizi bu ağır ve gayr-ı kâbil-i tesviye borçtan kurtarmaya düşünelim. Böyle hayat-ı sanayide kadın muhtekirler yüzünden dâima sefil-âne bir hayatta yaşattırılır ise tabiidir ki hayat-ı sınaie inkişaf edemez. Beklediğimiz refah ve saadete memleket nâil olamaz.

Kadını hukukta mahrum ve mahkum, sanayide dahî sefil ve perişan bırakmak câiz olmasa gerektir. Buna her halde bir tedbir-i âcil lazımdır. Meselâ teessüs etmiş ve edecek millî bankalarımızın bu fecia-yı iktisadiye-yi nazar-ı dikkate almalarını, bunun muvacehe-yi elem-nâkinde hazin bir saniye-yi tevakkuf geçirmelerini temenni etmelidir.

Esasen İslam kadınlığının gözlerini, dimağlarını bürüyen perde-yi cehil ve nâdânî³ yırtılmış, parçalanmış olsa idi pek tabiidir ki bu haksızlığa kuzu gibi boyun eğmezler, üç, beş müfteris⁴ muhtekirin kesesini doldurmak için ifna-yı⁵ hayat etmezler, edemezler idi.

Binaenaleyh Ziraat ve Ticaret Nezareti'yle, Maarif Nezareti'nin nazar-ı dikkat ve himmet-i refetinin bu zavallı işçi kadınlara çevrileceğini ümit eder ve her vechile tedbire pek layık ve muhtaç olan bu hale, bu zavallı Anadolu hemşirelerimizin haline lâ-kayd kalmayacaklarını zannedebiliriz.

Kadınlar Dünyası

Bu defa pek nefis bir surette intişar eden “Nevsal-i Millî”⁶; “Bizde Hareket-i Nisvan” ser-nâmesi altında Osmanlı İslam kadınlığının bugünkü hayat ve cereyanı hakkında oldukça mühim malumat toplamıştır. Gayet müheyyic⁷ bulunduğumuz bu tafsilatı aynen iktibas ediyoruz:

1 Lâbûd: gerekli, lazım

2 Vareste: kurtulmuş

3 Nâdânî: cahillik, bilmezlik, kabalık

4 Müfteris: vahşi, zalim

5 İfna: yok etme, tüketme

6 Nevsal-i Millî: edebî ve içtimâî muhtevalı yıllık, 1330 yılında ve T. Z. (ز ت) rumuzunu kullanan bir kişi tarafından hazırlanmış, Fırat Âsâr-ı Müfide Kütüphanesi'nce yayımlanmış, yayını arka kapağında “İstanbul 1332” olarak belirtilmiştir. İç kapakta “birinci sene” ibaresi bulunmakla birlikte daha sonraki yıllarda devam etmemiş ve tek cilt olarak kalmıştır (<https://islamansiklopedisi.org.tr/nevsal-i-milli>)

7 Müheyyic: heyecan veren, coşturan

Bizde Hareket-i Nisvan

“Bizde şimdiye kadar kadınlar kavanîn-i tabiiyenin hilâfına olarak dâima eski hayatı, mâzi hayatını muhafaza etmeye çalıştılar. Bu ise bize asırlarca aynı hayatta, sabit bir hayatta yaşamamıza sebep oldu. Fakat hiç şüphe yok ki bunun asıl müsebbibini erkekler ve kavanîn-i içtimâiyemizdir. Erkeklerin tahakkümü ve sakîm¹ ananâtın bir kanun-ı içtimâî şeklini ahzederek kadınlara hiçbir vakit müsaade-kâr olmaması onları dâima cehennemî bir hayatta yaşattı. [O]nlar cahil bırakıldı ve bir oyuncak gibi istimal edildi. Kadınlar hiçbir vakit i[n]san addedilmiyor. Dâima zulüm görüyor, dâima istibdad altında inliyordu. Hayat-ı içtimâiyemizin bu fena şekli tâ yakın zamana 10 Temmuz inkılabına² kadar muhafaza edildi.

10 Temmuz inkılabından sonra kadınlarımız yavaş yavaş uyanmaya, bir kudret-i harekiye³, bir mevcudiyet göstermeye başladılar. Hatta o vakit mes-tureler hakkında oldukça vâsi’ bir hareket vücuda geldi. İhtimal bu hareket temâdî ve tevessü’ edecekti; lakin muhit henüz eski zihniyeti muhafaza etmekte ber-devam olduğundan onlar her nev’ hareketten men’ edildiler.

Bu sırada genç fikirli muharrirler garp hayatından, garp kadınlığından alâka-dâr olmaya ve bir heyet-i içtimâiyede kadının ifa edebileceği mühim rolü takdir etmeye başladılar. Bunlar dâima mecmualarda garp hayat-ı içtimâiyesini yazıyorlar, garp kadınlarından bahsederek efkâr-ı umumiye-yi tenvir ve kadınlarımızı intibaha davet ediyorlardı. Mahmud Sadık Bey⁴

1 Sakîm: yanlış, bozuk

2 10 Temmuz inkılabı: Jön Türk Devrimi: Temmuz 1908 tarihinde Osmanlı İmparatorluğu’nda Padişah II. Abdülhamid yönetiminin sona ermesi ve Meşrutiyet’in yeniden ilanı talebiyle gerçekleşen devrim, daha sonra 24 Temmuz 1908’de II. Abdülhamid tarafından İkinci Meşrutiyet yeniden ilân edilmiştir

3 Hareki: hareketle ilgili

4 Mahmud Sadık Bey (1864-1936) : gazeteci ve yazar, 1917 yılında Matbuat Cemiyeti Başkanlığına seçildi. Şeyhül Muharririn unvanı verilen ve en saygın gazetecilerden biri olan Mahmut Sadık, özellikle gençlerin bilinçlenmesi için büyük çaba harcadı, ayaklı kütüphane olarak görülen yazar, “burnunun ucundaki kelebek gözlüğü ve kurşun kalemi ile doğmuş” gibidir (<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mahmut-sadik>)

*Yeni Gazete*¹, *Sabah*² ve diğer mecmualarda, Hüseyin Cahid³, Muhittin Beyler⁴ *Tanin*'de⁵ ve Abdullah Cevdet Bey⁶ *İctihad*'da⁷ hep kadınlığa, kadınlarımızın terakkisi lüzumuna dair makaleler yazdılar.

Kadınlık hayatındaki yeni cereyan, yeni şekil bize pek yakın yerlerde, dinen, örfen pek yakın heyetlerde de görülüyordu. Rusya'da kadınlar her dakika mütezâyiden yenileşiyorlar, yeni yeni ihtiyaçlarını hissederek teminine çalışıyorlardı. Hatta Darülfünunlara girebilmişler ve oralardan erkekler gibi her meslekte mütehasıs olarak çıkmaya başlamışlardı.

Yazılan yazılar üzerine bizde de; kız çocuklarını okutmak günah diyen o büyük kitlenin içinde kadınların terakkisini düşünen ve bunu bir ihtiyaç addedenler tedrici⁸ bir surette çoğalmaya başladı.

Ahmet Rıza Bey⁹ tarafından Boğaziçi'nin en güzel bir yerinde Kandil-

- 1 *Yeni Gazete*: 1908 yılında Kitapçı Karabet'in *Resimli Gazete* adıyla çıkarmakta olduğu sönük bir yayın Abdullah Zühtü tarafından *Gazete* adı altında günlük yapıldı, sonra yanına bir "Yeni" ekleyerek *Yeni Gazete* oldu, bu, Kâmil Paşa'nın gazetesi idi (<https://bianet.org/yazi/1908-babiali-yokusunda-gazete-yagmuru-108603>)
- 2 *Sabah*: 1875 yılında yayın hayatına giren, I. Dünya Savaşı yıllarında *Peyam* gazetesi ile birleşip "*Peyam-ı Sabah*" adını alan ve 1922'de kapanan günlük gazetedir
- 3 Hüseyin Cahid: Hüseyin Cahit Yalçın (1875 – 1957), Türk gazeteci, yazar, çevirmen, siyasetçi
- 4 Muhittin Bey: Muhittin Birgen (1885 – 1959), Türk gazeteci ve siyasetçi, Darülfünun Edebiyat Şubesi mezunudur, bir dönem *Tanin* Gazetesi Yazı İşleri Müdürlüğü ve Baş-yazarlığı yapmıştır
- 5 *Tanin*: *Tanin*, II. Meşrutiyet'ten sonra İstanbul'da yayınlanan İttihatçı bir gazete, 1908'de *Servet-i Fünûn* dergisi başyazarı Hüseyin Cahit ile Tefik Fikret ve Hüseyin Kazım Kadri tarafından kuruldu, Türk Kurtuluş Savaşı yıllarında ulusal direnişi destekleyen gazeteler arasında yer aldı, yayını aralıklı olarak 1947'ye kadar sürdü
- 6 Abdullah Cevdet Bey: Abdullah Cevdet Karlıdağ (1869 – 1932), Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında ve cumhuriyetin kuruluş döneminde yaşamış siyasetçi, düşünür, göz doktoru, şair ve tercümandır; Osmanlı ve Türkiye'de "Batıcılık" akımının önde gelen isimlerinden birisidir; Türkiye'nin ilk kadın ve işçi hakları savunucularındandır
- 7 *İctihad*: dergi, Serhafiye Ahmed Celâleddin Paşa'nın maddî destekleri ile Dr. Abdullah Cevdet tarafından 1904 yılı Eylül ayında kuruldu, Rıza Tefik, Kılıçzâde Hakkı ve Celâl Nuri gibi Batıcı ve biyolojik materyalist düşüncüyü benimseyen birçok Osmanlı yazarı bu dergi etrafında toplandı
- 8 Tedrici: yavaş yavaş
- 9 Ahmet Rıza Bey: Ahmed Rıza Bey (1858 –1930), Osmanlı siyasetçi, eğitimci ve ideolog; İttihat ve Terakkî Cemiyeti'nin önde gelen kurucularından ve Osmanlı İmparatorluğu'nda önemli siyasal gelişmeleri sağlayan İkinci Meşrutiyet döneminin önde gelen Jön Türk (Genç Türkler) grubunun başındaki isimlerindendir; Auguste Comte'un pozitivizm felsefesini günümüz Türkiye'sine taşıyan kişidir; Osmanlı'nın kurtuluşunu ve kalkınmasını, kişi veya siyasal rejim değişiklikleri yerine toplumsal yapı değişikliğinde gören ve bu yönde çalışmalar üreten ilk kişi olmuştur

li’de bir Kız Sultanisi tesisine teşebbüs edildi. Fakat maatteessüf bu teşebbüs kuvveden [fi]ile çıkmadı.

O zaman kadınlarımız içinde pek büyük simalar bulunuyordu. Mesele Halide Edib Hanım¹ nesirde; Nigâr Hanım² şiirde, Nezihe Muhiddin Hanım³ hit[â]bette bir mevki’-i mümtaz kazanmışlardı. Bu hanımlar gibi daha birçok hanımlar da vardı. Bunların bir kısmı Darülmuaallimat’tan yetişerek çılmış⁴, bir kısmı da mekâtib-i ecnebiyeden neşet etmişlerdi. Hatta içlerinde “Suâd Said” Hanım⁵ gibi Avrupa’da yaşamış, Avrupa’da tahsil

1 Halide Edib Hanım: Halide Adıvar (1884 –1964), Türk yazar, siyasetçi, akademisyen ve öğretmen; Halide Onbaşı olarak da bilinir; Türkiye’de II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinin önemli bir tanığı, kadın meselesi ve Millî Mücadele’yi ele alan romanları ile Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının gerçekçi roman geleneğinin öncüleri arasında yer almış bir yazardır; Kurtuluş Savaşı’na katılmıştır; savaş yıllarında Anadolu Ajansının kurulmasında rol olarak gazetecilik de yapmıştır; zamanının dış ülkelerde en çok tanınan Türk yazarı olmuştur; İstanbul Üniversitesi’nde edebiyat profesörü olan Halide Edib, İngiliz Filoloji Kürsüsü Başkanlığı yapmış bir akademisyen; 1950’de girdiği TBMM’de ise milletvekilliği yapmış bir siyasetçidir

2 Nigar Hanım: (1856 – 1918), Osmanlı şairi; çok iyi eğitim almış ve şahsına özgü eserler vermiştir

3 Nezihe Muhiddin Hanım: Nezihe Muhiddin Tepedelengil (1889 – 1958), Osmanlı-Türk düşünür, gazeteci, yazar, kadın hakları savunucusu; henüz Cumhuriyet Halk Fırkası bile kurulmadan Kadınlar Halk Fırkası (KHF) adlı siyasi partinin kuruluş çalışmalarını tamamlayarak Türkiye’deki ilk siyasal partinin kurucusu olmuş ve *Türk Kadın Yolu* adlı derginin kurulmasına öncülük etmiştir

4 Çıkmış olmalı – çn

5 Suâd Said Hanım: Cemil Said Bey’in eserlerini yayınladığı dergilerden biri de *Kadınlar Dünyası*’dır; *Kadınlar Dünyası*’nda feminizm düşüncesi ve toplumsal meselelerle ilgili hikâye ve makaleler neşreden Cemil Said Bey, *Kadınlar Dünyası*’nın erkek muharrirlerden yazı kabul etmeme politikasından dolayı makalelerinde “Said” isminin Arapça müennes söylenişi olan “Suad” adını öne alarak “Suad Said” mahlasını kullanarak eserlerini yayınlamıştır; ayrıca aynı muhtevada “Suad Said” mahlasıyla *Servet-i Fünûn* dergisinde de bazı eserler yayınlamıştır; muhtemelen dikkatsizlikten dolayı zaman zaman dergide yayınlanan aynı eserin farklı nüshalarında “Said Suad” mahlasını kullandığı da görülmektedir;

Osmanlı Devleti’nin son dönem askerî diplomatlarından olan Cemil Said Bey (1872-1948), geleneksel ve modern düşünceyi yakından bilen bir ailede yetişmiştir; Mekteb-i Sultani ve Mekteb-i Harbiye’de okuyan Cemil Said Bey, 1891’de Harbiye Nezareti’nde ilk görevine atanmıştır; aralıksız bir şekilde 1919 tarihine kadar askerî görevlerde bulunan Cemil Said Bey, bu görevinin yanı sıra farklı alanlarda çok sayıda eser kaleme almıştır; Osmanlı Devleti’nin yaşadığı sorunlara yoğunlaşan Cemil Said Bey’in temel savı Batılılaşmaktır, Osmanlı Devleti’nin kurtuluşunu da medenileşmekte gören Cemil Said Bey, medenileşmek için de öncelikle içtimâî hayatın uygun hâle getirilmesi gerektiğine işaret etmiştir; cehalet, yabancı düşmanlığı ve taassup ile mücadele edilmesini savunan

görmüş hanımlar da bulunuyordu. Fakat bu kitle-yi münevverenin ilk zamanlarda hiçbir hareketi görülüyordu. Hepsi bir tarafa çekilmişti.

Bilâhare artık eski hayata karşı böyle sessizce durmak, ona i[n]kiyad¹ etmek daha ziyade ağır gelmeye başladı. Bunun için müttehiden hareket etmek ihtiyacını hissettiler. Nihayet “Teâlî-yi Nisvân Cemiyeti”² teessüs etti. Bu, büyük bir hareket olmakla beraber bizde kadınlık inkılabının mübdi³ add olunamaz.

Umum millette olduğu gibi kadınlarımızın da asıl intibahı harb-i ahîrde ve asıl hareketi harb-i ahîrden sonra başlar. Düşman Çatalca’ya geldiği vakit kadınlarımız Darülfünun Konferans Salonu’nda bir içtimâ’⁴ akdetteler. Bu içtimâ’ pek azîm, pek vatan-perver-âne oldu, Fehime Nüzhet Hanım⁴ ve daha sâir hatîbeler müheyyic nutuklar irad ettiler. Bu içtimâ’a Hilal-i Ahmer’e⁵ hizmet etmek için gelmiş olan Rusyalı hanımlar da işti-

Cemil Said Bey, bireyleri manevî yönden terbiye edecek sanat, edebiyat ve musiki eğitiminin verilmesi, kadınların toplumsal hayata katılması ile medenileşme için gerekli altyapının hazır hale getirilmiş olacağını ileri sürmüştür, içtimâî yapının değişim dinamiklerine dikkat çeken Cemil Said Bey, medeni toplumun inşasına odaklanmıştır (https://www.academia.edu/40796411/Cemil_Said_Bey_1872_1948_ve_D%C3%BC%C5%9F%C3%BCnce_Yap%C4%B1s%C4%B1)

1 İnkıyad: boyun eğme

2 Teâlî-yi Nisvân Cemiyeti: diğer adıyla Kadınların Durumunu Yükseltme Cemiyeti, 1908-1909 yıllarında kurulan feminist bir dernektir. Türk feminist topluluklarının ilklerindendir; Halide Edib Adıvar tarafından, Türk kadınının bilgi ve kültürünü artırmak amacıyla kurulmuştur; kadın ve erkekleri ilk defa aynı salonda bir araya getiren cemiyettir; İngiltere’deki Türk Kadınları Muhibbi Cemiyeti’ne paralel olarak çalışıyordu; cemiyete üye olabilmek için Türkçeyi iyi konuşabilmek ve İngilizce öğrenmek gerekiyordu; I. Dünya Savaşı nedeniyle çalışmalarına devam edememiştir; kadınlara konferanslar veren cemiyet aynı zamanda Balkan Savaşları’ndaki zulme karşı kadınları örgütlemiştir

3 Mübdi: yaratan

4 Fehime Nüzhet Hanım: Meşrutiyet dönemi kadın yazarlarından biridir, Servet-i Fünûn ve II. Meşrutiyet dönemi şair ve yazarlarından Şair Celâl Sahir Erozan’ın annesidir; II. Meşrutiyet sonrasında Osmanlı’da ivme kazanan kadın hareketlerinin öncü isimlerinden biridir; kadınların kimlik mücadelesinde öne çıkan faaliyetlerde bulunmuştur, cemiyet ortamlarında konuşmalar ile tiyatro ve şiir gibi edebi türdeki çalışmalarıyla ülkenin kurtarılması için aktif bir kimlik ortaya koydu, Balkan Savaşları’nda gönüllü olarak bulundu ve çeşitli hastanelerin finansmanına yardımcı oldu

5 Hilal-i Ahmer: Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti: 1876’da Sırbistan ve Karadağ ile Osmanlı devleti arasında yaşanan çatışmalar, ülkede Kızılhaça bağlı bir “askerlere yardım cemiyeti” kurulması gerekliliğini yeniden gündeme getirdi, 13 Ağustos 1876’da çeşitli hükümet ve cemiyet temsilcileri Mekteb-i Tıbbiye Nazırı Marko Paşa başkanlığında

rak etmişlerdi. Bunlardan Rusya’da Darülfünun Ulûm-ı Riyaziye Şubesi müdavimelerinden Gülsüm Hanım bir nutuk irad ederek burada bulunan hemşirelerini intibaha davet etti. Bu harikulade içtimâ’da birçok iâne cem’ edildi. Ve orduya teşci¹ zımnında ve kraliçelere Balkan hükümetlerinin vahşi-yâne hareketlerini hâvi telgraflar keşide edildi.

Bundan sonra kadınlık âleminde vâsi’ bir hareket-i terakki-perver-âne baş gösterdi. Her zaman, her tarafta konferanslar veriliyor ve kadınlar tenvir edilmeye uğraşıyordu. Bunun üzerine cemiyetler tesis etmek için şedid bir ihtiyaç hissettiler. Ve müteaddid cemiyet teessüs etti.

Teâlî-yi Nisvân Cemiyeti – Memleketimizde ilk esaslı bir surette teşek-kül eden cemiyet “Teâlî-yi Nisvân Cemiyeti” dir. Bu cemiyet Halide Edib Hanımefendi’nin etrafına toplanmış bir gruptur denilebilir. Çünkü cemiyetin hemen tamamıyla nâzımı Halide Edib Hanımefendi’dir.

“Teâlî-yi Nisvân Cemiyeti” nin gayesi “hususât ve âdât-ı milliyemizin halelden masun kalmasına riayet edilmek şartıyla, kadınlarımızda seviye-yi irfanın itilâsına hizmet etmektir.”

Memleketimizde vesait henüz ibtidâî bir halde olduğundan cemiyet bu gayesine bi-hakkın erişebilmek için İngilizce tahsilini kabul etmiş ve bunun için bir de merkez-i umumîsinde ders-hâne açmıştır.

Cemiyetin İngilizceyi tercih etmesinin sebebi – nizamnamesine göre – İngiltere’de “Türk Kadınları Muhibbi” ünvanıyla müteşekkil bir cemiyet bulunması, şerait-i içtimâîye ve hususât-ı ahlâkiyece İngilizlerin milel-i sâireye hâiz-i rüçhân ve tefevvuk olmalarıdır.

Bundan başka “Teâlî-yi Nisvân Cemiyeti” elsine-yi muhtelifede ihtiyacat-ı nisvana müteallik müellifâtı tarih, edebiyat ve içtimâî eserleri lisanımıza nakil edecektir.

toplandılar, toplantıda cemiyetin Cenevre Konvansiyonu’nda kabul edilen sembolî kullanmasının mümkün olmadığı için yeni bir sembol bulunması ve bir an önce cemiyetin tüzüğü’nün hazırlanması karara bağlandı; Kırımlı Aziz Bey’in konu üzerindeki çalışmaları sonucu, sembol olarak Salib-i Ahmer (Kızıl Haç) yerine Hilâl-i Ahmer (Kızıl Ay) kullanması kabul edildi; derneğin tüzüğü hazırlanıp hükûmete teslim edildi; haç yerine hilâl kullanılması kararı üzerine, hükûmet tüzüğü onayladı ve cemiyet 14 Nisan 1877’de resmen kuruldu, Meclis-i Umum-ı Sıhhiye İkinci Reisi Hacı Arif Bey cemiyet başkanı olarak görevlendirildi; 19 Nisan 1877’de yapılan ikinci toplantıda cemiyetin adı Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti olarak belirlendi

1 Teşci’: gayrete getirme

2 Türk Kadınları Muhibbi:

Bu cemiyetin en ziyade muvaffak olduğu bir gayesi de verdiği konferanslar ve derslerdir.

Hakikaten bu muhterem cemiyet gerek merkez-i umumîsinde ve gerek başka yerlerde birçok dersler ve konferanslar verdi. Verilen konferansların ekserîsi tarihe, fenn-i terbiyeye ve daha sâir mebâhise dâir olup hemen hepsi ilmîdir. Son zamanlarda vücuda gelen kadınlık cereyanından bu cemiyet pek az alâka-dâr oldu. Âzâları hemen sırf kibar ailelere mensuptur. Âzâ-yı asliyenin miktarını icabında tahdid etmek cemiyetin mukarreratındandır.

Teâlî-yi Nisvân Cemiyeti'ne intisab etmek kadınlarımız için bazı şerait tahtındadır. Meselâ: âzâ-yı asliye olmak için layıkıyla Türkçe okuyup yazmaya muktedir olmak ve İngilizce derslerine devam etmek lazımdır.

Esirgeme Derneği – Esirgeme Derneği'nin reisesi merhum Süleyman Paşa'nın kerimesi Sabiha ve katibesi Nezihe Muhiddin Hanımefendilerdir.

Derneğın maksad-ı teşekkülü İttihad ve Terakki Kız Sanayi Mektebi'ne nakden ve fikren muavenet etmek, şüheda evladlarına sanayi'-i nisaiyeyi öğretmek ve hayat-ı iktisadiye-yi Osmaniye'nin inkişaf ve terakkisine çalışmaktır.

Dernek bu maksadına vâsıl olmak için icabında sırf kadınlara mahsus olmak üzere ücretli, ücretsiz hitâbe[1]er¹ tertip ve Türk hanımlarının sanayi'-i nisaiyeye rağbetini celb ve Türk âdâtını ihya için münasip eserler neşr edecek ve mahallâtta da yine kadınlardan mürekkep olmak üzere şubeler tesis edecektir. Fi'l-hakika derneğın Kasımpaşa, Kanlıca ve daha müteaddit yerlerde şubeleri açılmıştır. Esirgeme Derneği'nin bütün kadın cemiyetlerinden hâssa-yı temayüzü² âzâlarının son derece nasyonalist olmasıdır. Nizam-nâmeleri de aynı hissiyatla yazılmıştır. Nezihe Muhiddin Hanımefendi'nin bütün mevcudiyetini sarf edercesine ihtimamatı derneğe daha ziyade kuvvet vermiş ve âzâlarını, emellerine daha ziyade rabt etmiş ve pek çok eser vücuda gelmiştir.

Dernek ibtidada yalnız Kız Sanayi Mektebi'ni³ himaye ve idare etmek için teessüs etti. Ve altı aydan beri Aksaray'da bulunan bu mektepte Türk

1 Hitâbe: nutuk

2 Hâssa-yı temayüz: hassa (özü) temayüz (öne çıkma)

3 Kız Sanayi Mektebi: Osmanlı İmparatorluğu'nda kadınların el becerilerini geliştirmek ve ekonomik fayda sağlamak için kurulmuş okullardır, eğitim süresi 5-7 yıldır, askerlerin kıyafet ve sarğı gibi ihtiyaçları buradan karşılanmıştır

kızlarını mükemmel bir surette tedris için çalıştı. Bazı hanımlar burada fahriyen ders veriyor. Geçen sene de Şubat'ta mektep menfaatine Darülfünun Konferans Salonu'nda büyük bir içtimâ' akdedildi. Bu içtimâ'da Nezihe Muhiddin Hanımefendi'nin verdiği konferans şayan-ı dikkattir.

Esirgeme Derneği'nin gayesi böyle yalnız bir mektebi idare etmek değildir. Derneğin gayesi hakkında Nezihe Hanımefendi beyanatında şu sözleri söylüyor: “Derneğin en esaslı ve mühim gayesi bütün Osmanlı ve Türk hanımlarının kuva-yı maddiye ve maneviyelerini bir merkezde insıbab¹ ettirmektir. Bu suretle fikrî varlıkları bir noktada cem' ederek memleketimizin en bariz ve şedid ihtiyacı olan hayat-ı iktisadiye-yi milliyeyi inkişaf ettirmeye çalışmaktır. Maddî cihete bütün Osmanlı ve Türk hanımlarının iştirakini te[m]in maksadıyla kararlaştırılan pek mutedil tahsisat-ı seneviyenin mecmu'unun yüzde yetmişi iktisadî bir şirket tesisine masrûf olacaktır. Bu şirketin temin edeceği varidat yine umur-ı hayriyeye hasr ve tahsis edilecektir.”

Esirgeme Derneği bir de Sanat Evi açtı. Şehid ve muhacir evlatlarının ihtiyaçlarını temine çalıştı. Dernek hal-i hazırda büyük bir kudret-i harekiyeye malik bulunuyor.

Osmanlı Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti² – bu cemiyet kadın cemiyetleri içinde muhit-i Osmanî'de en ziyade tanin-endaz olandır. Hürriyet almak, eski hayata, muz'ic ananâta darbeler [v]urmak isteyen hanımlar bu sakıf³ altında toplandılar ve ileri doğru yürümek için hakikaten büyük bir azim-i merd-âne gösterdiler.

“Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti” en son teşekkül eden (27 Ma-

1 İnsıbab: dökülme, karışma

2 Osmanlı Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti: Osmanlı feministlerinin kadın haklarını savunmak için 28 Mayıs 1913 tarihinde kurdukları feminist özellikteki cemiyettir, cemiyetin çıkış noktası *Kadınlar Dünyası* adlı dergiydi, derginin 55. sayısında cemiyetin kuruluşu duyurulmuş, sonrasında dergi ve cemiyetin çalışmaları birlikte yürütülmüştür, her ikisinin de imtiyaz sahibi kişisi Nuriye Ulviye Mevlan Civelek idi; cemiyetin üç temel amacı kadınların giyimine yönelik kuralların yeniden düzenlenmesi, kadınların çalışma hayatına girmesi ve kadınların eğitiminin iyileştirilmesidir; bu üç amaç, sonraki sayılarında *Kadınlar Dünyası* dergisinin ağırlık verdiği konuları teşkil eder, boşanma hakkının kadınlara da verilmesi ve mirastan eşit şekilde pay alım gibi ancak Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilecek uygulamaları savunan cemiyet dönemine göre en radikal kadın cemiyeti idi

3 Sakıf: dam, çatı

yıs 1329) ve istirdad-ı hürriyet için gayet vâsi' ve gayet esaslı emellerle işe başlayan bir cemiyettir.

Müessise ve reisesi Nuriye Ulviye Mevlan Hanımefendi'dir¹. Cemiyetin maksad-ı teşekkül ve gayeleri şu suretle hülâsa olunabilir:

Evvelâ: kıyafet-i hariciye-yi nisvanın ıslahı. Cemiyet; ahkam-ı şer'iyeye muvâfık sade, süsten azade iş görebilmeye salih, kadınlarımıza birkaç nev' kıyafet-i hariciye icad edip nûmunelerini hükûmete göstererek cemiyet âzâları üzerinde tatbikine başlamak suretiyle ta'mimini temin edecektir.

Saniyen: hayat-ı mesaînin ihyasıyla kadınlıktaki sefaletin tahfifi. Cemiyet iktidar-ı malîsi nispetinde mütenevvi' sanayi'e müteallik iş evleri tesis ve bunlarda kadınları, kızları istihdam ile sefaletlerini tahfif, cihazlarını ihzar ve bu suretle sanayi'-i milliyenin inkişaf ve terakkisine gayret edecektir.

Rabian: hususî mektepler küşadıyla, gazeteler, risaleler neşriyle, konfe-ranslar itasıyla efkar-ı nisvanı tenvir ve ilâ etmek.

Bu cemiyet bizi hakikaten harikulade hadiseler karşısında bulundurdu. Âzâlarından Bedra Osman Hanımefendi² telefon şirketine istihdam olunması için müracaat etti. Şirket bir takım müşkülât çıkararak bu İslam hanımını kabul etmedi. Sonra mesele muhite aks etti. "*Kadınlar Dünyası*" Bedra Osman Hanım'ın kabul edilmemesinden dolayı şirkete hücum ve Nafia Nezareti'ni intibaha davet etti. Ve nihayet Bedra Osman Hanım ve diğer bazı hanımlar telefon şirketine kabul edildi. Bu hanımlar şimdi merkezde çalışıyorlar.

Bedra Osman Hanım'ın hareketi; görüldüğü kadar basit değildir. Bu, bizim memleketimizde bir inkılabdır. Kadınlar dört duvar arasında yaşamak için hulk olunmuş fikr-i bâtilında bulunan ve şimdiye kadar bu fikri anûd-âne muhafaza ve kadınların hariçte çalışmasını günah addeden bir muhitte bu hareket pek büyüktür. En ziyade şurası şayan-ı dikkattir ki Bedra Osman Hanımefendi gayet kibar bir aileye mensuptur. İhtiyacın-

1 Nuriye Ulviye Mevlan: Nuriye Ulviye Mevlan Civelek (1893 – 1964), Türk gazeteci ve Türkiye'nin ilk kadın hakları savunucularından biridir, Osmanlı'nın ilk feminist dergisi olan *Kadınlar Dünyası*'nin ve kadın hakları örgütü Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti'nin kurucusudur

2 Bedra Osman Hanımefendi: 1913 yılında İstanbul Telefon Şirketi'nde çalışmak için ilk başvuran kadınlardan, ilk bayan Telefon Memuresi ve ilk bayan Müfettiştir (<https://fazlikoksal.blogspot.com/2013/10/bir-kadin-yol-acici-bedra-osman-hanim.html>)

dan değil mahzâ¹ bir inkılap yapmak için bu harekete teşebbüs etmiştir.

Bu hanım her vechile şayan-ı takdirdir. Çünkü memleketi pek büyük bir mahrumiyetten kurtarmak için ilk adımı attı. Başka memleketlerde hem erkekler, hem kadınlar çalışıyor. Fakat bizde yalnız erkekler memleketin iktisadî, içtimâî terakkisini temin etmeye uğraşıyor. Bittabi biz böyle tek ayakla yürürsek şu asırdaki rekabet-i iktisadiyede mümkün değil galip gelemeyiz.

“Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti” âzâlarından diğer biri de Bedra Osman Hanımefendi gibi aynıyla başka cihette pek ziyade büyüklük gösterdi. Bu hanım Belkıs Şevket Hanımefendi’dir².

Belkıs Şevket Hanım cemiyetten tayyareye binmek için icap eden vesaitin teminini rica etti. Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti de hemen Cemal Paşa’ya müracaat eyledi. Pek büyük bir teceddüd-perver olan bu muhterem sima Belkıs Hanım’ın tayyare ile suud etmek istemesini sürurla karşıladı. Ve vesait temin olundu. 329 Teşrin-i Sânî’nin on yedisinde bir suret-i mutantanada tayeran vuku’a geldi. Bütün millet bu cesur hanımı takdir etti. Ve hükümet bir cümle olmak üzere resmini askerî müzesine koydu.

Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti’nin bu hareketleri Avrupa’da bulunan birçok kadınlar ve erkeklerin nazar-ı dikkatini celp etti. Ve bu suretle cemiyet Avrupa kadınlarıyla hatta İngiliz süfrajetleriyle tesis-i münasebet eyledi. Mesela: *Berliner Tagblat*³ gazetesi İstanbul muha[b]iresi Madam Odet Feldman⁴ ve meşhur Mis Alison⁵ ve daha bazı ecnebî kadınlar bu cemiyetin âzâ-yı müzahiresindendir⁶. Bilhassa Madam Odet Feldman Türk kadınlarına olan nâ-mütenahi hürmet ve muhabbeti sebebiyle pek büyük hizmetler etmiştir. Dâima Türk hanımlarını tenvir ve teşci’ eder. *Kadınlar Dünyası*’nda her zaman makaleleri görülür. Son makalelerinin birinde Avrupa’da yakında kadınların in’ikad edecek umumî konferansı-

1 Mahzâ: ancak, yalnız

2 Belkıs Şevket: Belkıs Şevket Hanım, 1 Aralık 1913 tarihinde ilk defa uçan Türk kadını ve aktivist

3 *Berliner Tagblat*: *Berliner Tageblatt*: Almanca gazete Berlin’de 1872-1939 arasında yayınlanmıştır

4 Odet Feldman:

5 Mis Alison:

6 Müzahir: yardım eden, destek olan

na İslam hanımlarının da murahhas göndererek iştirak etmelerini tavsiye ediyor.

Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti'nin faâl bir uzvu da Aziz Haydar Hanımefendi'dir¹. Bu hanım hayat-ı içtimâiyemizin bütün fena kısımlarını hakikaten pek iyi görmüştür. Ve dâima konferanslarıyla, makaleleriyle, teşebbüsleriyle içtimâ'î dertlerimizin tedavisine yorulmaz bir sa'y ile çalışır. Kendisi bizzat Erenköy'ünde Ana Mektebi namıyla bir mektep tesis etti. Bizde kadınlık inkılabının en büyük âmillerinden biri de bu muhterem hanımdır denilebilir.

Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti'nin yalnız teşkilatı noksandır. Bunun için henüz daha esaslı teşebbüsata başlayamamıştır. Cemiyetin hal-i hazırda elliyi müteceviz (yüze karib) âzâsı vardır.

* * *

Mamulat-ı Dahiliye İstihlaki Kadınlar Cemiyet-i Hayriyesi² – bu kadın cemiyeti mamulat ve masnuat ve mensucat-ı dahiliyenin revaç ve ta'mimi ve erbab-ı sanayi'in teşvik ve tergibi³ maksadıyla teessüs etmiştir. Müessesi Melek Hanımefendi'dir.

1 Aziz Haydar Hanımefendi: Aziz Haydar Omur (1881 – 1956), Balkan Savaşı'nda yaralanan askerler için Topkapı Fukaraperver Cemiyeti'nin İstanbul'da açtığı seyyar bir hastanenin gönüllü hemşiresi olmuştur,

Eğitimci kimliğini ön plana çıkaran Aziz Haydar, Erenköy'de “Ana” mektebini açmış ve bu çaba Erenköy Kız Lisesinin temellerinin atılmasını sağlamıştır, Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele Dönemlerinde eğitim ve gönüllü yardım faaliyetlerine devam etmiş, 1913 yılında faaliyete başlayan *Kadınlar Dünyası* dergisindeki yazıları ile adını duyurmuştur (<https://satis.librakitap.com.tr/aziz-haydar-omur-ve-balkan-harbi-hatiralari-uzerine-bir-degerlendirme>); (ayrıca https://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2018/04/11_%C4%B0brahim-%C3%96ZEN-%C5%9F%C4%B1%E2%80%99n%C4%B1n-Yaralar%C4%B1n%C4%B1-%C4%B0stanbul%E2%80%99da-Saran-Bir-Hem%C5%9Fire.pdf)

2 Mamulat-ı Dahiliye İstihlaki Kadınlar Cemiyet-i Hayriyesi: 1913'te Melek Meliha ve Zaim Hayriye Hanımların öncülüğünde İstanbul'da kurulmuştur. Cemiyetin nizamnamesinde kuruluş amacı yerli üretimi artırmak, yerli malı kullanımını teşvik ederek Avrupa'ya para akışına son vermek olarak açıklanmıştır; Hereke Fabrikasıyla iş birliği yapan Cemiyet, 3 Temmuz 1913 Perşembe günü İstanbul'da bir terzihane ve mağaza açmıştır; yayın organı olarak 6 Mart 1914 tarihinden itibaren “*Sıyanet*” adıyla haftalık bir de gazete çıkarmıştır, (<https://canakkalesavaslariansiklopedisi.com/wp-content/uploads/2023/09/istihlaki-milliy-kadınlar-cemiyeti-csa.pdf>)

3 Tergib: isteklendirme

Cemiyet bilâhare Hereke Fabrikası Müdürü Akif Bey ile teşrik-i mesâî ederek Bâb-ı Âlî Caddesi'nde bir sergi küşad etti. Bu sergide yerli malları teşhir olunuyor. Burası son zamanlarda daha ziyade terakki gösterdi. Kadınlar için mevcut terzi-hâneyi tevsi' ediyorlar. Burada birçok kadınlar ve kızlar hem sanat öğrenecekler, hem de maişetlerini temin edecekler. Nitekim cemiyet aylardan beri otuz, kırk hanımı çalıştırıyordu. Bunlardan birkaçını da terzi ustası yetiştirdi. İstihlâk-ı Millî Kadınlar Cemiyet-i Hayriyesi bu teşebbüsünü eline kuvvet geçtiği anda yine tevsi' edeceği için ileride bu müessese pek büyüyecektir.

Bu cemiyetin hal-i hazırda doksan âzâsı vardır Bu âzâların birçoğu nuzzâr¹ aileleridir.

Kadınlarımız hayat-ı iktisadîde epeyce yol yürüdüler. Mesela Hereke Fabrikası'nda² “400” kadın var. Daha birçok müesseselerde de aynıyla birçok kadınlar çalışıyor.

* * *

Kadınlarımızın son zamanlarda bir ticaret-hâneyi başlı başına idare ettikleri de görülür: Seyyide Kemal Hanım Sultanhamamı'nda bir pasta-hâne açtı. Müstahdemîn sırf kadınlardan mürekkeptir. Ve burası yalnız kadınlara mahsustur.

Yukarıda birer birer bahsettiğim cemiyetlerden mâadâ daha birçok kadın cemiyetleri vardır. Bunlardan en ziyade şayan-ı zıkr olan Abdülkerim Paşa'nın kerimesinin riyaset ettiği Cemiyet-i Hayriye ile Hilal-i Ahmer Kadınlar Cemiyeti'dir³. Birinci Cemiyet-i Hayriye senelerden beri

1 Nuzzâr: nazırlar

2 Hereke Fabrikası: Hereke Halı ve Dokuma Fabrikası: Hereke Fabrikası, Ohannes ve Bogos Dadyan kardeşler tarafından 1842-1844 yıllarında kuruldu ve 1845 yılında ülkenin ilk özel dokuma fabrikası olarak faaliyete geçti, aynı yıl fabrikanın yönetimi ve mülkiyeti Osmanlı Devleti'ne devredildi, başlangıçta bez ve ipekli kumaş üretiminin planlandığı fabrikada, Avrupa ülkelerinden ithal edilen makinelerle beraber üretim alanı genişledi, 100 halı tezgâhı bulunan yeni bir bölüm açıldı ve halı üretimine geçildi, 1905'ten itibaren ise ürün çeşitliliği artırıldı ve fes, perde, fanila gibi birçok alanda üretime geçildi; fabrika ürünlerindeki kalitenin piyasada kabul görmesi sonucu 1846'da Hereke markası tescil ettirilerek koruma altına alındı

3 Hilal-i Ahmer Kadınlar Cemiyeti: 20 Mart 1912 tarihinde “Osmanlı Hilâl-i Ahmer Hanımlar Merkezi” kurulmuştur; kurulan bu teşkilatla kadınlar etkili bir şekilde Hilâl-i Ahmer faaliyetlerine katılmışlardır

hasta-hânelere, kıslalara birçok dikişler dikti. Ve birkaç ay evvel (Pazar-ı Şefkat'ten) istihsal eylediği meblağ ile Nişantaşı'nda Millî İnas Mektebi'ni açtı. Bu mektebin tedrisatına son derece ihtimam ediyorlar.

Hilal-i Ahmer Kadınlar Cemiyeti'nin gerek harpte, gerekse sâir vakitlerde ifa ettiği kıymet-dâr hizmetleri bittabi herkes biliyor. Şimdi bu cemiyet daha ziyade terakki etmeye başladı. Hilal-i Ahmer Cemiyeti dersler açtı. Ve hastabakıcılığa dâir en muktedir zatlar tarafından dersler veriliyor. İşte kadınlarımız harbden sonra seri' adımlarla terakki ettiler. Zikrettiğim cemiyât bu terakkiyatın birer şahididir.

* * *

Kadınlarımız yalnız cemiyetlerle hareket etmediler. Onların içinde münferiden yenilikler gösterenler de zuhur etti. Bunlardan bir tanesini zikredeyim. Üç, dört ay evvel Bedia-yı Meşrutiyet Mektebi parka gelmişti. Parkta bu mektepten bir İslam hanımı kemal-i cesaretle umuma hitaben bir nutuk irad etti. Ve şayan-ı dikkattir ki herkes bunu hemen tabii gördü. Bu işte büyük bir terakkidir.

* * *

Biz de kadınlık hareketine dâir bir de kadın gazeteleri zikredilebilir. Bu gazeteler hem kadınları tenvir etmesi, hem de müteşebbislerinin kadın olması; kadınların hayat-ı matbuata iştirak etmek dolayısıyla son derece ehemmiyeti hâizdir.

Kadınlara ait olmak üzere ilk intişar eden gazete “*Kadın ve Hanımlara Mahsus Gazete*”¹ mecmualarıdır. Bu gazeteler son derece muktedir muharrirler tarafından idare olunuyordu. Burada birçok kadınlar yazı yazdırılmaya teşvik edildi. Ve alıştırıldı. İkisi de sırf edebî ve kadınlık hareketinin henüz başlamamış olması sebebiyle yeni fikirleri terennüm etmiyordu. Zaten bilâhare söndüler.

1 *Kadın ve Hanımlara Mahsus Gazete*: İstanbul'da 1895-1906 yılları arasında, Osmanlı toplumunda yayımlanmış ilk kadın dergilerinden birisidir, gazeteci yazar Mehmed Tahir Bey'in Dâhiliye Nezareti'ne verdiği bir dilekçe sayesinde faaliyete başlamıştır, yazı kadrosunun tamamına yakını kadınlardan oluşan dergi, Osmanlı toplumunda kadınlık bilinci uyanmasında ve kadınların yazmaya yönelmesinde rol oynamış bir yayındır; 13 yıl boyunca aralıksız 613 sayı yayımlanan dergi, Türkiye'de Osmanlı devrinde en uzun süre yayınlanan kadın dergisidir

Bundan sonra memleketimizde mühim bir gazete neşredildi. Bu gazete “*Kadınlar Dünyası*” dır¹. *Kadınlar Dünyası*’nın sahibi-yi imtiyazı Ulviye Mevlan Hanımefendi’dir². İlk intişarında müdire-yi mesulesi de Emine Seher Hanımefendi idi.

Kadınlar Dünyası yevmî olarak intişar ediyordu. Muhitimizde ilk kadın gazetesi olması hasebiyle son derece akisler husule getirdi.

Bu gazete Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti’nin mürevvic-i³ efkarıdır. Cemiyetin âzâları burada müteceddid-âne yazılar yazdılar. Eski âdâta, sakîm ananâta, eski zihniyetlere, bâtil fikirlere müthiş surette hücum ettiler. Görücülük aleyhine, hukuk, izdivaç, sanayi, maarif, hürriyet, Avrupa’da tahsil-i nisvana dâir birçok makaleler neşr olundu. Ve muhitimizde pek iyi tesirler bıraktı.

Hiç şüphe yok ki kadınlık hareketini bizde en ziyade tesri⁴ eden bu gazetedir. Bundan başka “*Kadınlar Dünyası*” memlekette daha iyi bir çığır açtı. Şimdiye kadar memleketimizde İslam kadınlarının resmi hiçbir yerde görülmezdi. Bu gazete büyük bir cesaret göstererek ilk defa İslam kızlarının resimlerini derc etti. Ve bunu müteakip yine o gazetede Belkıs Şevket, Fahrü’l-benat Süleyman, Yaşar Nezihe Hanımların ve Müdafaa-yı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti âzâlarının resmi görüldü. Bu inkılab her yerde aks etti. Diğer mecmualar da İslam hanımlarının resimlerini koymaya başladılar. Avrupa gazeteleri bile bu inkılabı ehemmiyetle takdir ederek burada ilk derc edilen resimleri gazetelerine geçirdiler. Bu birkaç yenilik memlekette henüz eski zihniyetleri kaldıramadı. Birçok hanımlar resimlerini gazetede teşhir etmeyi henüz kabahat gibi telakki ediyorlar. Fakat bittabi bu zihniyet tedricen zâil olacaktır.

1 *Kadınlar Dünyası*: Balkan Savaşları sonrasında 4 Nisan 1913 tarihinden 1921’e kadar yayında kalan kadın dergisi, derginin imtiyaz sahibi kişisi Nuriye Ulviye Mevlan Civelek’tir; Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti’nin yayın organıydı ve kadın yazarlar tarafından çıkartılıyordu; kuruluş amacı ise genel olarak kadın haklarını ve özgürlüklerini artırmak, kadınların bilinçlenmesini sağlamak ve onların çalışma ve sosyal yaşamda etkin olmasını sağlamak idi; Osmanlı’nın ilk feminist dergisidir

2 Ulviye Mevlan Hanımefendi: Nuriye Ulviye Mevlan Civelek (1893 – 1964), Türk gazeteci ve Türkiye’nin ilk kadın hakları savunucularından biridir, Osmanlı’nın ilk feminist dergisi olan *Kadınlar Dünyası*’nın ve kadın hakları örgütü Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti’nin kurucusudur

3 Mürevvic: destekleyen, yayan

4 Tesri’: hızlandırma, çabuklaştırma

Emine Seher Hanım *Kadınlar Dünyası*'ndan ayrıldı. Ve kendi başına “*Kadın Hayatı*” namıyla bir gazete neşre başladı.

Bu mecmua da hemen *Kadınlar Dünyası*'nın mesleğini takip ediyordu. Fakat *Kadınlar Dünyası* gibi bir inkılapçı lisanı kullanmıyordu. O daha mutedil ve bir parça muhafaza-kâr-âne bir meslek takip ediyordu. “*Kadın Hayatı*” birkaç nüsha intişar ettikten sonra artık bir daha görünmedi.

Son zamanlarda iki kadın gazetesi daha intişar etti. Bunlardan biri “*Kadınlık*” diğeri “*Sıyanet*” tir².

“*Kadınlık*” mecmuasının sahib-i imtiyazı Hacı Cemal Bey ve ser-muharriri Nigar Hanımefendi'dir. “*Sıyanet*” in de sahabe-yi imtiyazı “İstihlak-ı Millî Cemiyet-i Hayriyesi” nin müessesisi Melek Meliha ve müdire-yi mesulesi de Kız Sanayi Mektebi muallimelerinden Zaim Hayriye Hanımefendilerdir.

Bu gazete İstihlak-ı Millî Cemiyeti'nin mürevvic-i efkarıdır. Bunlar yeni çıkmış oldukları için henüz bir şey söylenemez.

* * *

Kadınlık hareketinin tecelliyatı bir de inas mekteplerinde görülür. İtiraf etmeli ki son zamanlarda inas mektepleri son derece ıslah ve tezyid olunmuştur.

Eskiden yalnız birkaç ibtidâî ile bir de Darümuallimat'ımız vardı. Uzun zamanlar bu mektepler[le] Osmanlı milletinin terakkisi kâbil olacağı fıkır-i bâtılında bulunuldu. Hatta bu mektepler bile metruk bir halde bırakıldı. Darümuallimat dâima inhitat³ ediyordu. Kadınlık hareketinin ibtidasından itibaren kızların lüzum-ı tahsili takdir olundu. İbtidâîler

1 *Kadınlık*: 21 Mart 1914 ve 30 Mayıs 1914 tarihleri arasında toplam 11 sayı yayınlanan dergi; kadınların eğitimi, toplumsal konumu ve örgütlenmesi ile ilgili oluşturduğu söylem açısından Meşrutiyet dönemi kadın yayınları içerisinde önemli bir yere sahiptir, Osmanlı Kadın Hareketi içerisinde yer alan birçok kadın yazar dergide yazılar yazmıştır, haftalık olarak yayınlanan derginin başyazarı Nigâr Hanım, sorumlu müdürü Süleyman Tevfik, imtiyaz sahipleri ise Hacı Cemal ile Nigâr Cemal idi

2 *Sıyanet*: 26 Mart 1914-16 Temmuz 1914 tarihleri arasında haftalık olarak yayımlanan derginin imtiyaz sahibi Melek Meliha, sorumlu müdürü Zaim Hayriye'dir, yalnızca Müslüman kadınlardan kurulmuş olan İstihlak-ı Millî Kadınlar Cemiyet-i Hayriyesi derneğinin yayın organıdır

3 İnhitat: gerileme

tezyid edildi. Bir de idâdî açıldı. Bu kadar yine kâfi değildi. Yavaş yavaş herkes kızlarını okutmaya başladı. Geçen sene İnas İdâdîsi'ne rüştiyelerden mezune yüzlerce talebe zuhur etti. Maatteessüf bunların mahdud bir kısmı alındı. Diğerleri evlerinde kör bırakılmaya mahkum edildi. Tabii bu hal devam edemezdi ve etmedi.

İnas Mekteplerinin ıslah ve tezyidine en ziyade Maarif Nazırı Şükrü Bey yardım etti. Belçika'dan müdüre ve muallime celbederek Şehzadebaşı'nda bir Kız Sanayi Mektebi tesis edildi. Bu mektep heyet-i içtimâiye-mizin büyük ihtiyaçlarından birisini hakikaten temin edecek bir haldedir. Maarif Nezareti her bir vesaiti temin ettiği gibi orada bulunan muallimeler de pek iyidir. Burada o eski Darümuallimat'ın tamamen zıddı olan bir hayat başlamıştır. Bundan sonra idâdî sultânîye tahvil ve Darümuallimat da ıslah edildi.

Kadınlık hareketi bittabi en ziyade tesirini muallimelerde gösterdi. Bunun için bu muallimeler yetiştirdikleri tâlibelerini hakikî bir inkılapçı yetiştirmeye uğraştılar. Şimdikilerin yerini tutacak olanlar hiç şüphe yok ki her şey yapmış olacaklar. Tâlibeler hemen umumiyetle eski zihniyetten ayrı bulunuyorlar. Yalnız bunlar daha tenvire seviyelerinin yükseltilmesine muhtaçtır.

* * *

Bizde kadınlık inkılabının en mühim, en şayan-ı dikkat hadisesi de Darülfünun'un kadınlara küşad edilmesidir. Birçok muallimeler evlerinde bunun için senelerce inliyorlardı. Dâima şikayet ediyorlardı. Tahassürlerden sonra o nur-ı terakki menba'ı nihayet onlara açıldı.

Fakat Darülfünun'un küşadı henüz ibtidâî bir haldedir. Yalnız konferrans ders-hânesinde umumî dersler veriliyor. Avrupa'da olduğu gibi şuabatta erkeklerle beraber tahsil edemiyorlar. Mamafih pek büyük simalar ders verdiği için bu da tabii faydadan hâlî değildir. Ve bu şuabatın açılmasına mukaddimedir.

Kadınların bir memlekette hukuk-ı insaniyeleri ancak Darülfünun açılınca kadar tevkif olunabilir. Açıldıktan sonra onlar her şeyi anlamış olurlar. Ve çocuklarını istirdad etmek için çalışırlar.

Şu bir, iki sene içinde bazı hadiseler bize şimdiki Türk kadınının eski-

lerden tamamen ayrılmış olduğunu gösteriyor. O karanlık muhitte bir İslam kadınının Avrupa'ya tahsile gitmesi ne büyük cinayet addediliyordu. Fakat bugün bu, pek tabii görülüyor.

Hürriyetten sonra birçok İslam kızları Avrupa'ya tahsile gittiler. Şimdi Avrupa'nın müteaddid şehirlerinde mekteplerinde birçok İslam hanımları var. Mesela Marsilya'da lisede Kudsi-zade Rabia, Safiye, Hatice Hanımlar ve yine Paris'te Dişçi Mektebi'nde Belkis Bekir Hanım tahsil ediyor.

Maatteessüf Maarif Nezareti bunlara olan ihtiyacımızı henüz nazara itibara almaya başladı. Şüphesiz bu memleketin Avrupa'da tahsil eden erkekleri kadar Avrupa'da tahsil eden kızlarına da ihtiyacı vardır.

Senelerden beri memlekette hüküm-ferma olan karanlıktan bunalmış atş-ı¹ irfanla memlu bir muallime Avrupa'ya giderek inas mekatibinde okuttuğu fennin âli kısımlarını tahsil etmek istiyordu.

Bunun için birçok fedakarlık ihtiyar etti. Fakat muvaffak olamadı. Son zamanlarda Maarif Nezareti'ne müracaat etti. Bu hanımın istediği pek makul hatta bir hak. O diyor ki: "ben senelerce bu fenni okuttum. Yalnız her sene aynı şeyi tekrar etmekle iktifa ettim. Malumatımı tezyid edecek ve yeni [u]suller öğretecek burada hiçbir müessese yok. Mekteplerde birçok seneler bir fen aynı halde mi okutulacak, bittabi değil. O halde senelerden beri ettiğim hizmete oldukça ihtisasıma göre beni göndersinler. Ben daha yeni yeni şeyler iktisab ederek vatanıma döneyim. Eğer nezaret kadınların malumatının bundan fazlasını istemiyorsa o başka.."

Hülâsaten: bizde kadınlık yeni bir idarenin tesisi sayesinde menbaindan çıktı, mecrasında yürüyor. Epeyce sonra gayesine, mansıbına vasıl olacak ve muvazenet-i içtimâiyeyi tesis edecektir.

Hakikî terakkiyat ve hakikî refah işte o muvazenet-i içtimâiye vuku' bulduğu [z]aman başlayacak.

1 Atş: susuzluk

Geçen nüshadan mâba'd
Hayatını Yaşamak İçin Her Kadının Bilmesi
Lazım Olan Şeyler
Bert Danjan Mesadet Bedirhan

Medeniyet-i hazıra terbiyesinin her gün daha ziyade kuvvetlendirdiği hürriyet-i şahsiye ve rekabet-i cinsiye tesirâtı aynı hayatı yaşamak; aynı elemlemlerle müteallim, aynı meserretlerle mesrur olmak üzere birleşen zevc ve zevcenin ekseriya ilk fırsatta karşı karşıya gelecek birer hasım-ı bî-âmân olmalarını intaç ediyor. Bu husumet hissi kalplerde temerküz ettikten sonra en âdî bir vesile ile başlayan kavganın revabıt-ı zevciyeti kırmakla neticelenmesinden daha tabii ne olabilir?

Tekerrürü hayat-ı mu'tadelerindeki ahengi ihlal ederek âkıbet iftirakı¹ intaç eden esbab meyanında bazen tarz-ı tefekkürdeki ihtilaf da görülür. Böyle ihtilafların, iftirakı intaç ettirebilmeleri girdikleri yerden aşkı kavga bilmelerinden ileri gelir.

Kıskançlık, neticesi yalnız iki hayatın iftirakına inhisar etmeyen hissî buhranların en mühim sebeplerindendir. Şunu da itiraf etmeli ki, kıskançlık büyük ve necib kalplerde yer bulabilecek bir his değildir.

Erkek de kıskançlığı tevliid eden en ziyade hayatına yabancı bir kanın karışması, evladlarının hakkı olan şefkat ve mirası çalabilecek bir ecne[b]i çocuğun evladları meyanına karışabilmesi endişesidir.

Fakat kıskanç kadına bu hissi ilham eden hemen dâima izzet-i nefis cerehasıdır.

Kalbi hakikaten müteessir ve muzdarib olan kadın bu ızdırabı bağır-maz, saklar ve melun erkeği yeniden celb ve teshire çalışır. Bütün mesâîsinin beyhude olduğuna kanaat hasıl edinceye kadar bunda sebat eder. Bu kanaatin husulü kat'i bir harekete karar vermesi için kâfidir.

1 İftirak: ayrılma, dağılma

Son moda akşam tuvaleti

Lakin, bu hareket, ne olursa olsun, hiçbir zaman mezellet¹ ve denâetle² şaibe-dâr olamaz.

Ezvakı bir harabeye inkılab etmiş olan hayatı gürültüsüz terk ederek azim ve aklın delalet ve sayesinde kurduğu yeni bir hayata necib-âne girer.

Bu yeni hayatın sakfı altında aşk artık barınmayacak mıdır? Elbette hayır. Mevzuat-ı bâtila nâmına kadını infirad-ı³ kalbe ve hissiyatının vak-tinden evvel ölmesine mahkum etmek pek zalim-âne bir hareket olur idi.

Evvelleri, yanlış esasata ibtina ettirildiğinden dolayı yıkılan izdivaçlar neticesinde, yalnız kalan kadınlar bu zâlim-âne hükme maruz ve ondan müteessir idiler.

1 Mezellet: alçalma

2 Denâet: alçaklık, adilik

3 İnfirad: ayrılıp tek kalma

Bu zavallılar, asırlarında mer'î olan âdât ve kavanîne itaat etmiş olmak için ve mevki'-i içtimâîlerini ebediyen kaybetmek tehdidi altında nim râhib-âne bir inzivada yaşamak ve kalplerini her türlü huzuzat-ı hissiyeye kapamak mecburiyetinde idiler ve böyle yaşarlar idi.

İşte bu mahkumi[y]etin neticesi olarak bütün hayatlarını inzivada, her türlü hissiyata kalpleri kapalı olarak yaşamaya tahammül edemeyeceklerini anlayan kadınların pek çoğu, meşruiyet-i zâhiriyesinin pek çok fezâyih¹ setr ettiği hayat-ı zevciyete – her türlü acılarına rağmen – tahammül ve onu siper ittihaz ederek riyakârlığa başlarlar idi.

Kavanîn-i cedidemiz, kadını yalancılığa mahkumiyetten olsun kurtarmış, kadına bazı kuyud ve şurut ile kabul ettiği revabıt-ı zevciyeyi kırmak hakkını vermiştir. Kavaid-i hazıra-yı izdivac, eskiden ihtilaf ve zıddiyetlerin manevî ve cismânî esarete mahkum ettiği, kadına çıkacak geniş bir kapı bırakmak suretiyle en şayan-ı teessüf netayicin husulüne mânidir.

İzdivaca artık adem-i infisâh² fikrinin inzimam etmemesi, rabıta-yı izdivacın artık bir zincir değil, zevcine arzularının efkar-ı cedide ile tevâfukuna müsait pek tatlı ve kâbil-i tahammül bir bağ olması lazımdır.

Evvelce pek çok zevcelerin hayatında hükümrân olmuş olan, feda-yı nefis-i hissînin artık asrımız gelinlerinin cihazında yeri yoktur. Kadının bugün, bî-sûd gözyaşları dökmekten daha ulvî ve müfid işleri vardır.

O artık kıymet-i zâtiyesini takdir ediyor. Cemiyetin cerhlerinden biri olduğunu biliyor. Hissî ve fikrî nüve-yi hayatiyesinin muhafazasına çalışarak bu kuvvetlerle hayat-ı cemiyetin tekemmül ve intizamına yardım etmemeyi bir günah addediyor.

Nazariyât-ı ahrâr-ânenin³ ifaza⁴ ettiği kuvvetle kavî olan bugünkü kadın evvelkilerin fedakârlık sıfatıyla tezyin ettikleri mezelleti layık olduğu nefretle reddediyor.

Kadın mesud yaşamak hakkını yüksek ve azim-kâr bir sesle talep eder iken onun hakk-ı aşkını gasbetmek isteyen içtimâî riya-kârlığa isyan ediyor.

Mamafih şunu da itiraf etmeli ki: revabıt-ı zevciyeti kıran kadınlar arasında necib ve meşru hissiyat ile mütecessis⁵ olmayanlar da çoktur. Ken-

1 Fezâyih: rezillikler, alçaklıklar

2 Infisâh: bozulma

3 Ahrâr-âne: hür olanlara yakışır şekilde

4 İfaza etmek: feyz vermek

5 Mütecessis: meraklı

dileri için geçici evzaktan başka bir şey hazırlamayan hadisata kendini kaptıran kadınlar acınacak zavallılardır. Hakk-ı aşkı istimal etmek isteyen kadın, yeni tanzim edeceği hayatının kendisini her türlü küçüklükten berî kılabilcek, şeref ve haysiyetini şâibe-dâr etmeyecek olmasına dikkat etmelidir.

Mamafih bu şeraitin nazar-ı dikkate alındığı pek nadir olup ekseriya bugünkü saadetleri, dünkülere karşı olan tahassür¹ ve nedametler soldurur, öldürür.

Günlerle beraber teâkib ve tevâlî eden hadisatın tesiriyle yapılan mukayeseler maziye dâima teessür ve iştiaqla hatırlatır. Bu halet-i ruhiye en ziyade, yeni hayatlarının hîn-i tanziminde temayüllerine galebe edemeyen zayıf kalpli kadınlarda tesir-i mahsusunu gösterir.

Bu zayıf iradeli kadınların muhakemat-ı muhayyilelerinin iktisab ettiği terki ve tesis kuvvetinin ruhlarında yaptığı tesir-i füsün-kâr-ı² hayalî onları dâima maziye sevk ve imâle eder.

Bu rücu'un, bu hatıratın çoraklığı ise pek tabiidir. Mazinin hâle müreccah³ olduğu fikri, ciddî ve hakikî bir inzibat altına alınmadıkça, kuvve-yi teşebbüsiyeyi mahveder. Maziye ırcâ'-ı fikir, ancak hâli daha iyi tanzim için oldukça iyi ve şayan-ı tavsiyedir.

Tohum-ı nedametle meşbu' bir tarla ancak bu günlük hayata malik çiçekler, solmuş sazlar yetiştirir.

Yeni hayatlarına kuvvetli bir irade ile mücehhez olarak girenler için nedamet meçhuldur. Bunlar için bir an teheyhüzte verilmiş zayıf kararların azapları; kararsızlıkların tevliid ettikleri zihin karışıklığı hiçbir zaman varid değildir.

İyi ve müfid düşünebilmek için buhranın ve tevliid ettiği meyusiyyetin geçmesini, her fırtınayı takip eden sükun-ı amîkin avdetini büyük bir sabır ile beklerler. Düşünmek zamanı gelince de müfekkirelerinden kendilerini müzehheb emellere, muhayyel saadetlere sevk edecek her türlü efkârı tard⁴ ederek düşünürler. Bu şerait tahtında ittihaz edilen mukarrerattan nükûl⁵ etmiş, nedamet hissetmiş bir kadın yoktur demek mübalağa olmaz.

1 Tahassür: hasret, özlem

2 Füsün-kâr: büyü, çekici

3 Müreccah: üstün tutulan

4 Tard etmek: uzaklaştırmak, sürmek

5 Nükûl etmek: vazgeçmek, caymak

Hal-i teheyyüc ve asabiyette verdikleri kararı hemen icraya kalkışmış olduklarından dolayı hayatlarını mahvetmiş kadınlar ise pek çoktur. Ekseriya bî-lüzum olan ve usanç veren nedametler azâb-ı vicdanîye tahavvül ettikleri anda müsmir¹ ve müessir² olurlar. Bundan en ziyade hakikati hayale feda ederek ciddî ve asıl bir hayatı; havâî ve mürâî³ bir aşkın huzurat-ı maddiyesi için terk edenler müteessir olurlar.

Nedametın taht-ı tesirinde olarak, geçen zamanı arayanlardan bir kısmı da, erkekten gördüğü hıyanetle izzet-i nefsinde açılan yaranın intikamını öldürücü bir silahla almak isteyenlerdir.

Bu kadınların nedametlerine hatalarını tamir, eski hayata avdet edememek acısı da inzınam edince. Evet bu kadınlar nedametın kalplerinde açacağı müthiş yarayı tedavi edemezler, çünkü onu tedavi edebilecek yegâne erkeği, heyecan ve asabiyetin taht-ı tesirinde ittihaz etmiş oldukları karar-ı intikam ile öldürmüşlerdir.

Evet, erkeğin vefasızlığı neticesi olarak hayatının yıkıldığını gören bir kadın talâk ile onu yeniden yapmak imkanı verilen bir memlekette kadının hakk-ı aşkı vardır! Fakat hakk-ı hayatı yoktur.

Eğer, asabiyetin ellerini revolverle teslih ettiği kadınların muhakemat-ı kalbiyelerine peydâ-yı vukuf imkanı olsa idi, kendilerine yeni bir hayat yapmak için öldürdükleri rakibelerinin hayaliyle ilelebed yaşamaya mahkum olan bu zavallılara acımamak mümkün olamaz idi.

Zevcinin kendisine tercih ettiği kadını öldürerek zevcini tekrar kazanacağını düşünmek hatasında bulunmuş olan kadını insanların adaleti affetmiş, beraat ettirmiş olsa bile onun için artık hayat-ı zevciyette huzur ve saadet bitmiştir.

Ölünün hayali dâima zevciyle onun arasında yaşar ve zevci onun buselerinde, belki ölünün buselerini tahattur ettirdiği için, bir zevk bulur.

Bu zavallı ise zaman ile veya şefkat ve muhabbetle tedavi edebileceği bir ceriha-yı [a]şkı cinayetiyle gayr-ı kâbil-i iltiyam⁴ kıldığını, ebedileştirdiğini düşündükçe zelil-âne ağlar.

Hakk-ı aşkı istimal ederek kendi hayatını yaşamak için şart-ı esâsî metin ve hak-bîn olmak vazife ve saadet meselelerini doğru telakki eylemektir.

1 Müsmir: verimli

2 Müessir: etkili

3 Mürâî: iki yüzlü, riyakar

4 İltiyam: kapanma, iyileşme

Kalbi diğerk bir kadının hayaliyle meşgul ve meshur olan bir erkeğk, şiddet veya hile ile, temellük etmek izzet-i nefis-i nisvîyi tatmin edebilecek bir muvaffakiyet değıldir.

Hile ve hud'a¹ ile şâibe-dâr oldukça saadet-i hakikiyeye vusul mümkün olamaz.

Aşk-ı hakikî yalnız iki cismin ittihadı değıl, belki ondan evvel ruhların ittihadıdır.

Bu iki şart içtimâ' edince – bunların içtimâ' pek ender olmakla beraber – tam ve devamlı bir saadet temin edilmiş olur.

Mamafih bu şeraitin içtimâ'ındaki nedret² kadınları meyus etmemeli ve her kadın buna vusule çalışmalıdır.

Aşk-ı hayalî, bu dünyada bulunamaz. Fakat ruhen ve cismen sâlim iki vücudun aynı hayatın tesiriyle ittihadı. İşte bütün gaye-yi hayaliye-yi aşkları olmak lazım gelen saadet, işte bunun içindir ki her kadının hakk-ı aşkı vardır.

Aşk! Hayatını yaşamak için istikbalin muzlim yollarına atılan her kadının hakikî meş'alesi.

Terakki Yolları

Bir milleti terakkinin son kademesine isal edecek tarikin en mühimi hakimiyet-i bahriyedir. Hakimiyet-i bahriyeyi temin edecek vasıta-yı içtimâîyenin başlıcası da donanmadır. Bugün cihanın siyasetini idare eden hükümetlerin esbab-ı terakkilerini araştırarak olursak o hükümetlerinin hakimiyet-i bahriyelerini temin edecek olan donanmalarının vücuda gelmesi için lazım gelen feda-kârlıktan çekinmediklerinden dolayı bugünkü derece-yi terakkiye vasıl olduklarını keşfederiz. Bu hükümetlerden birisi de İngiltere'dir. İngiltere Hükümeti ekser memalikini sevhil teşkil ettiği için behemehal donanmanın kendisine ehemm ve elzem olduğunu takdir etmiş ve donanmasının tezyidine çalışmış, cihanın hakimiyeti[ni] elde etmiştir. İngiliz meşhur Amiral Nelson³: sevhile malik olan bir devlet

1 Hud'a: hile, oyun

2 Nedret: azlık

3 Amiral Nelson: Horatio Nelson (1758 – 1805), Napolyon Savaşlarında savaşmış İngiliz deniz subayı, Trafalgar savaşı sırasında ölmüştür, Napolyon'un Mısır'ı işğali sırasında Osmanlı Devleti'nin İngiltere'den yardım istemesi sonucu bölgeye gitmiş ve Fransız

donanma sayesinde muhafaza-yı sevahil edebilir: demiştir. Meşahir-i mâliyûndan Mösyö Paris: bahri olmayan bir devlet vakt-i hazırda müşkilata duçar olacağı gibi harbi de temdid edemez: demiştir. Mösyö Paris bu sözüyle hakimiyet-i bahriyenin eşedd-i lüzumunu izah eylemiştir. Velhasıl donanmasız bir millet ruhsuz bir vücuda tüfeksiz bir askere benzer. Her millet donanmasının tedariki için lazım gelen feda-kârlıktan çekinmemeye mecburdur. Fransızların donanmaları mahvolduğu zaman kadınları saçlarını satarak her biri donanmanın tedariki için iş işleyerek para kazandılar. Bu para ile donanmalarının vücuda gelmesine çalıştılar. Bu suretle Fransa'nın mahvolan donanması tekrar vücuda geldi. İbret alınacak meselelerdendir ki harb-i zâilde Akdeniz'in hakimiyetini elde eden "Averof"¹ nam gemi Yanyalı Yorgi yani Averof namında kendi Osmanlı olduğu halde içi dışı bir olmayan kalbi Yunanlık hissi ile memlû bulunan bir Rum tarafından Yunan Hükümeti'ne ihda edilmişti. Osmanlı parasıyla alınan bu gemi Osmanlılara top atmıştı. Bu hal hatırdan ilelebed çıkmayacak mesaildendir. Elhamdülillah Donanma Cemiyeti'nin² himmetiyle taksitleri kise-yi hamiyetten tesviye edilen Reşadiye³, Sultan Osman-ı evvel drednotlarının satın alınması ve İngiltere fabrikalarına Fatih Sultan

donanmasını büyük uğraşlar sonucunda imha etmiştir, Osmanlı Devleti de Nelson'a bu üstün hizmetinde dolayı Osmanlı Nişanı vermiştir, Osmanlı tarihinde ilk defa bir yabancı komutan bu nişanla onurlandırılmıştır, Nelson'un şapkasından düşürmediği içindeki saat mekanizmasıyla ortasındaki elmas dönen mücevherli çelenk Sultan III. Selim Han tarafından kendisine armağan edilmiştir

- 1 Averof: Georgios Averof, 20. yüzyılın ilk on yılında İtalya'da Kraliyet Yunan Donanması için inşa edilen modifiye edilmiş bir Pisa sınıfı zırhlı kruvazördür, bu tipten hâlâ var olan tek gemidir; zengin hayırsever George Averoff'un vasiyetiyle Yunanistan gemiyi 1909'da satın aldı, 1911'de Yunanistan'a ulaştı; o dönemde Ege'deki en modern savaş gemisi olan gemi, Birinci Balkan Savaşı'nda amiral Pavlos Kountouriotis'in amiral gemisi olarak görev yaptı ve Osmanlı Donanması üzerinde Yunan hakimiyetinin kurulmasında ve birçok Ege adasının Yunanistan'a dahil edilmesinde önemli rol oynadı
- 2 Donanma Cemiyeti: gerçek adıyla Donanma-yı Osmani Muavenet-i Milliye Cemiyeti, 19 Temmuz 1909'da Yağcızade Şefik Bey isminde bir tüccarın öncülüğünde kurulan, halktan ve sivil kurumlardan maddî yardım elde edip Osmanlı Donanması'nı güçlendirmeyi amaçlayan bir kurumdur, *Donanma Mecmuası* da Cemiyet bünyesinde yayımlandı
- 3 Reşadiye: Reşadiye sınıfı zırhlı savaş gemisi veya Reşadiye sınıfı drednot, Osmanlı donanması için planlanan ve 1910'larda Birleşik Krallık'tan sipariş edilen iki adet drednot savaş gemisinin sınıfıdır, planlanan iki gemiden yalnızca Reşadiye tamamlanabilmiş, ona da I. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine Büyük Britanya tarafından el konulmuştur, bu gemilerin siparişi için sağlanan meblağ Donanma Cemiyeti tarafından Osmanlı halkından toplanan bağışlarla tamamlanabilmişti

Mehmet namıyla bir drednot sipariş edilmesi galeyan-ı hamiyete sebebiyet vermiş ve bu suretle Osmanlılarda donanmanın ehemmiyeti hakkında bir fikir hasıl olmuştu. Fakat itâ-yı iâne edenler hep orta halli kimseler idi. Zenginlerimizin bir kısmı takdir edemediler. Daha doğrusu takdir etmek istemediler.

Teessüf (!), sad-hezar teessüf o kimseye ki sayesinde bunca nimete nâil olduğu toprağında refah ve saadet içinde ve servet [ve] sâ mân¹ ile yaşadığı halde vatani donanma ihtiyacı içinde kıvranırken ona muavenetten geri duruyor. Tekmil hemşirelerime, Osmanlı hanımlarına sorarım. Bu hamiyete sığar mı? Bu hissiyat-ı insaniye ile muttasıf kimselerin yapacakları şeyler midir? Tabii muvâfık-ı hamiyet olmadığını herkes takdir eder. Bugün biz Osmanlılar milletimizin terakki ve teâlîsinin donanmanın vücuduna vabeste² olduğunu takdir ederek itâ-yı iâneye şitâb etmeliyiz³. Şevket-i bahriyemizin tezy[i]dine, şanlı hilalimizin ta aksâ-yı şarka kadar gitmesine çalışmalıyız. Osmanlı donanmasına birkaç drednot daha ilave etmek lazımdır. Biraz da eski satvet-i bahriyemizi düşünelim.

Fransa Kralı Birinci Fransuva⁴, İspanya Kralı Şarlken⁵ tarafından esir alınmıştı. Bunun üzerine kralın validesi bizim padişahımız Sultan Süleyman Kanunî'nin ayaklarına kapanarak oğlunun Fransa'nın namusunun Şarlken'in elinden tahlis edilmesini rica ve istirham etmesi üzerine hükümdâr-ı müşârûnileyh hazretleri de bahriyelilerin pîrî addına seza⁶ olan Barbaros Hayrettin Paşa'ya İspanya'ya kadar gidip Kral Fransuva'yı tahlis buyurmasını ferman buyurdu. Bunun üzerine Barbaros maiyetinde şanlı bahadır bahriyeliler olduğu halde İspanya'ya kadar gitti. Şarlken'den mağlup kral Birinci Fransuva'yı tahlis ettikten sonra şanlı hilâli İspanya'nın her köşesinde temevvüc ettirerek şan ve şeref içinde cihanı satvet⁷ ve şaşaa-yı bahriyesi karşısında titremeye ve ser-fürû⁸ eylemeye mecbur ettiği

1 Sâ mân: zenginlik

2 Vabeste: -e bağlı

3 Şitâb etmek: acele etmek

4 Birinci Fransuva: I. François (1494 –1547), Batı Avrupa'da İngiltere ve Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu ile rekabete girmişti, bu ülkelere karşı Osmanlı İmparatoru Kanunî Sultan Süleyman ile ittifak yaptı

5 Şarlken: V. Karl ya da Şarlken (1500 – 1558), Kutsal Roma İmparatoru, İspanya Kralı

6 Seza: layık

7 Satvet: ezici kuvvet

8 Ser-fürû: baş eğme

halde İstanbul'a avdet etti. Bir zaman sonra satvetimiz o derece ileriye gitti ki koca Barbaros teknil devletlerin donanmasından mürekkep bir filoyu mahv ve cihanın en büyük amirali Andreya Donya'yı¹ mağlup etmişti. Velhasıl o zaman biz dünyanın hâkimi kesilmiştik. Bu satvet-i bahriyenin tekrar vücuda gelmesi ise ancak donanma ile husûl bulur. Binaenaleyh bizi evimizde istirahat içinde yaşatacak terakkiye doğru sevk edecek tarik-i hakimiyetin husûlüne vasıta donanmadır.

Kadınlar Dünyası Heyet-i Muhteremesi'ne bir vazife taalluk ediyor. O da bir iâne defteri küşad eylemek ve bu suretle Osmanlı kadınlarının donanma iânesine iştirak eylemelerini temin eylemek gibi en büyük bir vazifedir. *Dünya*'mızın Heyet-i Tahririyesi bu hizmeti ifâdan çekinmezler. Ve hanım hemşirelerimin dahî iâne defterinin küşadından sonra kemal-i hâhişle ita-yı iâneye şitâb ederler. Bundan başka donanma menfaatine müesseseler küşad edilmeli. Bu müessese-yi milliyelere Osmanlı hanımları toplanarak her biri bir eşya vücuda getirerek hasılatını donanma iânesine terk ve teberru' etseler. Osmanlı kadınlığına taalluk eden vazife az çok ifa edilmiş olur. Yorulmak bilmez bir sa'y ile çalışan *Dünya*'mızın bu meselenin hîn-i fiile isâli için icra-yı faaliyetten geri durmayacağını memûl ederiz. Bu hususta Erenköyü'nde bir Ana Mektebi tesis eylemek suretiyle vatana unutulması gayr-ı kâbil bir hizmet ifa eden muhterem Aziz Haydar Hanımefendi'nin nazar-ı dikkatini celbederim.

Sevgili hemşirelerim.

Biz Osmanlı kadınları bu suretle milletimizin terakki ve teâlîsi esaslarını ihzar edecek olursak işte o zaman tam manasıyla vatanperver bir kitle-yi nisvaniye olduğumuzu âleme karşı isbat eder. Ve vazife-yi vataniyemizi ifa eylemiş oluruz. Çünkü donanmasız bir millet herkesin boyunduruğu altında yaşamaya mahkumdur.

Şehzadebaşı: Bedia Kamuran

1 Andreya Donya: Andrea Doria (1466 – 1560), Cenevizli amiral ve condottieri, 1538'deki Preveze Deniz Muharebesi'nde Barbaros Hayreddin Paşa komutasındaki Osmanlı Donanması'yla savaşan Kutsal İttifak donanmasına komuta etmiştir

Son moda bluz modelleri

Edebiyat

Melal-i İftirak

Bir zamanlar garîk-i şevk ve safa
Geziyorduk bu yerleri mesud
Saf idi aşkımız gibi derya
Kalbimizde melal-i gam mefkud¹
Zîrimizde çiçekli bir sahra
Fevkimizde bir asuman-ı kebud²

Geceler günler etti böyle mürur
Sen sürurlar içinde ben mesrur³

1 Mefkud: yok

2 Kebud: mavi

3 Mesrur: sevinçli

O safalar sürurlar oldu hayal
Handeden neşeden de mehcur¹
Şimdi dil hazan ve gamla mâl-â-mâl
Çünkü senden ilelebed dûrum
Ağlarım inlerim garîk-i melal
Ceyş-i² mihnetle böyle mahsurum

Yaşarım senden ayrı üç senedir
Bilemem istediğim ?nah³ nedir

Yine bir gün bahardı böyle zemin
Pür taravet: güneşli bir gündü
Bana atfettiğin nigâh-ı hazîn
Ne kadar aşık-âne sûz gündü
Seni sevdim diyordun işte sevin
Yine kalbim cihana küskündü

Biliyordum vefasız olduğunu
Beni bir saf zavallı bulduğunu

Yine bir gün seninle ben ikimiz
Geziyorduk deniz kenarında
O zaman gözlerimde gözleriniz
Ellerim dest-i lerze-dârında
Düşün ey bî-vefa neler dediniz
Sevgili annemin mezarında

Annemin ruhu şimdi pür efgan⁴
Sana olmaz mı söyle lanet-hân

Güneşin son şua'-ı zerrîni
Zirvesinden cebellerin süzülür

1 Mehcur: uzakta kalmış, unutulmuş

2 Ceyş: asker, ordu

3 ?-nun-elif-güzel he harfleriyle yazılmış – çn

4 Efgan: bağırma, haykırma

Vedad'ın kalbi zâr-ı¹ gamgîni²
İftirakınla dem-be-dem üzülür
Seyir eder asuman yerini
Korkusundan kucağıma büzülür

Onu tedhiş eder nücûm ve kamer
Kalbimin üstüne yatar titrer

Nerdesin nerdesin refik-i hayat
Yadına gelmiyor mu hiç Vedad'ın
Yadına gelmiyor mu ah heyhat
Bir zaman sevdiğin bu gamlı kadın

Ey ölüm bari gel de et iskât³
Aheni⁴ bir garip ve nâ-şâdın⁵

Bana yok kimseden hayf-ı imdad
Ederim [ş]imdi senden istimdad

Parlayan asumanda her ahter⁶
Bana vermekte yeis hazan ve elem
Arza isâr-ı⁷ nur ederse kamer
Duyduğum ızdırabı arz edemem
Sensiz etsem ne suya atf-ı nazar
Olamam bir dakikacık hürrem⁸

Gülmüyor sensiz ah bu vech-i melûl
Bari ömür-i sefilim etse ufûl

1 Zâr: ağlayan, inleyen

2 Gamgîn: gamlı, kederli

3 İskât: susturma, ağzını kapama

4 Ahen: demir, zincir

5 Nâ-şâd: üzüntülü, mahzun

6 Ahter: yıldız, baht

7 İsâr: dökme, saçma

8 Hürrem: sevinçli, şen

Kuşların âşık-âne elhânı¹
Bana şimdi melal ve zâr oluyor
Bir yetimin beka-yı hüsrânı
Sana bir hande-yi mesar² oluyor
Gizlesem de bu derd-i hicranı
Rûy-ı zerdinden³ aşîkar oluyor

Oldu en saf emellerim pâ-mâl
Buldu aşkın nihayet işte zeval

Nerde bin türlü tatlı hülyalar
Nerde handeler şetaretler⁴
Nerde kaldı o aşk ve sevdalar
Nerde bahşettiğin saadetler
Şimdi gamlı kederli fer[d]alar
Nerde aşkındaki hararetler

Nerde ettiğin o ahd ve yemin
Nerde kalbindeki o his ve güzin⁵

Nerdesin mahrem-i melalim gel
Şimdi ben nâle-kâr-ı⁶ hicranım
Nerdesin aşına-yı halim gel
Geçiyor nâlelerle her anım
Nerdesin taş yürekli zalim gel
Gel ki hicrinle pek perişanım

Gel de bir lahza ben de şâd olayım
Nâleden giryeden: âzâd olayım

1 Elhân: nağmeler

2 Mesar: sevinçler

3 Zerd: sarı, sararmış

4 Şetaret: sevinç, neşe

5 Güzin: seçkin

6 Nâle-kâr: inleyici

Halimi kimse etmez istifsar¹
Yok soran nedir nâlemin sebebi
Yalnızım genç gamda zâr² ve nizâr³
Ağlarım şimdi bir yetime gibi
Geçti rüya gibi zaman-ı mesar
Bu da varmış kaderde yarabbi

Umduğum o şerefli istikbal
Beni gamlarla etti istikbal

* * *

İki çeşm-i kebûde bî-vicdan
İki evladını feda ettin
Vedad'ın şimdi ağlıyor her an
Onu da neşeden cüdâ ettin⁴
Neydi bilmem ki ettiğim isyan
Beni sen gamlara gıda ettin

Çok gelen bir zavallı evlad mı
Kalbin ahen mi taş mı pulad⁵ mı

Bî-vefalık mı gördün ah benden
Niçin oldun niçin bana muğber⁶
Ummuyordum bu hali ben senden
Dilde açtın cerihalar bir bir
Ayıranlar seni Nezihe'nden
Olur elbet belaya kahra siper

Biçer elbette herkes ektiğini
Zulmeden sanma bulmaz ettiğini

Yaşar Nezihe

1 İstifsar: sorma, araştırma

2 Zâr: zayıf, dermansız

3 Nizâr: zayıf

4 Cüdâ: ayrılmak

5 Pulad: çelik

6 Muğber: küskün, kırgın

Pûse-yi Garâm
Muharresi: Meliha Selahaddin Şişli – Nişantaş
Kânûn-ı Sâni evâhiri
Geçen nüshadan mâba'd

Koltuğun içine gömülmüştü. Bu anda kapı açıldı. Halide siyah krepdöşin bir çarşaf gi[yi]nmiş olduğu halde şûh-âne bir tebessümle içeriye girdi. Elinde tuttuğu menekşe buketini Sara'ya vererek:

– Bak dedi, sonbaharda menekşe,

Sara kıyam etti, menekşe buketini Halide'nin parmakları arasından alarak suya koydu.

– Nereden buldun dedi. Sana bu menekşeyi kim getirdi?

– Şimdi Besim getirdi, iki buket idi. Birini sana vermemi Besim söyledi.

– Teşekkür ederim. Sen nereye gidiyorsun?

– Ben mi? Hemşerim biraz rahatsızmış şimdi haber geldi, onun için gidiyorum. Adiyo.

Halide Sara'nın ellerini olanca kuvvetiyle sıkarak kapıdan çıktı. Sara'nın dudaklarında acı bir hande belirdi. Dişleri arasından:

– Zavallı Halide mesudiyetinizi ihlal ediyorum.

Kelimeleri döküldü. Sonra kendini yatağının içine attı. Bir saatten ziyade ağladı. Belki daha ziyade bu halde kalacaktı. Fakat kapı ufak darbelerle vuruldu. Sonra başını kaldırdı, yüzüne dökülen saçlarını elleriyle kaldırarak:

– Antre [giriniz] dedi.

Besim içeriye girdi. Sara'nın yanına yaklaşarak iki elini birden uzattı. Sara sararmış ellerini gayr-ı ihtiyarî bu sıcak avuçların içine koydu. İki dakikadan ziyade bir müddet bu halde kaldılar. Sonra Sara birden ellerini çekti. İnce kaşlarını yukarı kaldırarak âmir-âne bir sada ile:

– Besim dedi, rica ederim sen yalnız olarak benim yanıma gelme;

– Niçin? Sevgili Sara,

– Çünkü, hem benim istikbalimi mahvettin, hem kendi istikbalini, hem de Halide'nin mesudiyetini ihlal ettin.

– Sus Sara, Halide'nin ismini benim yanımda telaffuz etme.

– Zevcendir Besim.

– Kahrolsun.

Sara lerze-dâr eliyle ağzını kapadı. Besim bu mini mini elleri ateşin pûseleriyle yaktı. Sara elini bu muhteris ellerden çekmeye gayret ederek:

– Rica ederim Besim beni beş dakika yalnız bırak, karar-ı kat’imi vereceğim.

– Ne kararı? Söyle.

Diye tazyik ediyordu. Sara paltosunun eteklerini açtı. Titreyerek:

– İki buçuk aydır dedi, senin gayr-ı meşru’ bir hediyeni taşıyorum.

Bu anda kapının dışında hafif bir çığlık, sonra bir şeyin yere sukûtundan mütehassıl bir taraka işitildi. Besim kapıyı açtı, Halide’nin çarşafıyla yerde yattığını gördü. Morarmış dudakları arasından:

– Besim... Sara...

Kelimeleri dökülüyordu. Sara mecnunlar gibi kanepenin üzerinde duran ince baş örtüsünü başına koydu. Halide’nin üzerinden atlayarak merdivenleri indi, sokağa fırladı. İlk önüne tesadüf eden bir arabanın içine:

– Karacaahmet mezarlığına.

Dedi. Bir çeyrek sonra araba mezarlığın biraz ilerisinde durdu. Sara atladı. Arabacıya bir lira verdi. Üzerini istemeyerek mezarların arasından kayboldu.

Yarım saat sonra oraya giden Besim Sara’yı boynundan başörtüsü ile sıkılmış, cesedi de Sami’nin mezarı üzerinde incimad¹ etmiş bir halde gördü.

Hitam

Sukût

Geçen nüshadan mâba’d

Sonra bu kafiye gitti. Bir sürü hastabakıcı misafir kafiyeleleri geldi. Hepsi annemi teselli eder gibi:

– Hiçbir şeyciği yok kardeş! Diyorlardı. Sakın merak etmeyiniz. Ve sonra her biri ayrı ayrı elimden tutuyor:

– Allah şifalar versin! Diyerek çekilip gidiyorlardı.

* * *

1 İncimad: donma

Akşam, güneş gurûb ederken, kendime daha iyi malik bulunuyordum. Doktor beni bir daha muayene etti. Ve başımın altına bir kağıt parçası bırakarak gitti. Dışarıda pederimi teselli ediyordu.

– Yarın, öbür gün kalkar diyordu, fakat çok dikkat ediniz ve istediği her şeyi yapınız.

Pederim:

– Mesela ne gibi? Diye hazin ve mühtez¹ bir sada ile sordu; doktor bey sert ve keskin bir sesle:

– Kızınızın dedi, vereme, kalp hastalığına çok istidadı var. Onun için maddî, manevî istediğini yapınız, çok sıkmaya gelmez!

Sonra sesler kesildi. Her şey sükût etti.

Doktorun yastığının altına koyduğu kağıt parçası nazar-ı dikkatimi celbetmemişti. ben onu yine bir reçete zannetmiştim. Sonra sâika-yı merakla aldım baktım ki o, aman, yarabbi onun yazısı... Elimde o beyaz kağıt, helecan ve meserretimden düştüm, bayıldım. Ateşin bir darbe ta yüreğimden [v]urmuştu. Menhus bir havadis var zannediyordum. Bir müddet kendimden geçtim. “Pertev” havagazını yakarken:

– Nasılsın, hanımım? Dedi.

Ben uyandım, bir rehavet-i mariz-âne ile:

– İyiyim, gözüm, dedim.

Sonra terli avucumda, yarı silinmiş, yarı buruşmuş, kağıda, o benim hazinemi kimsenin görüp görmediğine şüphe eden bir kalple titreyerek açtım. Ve yavaş yavaş okudum.

“Darbeniz benim için pek müthiş oldu. Mecruhum. Size doktorluk eden refikimden korkmayınız. Yazılarınızı teslim ediniz. Şimdilik bu kadar kâfi. Sıhhatteyim. Gülbu, yalnız unutmayınız ki: burada size meshun², bir bedbaht ve sizin için ağlayan bir bî-çâre var.

-Süha-

O kadar menhus, o birbirine zıt hadiseler içinde yaşıyordum ki, mektubu bir daha okudum. Benim için intihar edeceğini, kendisini kaybedeceğini zannettim. Biraz delirdim. Biraz ağladım. Validem yanıma geldiğinde

1 Mühtez: titrek

2 Meshun: sıcak

göğsümde saklı olan o kağıdı görüyor zannediyordum. Valideme o kadar kin-dâr ve o kadar müntakim bir nazarla baktım ki... Sonra ben de utan-dım. O sıhhatime intizar eden müşfik bir valide gibi:

– Nasıl, iyi oldun mu Gülbu? Dedi.

– Bilmiyorum?! Dedim. Yalnız bir anlık, bir ızdırab, hakikaten bir ateş, bir ızdırabım vardı. Kalbimden sızarak, ruhumu ezerek beni yiyor, kavu-ruyor. Ne olduğumu bilmiyorum. Yalnız bir baygınlık, acı ve menhus bir baygınlık, beni bitiriyordu.

Validem:

– Geçer evladım, dedi korkulacak bir şeyin yok elhamdülillah. Esasen doktor bey de yarın kalkar, demişti.

– İnşallah dedim. Sonra meyas, ilave ettim:

– Hastalık o kadar fena bir şey ki anne.

Ne dediğimden haber-dâr değil gibiydim. Ne yaptığımdan bî-haberim zannediyordum. Her şeyi bir adese-i¹ tereddüd ve şüphe altından görü-yordum.

– Ah, hasta olmasaydım, diye tekrar ettim. Bunu o kadar kavî bir iman-la temenni ediyordum ki... Kelimelerin sonunu kalben itmam ettim:

– Ona, o beni bekleyen zavallıya teselliler, ümitler verseydim.

Nihayet pederim de geldi. Elimden tuttu:

– Bir şey değil geçer, dedi.

Kardeşlerim:

– Meraka hacet yok! Diyorlardı, her gün olan baygınlıklar. Kendi ken-dime diyordum:

– Mademki ehemmiyetsiz, mademki hiçbir şey, bu hepinizdeki telaş nedir?

Beş dakika sonra yine yalnız kalmıştım. Pertev'e bana iyi bakmasını tembih ederek hepsi gitmişlerdi. Validem en sona kalarak gözlerimden öptü ve:

– Hiç korkma kızım, dedi, sen yalnız bir iyi ol da, seni mesud ederim.

Ah bu şefkat-i riya mutad, bu şefkat-i nedamet-kâr, benim ona artık hiç ihtiyacım yoktu. Bütün avaz-ı bülendimle, bütün kuvvetimle: "istemem!" diye haykıracaktım. Gözlerimle kabul ettim. Ruhumla reddettim. Bir mec-

1 Adese: mercek

ruh gibi, bir muzdarib gibi, bir muhtazır¹ gibi kıvrandım. Ne yaptığımı bilemiyordum. Bir girdibad-ı² hayalat, bir girdibad-ı tefekkürat içinde ser-seri hülya-âver rüyalar görüyordum. Meyus idim. Pek meyus ve muzdarib idim. Pek hasta idim. Pertev'den kalemi istedim, bir de küçük kağıt. Yarım saat sonra gelecek doktor vasıtasıyla onu bekleyen, onu hararetle ızdırablarla bekleyen benim zavallı Süha'ma bir mektup gönderecektim. Marîz ve zayıf parmaklarımla kuruyan hissiyatım, arasından hiçbir şey sızdırmıyor: bir şey yazamıyordum. Nihayet yazdım ki:

“Süha,

Ben senin için hasta oldum, ben senin için yanıyorum; senin için ölüyorum. Ah sen benim için hiç, ağlama ve müteessir olma Süha. Ben bedbaht bir kızım, bedbaht bir öksüzüm. Başıma gelenleri size nasıl anlatayım, ne olur, ben de doktorum diyerek bir defa olsun lütuf-kâr refikinize iltihak et-seniz, beni görseniz, ben de sizi görsem. Sizi o kadar özledim, sizi o kadar göresim geldi ki. Ah, siz hiç beni aramıyorsunuz, ben sizi arıyorum. Ve siz hiçbir yerde yoksunuz. Hayaliniz ruhumda, sesiniz kulaklarımda bekliyorum, sizi bekliyorum. Fakat hayır, siz hiç gelmeyiniz, sonra ben berbat olurum. Gözlerinizin önünde ağlaya ağlaya ölürüm beyim. Size çok yalvarırım: birleşmekliğimiz için bana bir çare bul, ben sensiz öleceğim, ben sensiz mahvolacağım. Hep böyle ezile ezile eriyeceğim. Sana bütün hakikatleri sonra anlatırım. Bana hak verirsiniz, beni affedersiniz. Lakin ne yapayım, kadınlık, tecrübesizlik, yok, yok. Hiçbir şey söylemeyeceğim. Ben pek hastayım. Ben pek zayıf ve pek nahif³ kaldım. İnanınız bana, sizin için hüüngür hüüngür ağlıyorum. Bir hasret-keş gibi, bir matem-zede [gibi] ağlıyorum. Beni teselli edecek ne bir sırdaş, ne bir refika, ne de bir sevgili var. Sen olsun beni teselli et. Sen olsun bana bir çare-yi halâs bul. Allah aşkına beni bu azaplardan kurtar Süha, birleşelim, birlikte yaşayalım.

Sen nereye gidersen ben de oradayım. Sizinle ölmeye ve yaşamaya razıyım, razıyım. Size bütün kalbimden kopan sermedî selamlar, sermedî ihtiramlar, perestîşler...”

Gülbu-

1 Muhtazır: can çekişen

2 Girdibad: hortum, kasırga

3 Nahif: zayıf, çelimsiz

Hemen mektubumu kapattım; bir daha okumaya bile lüzum görmedim. Bilahare doktor bey geldi. Kendimi üzmemekte olduğumu söyledi. Geçici bir buhran içinde bulunduğumu, muzdarib olmamaklığımı, serin kalpli, ferah ruhlu bulunmaklığımı ve daha birçok vesayada bulundu. Ve elimdeki mektubu alarak bütün vazifesi bundan ibaretmiş gibi beni biraz teselliden sonra çıktı, gitti. Ben artık nev-mîd idim. Artık öleceğimi zannediyordum. Gözlerim önünde mahuf¹ bir cenaze alayı, müthiş bir tabut ve sonra derinleşen ve derinlemeye mahkum bir mezar. Vücudumu kemiren siyah akrepler, soğuk yılanlar, ben bu siyah hayaller içinde bir kabus gibi kıvranıyordum. “Ya, onu görsem?!” Diyordum. “Ya onu göremezsem” artık, ben ne yapabilecektim, ne yapmalıydım, bilemiyorum.

Ah, ne büyük bedbahtlık, ne müthiş işkence.

* * *

Gecemi, bilemiyorum nasıl geçirdim. Pek uzun dakikadan, veca-nâk² ve pür emel intizarlar. Bütün bütün hasta, bütün bütün kendime malik olamadığım halde yarı baygın, yarı uykulu bir gece. Gece yarısı uyandım; yanımda kimseler yoktu. Lambam yanıyordu. İlaç şişeleri, ilaç kutuları ve daha birçok hastalara mahsus eşya-yı adem.

Etrafımda bulunan her şey bana iras-ı haşyet³ ediyordu. Çılınca kalktım, balkona çıktım. Zulmetler içinde feryadımı dinleyecek bir hayal aradım. Heyhat kimseler yok, hiç kimseler yok, ben yalnız. Bu muhit-i hestin⁴ vehim ve lerzededen mensuc⁵ hevâ-yı zalâmını⁶ teneffüs eden bir mücrim; ruhumda bir ümid-i girizan, kalbimde bir enîn-i⁷ heyecan vardı.

Etrafa keskin ve pür emel baktım. Birkaç yarasa, birkaç baykuş, hepisi o kadar. Zulmet-i dūr-â-dūr⁸ ufuklardan; herc ü merc imiş bir cihan-ı hayalata hücum etmiş tarumar emellere, menkub⁹ ümitlere bir istihza-yı

1 Mahuf: korkunç, tehlikeli

2 Veca: ağrı, sızı

3 Haşyet: korku

4 Hesti: varlık

5 Mensuc: dokunmuş

6 Zalâm: karanlık

7 Enîn: inleme, inilti

8 Dūr-â-dūr: uzaktan uzağa, uzun uzadıya

9 Menkub: düşkün, bedbaht

müncer¹ fırlatıyor. Her yer soğuk ve her yer vahşi. Aman, Allah'ım ben bu zulmetin, bu zulmet-i mahufenin sakf-ı meşumu altında inlemeye mahkum; bir katil miyim? Ne bu zulmet-i menhus, bu zulmet-i meşum, ben gülemeyecek miyim ilahi? Nurun, senin nur-ı iltifatın nerede? Heyhat, heyhat ne kadar muzlim, ne kadar bî-sûd² imiş. Bana: hayat: kenarları yaldızlı beyaz ciltli siyah bayraklı bir kitap dedikleri vakit inanmamıştım. İşte şimdi her şeyi anlıyor; ve her şeye nüfuz ediyorum.

Uzakta dalgaların muttarid³ çapıntıları, daha beride camların lerzan⁴ gölgeleri, bu ıssız ve yalnız gecenin gavr-ı⁵ ızdırabına elemeler ferş⁶ ediyor, feryatlar nakş ediyor. Bana hiçbir ses, hiçbir hayal munis görünmüyor. Kimse gülmüyor.

Birkaç dakika: saatlerce ağlamış ve sonra derin bir sükun-ı ruh eyler. Düşünen yetimler gibi kalbimde tayyar bir bürudet, afil⁷ bir ümid-i teselli olduğu halde öylece bekledim ve düşündüm. Artık, her yer susmuş, her yer ölmüştü. Öylece dalmış kalmışım. Nihayet balkonun altında hafif bir ses, ince bir gürültü duydum. Evvela, bekçi zannettim. Sonra: “belki de bir polistir.”

Dedim, aldırmadım. Biraz bekledim. Bilmem neden, merak ettim, aşağılara baktım, hiçbir şey görünmüyordu. Hiç kimseler yoktu. Öksürdüm; bir hiss-i kable'l-vuku bana onun geldiğini, onun da benim gibi bütün gece, bu camlar altında yapılmış kaldığını ilham etti. Ah fakat göremiyordum ki. Sonra bir hayal gördüm. Bu serseri hayal kimdir, dedim, dikkatle baktım, tekrar öksürdüm. Tekrar sesimi aşağıdaki hayale tanıttirmek istedim. Bir taraftan kendimi tekdir ediyordum, kendi kendime nöbetçiler de bulunuyor, ne ki lazım diyordum; sen bir hasta kızsın; çekil ve yat!

Bir taraftan da o hayali anlayabilmek için ateşin bir arzu ile kıvranıyordum. Uzun müddet bekledim, o da bekledi. Hayal görüyordum zannettim. Hafifçe bir “Süha” dedim.

1 Müncer: çekilen, sürüklenen

2 Bî-sûd: faydasız, boş

3 Muttarid: monoton, tekdüze

4 Lerzan: titrek

5 Gavr: dip, esas

6 Ferş: döşeme, yayma

7 Afil: batan, kaybolan

Zulmetlerin arasından kayıp giden bu mariz¹ sese hiç cevap verilmiyordu. Mühtez sadam, tarumar ufukların ücra köşelerinde eriyip gidiyordu. Korkarak ve sesimi biraz daha teşdid ederek bağırdım:

– Süha.

Müthiş bir rüzgar darbesi bu perişan sesi büsbütün herc ü merc etti. Hiç kimseyi göremiyordum. Artık içeri girmek istiyordum. Fakat bir teccüs, bir teccüs-i müzic beni ihata etmişti. Bir daha bağırdım, Süha.

Boğuk bir ses toprağa kadar gitti. Ve oradan aksederek kulaklarımda:

– Benim efendim, diye kekeledi.

Ah, o, vallahi o, hiç yanılmıyordum, bu ses onun sesi, yalnız onun sesi idi, benim Süha'mın sesi. Sonra o hayal hareket etti. Şimdi bir cep lambası yüzünü tenvir ediyordu. Sevincimden bayılacaktım. Gözleri uykusuzluktan harap; rengi yeis ve nev-mîdiden sararmış bir şebab-ı mariz. Gözlerim önünde bütün perişaniet-i ruhuyla, bütün ızdıraplarıyla emelleriyle hazır bir levha-yı sefalet gibi canlandı. Az kaldı, kendimi aşağı atıyordum. Ona o kadar görüşüm gelmiş, onu o kadar özlemiştim ki.

– Aman gitmeyiniz.

Diye haykırdım. Bilmem bu emir-i rica-kârı niçin vermiştim; ne yapabilecektim. Bu dakikada omuzlarıma örtülen ağır bir şalın temas-ı harını duydum. Haşyetle başımı çevirdim. Baktım ki, Pertev?

– Pek soğuk da, hanımım, diyordu, üşümeyiniz diye örttüm! Aklım, fikrim, mevcudiyetim hep aşağıda idi. Pertev'e hiç ehemmiyet vermedim. Aşağıya tekrar bağırdım:

– Aman, bekleyiniz.

Cevap verildi:

– Ölünceye kadar.

Ah, bu feda-kâr çocuk, benim için hayatını, istirahatini terk ederek böyle gece yarılarında kadar pencere altında dolaşan ve genç ve zarif çocuk. Şimdi onu o kadar kavî bir muhabbetle sevdiğimi hissediyordum ki.

Aklıma derhal bir fikir geldi. Aşağıdan bir ip bulup Süha'yı yukarı çekmek, yahut kapıyı açıp içeri almak. Ah o kadar delice düşünüyordum ki. Birdenbire bundan vazgeçtim. Pertev'e dönerek:

– Bana hıyanet etmezsin değil mi? Pertev, dedim.

Zavallı kız, dâima korkak, dâima perişan, başını salladı: bütün emir-

1 Mariz: hastalıklı

lerime âmâde bir hizmet-kâr olduğunu izah etti. Kendisinden kemanımı istedim. Ve Süha'ya seslendim:

[-]Bekleyiniz, Süha, biraz daha bekleyiniz.

Adam, bir ikinci rica. Ne için diye bilemiyorum. O benim ölünceye kadar bekleme[ye]cekti ki.

Kemanı aldım. Balkonun kenarına dayanarak herkesin bildiği bir “Bâki-
renin Münacatı’nı” çaldım. Çünkü: bunu benim sevdiğim kadar o, severdi.

Süha, aşağıda dinliyordu. Adanın sisli camlarına kadar, koşarak tekrar
gerisin geriye avdet eden bu feryat, bu benim ruhumdan kopan dua-yı is-
timdad bütün aşkımla, bütün emellerimle çarpına çarpına fışkırıyor, bir
fevâre-yi¹ ızdırab, bir fevâre-yi garâm halinde yüksele yüksele meçhul bir
semanın, meçhul bir köşesinde, inleye inleye haykırıyor, boşluğun nâ-müte-
nahîlikleri içinde bir aks-i sada-yı gıryan gibi ötüyordu. Ve ben çalışıyordum.

Bazen bir hıçkırık, bazen bir secde-yi amîk ruhumdan kopan, bir va-
veyla-yı aşk; bir vaveyla-yı rica bir feryad-ı garâm. Haykırarak ağlayan,
hıçkırarak inleyen bir dua-yı perişan, bir dua-yı tayyar, zulmetler içinden
cevval bir şîhab² gibi uçuyor, akıyor, etrafı tenvir ediyor, bütün muhit
susmuş, onu dinliyor, onu temaşa ediyor, ne denizlerde bir hareket, ne
ağaçlarda bir lerze, kalbimde bir ihtizaz³. Her yerini dinliyor; benim fe-
da-kâr sevgilim de beni dinliyor. Izdırablarımı, feryadlarımı, hicranları-
mı dinliyor. Oh, kim bilir, ne kadar da ağlıyordu. Çaldım mütemadiyen
çaldım. Bütün kudret-i nâleş-kârımla, bütün ruhumun iştîyak-ı feryadıyla
muttasıl çaldım. Bir ses boğuk ve lertzân bir ses bir hürrem-i beka-dâr ile
koşuyor; benim sefil balkonumdan muhteşem semalara gidiyor ve sonra
hafif bir rüzgar onu bütün şu uyuyan hilkatin rica-âlûd, muzdarib

Mâba’dı var

İlan⁴

İlanatın beher satırından kırk para alınır.

Kadınlar Dünyası Matbaası

1 Fevâre: fısıkye

2 Şîhab: kıvılcım, meteor

3 İhtizaz: hafif titreme

4 İlanlar ana metnin sonuna eklenmiştir

İlan

İlanatın beher satırından kırk para alınır.

Asar-ı Münteşire: Hürriyet-i Fikriye

Bu defa intişar eden *Hürriyet-i Fikriye* mecmuasını tebrikle devam-ı muvaffakiyetini temenni ve cidden hür fikirlere ma'kes olan bu mecmuayı karielerimize tavsiye ederiz.

Numara 131

Türk Kadınlarının Tereddidi

Bu defa intişar eden ve cidden şayan-ı tedkik olan bu eseri tavsiye ederiz.

Numara 131

Diş Tabibi Ahmed Hamdi

Amerikan sisteminde damaksız altın ve sair madenden tek ve takım dişler ve gerek üzerine sabit diş ve taç imal olunur. Altın ve sair madenle dişler doldurulur. Ve katiyen ağrısız diş çıkarılır.

Adres: Üsküdar'da Ahmediye Caddesi, Telefon Numarası: 74

Hitam 33

Numara 131, 132

Esirin Avdeti

Bu hafta intişar eden bu eser Ahmet oğlu Kasım isminde bir Osmanlı İslam esirinin Bulgar vahşetinde geçirdiği cehennemî hayat-ı esareti mu-savver kan ve ateşle yazılmış bir sergüzeşt-i hüzn ve matem, aynı zaman-da milletin ruhuna ebedî ve sermedî intikamlar okuyan bir makama-yı gayz ve kindir. Fiyatı yalnız iki kuruştur. Tevzi mahalli Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Cihan Kütüphanesi'dir.

Numara 131

Ahmet Şevki Diş Mütéhassısı

Divan Yolu'nda Sultan Mahmud Türbesi karşısında altın, platin, alüminyum, kauçuk, selüloit, takma dişlerin envanını fenn-i ahire tatbikan imal eyler. Katiyen ağrı duymaksızın diş ve diş köklerini ihraç eder.

Telefon Numarası 504

Numara 131, 132, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 140

Ahmet Şevki Diş Mütéhassısı

Divan Yolu'nda Sultan Mahmud Türbesi karşısında

Telefon numarası 504

Numara 133, 134

Hanımlarımıza: kostüm tayyör ve çarşaf için en son moda dayanıklı yünlüler ve her nev' ipekli ve geniş kadifeler ve bunlara mümasil bütün levazımatları İsmail Kasım-zade ve şürekâsının "Nesteren" mağazasından iştira etmelerini tavsiye eyleriz. Mallarının zarif ve ucuzluğu şayanı dikkattir.

Adres: Yeni Cami Caddesi Mısır Çarşısı karşısında Haseki Hamam Sokakı'nda

Hitam "39"

Numara 131, 132, 133, 134

Paris Darülfünunu'ndan mezun Diş Tabibi Mehmed Rıfat Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Kapalı Fırın karşısında

Son keşfiyat ve terakkiyata tatbikan eğri dişler düzeltilir. Sancı veren en çürük diş, kökleriyle çıkartılmaksızın tedavi-yi cedide sayesinde senelerce kâbil-i istifade hale konulur. Amerikan usulü damaksız dişler imal edilir. Her gün sabahdan akşama ve Cuma günleri öğleye kadar hastagân kabul olunur.

Numara 131, 133, 135, 136, 137, 139

İdeal Korseleri

Corset Idéal

Paris ve Atina akademilerinden diplomalı

Birinci sınıf korsetyer

Madam Della Suda¹

Beyoğlu'nda Cadde-yi Kebir'de Hacıpulo Hanı'nda 12, 13, 33 numaralı apartmanda

Zarafet düstur-ı hareketimdir.

Podösüetten, trikodan, lastikten en yeni korse ihtiraatı

Korselerimin biçimi zarafetle tev'em ve müradiftir.

Hazır ve ısmarlama korseler

Elastik korse ve nim korseler

“Lin normal” meşhur korseler

“Suiyen gorj²” ve saireler

Eski müşterilerimin sebat ve devamı ve yeni müşterilerin her gün teza-yüd eden adedi “Della Suda” markasını hamil bulunan korselerin mükemmeliyetine en kavi bir delildir.

Her zaman müşterilerini memnun etmeyi düşünen Madam Della Suda yeni bir mağaza daha küşad etmiştir ki bunun medhali evvelkinin yanı başındadır. Ve bera-yı tasdik yalnız dükkânı bir kere ziyaret kifayet edecektir.

Hitam 44

Numara 131, 134, 135, 136, 137, 138, 139

Huri Korseleri

Paris Biçim Akademisi'nden diplomalı

Madam Ferdinand

Beyoğlu'nda Saka Çıkma Sokağı'nda Kalivarosi Mağazası arkasında Sinyusoğlu Apartmanı'nda

1 Della Suda: Francesco Della Suda (1814-1866): İtalyan asıllı eczacı, eczacılığın İstanbul'daki öncülerindendir

2 Suiyen gorj: Fr. Soutien-gorge: göğüs desteği, göğüslük

Şehrimizin kibar nisvan-ı âlîsi arasında büyük bir isim kazanmış olan meşhur korsetyer Madam Ferdinand Paris seyahatinden avdet ile hanımlara mahsus büyük bir çeşit ve gayet mükemmel eşya-yı tuhafiye ve hususıyla İsveç derisinden âlâ korseleri yıkanabilir çamaşırlıklar, trikodan kemerlikler ve göğüslükler getirmiş olduğunu bil'umum müşterileriyle muhterem hanımlara ilan eyler.

Madam Ferdinand'ın ameliyathanesini bir defa ziyaret etmelerini umum hanımlara tavsiye olunur.

Hitam numarası 57

Numara 131, 134, 135, 136, 137, 139

Üsküdar'da, Çarşı Boyunda Numara 135
Üsküdar Bonmarşesi
Refik Rami

Hanımlara Mahsus

Her nevi üst ve iç eteklikleri

Yün örme ceket ve paltolar

Atkı, fanila, çorap, mendil ve lavantalar

Hediyelik her nevi eşya ve çamaşır takımları

Kol ve para çantaları

Efendilere Mahsus

En şık ve zarif gömlekler

Her çeşitten yakalar ve boyunbağı

Şemsiye, baston ve tuvalet takımları

Yerli mamulâtından Selanik fanilas

Bunlardan mâadâ mağazamızda bilhassa Ali Nizami Kolonyası ve daha sâir birçok eşya-yı nefise bulunur.

Hitam 34

Numara 131, 134

Menekşe Mağazası

Kadıköyü'nde Pazar Caddesi'nde Numara (118). Her nev' ipekli, yün-lü, lastikotin pazen basması hırkalık ve üstümlük kumaşlar ve son moda caketler, eteklikler, fistanlar, danteller fantazi tüller, hurçlar ve Avrupa'nın

en meşhur fabrikalarının lavantaları ve enva' kokular rekabet kabul etmeyecek derecede ehven fiyatla fûruht olunur. Müşterîn-i kiramın bir defa mağazamızı teşrifleri kâfidir.

Numara 131, 132, 134, 135, 136, 137

Balıkyâğı

Bu sene dahî suret-i mahsusada celb etmiş olduğumuz kırmızı ve beyaz balıkyâğları kokusuz ve en birinci nev'indendirler. Hâlisiyetinden şüphe edenlerin gözleri önünde tahlilat-ı kimyeviyesi meccanen icra edilir. Beher iki okkası 24 guruştur. Yeni Cami'de eski postahane karşısında 45 senelik balıkyâğı deposu eczacı Bodo Arslan¹.

Hitam "32"

Numara 131

¹ Bodo Arslan (Bedros Krikor Arslanyan): Ermeni eczacı, Laksatin Bodo önemli ilaçlarından biriydi

Rusma Bodo

İstimalden önce

İstimalden sonra

En birinci tahâret ve nezâfet pudrasıdır.

Vücuddaki fazla kılları üç dakikada düşürür. Ve en nazik mahallerde dahî istimal olunduğu halde asla cildi tahriş etmeyip bilakis yumuşaklık ve letâfet bahşeder. Büyük kutusu 5, küçük kutusu 3 kuruştur. Taklitlerinden ictinab için Bodo imzasına ve arslan markasına dikkat etmeli. Rus[ma] Bodo'yu her ecza-hânede ve her ecza depolarında ve Orozdibak¹ Ömer Efendi mağazasında Bonmarşe'de² kooperatif bakkaliye mağazalarında aramalı.

Hitam 147

Deposu: Bahçekapı'da eski postahâne karşısında Bodo Arslan Eczahânesi.

Numara 135, 136, 137, 138, 139

Edhem Ruhi ve Şürekâsı Veznecilerde ve Darülfünun karşısında

Arab Otoman tarz-ı mimarisinin asr-ı hazır terakkiyat-ı fenniyesine muvafık surette kargir ahşap ve sâir inşaat ehven fiyatla kabul arsa arazi

1 Orozdibak: Orosdi Back Mağazası: Bahçekapı'da 1855'te açılan ilk çok katlı mağaza, Adana şubesi 1906-1909 arasında açık kalmıştır, 1940 yılında Sümerbank'a devredilmiştir

2 Bonmarşe: Bon Marché

dahî mesaha¹ olunur. Tuğla, kiremit, mozaik basamak takımı ve çini ke-
reste kum fûruht olunduğu gibi doğrama siparişi [k]abul olunur. Müraca-
at günleri Cuma, Salı'dır.

Hitam "31"

Numara 131

Türk Bakkaliyesi

Kadıköy'de Altıyol ağzında Söğütlü Çeşme Caddesi'nde
Her nev' mekulat rekabet kabul etmeyecek derecede ehven fiyatla fû-
ruht edildiğinden müşterin-i kiramın bir defa mağazamızı teşrifleri müte-
mennadır. Said ve Ahmed

Hitam 31

Numara 131

Mari Kabris(li)yan Ressam

Beyoğlu'nda Feridiye'de Çaylak Sokağı'nda 14 numaralı hanesinde
Osmanlı hemşirelerine gayet kolay bir usul ile resim dersleri verir. Mu-
tedil fiyatlar ile ressamlığa dair siparişler kabul eder. Mekteplerde ve evler-
de dahî icra-yı tedrisat eyler.

Hitam 44

Numara 131, 134, 136, 137, 139

Unutmayalım Osmanlı mallarını son moda çarşafklar cihaz takımlar ve
maşlahlar ve perdeler ve alacalar sedefli kanape takımların enva'ı bulunur.

Şamlı Musa Mağazası Mehmed Paşa'da Abud Efendi Hanı derununda
bir taraftı Tarakçılar Caddesi'nde numara 24, 25

Hitam numara 39

Numara 131, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140

1 Mesaha: bir yeri alan ölçüleriyle ölçme

Üsküdar Ahali-yi Muhteremesine

Muhtaç olduğunuz suni dişleri damaksız yaptırmak, işe yaramayacak kökleri ağrısız çıkarmak çürük olanlarını mine ile belirsiz doldurtmak ve kök üzerine sabit vidalı diş ve taç yaptırtmak arzu ederseniz Ahmediye Caddesi'nde her türlü manasıyla mükemmel ve muntazam Osmanlı Tıp Darülfünunu'yla Paris'ten mezun Ahmed Hamdi Diş Muayenehânesi'ni bir kere teşrif buyurursanız herhalde memnun olursunuz. Muayene zamanları her gün sabahtan akşama kadardır.

Telefon Numarası 74

Hitam 159

Numara 135, 136, 137, 138, 139, 140

İstikamet Eczahânesi Müstahzaratından Dermatin Rauf

El ve yüzdeki çatlakları izale ve leke ve çillerin tahassuluna mâni' olur. Derinin sertliğini giderir. Hâl-i tabiîni iade eder. Cilde letafet bahşeder.

Fiyatı 3 kuruştur. Bil-cümle eczahâneler ile tuhafiyе mağazalarında bulunur.

Numara 137, 138, 139, 140

“3” damla Kaol

Kaol cila suyu her nev’ kirli madenleri bir saniyede parlatır, sahtelerden imtina’ ediniz, kırmızı etiketli kaol arayınız.

Şişesi 1 guruştur.

Bahriye Nezareti’nce kabul olunmuştur.

Numara 132, 133, 134, 135, 136, 137

Paris Darülfünü’ndan mezun Paris’in en meşhur Sen Lui ve Bisetr¹ hastahanelerinden şehadet-nameyi haiz Dış Tabibi Mehmet Rıfat

Bâb-ı Âli Caddesi’nde Kapalı Fırın karşısında

Numara 132, 134, 138

Bursa Pazarı

Mahmud Paşa Kürkçü Han karşısında

Hacı Abdullah-zade Mehmed Tevfik ve Şürekası

Mensucat ve mamulat-ı dahiliyeden Bursa emtiası üzerine her nev’ ipekli yünlü kumaşlar ve çarşaf lar şarpeler² ve her çeşit yazma ve havlu takımlar bulunur.

Numara 132, 135, 136, 137, 139

Doktor Adanalı Ahmed Şükrü

Saç, egzama, frengi, mayasıl, bel soğukluğu sayılan şu beş hastalık gayet mühimdir. Hiç bir kimse saçlarının dökülmesini, kepeklenmesini arzu etmez. Elllerinde, dizlerinde, bütün gövdelerinde yaralar bereler hasıl olsun ziyade kaşıntılar yapsın bunu da istemez. Frengi, bel soğukluğu da vehim ve gayet çirkin birer hastalıktır. Bunları mir-i mumaileyh gayet iyi

1 Sen Lui ve Bisetr: Paris’te bulunan St. Louis ve Bicêtre Hastaneleri

2 Şın-elif-re-pe-güzel he harfleriyle yazılmış, “şarpe” okundu, “eşarp” olabilir – çn

ve suhuletle tedavi eder. Hastalık sebebiyle saçları dökülenlerin saçlarını iyi eder, dökülmesini men' eder ve uzatır. Bütün hastalıkların mucidi ve mebd[e]i inkıbazdır¹. İnkıbazı duçar olanların “tedavi bil-iẖtizaz” namı altında yeni bir usul ile az zamanda tedavi eyler. Esasen İstanbul'da ve her yerde pür kellik çekenlerin adedi kesirdir. Cuma'dan mâadâ her gün hasta kabul ve tedavi eder.

Muayenehanesi: Bayezid'da tramvay merkezi telefon numarası 343, İstanbul.

Numara 132

Devair-i resmiye ticaret mağazalarına mahsus her nev' levha imal olunduğu gibi Almanya'dan suret-i mahsusada vürud eden çiçek mütehasısı Möşyö Luici Teşner tarafından da her nev' cihaz takımları için boya ile resim yapılır.

Adres: Bâb-ı Âlî Cağaloğlu Yokuşu numara 10

Hitam “144”

Numara 132, 134, 136, 137, 139

Mühendis Mektebi Tabibi ve Hıfzıssıhha Muallimi Kadın Erkek Emraz-ı Tenasüliye ve Bevliye Mûtehasısı Doktor Adilyan

Frenginin muhtelif edvarını “606 ve 914” şırıngalarıyla yeni ve eski bel soğukluğu, prostat mesane, adem-i iktidar, böbrek karaciğer kum hastalıkları ve diğer emraz-ı dahiliyeyi kemal-i dikkatle tedavi eyler.

Her gün öğleye kadar Kumkapı'daki hanesinde öğleden sonra İstanbul'da Parmakkapı'daki Ali Bey yokuşu başında Osmaniye Eczahanesi'nde müracaat eden hastagânı muayene ve tedavi eyler. Çarşamba günleri kemafissabık meccanendir.

Numara 132, 135, 136, 137

¹ İnkıbaz: kabızlık

Şişmanlık için kansızlık ve dermansızlığa karşı Tahte'l-cild Şırıngalar

Kadıköyü'nde Cevizlik'te bekçi kulübeleri karşısında sakın Paris Tıp Bahriye Mektebi'nden şehadet-nameli emraz-ı dâhiliye ve cildiye mütehas-sısı Doktor Bahattin Şevki Bey tarafından edviye-yi mukavviyeden mürek-kep ve az zaman zarfında kanın küreyvat mecrasını teksir ile çehreye kırmı-zılık ve kansızlık dermansızlığı izale ve vücuda fevkalade kuvvet bahş eden ampuller yalnız Zamboğlu'nda Osmanlı Eczahanesi'nde suret-i mahsusada ihzar ve tabib-i mumaileyh tarafından tahte'l-cild şırınga edilir.

Hitam 144

Numara 132, 134, 137, 139

Hukuk Fakültesi mezunînden ve birinci sınıf dava vekillerinden İsmail Şevket ve Ahmed Hayri

Bil-cümle dava-yı şer'îye hukukiye ticariye cezaiye şerait-i mutedile ile der-uhde olunur muamelatta sûrat ve istikamet rehber-i hareket ittihaz edilmiştir. Yalnız mühim davalar takip olunur.

İdare-hanesi İstanbul'da Meydancık'ta Ömer Efendi mağazası karşı-sında Birinci Vakıf Han otuz bir numaralı yazıhanedir.

Numara 132

Beyoğlu Tünel Pasajı'nda Doktor Rozenblat Muayenehanesi

Röntgen şuaatı radyo-terapi tedavi bil-elektrikî elektrik banyosu, elektrik duşu, ihtirazat-ı elektrikiye ile masaj, mekano-terapi¹ vesaitiyle her nev' felç âlâm-ı asabiye, smvr'zly², ihtinak-ı rahim³, bvrastyny⁴, baş

- 1 Mekano-terapi: mekanik aletlerle bedeni ya da eklemleri hareketlendirip tedavi etme yöntemi
- 2 Sad-mim-vav-re-ayın-dat-lam-ye harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn
- 3 İhtinak-ı rahim: rahim sıkışması, histeri
- 4 Be-vav-re-elif-sin-te-nun-ye harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn

ağrıları ve ankris, romatizma, tıvılskvy¹, şişmanlık, inkıbaz-ı muannidi, basur, adem-i iktidar, bvartırsflrvz².

Hitam 141

Numara 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139

Diş Tabibi Agop Garmiryan

Dişler terakiyat-ı hâzıra-yı fenniyeye tatbikan Amerika usulüyle tedavi ve her nev' dişler imal olunur.

Diş çıkartmada katiyen ağrı his olunmaz

Aksi takdirde ücret talep edilmez. Kadıköy'de Kuşdili Caddesi'nde Kuşdili Ecza-hânesi üzerindeki hânede her gün sabahdan akşama kadar ve geceleri dahî müracaatlar kabul olunur. Yalnız pazar günleri muayene öğleye kadardır.

Hitam 143

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139

Hanımlara Müjde

Hanımfendiler

Beyaz saçlarınızı beş dakikada siyah ve kestane renge tahvil etmek ister misiniz.

Mahmudpaşa'da 13 numarada Boyacı David'e müracaat ediniz.

Hitam 129

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139

Dişçi Mektebi Tedavi-i Esnân 3ve İbtâl-i Hiss Muallimi ***Diş Tabibi Sûhte-zâde Hüseyin Tal'at***

Tünel Meydanı'ndaki muayene-hânesini Tünel Pasajı çıkılınca soldaki apartmana nakl etlemiştir. Her gün muayenehânesinde müracaat edenleri tedavi eder.

Numara 134, 135, 136, 137, 138

1 Te-be-vav-lam-sin-kef-vav-ye harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn

2 Be-vav-elif-re-te-re-sin-fe-lam-re-vav-ze harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn

3 Esnân: yaşlar

Meccanen Arzuhal

Müracaat eden fukara ve muhacirîne meccanen arzuhal yazılmakta ve teshilat irae olunmaktadır. Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Edirne Yazıhanesi sahibi Abbas Havri

Numara 138, 139

Hallac Hoca

Bir sene akdem pederim merhum oldu. İki hoca vekil idi. Şimdi kitab mührümü aldım. Aksaray'da Valide Sultan Cami'-i Şerifi sırasında ikinci dükkanda şerikim Hoca İzzet Efendi ile beraber hastagânı okumaktayız. Başka bir mahalde Hallac Hoca yoktur.

İsmail

Hitam "32"

Numara 132

Doktor Galib Hakkı Bey

Müddet-i medideden beri erkek ve kadın hastahanelerinde tevsi' ve ikmal-i malumatla tatbikat-ı seririye ve devaiyede ihtisas-ı tâmmı kendini tanıyanlarca maruf ve meşhur olan tabib-i mumaileyh kemafissabık Pazartesi ve Perşembe günleri öğleden iki saat sonradan akşama kadar eczahanemize müracaat eden hastagânı tedavi etmektedir. Fakirliği müsbet olanlar meccanen muayene olunabilir.

Numara 132

Operatör Naim Nusret

Gülhane Seririyat-ı Mütenevvî-yı Hariciye Muallim Muavini Cerrahiye müteallik; bil-cümle hastalıkları tedavi ve lazım gelen ameliyat-ı sagire ve kebireyi fenn-i hazıraya tevfiikan icra eyler.

Pazar ve Cuma günleri öğleden sonra ve eyyam-ı sairede alaturka dokuzdan sonra Yerebatan'da eski Zabtîye Caddesi'nde 48 numaralı hususî muayene-hanesinde bulunur.

Numara 132

Göz Tabibi
Doktor Şakir Ahmed

Darülfünun-1 Osmanî Tıp Fakültesi Seririyat-1 Ayniye şefi Kemal Şakir Ahmed Bey on sekiz seneden beri müdavim bulunduğu Beşir Kemal Ecza-hanesi'ndeki muayenehanesini bu kere tevsî'an Bâb-1 Âlî Caddesi'nde Gaz Kumpanyası İdarehanesi üst tarafında 29 numaralı haneye nakl etmiştir. Cuma'dan mâadâ her gün öğleden sonra mezkur muayenehanede hasta-gânı kabul ve tedavi ile her nev' ameliyat icra eder.

Numara 132

Diş Tabibi
Havyaropulo[s]

Beyoğlu'nda Rus Sefarethanesi karşısında şehrin en hazık¹ dişçisidir. Elektrikle ağrısız diş çıkarır. Morfin zerkinden mütehasıl² tehlikelerden tevakkî³ için mumaileyhi ziyaret ediniz.

On beş seneden fazla dayanan dişler, en iyi altın kaplamalar ancak mu-maileyh tarafından yapılmaktadır.

Numara 132

Ebe: Kadın Hastalıkları Mütehasısı
Doktor Tevfik Ali

Tabib-i mumaileyh Kızıl Toprak'ta, Zühtü Paşa'da Ömer Efendi Çeş-mesi karşısındaki muayenehanesinde ihtisası dahilinde bulunan bil-cümle kadın hastalıklarını usul-ı hazıra-yı fennîyeye göre tedavi ve icabında ma-saj ve elektrik tatbik eyler. Muayene zamanı her gün alafranga ondan bire kadar Salı günleri.

Muhtacîn meccanen.

Numara 132

1 Maharetli.

2 Meydana gelen.

3 Korunma.

Babits Kelinsir – Amerikan Nezafet Tuzu

Temizlemenin ve parlatmanın en kolay;

En ucuz ve en zararsız usulü

Babits Kelinsir, hâımızdan ârî mevaddan mürekkebe bir tozdur ki mermerleri camları aynaları, tahtaları, mutfak takımları ve bakırdan, demirden çiniden elhasıl her nev' madenden mamul eşyaları suhuletle temizler ve parıl parıl parlatır.

Suret-i istimali kutuları üzerinde her lisanla yazılmıştır. Her bakkalda bulunur ve kutusu her yerde 2 kuruştur.

Hitam 54

Yegane acentesi ve merkez deposu:

İstanbul, Sultanhamam, Dikranyan Han Numara 5 Telefon Numarası 864

Numara 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139

Emniyet Sandığı

Hükümet-i Seniyye'nin taht-ı zamân¹ ve kefaletinde olup Ziraat Bankası'nın kredisini hâizdir.

Tarih-i Tesis

1284

İstanbul'da Cağaloğlu'nda daire-yi mahsusada şerait-i âtiye dairesinde akçe kabul ve ikraz eder:

Akçe kabul şeraiti:

Bir sene ve daha ziyade vade ile bırakılan paralar için senevî yüz 5 (beş) vadesiz hesab-ı cari suretiyle yani istenildiği zaman almak şartıyla bırakılan paralar için senevî yüzde üç faiz verir, vadesiz kabul edilen akçe bir çeyrek liradan iki yüz liraya kadardır.

Tevdiatı ertesi gününden itibaren hesap eder.

Elli liradan fazla vadeli tevdiat; ashâbı arzu ederlerse re'sü'l-mallarının faizini mah-be-mah mukassaten² ahz edebilirler.

1 Zamân: kefillik, kefil olma

2 Mukassaten:

Akçe ikraz şartı: mücevherat gümüş avanı¹ ve tahvilat mukabilinde yüzde sekiz faizle akçe ikraz eder.

Numara 134, 136, 137, 138, 139

Çalgıcı Dükkânı

Udcu Manulaki'nin kalfası meşhur Mustafa: ud, kanun, keman, tanbur, mandolin, kitara ve sair enva' gam dağıtıcı âlât-ı musikiye, sağlam kirişler, enva' levazımat, Kadıköyü'nde Altıyol ağzında Halid Bey'in "Gayret ve Terakki" Tuhafiye Mağazası ittisalinde 16 numaralı dükkanında rekabet kabul etmez derecede ehven fiyatlarla fûruht edilmekte olduğunu ahali-yi muhteremeye ilan ile kesb-i şeref ederiz.

Mezkur mağazada her nev' el yazısı notalar bulunur.

Musiki muallim ve muallimesini de, arzu edenlere mutedil şerait ile mağazamız gönderir.

Hitam 35

Numara 132, 134, 135

Beyoğlu'nda Dört yol ağzında Avusturya Postahanesi fevkinde Diş tabib ve mütehasısı Üzeyir Garih

Marsilya meşheri jüri âzâsından olup Fransa'nın liyakat madalyasını hâizdir. Fen ve usul-ı cedid üzere dişler tedavi ve imal olunur ve ağrı his edilmeksizin diş çıkartılır.

Hitam numarası 44

Numara 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139

Diş Tabibi Bedros Kasabyan

Mekteb-i Tıbbiye-yi Şahane'den birinci sınıf şehadet-nameyi hâmilan mezun ve evvelce Bahçekapı'sında hayli zaman diş tababetiyle müştahir bulunan Bedros Efendi Kasabyan bu kere Sirkeci İstasyonu kurbunda kü-

¹ Avani: yemek takımları

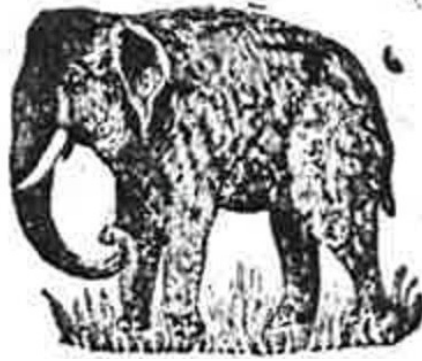
şad eylediği 7 numaralı dairesinde damaksız diş imal ve altın platin kronlar, pirinç köprülü dişler imal ile ağızda bulunan kök üzerine son sistemde vidalı diş vaz' eder ve çürük olan dişleri tathir ve platin ve sair madenler ile imlâ eylediği gibi çürük ve istimale salih olmayan dişleri Avrupa usulüyle veca'sız çıkarır ve diş ağrısını yeni usul üzere dakikasında keser. Her gün teşrif buyuracak müşterin-i kiramı kabul edip Salı günleri fukarayı meccanen tedavi eder.

Hitam 42

Numara 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139

Hitam 143

Çay

Çay

Kokulu Mugaddi ve İktisat-kâr-âne

Memalik-i Osmaniye'nin her cihetinde iş bu fil markalı çayları arayınız. Merkez ve hatta Bahçekapısı'nda Sâdıkiye Hanı tahtında 2 numaralı mağaza. Muayyen nev' çaylarımızdan kırk kuruşluk alan muhterem müşterilerimize aynı nev'inden bir kutu yahut bir paket çay ikram olunur. Mağazamızda semaverler her türlü ma'âdinleri parlaticı İngiliz radyo bezleri dahî fûruht olunur.

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139

Hayat-ı Nisvanın Serair-i İnkişafı

Meşhur kontes “Tramar” ve sâir müellifelerin asarından müstehric iş bu eser, nisvan hayatının safahat-ı gûn-â-gûnunu musavver olup aile hayatının ve genç kızların hakikî bir rehberi add olunabilir. Kitabımızda zevcinin yekdiğeri ile olan münasebat ve vezaif-i müteakabilelerinden mu-fassalan bahs ve genç kızlar ve kadınların ahval-i ruhiye ve serair-i haya-tiyelerini gayet merak-aver bir surette tasvir edilmiş olup onu okumayan genç kızlar, delikanlılar ve ebeveyn büyük bir mahrumiyete duçar olacak-lardır. Kitabın şayan-ı dikkat mündericatı hakkında bir fikir hasıl ettirmek için muhtelif ser-levhalar birinci formaya derc edilmiştir.

Beher forması ancak (20) para olup bütün müvezzi ve tütüncülerde bulunur.

Merkez-i Tevzii

Bab-ı Âli Caddesi’nde Asar-ı Müfide Kütüphanesi

Nüshalar pek az tab’ edilmiş olduğundan kitabın ikmalinden sonra fi-yatı iki misli artacaktır. Binaenaleyh bugünden itibaren formaları müvez-zilerden talep ediniz. 1’den 5’inci formalarına kadar çıkmıştır.

Numara 132, 134, 136, 137

Bâb-ı Âlî karşısında Hattat ve Tabelacı

Edirneli Abbas Havri

Numara 132, 134, 135, 136, 137

Operatör Necmeddin Arif

Paris cemiyet-i veladiye ve nisaiye azasından, Gureba-ı Müslimin Has-tahanesi sertabibi

Emraz-ı nisaiye ve veladiye ve tenasüliye ve turuk-u bevliye mütehassısı Tünel Meydanı’ndaki muayenehanesi Tünel Pasajı geçilince soldaki apartmana nakil edilmiştir.

Her gün saat üçten akşama kadar hasta kabul eder.

Numara 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139

Yemen ve Hayatı

Doktor Hüsni Kadri Bey'in bu resimli kitabı gayet tatlı ve şirin bir üslub-ı edib-âne ile yazılmıştır. Yemen'in iklimiyle ahalisinin hayat-ı içtimâiyesi ailelerin şekli ve kadınlığın mevki' ve hâli hakkında pek müfid mübahisi, Yemen hastalıklarıyla usul-ı tedavilerini ve Yemen'e gideceklerin riayet etmesi icab eden tedabir-i sıhhiyeyi câmi'dir. Fiyatı üç buçuk kuruştur. Bâb-ı Âlî'de İkbal ve Yeni Osmanlı Kütüphânelerinde Üsküdar'da Salih Necati Eczahânesi'nde satılır.

Hitam 41

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139

Mehmed Ferid Ticarethanesi

Fanila, çorap, mendil, yakalık, boyunbağı, leza, kadife, yün ipeği lavanta kolonyaların enva'ı korseler ve saire ve saire

Kartpostalların enva'ı

Üsküdar'da Çarşı Boyunda Numara 189

Hitam 33

Numara 132

Gümüşsuyu, Taşkışla ve Beyoğlu Zükur

Hastahanesi ve Darü'ş-şafaka Mektebi:

Diş Tabibi

Mehmed Hüdâverdi

Dişler terakkiyat-ı hazıra-yı fenniyyeye tatbikan tedavi ve son sistem her nev'i imal olunur.

Ağrı his olunmaksızın diş çıkarılır.

Pazar günleri memuriyetlerinde bulunur.

Diğer günler muayene Cağaloğlu'nda Askerî Tekaüd Sandığı karşısında yeni daire-yi mahsusada.

Hitam 42

Numara 132

Hanımefendilere Mahsus Süt-hâne Salonu

Köprübaşı'nda Hilal süt-hânesi gördüğü teşvik ve tergibe binaen hanımefendilere mahsus olarak süt-hâne fevkinde ayrıca bir salon küşad eylemiştir. Sütlerinin halisiyeti tereyağ ve yoğurtlarının nefaseti ile ve bilhassa nezafetiyle iştihar eden süd-hanenn pek nefis müstahzaratından muhterem hanımefendilerin de memnun kalacaklarını beyan eder ve teveccühlerini ümid eyleriz.

Hitam 133

Numara 132

Türk Pazarı

Muharrem Osman Raşit

İstanbul – Sultan Hamam

Saidiye Hanı karşısında

Her nev' çorap ve fanila, mendil, Frenk gömleği, kadın gömlekleri el ve para çantaları eldivenler İngiliz çakıları portatif ustura takımları ve güherbar sigara ağızlıkları ve meşhur ilah fabrikasının lavanta pudra ve sabunları ve sair eşya-yı tuhafiye mevcut olup fiyatlarda rekabet kabul etmeyecek derecede ehvendir.

Hitam "27"

Numara 132, 134, 136, 137

Lazaro Franko ve Mahdumları

Merkez: İstanbul'da Fincancılar Yokuşu'nda Numara 31-33-35-37

Şubeler: Beyoğlu'nda Cadde-yi Kebir'de Anadolu Pasajı'nda Numara 2

Galata'da Yeni Cami Sokağı'nda Tünel kurbunda Numara 14

İstanbul'da Sultan Hamamı'nda Numara 3

Tefrişata Mahsus Kumaşlar

Halı, muşamba, linoleum¹, musavver kâğıtlar, perdeler kreton, Çin hasırları, ilh ilh ilh

Ev çamaşırları ve Teferruatı

Sofra bezleri, peşkirler, çarşaflar, yastık yüzleri, havlular, banyo mantoları, paçavralar, madapollam² – hasse³ – nansuk⁴ – linon⁵.

Her Nev' Yatak Müzeyyatı İhtar

Gelecek Nisan ayında kadın çamaşırlarına – eyiz takımlarına ait yeni kontuarımız Galata'daki şubemizde açılacağını muhterem İslam müşterilerimize bildirip şimdiden de her nev' siparişat alınabilir.

Numara 134, 136, 137, 138, 140

1 Linoleum: linolyum: bir çeşit muşamba

2 Madapollam: nakış, mendil için kullanılan pamuklu bir tür kumaş

3 Hasse: sık ve düzgün dokunmuş pamuklu patiska

4 Nansuk: iç çamaşır yapımında ve işlemlerde kullanılan ince sık dokunmuş patiska türü

5 Linon: keten kumaş

Tiring Galata
Şarkın En Büyük Elbise Mağazası

Fiyat-ı Maktu'

Son moda süs takımları

1263 senesinde tesis edilmiş

En birinci sınıf ticarethanemiz hakikaten ehven fiyatla mal satar.

Kadınlar erkekler ve çocuklar için enva' elbise

Ve elbiselere ait her nev' teferruat

Hanımfendiler

Kadınlara mahsus elbise imalat salonumuzda, İstanbul'da emsali bulunmayan elbiselik kumaş ve saire bulunur.

Son modalar peyderpey mütemadiyen mağazamıza vürud etmektedir.

Numara 134, 136, 137, 138, 140

Doktor İhsan Sâmi
Öksürük Şurubu

Eski ve yeni her cins öksürüğün, ihtiyarların müzmin, çocukların muannid öksürüklerinin, göğüs tıkanması nefes darlığının en tesirli ilacıdır. Sıhhiye Müdiriyet-i Umumiyesi'nin ruhsat-nâmesini hâiz maruf etibbanın takdir ve tahsinine malik yerli malı pek nefis bir şuruptur. Mahall-i istihzarı Divan Yolu'nda Girit Eczahanesi, deposu Yeni Postahane karşısında Ekrem Necib, Üsküdar'da Cemal Kazım Eczahanesi'dir. Şişesi altı kuruştur.

Numara 134, 136, 137, 138, 140

Paris sergisinde birincilikle diplomayı ve en büyük mükafatı ve altın madalyayı, Devlet-i Aliyye Sıhhiye Müdüriyet-i Umumiyesi'yle Nafia Nezaretî'nin tasdikini

Doktor Rıfat Hüsameddin Paşa, Doktor Şerefeddin Paşa, Doktor İzzet Emin Paşa, Doktor Aziz Paşa ve bir çok etibba-yı muktedirinin raporlarını haiz

Hüsn-i Kuvvet Şurubu

Zafiyet-i umumiye; kansızlık, romatizma, sıraca¹, mide, kemik hastalıklarına, asabî olanlara, adem-i iktidara, âdet-i şehriyesini layıkıyla ifa edemeyen genç kızlara, çocuklara yegane ve kıymet-dâr bir deva olup balıyağından iki kat kuvvetlidir.

Büyük şişesi on iki, küçük şişesi yedi kuruştur. Umumî depo ve mahall-i istihzarı: Bahçekapısı'nda Hasan Eczahanesi'dir.

Hasan Eczahanesi

Hasan Eczahanesi istihzar ettiği edviyenin nefaseti ve âsepsi ve antiseptisi usulüne [r]iayeti sayesinde az zaman zarfında iştihar etmiştir. Etibba-yı hazıkadan emraz-ı dahiliye tabib-i muktediri Doktor Rıfat Hüsameddin Paşa Hazretleriyle Doktor Şerefeddin Paşa ve emraz-ı cildiye ve efrenciye tabibi Beyoğlu efrenciye ser-müfettişi Doktor Halid İzzet Bey devam etmektedir.

Hasan Eczahanesi fevkinde bir de Kimya-hane tesis edilmiş olup Darülfünun Osmanî Tıp Fakültesi Eczacı Mektebi Kimya-yı Tahlilî Muallimi Ahmed Vefik Bey tarafından her türlü idrar tahlilatı icra edilmektedir. Ücret bir hizmet-i azîme olmak üzere yirmi kuruştur.

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140

1 Sıraca: daü'l-hanazir hastalığı

**Azm ü sebat terakkiyatın hadimi olduğu gibi şeref ve rağbette
mütemmimi olduğu gayr-ı kabil-i inkardır
Kadıköy’ünde Söğütlü Çeşme Sokağı’nda
(Salih Necati) Bey’in İlkbahar Mağazası**

Hitam 148

Mevsim münasebetiyle modaya muvafık yeldirmelik çarşaflık elbise-
lik yünlü ve ipekli kumaşlar Paris’te meşhur “Dvtv¹” fabrikasının en zarif
ayakkapları saç ve perukalar velhasıl tuhafiye ve manifatura mallarının
hevniyetleri² İstanbul’a gitmek külfetini ihtiyar etmeksizin tedariki kabil
olduğunu muhterem müşterin-i kirama ilan eyler.

Numara 137, 138, 139, 140

Hanımlarımıza:

kostüm tayyör ve çarşaf için en son moda dayanıklı yünlüler ve her
nev’ ipekli ve geniş kadifeler ve bunlara mümasil bütün levazımatlarını
“Nesteren” Manifatura Mağazası ’ndan iştira etmelerini tavsiye eyleriz.
Mallarının zarif ve ucuzluğu şayanı dikkattir. Adres: Yeni Cami Caddesi
Mısır Çarşısı karşısında Haseki Hamam Sokağı’nda hitam “153”

Numara 135, 136, 137, 138, 139, 140

Sihhatinizi temin için dış çıkartmayınız!!!

Paris’ten diplomalı Dış Tabibi Mehmed Rıfat

Babıâli Caddesi’nde Kapalı Fırın karşısında

Numara 140

Hanımfendilerimizi Davet

Hissiyat-ı ulviyeleri icâbatı İslam ticaret-hanelerine gösterdikleri rağ-
bete binâen bu kere Bahçekapısı’nda börekçi fırını karşısındaki Kasabyan
Hani’nda 1 ve 3 numaralı odalarda

1 Dal-vav-te-vav harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn

2 Hevn: kolaylık

Hanımlara mahsus İslâm Saç Ticaret-hanesi Mahmud Nedim

Namıyla küşadına muvafık olduğum imalat-hanemde başlık, postiş, buklelerin envâi ve fileler Avrupa’da gördüğüm tahsil ve tettebbu’ neticesi son moda olarak imâl olunduğu gibi her renkte saç boyalarıyla sularını velhâsıl saça müteallik kâffe-i levazımat hazır ve ısmarlama suretiyle muhterem hanımefendilerimizi memnun kalacaklarını teminen iştiraya davet eyler.

Hitam 52

Numara 134, 135, 136, 137, 139, 140

Bursa Pazarı

Mahmudpaşa Kürkcü Han karşısında

Hacı Abdullah-zâde Mehmed Tevfik ve şürekası

Mensucat ve mamulat-ı dahiliyeden Bursa emtiası üzerine her nev’ ipekli yünlü kumaşlar ve çarşaflar şarpalar ve her çeşit yazma ve havlu takımlar bulunur.

Hitam 144

Numara 134, 140

Diş Tabibi

Doktor Ardaşes Malhas¹

Darülfünun-ı Osmanî Tıp Fakültesi’nden mezun ve Diş Mekteb-i Âlîsi muallim muavinlerinden

Bilumum ağız ve diş hastalıklarının usul-ı fen-i cedid üzere tedavisi zarif ve tabiiden hiçbir farkı olmayarak platin ve altın köprü usulü ve kökler üzerinde sabit vidalı dişlerin imali kovuk dişlerin mevadd-ı mütenevvia ile imlası gayr-ı salih olan dişlerin katiyen ağrı his ettirmeksizin eczacı Sultanhamamı Camcı-zade Han Numara 7 Pazar’dan mâadâ her gün sabah-tan akşama kadar.

Hitam 154

Numara 135, 136, 137, 138, 139, 140

1 Malhasyan

İstikbalimiz Sanayi'mizin Terakkisine Bağlıdır Kimya-yı Tatbikî ve Tedkikat-ı Sînâiye İdare-hânesi

Kimya-yı tatbikîye müteallik her türlü mesele üzerine irşadat ve vesaya Fabrika ve Darü'l-istihzar¹ tesisi hakkındaki keşif ve projelerin tedkikatı Mevadd-ı ibtidaiye âlât ve edevat ve saire üzerine istişare

Bugün herhangi sanatın ehli sanatına müteallik teshilat-ı fenniyeğe aşına bulunmazsa gayretinin semeresinden layıkıyla müstefid olamaz. Kimya-yı tatbikînin bugünkü terakkiyatı âlem-i sanayide büyük büyük inkılabat vücuda getirmektedir. Bu terakkiyatı takip için bu inkılabattan haber-dâr olmayan erbab-ı sanayi doğrusu şayan-ı terahhumdur. Zira aynı sanat üzerine çalışan mütefennin bir sanat-kâr az zaman ve az masarif ile çok ve nefis ve piyasada revaçlı mahsul aldığı halde mütefennin olmayan ve dedesinden gördüğü usulde çalışan bir âmil² çok zaman ve çok masraf ve emek ile az ve kaba iş çıkarır.

Bugün bütün erbab-ı sanat bâ-husus yeni bir işe girişmek isteyenler mesela bir sabuncu, bir lokantacı veya bir boyacı kimya-yı tatbikînin hayret-bahş-ı u'kûl olan terakkiyatından istifade etmelidir ki işi ileri götürebilsin ve mahsulünü ucuz çıkarsın. Biz bu kabîl sanat-kârlara irşadat-ı feniyyede bulunmak üzere işe giriştik. Herhangi bir sanatın teâlîsi ve nefis ve ucuz mahsul vermesi için icab eden tatbikat-ı kimyeviyeyi ve hatta hangi nev' makineler istimalinin daha faydalı olacağını amelî ve kolay bir surette tahriren ve şifahen izah etmeyi der-uhde ediyoruz. Taşradan vuku' bulacak istizahâta dahî cevap verilir, talep olunan ücretler mutedildir.

Mahall-i müracaat: İstanbul Sultanhamam İkinci Vakıf Han 13 Numara Numara 134, 135, 136, 137, 139, 140

Devair-i resmiye ticaret mağazalarına mahsus her nev' levha imal olunduğu gibi Almanya'dan suret-i mahsusada vürud eden çiçek mütehasısı Mösyö Luici Teşner³ tarafından da her nev' cihaz takımları için boya ile resim yapılır.

Adres: Bab-ı Âli Cağaloğlu Yokuşu numara 10

Hitam "144"

Numara 132, 140

1 Darü'l-istihzar: laboratuvar

2 Âmil:

3 Luici Teşner:

Doktor Corci Kolletidi

Öteden beri hazâkatiyle kesb-i şöhret etmiş olan ve 30 seneyi müteca-viz bir zamandan beri gerek Umum Muhacirîn Komisyonu hastahânele-rinde ve gerek hapishâne-yi umumî hastahânesi ser-tababetinde ikmal-i mümarese eden tabib-i mumaileyh emrâz-ı sadriye ve ale'l-husus verem ve dikk-i sadrla emraz-ı kalbiye, müzmin mide ve bağırsak hastalıklarıyla tifo hastalıklarını usul-ı cedide-yi fenniye tatbikan tedavi eyler.

Evvelce Ayasofya'da Sultaniye Eczahânesi'ne devam edilmekte iken bundan böyle her gün Gedikpaşa'da Sarayıçi nam mahalde çeşme üzerin-deki hânesinde her gün sabahtan öğleye kadar müracaat eden hasta-gânı muayene ve tedavi eyler.

Numara 134, 135, 136, 137, 139, 140

Beyoğlu Emraz-ı Zühreviye Heyet-i Teftişkiye Tabibi Frengi, Belsoğukluğu Doktor Ömer Abdurrahman Cild ve Kadın Hastalıkları Mütihazsısı

Mütihazsısı-ı mümaileyh her türlü müzic ve muannid cilt hastalıklarıyla kadınların letafet-i vechiyelerine hâlel iras eden çil, leke, temriye gibi ârizât-ı cildiyeyi, kadın âzâ-yı tenasülesine müteallik bil-cümle hastalıkları, hususî usullerle ve ekseriya ameliyata ihtiyaç bırakmaksızın teşfiye eder. Frengiyi Avrupa'da en son kabul edilen (usul-ı muhtelit) üzere, bel-soğukluğunu en seri ve katî usulleriyle bir daha nüks etmemek şartıyla tedavi eyler.

Cuma'dan mâadâ her gün Alafranga ikiden akşama kadar Çember-litaş'ta (Yeni Türkiye) Eczahanesi fevkindeki hususî muayenehanesinde bulunur. (ücret-i muayene 10 kuruştur)

Dikkat: mumaileyh bu kere muayene-hanesini fevkalade tevsi' ederek hanımlar için hususî yer tahsis etmiştir.

Numara 134, 135, 137, 139, 140

Kiralık Konak

Tavşantaşı civarında Katip Sinan Camii karşısında Marmara'ya nâzır harem ve selamlık on beş oda iki büyük salon ve mükemmel sarnıç kuyu ve terkos sularını câmi' ve büyük bir bahçeyi hâvî konak kiraya verilecektir. Tâlip olanlar İtimat Kütüphânesi sahibi Seyyid Tahir Bey'e müracaat eylemesi.

Numara 138, 139, 140

Ethem Pertev Ecza-hânesi Müstahzaratı

Paris, Bordo¹, Marsilya, Şerburg², Brüksel, Liyez³, Bükreş, Turkovan⁴, Turen⁵, Atina sergi-yi umumîlerinde altın ve gümüş madalyalar ile mazhar-ı takdir olmuştur.

Balık Yağı İçemeyenlere Pertev Şurubu

Tababet-i Osmaniye âleminin en ileri gelen muallimlerinden Nafiz Paşa, operatör Cemil Paşa, Besim Ömer Paşa, Hayrettin Paşa ve daha birçok etibba-yı meşhure ile Paris belediye hastahaneleri tarafından dahî istimal ve tecrübe edilerek kemik hastalıklarına duçar olan çelimsiz, renksiz geç yürüyen ve neşv ü nema-yı tammini bulamayan çocuklar ile hastalıklardan kalkan iktisab-ı âkıbeti teehhür eyleyen nukaha⁶, zuafa fazla dermansızlığa ve halsizliğe duçar olan ihtiya[r]lar üzerinde harika-bahş tesirat-ı nafia getirmesi sebebiyle on sekiz seneden beri binlerce hasta-gânın tahriri ve şifahî şehadetleriyle en güzel bir ilaç ve en mukavvi bir deva olduğu bila-şekk ve şüphe mertebe-yi sübuta varan Pertev şurubundan istifade etmeleri sıhhat-i umumiye bir hizmet namına ahali-yi kirama tavsiye olunur.

Fiyatı on kuruştur.

1 Bordo

2 Şerburg

3 Liyez

4 Turkovan

5 Turen

6 Nukaha:

Sünbül, Leylak, Yasemin, Şebboy, Akasya, Menekşe Kokulu Krem Pertev

Ellerdeki çatlakları yüzdeki sivilce ve çilleri izale ve teşfiye etmek hususunda mükemmeliyet istihzarı ve tesirat-ı nafiasıyla kesb-i şöhret eden Krem Pertev Avrupa'dan terkibi ne gibi yağlar ile mahlût olduğu anlaşılamayan kremlerin ve tuvalet pomadalarının kâffesine faik olup kemal-i emniyetle kullanılır. Vazelin, lanolin, gliserin gibi yapışkanlık vermeyip ba-husus pudra istimalinden mukaddem kullanılırsa veche tabii bir beyazlık latif bir yumuşaklık vererek cilde taravet bahş eder. Kokuları suret-i hususiyede ihzar edilmiş olduğundan en mükemmel lavantalar krem pertev kadar kokusunu muhafaza edemez. Elhasıl Krem Pertev sıhhat-i cild ve taravet-i bedeni için emsalsiz bir müstahzardır. Fiyatı üç kuruştur.

Beyaz Menekşe Kokulu Pertev Tuvalet Pudrası

Pertev Tuvalet Pudrası vechi beyazlatıp cilde şayan-ı hayret bir taravet bahş edip cildi latif bir menekşe kokusu ile tatir eder. Gayet zarif kutular derununda olan bu pudraların fiyatı yedi kuruştur.

Pertev Kolonya Suları

Kolonya suların en mükemmelidir. Leylak, sünbül kokulu nev'leri dahî olup suret-i hususiyede imal edilmiş olduğundan lavanta istimalinden varestesine kılar. Beher şişenin fiyatı beş kuruştur.

Yarım litrelik birinci nev' Pertev kolonya sularının fiyatı yedi kuruştur.

Yarım litrelik ikinci nev' Pertev kolonya sularının fiyatı beş kuruştur.

Pertev Çocuk Pudrası

Fiyatı beş kuruştur.

Kundak ve beşikte bulunan çocukların cildinde kesretle vukua gelen pişik ve sivilceleri bir iki gün zarfında kâmilan def' ve izale eder.

Mahal-i imal ve deposu: Aksaray'da Ethem Pertev Eczahanesi'dir. Bile cümle eczahanelerle depolarda bulunur.

Pertev Diş Tozu

Diş tozların en mükemmelidir.

Dişleri temiz ve beyaz bir halde bulundurup çürük ve sakil dişlerden kurtulmak ancak Pertev diş tozlarından kullanmakla olur. Pertev diş tozları dişleri beyazlattığı gibi diş etlerinin kanamasını dahî men ve ağız kokusunu def eder.

Fiyatı beş kuruştur.

Uzun saçlara malik olmak, saçlara ârız olan kepeklerden kurtulmak için kınakınalı Pertev saç suyundan kullanmağla olur.

Pertev müstahzaratının mahal-i imali ve umumî deposu – Aksaray’da Ethem Pertev Eczahanesi olup bilcümle eczahanelerle ecza depolarında meşhur tuhafiye ve perukâr dükkânlarında bulunur. Umumî deposu Yeni Postahane karşısında Ekrem Necip Eczahanesi’dir. Şehzade Baş’ında Hafız Emin Efendi’nin İstikamet Tuhafiye Mağazası’nda dahî bulunur.

Numara 134, 136, 137, 139, 140

Muhterem Hanımefendiler

Sevgili vatanımızın sanayi-i dâhiliyesinin tevsî’ ve terakkisine çalışmak herkes için mukaddes vazifedir. Bu defa Mahmudpaşa’da Kürekçi Hanı’nda numara 3-4 Aram Selyan namıyla açtığımız fabrikayı nazar-ı dikkatinize arz ile kesb-i fahr eyleriz. Fabrikamız Paris’te ikmal-i tahsil etmiş iki meşhur makas-dârin nezaretine tevdi’ edilmiştir.

Kadınlara mahsus her nev’ paltolar, yeldirmeler, robdöşambırlar, kostüm, tayyörler, bluzlar, kız ve erkek çocukları için dahî her nev’ elbiseler imal olunmaktadır. Fabrikamızın mamulâtı ecnebi mamulâtından ezher cihet daha zarif ve dayanıklı, rekabet kabul edemeyecek derecede fiyatlar ehven ve maktu’dur. Sanayi-i milliyeyi teşvik ve takdir buyurmakta olan hanımefendilerden bir defa olsun fabrikamızı teşriflerini temenni ederiz.

Hitam 145

Numara 134, 135, 136, 137, 139, 140

Diş Tabibi Mustafa Mehmed

Geçen harbin devam ettiği müddetçe başkumandanlık karargâhında ordu-yı Osmanî diş tababetini kemal-i muvaffakiyetle ifa eyleyen mir-i mumaileyh bu kere Nuruosmaniye Caddesi'nde Müdafaa-yı Milliye karşısında daire-i mahsusasında her gün hastagâni kabul ile dişlere âriz olan hastalıkların kâffesini hal-i hazır-ı fenne tatbikan elektrikle tedavi ve dişlerin enva'-ı muhtelifesini son sistemde imal eylemekte ve katiyen ağrı his olunmaksızın diş çıkartmaktadır.

Hitam 41

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139

Memedeki Çocuklara Gıda Dakîk Doktor Ziya

Bir ailenin medar-ı saadeti şüphe yok ki çocuktur, yine şüphe edilmez ki bu saadeti çocuğun tamû's-sıhha olarak büyümesi tetviç eder. Bu hususun temini ise ancak nevzâdın sütle beraber tabii kuvvetli gıdalarla beslenmesiyle kabildir. İşte hem ebeveynin bahtıyarlığını tezyid ve hem de vatana kuvvetli ve zinde etfal yetiştirerek bir inkılab nesli temin etmek üzere on sekiz sene evvel huzzâk-ı etibbamızdan ve emraz-ı etfal mütehassıslarından Ziya Bey (Dakîk Ziya) namıyla çocuklar için bir gıda ihzar etmişlerdi. Dakîk Ziya bu müddet-i medîde zarfında sıhhat-i tammeye malik binlerce çocuk büyütmek suretiyle Avrupa'dan gelen emsaline bi-hakkın tefevvuk etmiş gayet tabii ve mükemmel bir gıdadır.

Dakîk Ziya vücut ve kemiklerin neşv ü neması için lazım olan mevaddı mebzulen hâvî olduğundan kemiklerin muntazam bir surette teşekkülünü ve dişlerin pek kolay çıkmasını temin eder. Dakîk Ziya hazmı gayet sehil bir gıda olduğundan çocuklar mide ve bağırsak gibi hastalıklara kay¹ ve ishal gibi avârıza katiyen giriftar olmazlar.

Dakîk Ziya'daki anasır-ı gıdaiyenin kesretine binaen çocuklar validelelerinden sık sık meme emmezler.

Dakîk Ziya yalnız valide sütüyle beslenen çocuklar sıhhat ve neşelerini dâimâ muhâfaza ederler.

1 Kay:

Dakik Ziya lohusalara, süt veren validelere, hastalıktan yeni kalkanlara mide ve bağırsak rahatsızlıklarından şikayet edenlere cidden şayan-ı tavsiye bir gıdadır.

Dakik Ziya bunu havâss-ı mümeyyize ve fevaid-i mükemmelesine bi-naen meclis-i âlî-yi sıhhiyece resmen tasdik ve takdir edildiği gibi memleketimizin vücutlarıyla cidden iftihar ettiği en nam-dâr etibba-yı muhtereme-yi muktediresi taraflarından da tasvip ve tavsiye edilmiştir.

Dakik Ziya gayet zarif bir kutu derununda olduğu halde beş kuruş gibi ehven bir fiyatla eczahânelerde satılır.

Dakik Ziya için taşradan vâki' olacak olan siparişatın mahall-i müraacaatı Yeni Postahâne karşısında Ekrem Necib Beylerin Ecza-yı Tıbbiyye deposudur.

Hitam 157

Numara 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139

Osmanlı Pazarı Asadur Kadodyan Kadıköyü'nde Pazar Caddesi Numara 110

Yaz mevsimi için Avrupa'nın en meşhur fabrikalarından sipariş ettiğimiz ipekli çarşafıklar, ipekli terlikler, son moda esvaplık kreponlar, flakerler, etaminler ve Fransız basmalarının enva' cinsi son moda yeldirmelik ipekli ve yünlü kumaşlarımız mevcuttur. Kostüm tayyör için en son moda yünlülerimiz vürud etmiştir.

Kadın ve erkek çorapları ten fanilaları, enva' türlü kollu ve kolsuz kaşkorseler ve enva' türlü baş örtüleri, dekolte gömlekler ve hazır çocuk elbiseleri erkek için frenk gömlekleri ve şemsiyeler velhasıl her nev' tuhafiyeye ait eşyalar ehven fiyatla mağazamızda satılmaktadır.

Son moda ve gayet zarif erkek kadın ve çocuk ayakkaplarımız da satılmakta olduğundan muhterem müşterilerimizin bir kere mağazamıza teşrif etmeleri rica olunur.

Navman dikiş makineleri de veresiye satılır.

Hitam 145

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139

Bahçekapısı'nda Mayrik karşısında Hüseyin Fevzi

Manifatura Ticaret-hânesi

Her nev' yünlü, ipekli çarşafıklar, elbiselik zarif kumaşlar ve enva' türlü basmalar ve tuhafiyeler son moda eteklikler zenne için iç çamaşırları, çoraplar, mendiller gayet ehven fiyatla mağazamızda fûruht edildiğini anlamak için müşterîn-i kiramın bir defa olsun mağazamızı teşrifleri rica olunur.

Hitam 139

Numara 135, 136, 137, 139

Üsküdar'da Yeni Çeşme'de İttihad Eczahanesi

Müşterilerimizin bil-cümle emellerini tatmin ve rağbetlerini temin etmek üzere altı seneden beri Üsküdar'da Yeni Çeşme'de İttihad Eczahanesi namıyla küşad eylediğim eczahanemizi gördüğüm rağbet-i fevkalade ve teveccüh üzerine – terakkiyat-ı ahîre-yi fenniye-yi nümune ittihaz ederek – yeniden inşa ve eczahane fevkinde suret-i mahsusada bir de muayenehane küşad ettiğimizi ve mamulat-ı dahiliyeden olan bil-cümle Osmanlı sipeh-i¹ seyyaliteleriyle² doğrudan doğruya Fransız, Alman, İngiliz sipeh-i seyyaliteleri celb ile etibba efendilerin tertip ettikleri reçeteleri fenn-i ispençarinin³ emrettikleri en son terakkiyata tevfikân ihzar olunmalarının esbablarına tevessül edildiğini kariîn-i kiramımıza ilan ve eczahanemize müdavim etibba-yı kiramın bir kıt'a listesini de bervech-i zir arz eyleriz.

Eczacı Toma

Numara 136, 137, 139

1 Sipeh: ordu, asker

2 Seyyaliyete: akışkanlık

3 İспенçari: ispençiyari: eczacılık

Bâb-ı Fetva Tabibî¹
Ahmet Şevki Bey
Operatör Kadın ve Sinir ve Çocuk Hastalıkları Müttehassısı

Tabib-i mumaileyh her gün sabahları ikiye ve akşamları ondan on bire kadar.

Paris ve Almanya Darülfünunlarından mezun ve Musevî Milli Hastahanesi tabib-i evveli ve sabıkı

Kohen Efendi

Tabib-i mumaileyh saat iki buçuktan beşe kadar.

Muallim-i şehir
Mazhar Paşa Hazretleri

Salı ve Cumartesi günleri saat yediden 9'a kadar
Miralaylıktan mütekaidd doktor

Salih Bey

Emraz-ı dâhilî ve insaiye müttehassısı
Tabib-i mumaileyh her gün saat dörtten sekize kadar.

Zeyneb Hanım Hastahanesi göz tabibi
Ali Emin Bey

Tabib-i mumaileyh Perşembe günleri saat üçten altıya kadar.

1 Bâb-ı Fetva: şeyhülislamlık

Doktor
Rıza Arif Bey

Fransa encümen-i tibbiyesinin ofisiye rütbesini, Paris Valide Gras Tatbikat Mektebi'yle Pasto müessesesinin şehadet-namelerini haiz.

Tabib-i mumaileyh Cuma günleri saat üçten beşe kadar.

Paris'ten mezun
Emraz-ı dâhiliye kadın ve çocuk hastalıkları mütehasısı
Horhoryan Efendi

Tabib-i mumaileyh Pazartesi, Perşembe, Cumartesi saat birden dokuza kadar.

Saatler alaturkadır.

İş bu etibbadan gayrı herhangi doktor arzu buyurulursa eczahanemiz der-akab göndermeyi taahhüd eder.

Hitam 139

Numara 136, 137, 139

Hitam 29

Hıfzıssıhha-yı Hüsn Müessesesi
Kadınlara Mahsus Tuvalet Salonu

Kibar sınıfı hanımlarına mahsus saç salonu, Beyoğlu Cadde-yi Kebir'inde 77 numaralı hıfzıssıha-yı hüsn müessesesi salonlarında küşad edilmiştir. Mezkur salonun idaresi Paris Saç Müessesesi'nden muallim diplomasıyla mezun Madam ve Mösyö Leon Furine'nin taht-ı nezaretlerindedir.

Saçların tedavi ve hüsn-i muhafazası, şampuan, ondülasyon, boyamak, her renkte zarif postişler, tabii ondülasyonlar, postişlerin buhar ile vaz'ı fiyatlar fevkalade ehvendir.

Bütün müstahdemîn Avrupa'da tahsil görmüş kadınlardır.

Abonelerimizin hanelerine gidilir.

Bütün modellerimiz meccanen edilebilirler.

El ve elektrikle masaj, yüz için buhar banyosu, el ve tırnakların elektrik vasıtasıyla telvin ve tanzimi.

Yüzdeki buruşuklukları düzeltmek için lastik maskeler.

Münhasıren kadınlara mahsus salonlarımızda her sene güruh-ı enva' pür vefa, frize ve saire bulunur. En nefis lokantalar dahî mevcuddur.

Bil-cümle emtiamız Kadıköyü'nde Apolon Sineması'nda teşhir edilmiştir.

Telefon numarası 1143

Numara 134, 135, 136, 137, 139

Kadınlar için gayet mühimdir. Saç tezyinatı için Fransız idarehanesi

Beyoğlu'nda Tokatlıyan Gazinosu karşısında Su Terazi Sokağı'nda 2 numarada Mösyö Marsel Arjul muhadderat-ı İslamiye için bilhassa mükemmel salonlar ihzar etmiş olup müşterilerini memnun edecek derecede saçları tezyin eder. Onları her nev' boyalarla boyalar takma saçlar tabii saçlardan kıvrıcık postişler salgalı saçlar ve şampuan ile saçları tezyin eder. Hanelere memure gönderir mezkûr idarehane umumun emniyetini kazanmıştır.

Hitam numarası 41

Numara 134, 135, 136, 137, 139

Türk Kolonyası

Müessesat-ı milliyemizin en muntazamlarından olup on beş seneden beri müstahzaratının nefaset ve mükemmeliyetini yerli yabancı bütün âleme takdir ettirmiş olan (Farukî İtiryat Fabrikası) eyyam-ı ahîrede mamulat-ı dahiliyemize rağbet hususunda meşhud-ı uyûn-ı iftihar olan intibah ve tezahürat-ı vatab-perverâneye istinaden (Türk Kolonyası) namıyla gayet mükemmel bir kolonya suyu daha istihzar eylemiştir. Elva[n] ve eşkali dahî Türk üslubu üzere tanzim edilmiş olan (Türk Kolonyası) nın (Jele Frer) ve emsalinin alelade kullanılan cinsleri olduğu gibi (Atkinson¹) Roje

1 Atkinson: Atkinsons: 1799 yılında James Atkinson tarafından Londra'da kurulan bir parfüm şirketi

Gale'nin¹ (Jan Marya Farine²), Kerlen'in (Rus) kolonyaları ayarında şimdiye kadar memleketimizde yapılamayan bir de (en âlâ) nev'i imal edilmiştir. Ki öteden beri mezkûr kolonyaları istimale alışmış olan zevat-ı kıram Türk kolonyasının bu (en âlâ) cinsini bir defa tecrübe ile zıkr olunan ecnebi kolonyalarına her cihetle faik olduğunu tasdik buyuracaklar ve bu suretle memleketimiz badema – kolonya suyu için olsun – Avrupa'ya arz ihtiyaçtan vareste kalacaktır.

Türk Kolonyası'nın gül, sünbül, leylak, yasemin, menekşe kolonyaları da vardır.

Deposu İstanbul'da Sultanhamamı Caddesi'nde Ahmed Faruki'nin ıt-riyat mağazasıdır.

Türk Kolonyası gerek payitaht-ı saltanat-ı seniyye ve gerek vilayat-ı şahane tüccar ve esnafıyla müşterilere suhulet olmak üzere: Mehmed Balcı, Macid Karakaş, Mustafa Şamlı mağazalarında dahî depoî fiyatıyla satılır.

Hitam 129

Numara 135, 136, 137. 139

1 Roje Gale: Roger & Gallet: 1862 yılında Charles Armand Roger ve Charles Martial Gallet tarafından kurulan bir parfüm şirketi

2 Jan Marya Farine: Jean Marie Farina – Giovanni Maria Farina – Johann Maris Farina (1685-1766): 1709 yılında ilk Eau de Cologne'u yaratan İtalyan asıllı Alman parfümcü

Nasib Cezveciyan ve Mahdumu

Çarşı-yı Kebire

Kılıççılar Kapısında numara 44 ve 46

Mamulat-ı dahiliyeden olan her cins mücevherat mağazamızda mevcud olduğu gibi harikulade nefasetiyle en müşkil-pesend müşterilerin bâdî-yi memnuniyeti olacak surette Paris'te imal ettirilmiş platinli ve pırlantalı pandantifler¹, broşlar, gerdanlıklar, bilezikler, kol düğmeleri, yüzükler, küpeler ve saire dahî fûruht olunur. Meşhur "Lonjin" saatlerinden mâadâ her kıtada gerek sırf altın ve gerek mücevherli enva' saatler ve Paris imali halis altın 18 ayar kordonlar, bilezikler ve saire dahî mevcuddur. Paris imali altın 18 ayar kordonları hileli kordonlardan tefrik edebilmek için Fransa devleti tarafından tasdik makamında nihayetindeki halka üzerine darb edilen ve sureti burada gösterilen damga resmi[ne] dikkat buyurulması tavsiye olunur. Elmas, inci, zümrüd ve saire gibi zî-kıymet taşlar ve mücevherat âli fiyatla mağazamız tarafından iştirâ olunur.

Hitam 182

¹ Pandantif: ince bir zincirle boyna asılan değerli süs eşyası

– Paris darphane damgası

Numara 134, 135, 136, 137, 139

**Kadıköyü'nde Zambaoğlu'nda
Osmanlı Eczahane ve Kimyahanesi**

Müddet-i kalile zarfında Kadıköy etibba-yı hazıkasının ve muhterem müşterilerinin emniyet-namesini kazanan mezkûr eczahanede idrar, kan, balgam gibi bilcümle ifrazat-ı marziye, kimyevî ve hurde-bînî tahlilat ve muayenat ve her nev' tahtü'l-ci[l]d zerekat için mukim ampuller ihzar ve âlât edevat-ı cerrahiye otoklav¹ ile ta'kim² olunur. Yapılan ilaçlar nezafet ve fen dairesinde ihzar ve Avrupa'nın en meşhur fabrikalarından getirilip, müvellidü'l-humuza³ muakkam maslü'd-dem⁴, mâ-yi mukattar⁵ fazla miktarda ehven fiyatla satılır.

Hitam "142"

Numara 134, 135, 136, 137, 139

-
- 1 Otoklav: ameliyathane ve laboratuvarlarda her türlü araç, gereç ve aygıtı steril etmeye yarayan basınçlı buhar kazanı
 - 2 Ta'kim: sterilizasyon
 - 3 Müvellidü'l-humuza: oksijen
 - 4 Maslü'd-dem: serum
 - 5 Mâ-yi mukattar: damıtılmış su

**Emraz-ı Nisa Emraz-ı Dâhiliye ve Etfal-i Mûtehassısı
Doktor Fresko**

Lavuta¹

Her gün öğleden iki buçuğa kadar Haydar Paşa'da Karakol Sokağı'nda Demirciyan Apartmanı'nda 5 numarada ve saat üçten beşe kadar Kurbağalıdere'de Hasan Paşa Cami'i karşısında Sıhhat Eczahanesi'nde bulunur.

Hitam Numarası 43

Numara 134, 136, 137, 138, 139

Hafız

Mehmet Fahrettin Ticarethanesi

Mahmutpaşa'nın en başında Kamando Hanı altında Numara 5

Vücuduyla iftihar edilir Türk mağazasıdır. Mezkur ticarethanede fanila, çorap, mendil, şemsiye, kolonya lavanta sularının enva'ı son moda el çanta ve para cüzdanları ve çamaşır takımları ve sair enva' tuhafiye gayet ehven fiyatla fûruht edilir.

Hitam 42

Numara 134, 136, 137, 138, 139

Fransızca bilen Müslüman hanım aranıyor.

Şehrimiz müessesat-ı ticariyesinin mühimlerinden birinde Fransızca ve Türkçe bilen bir Müslüman hanımına ihtiyaç vardır. İfa edeceği vazife kolay ve maaş dolgundur. Tâlib olanların *Kadınlar Dünyası* idare-hânesine müracaat eylemeleri.

Numara 139

¹ Lavta: doğum doktoru

Karanlıklar İçinde Bir Göz

Meşhur İngiliz muharrirlerinden Doktor Rhalifaks'ın eseri olup bugün dokuzuncu forması intişar etti. On lira-yı Osmanî ikramiyesi olup forması da on paradır.

Hitam 142

Numara 139

Doktor M. Nihad

Paris Darülfünunu'ndan mezun Amerika Dış Tabibi
Dersaadet Tıp Fakültesi Dışçı Mektebi Muallimi
İstanbul'da Yeni Postahane karşısında Ferruh Bey Hanı'nda¹
Telefon Numarası İstanbul 923
Fiyatlar gayet mutedildir.
Numara 134, 135, 136, 137, 139

1 Ferruh Bey Hanı: Postahane karşısındaki Vlora hanı

Letualı¹

Hazır ve ısmarlama yegane korse mağazası

437, Beyoğlu Caddesi

Mösyö Hovagimyan biraderlerin taht-ı idaresinde bulunmakta olup hazır ve ısmarlama korselerinin mükemmeliyeti sayesinde payitahtın en kibar ve zarif mahafilinin rağbet ve teveccühünü celb etmiş olan ticarethanemiz evvelce Paris'te (Flaveri) ticarethanesi birinci makasdarı olan Madam Suzan Burbon'u son modaları tedkik etmek için Paris'e göndermiş idi. Madam Suzan Burbon ahiren seyahatinden Paris'in son moda korseleri hakkında mühim ve şayan-ı dikkat malumatla avdet etti.

Ticarethanemiz korseleri endamı en zarif ve cazib bir tarzda muhafaza eder. İhtiraat-ı² ahire-yi tıbbiyeye muvafık sıhhî korseler dahî bulunur.

Hitam numarası 143

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139

1 L'Etoile

2 İhtiraat: yenilikler

Kadınlara mahsus

Postiş

Avrupa'dan diplomalı ve Altın Madalya ve Sanâyi' Madalyasını hâiz Edvar Lekeciyan

Avrupa usulünde ve bellisiz en son moda olmak şartıyla gerek düz saçtan ve gerek Avrupa'nın tabiiden Fransız ondüle saçından diademler¹ başlıklar ve son sistem şibtonlar² ve saire ehven fiyatla yapılmaktadır. Siparişat günü gününe verilir.

Beyoğlu'nda Hacıpulo Hanı'nda Numara 11

Hitam Numarası 66

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139

1 Diadem (ing): taç

2 Şın-ye-be-te-vav-nun harfleriyle yazılmış – çn

Yalnız hanımlara mahsus Hanımlar Pastahanes Lavanta Deposu

Sultan Hamamı – İkinci Vakıf Hanı

Kemal-i istirahatle yemek yemek ve enfes taze pastalar ve enva' şekerlemelerle telziz-i dimağ¹ etmek ve telefonla istediği mahal ile konuşmak ve ehven fiyatla çeşitli hanım lavantaları almak isteyen hanımefendilerin pastahane ve lavanta depomuzu teşrif buyurmaları

Telefon Numarası 435

Hitam "144"

Numara 134, 136, 137, 138, 139

Hanımlara Güzellik

Taravetini muhafaza, hüsnünü tezyid etmek isteyen hanımefendiler Beyoğlu'nda Doğru Yol'da Mekteb-i Sultani karşısında 20 numarada Matmazel Elen Damigo'nun Dar-ül-Takat'ine müracaat etmelidirler. Mumailayhâ âhîren Paris'e vukû bulan seyahat-i seniyesinde Plas dö Vandom'da² 26 numarada kâin mekteb-i mahsusdan diploma ahzına muvaffak olmuş ve bir müddet Viyana'da da kalarak tevsî-i malumat eylemiştir. Beraberinde tenin taravetini muhafaza için icab eden her türlü mevaddı mevcut olduğu gibi saçların tanzimi için Londra ve Paris'ten gelmiş birinci derecede berberler de variddir. Hanımefendilere bu müstesna vesaitten istifade etmelerini şiddetle tavsiye ederiz.

Hitam 41

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139

1 Telziz-i dimağ: zevk almadan görev gibi yemek yeme

2 Plas dö Vandom: Place de Vendôme

Ali Nizami Ticaret-gâhı

Enva' tuhafiye, ıtriyat, saat ve saire ve yerli malı olan

Ali Nizami Kolonyası

Fevkalade güzel ve müşterîn-i kiramımız için şayan-ı tavsiyedir. Mağazamızda toptan ve perakende satıldığı gibi bilumum tuhafiye mağazalarında dahî bulunur.

Deposu: Üsküdar'da İskele Caddesi'nde Numara 13

Hitam 51

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139

Müftü-zade Mehmet Vehbi Ticaret-hânesi Kadıköyü'nde Altı Yol Söğütlüçeşme Caddesi'nde Numara 212

Bâlâdaki unvan ile tesisine muvaffak olduğum mağaza-yı âciziye (Rale, Pyor) gibi dünyanın en meşhur fabrikalarının kokulu lavanta kolonyaları, zarif ve metin karavanlar gömlekler, fanilalar, mendiller, çoraplar, eldivenler ve ale'l-umum teferruat ile bil-cümle spor levazımı celb ve depo edilmiştir. Teminatlı olarak fûruht ettiğim mallarımdan bütün müşterîn-i kiram memnun olacakları cihetle bir kere mağazamızı teşrifle bu hususu tecrübe buyurmaları rica olunur.

Hitam 40

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139

Meşhur Baklavacı Şamlı Hacı Mustafa Hanımlara İstanbul Köprübaşı Erkeklerle

Birçok senelerden beri şehrimizin mahall-i muhtelifesinde ve bâ-husus ramazan-ı şerifte Bayezid Sergisi'nde inzâr-ı nefâis-perverâna arz eylediği baklava ve halviyât-ı saire umumun mazhar-ı takdiri olan meşhur baklavacı Hacı Mustafa Efendi bu kere İstanbul Köprübaşı'nda eski Mayer Mağazası'nı isticar ve zevk-i selimin bir nümune-i bedîî şeklinde tezyin eylemiştir.

Tatlıcılık Kısmı

Fıstıklı, bademli, fındıklı baklavalar ile dilberdudağı, tulumba tatlısı, keşkül-i fukara ve mamul namındaki Şamşerif'in en meşhur tatlısı, şam-fıstıklı kadayıf burması, cevizli tel kadayıf ezmesi ve halviyât.

Yağcılık Kısmı

Tatlı ve böreklerde kullanılan en nefis ve mücerreb yağı mahzâ âhâlî-yi muhteremeye bir hizmet-i nâçiz-âne olmak üzere ticaret-hânemizde bir okkadan bin okkaya kadar satılır. Bu yağın mahlutiyeti isbat edildiği takdirde Hacı Mustafa Efendi donanma-yı Osmaniye 100 lira-yı Osmanî ihdayı taahhüd etmiştir.

Hanımlar için hususî salonlar vardır. Ticaret-hânemizin üst katında denize nâzır müzeyyen bir istirahat salonu vardır. Ticaret-hânede bir de telefon vardır.

Hitam 164

Numara 137, 138, 139

Ganez Anonim Elektrik Şirketi

İstanbul Elektrik Fabrikası'nın elektrik tesisatı der-uhde eden Ganez Anonim Elektrik Şirketi tenvirat, motor, teshîn ve sâire tesisatını icra eder.

İzahat almak için Memalik-i Osmaniye acentesi Beyoğlu'nda Cadde-yi Kebîr'de 453-455 numaralı Ganez Anonim Elektrik Şirketi'ne müracaat edilmek lazımdır.

Hitam 161

Numara 136, 137, 138, 139

Gayret ve Terakki Mağazası Halid Ali

Kadıköyü'nde Altıyol ağzında Numara 751 Fulya on beş gün kokusu
çıkamaz kolonya suyu

İsmarlama enva' ayakkabıları

Tuhafiye, el işleri, terziliğe ait enva' eşya bilhassa sanayi'-i tezyiniyeye
ait bütün levazımat-ı hüsn hususunda yegane ticaret-hânedir.

Hitam 144

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139

Kalyorusi Ticaret-hânesi Beyoğlu Cadde-yi Kebîr'inde 342

Her nev' siparişâtın sür'at ve mükemmeliyetle icrasını temin için bu
defa Paris'in en meşhur ticaret-hânelerinden iki müdire celbiyle dikiş şu-
besini tevsi' etmiştir.

Mevsimin son modası ve Paris'in en mutena modelleri gelmiştir.

Hitam 146

Numara 136, 137, 138, 139

Saç Tezyinat İdarehanesi

Hanımefendiler saçlarınızı nerede tezyin ettiriyorsunuz?

Beyoğlu'nda Cadde-yi Kebîr'de Tokatlıyan Gazinosu karşısında Jezars
idarehanesinde kaim olan Mösyö Keller'e müracaat ediniz. Mezkûr idare-
hane Paris'in son moda her nev' postiş ve takma saçları ihzar eder. Saçla-
rınızı her nev' boyalarla boyar.

Muhadderat-ı İslamiye için bilhassa kızlar tahsis edilmiştir. Velime-
lerde¹ saçların tezyinatı için mezkur idarehane tarafından hanelere kızlar
gönderilmiştir.

Hitam numarası 40

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139

¹ Velime: düğün merasimi

En Güzel Talebe Gazetesi

Tavsiye ederiz: tanesi 20 para seneliği 30 kuruştur.

Numara 135, 136, 137, 138, 139

Bağırsaklarımızı Tedavi Edelim

İnkıbazın tedavisi için artık ta (Şatel Guyon¹) sularına kadar gitmeye hacet yoktur. Zira Şatel Guyon sularının ıslahından istihzar edilmiş olan (Mativa Şatel Guyon) namındaki pastiller bu büyük ve masarifli yolculuğa lüzum bırakmıyor. Bu pastiller şimdiye kadar malum olan müleyyin² ve müşhillerin en âlâsıdır.

Mativa pastilleri yemeklerden kalan maddeleri bağırsaklardan def' eder ve kanı teşviş³ eden mevadı temizler.

Bu pastiller esasen mide rahatsızlığından ve kanın büzülmesinden ve inkıbazdan ileri gelen her türlü hastalıklara karşı istimal olunur.

(Mativa) İsmine Dikkat Edilsin

1 Şatel Guyon: Châtel-Guyon: banyoları ve şifalı su kaynakları ile tanınmıştır

2 Müleyyin: yumuşaklık veren

3 Teşviş: karıştırma, bulandırma

Eğer böbrekleriniz, ciğerleriniz ve bağırsaklarınız vücuttan hasıl olan zehirden aşınmış ise, ishal ve inkıbazdan muzdarip iseniz akşam ve sabah bir veya iki adet (Pastil Mativa) alarak iade-yi âkıbete çalışmalısınız.

İyi bir ilaç hiç bir iltihab, sancı ve rahatsızlık vermemelidir. İşte (Mativa Şatel Guyon) mlyn pastilleri bu büyük meziyeti ve muntazam bir tesiri haiz olduğu gibi lezzeti de hoştur.

Her gece malumdur ki bir çok hastalıklara karşı aşılar ihdas edilmiştir. İnkıbazın aşısı da Mativa pastilleridir.

Tabii emlahtan¹ istihzar edilmiş olan bu pastiller müshillerin en mü-kemmeli ve en ucuzudur.

Meydancıkta Ekrem Necib ecza deposunda Bahçekapısı'nda Miskci-yan Ecza-hânesi Beyoğlu'nda Kancuk Ecza-hânesi ve sair her ecza-hânede bulunur. Fiyatı 2 franktır.

Numara 134, 135, 136, 137, 138, 139

Singer (SINGER) **Dikiş Makineleri**

Dikiş ve el hünerleri

Aileler ve dikimhaneler için elzem

İş bu fabrika markasını arayınız
Bilumum şehirlerde şubeleri vardır.

Hitam numarası 30

Numara 134, 136, 137, 139

1 Emlah: tuzlar

Necati Şurubu

Balıkyâğı'ndan kuvvetli en birinci kuvvet ilacı olduğı istimal edenlerin taht-ı tasdikindedir. Kansız, sinirli gençler, hastalıktan kalkanlar, verem, romatizmalılar, zayıf renksiz çocuklar, sırça, kemik hastalıklarına müptela yavrular için birincidir. Şişesi on kuruş deposu Üsküdar'da Salih Necati Eczahanesinde Bahçekapı'da bütün ecza depolarında bulunur.

Numara 134, 136, 137, 139

Gümüşsuyu, Taşkılla ve Beyoğlu Zükur Hastahanesi ve Darüşşafaka Mektebi Dış Tabibi Mehmet Hüdaverdi

Dışleri terakkiyat-ı hazıra-yı fenniyeye tatbiken tedavi ve son sistem her nev'i imal olunur.

Ağrı his olunmaksızın dış çıkarılır

Pazar günleri memuriyetlerinde bulunur diğer günler muayene: Cağaloğlu'nda Askerî Tekaüt Sandık karşısında daire-i mahsusasında.

Hitam 42

Numara 132, 134, 136, 137, 139

Mehmed Karakaş-zâde Rüştü Büyük Tuhâfiye Mağazası

Meydancık'ta Yeni Postahâne Câddesi'nde

Hitâm 145

Yeni mevsim münasebetiyle hüsn-i tabiata muvâfık ve her keseye elverişli ber-vech-i âtî eşyayı muhterem müşterilerimizin enzar-ı dikkatine arz ile kesb-i şeref eyleriz:

Hanımfendilere mahsus kostüm tayyörler

Gayet zarif bluz ve eşarplar
Erkek ve kız çocuk elbiseleri
İç çamaşırları ve mendiller
Fransız çatal bıçak takımları
Üst ve iç eteklikleri
Son moda yeldirme ve şemsiyeler
Zarif çocuk başlıkları
Frenk gömleği, boyun bağı ve fanilalar
Lavantalar baston ve sair hediyelik eşya
Numara 137, 139

Kitaplar Satın Alınır

Her türlü eski ve yeni tarihî, edebî, ilmî ve daha sair kitaplar münasip fiyatlarla gerek toptan ve gerek perakende olarak Bayezid'de hakkâklarda¹ Çınar karşısında 6 numaralı (Terbiyet) Kütüphanesi'nde alınmaktadır.

Numara 137

Greşam² **İngiliz Hayat Sigorta Kumpanyası**

Londra'da tarih-i tesîs 1262 senesi

Hitam 184

Memâlik-i Osmaniye'de 38 seneden beri icra-yı muamele etmekteyiz.
Teminat akçesi 11.500.000 İngiliz lirasını mütecavizdir.

Kumpanyanın bankeri: Bank-ı Osmanî-yi Şahane daha ziyade tafsi-lat almak için kumpanyanın Galata'da Mumhâne Caddesi'nde Sabit Bey Hanı'nda Memalik-i Osmaniye Şubesi'ne müracaat edilebilir. Memalik-i Osmaniye şube müdürü Arthur Tully

Numara 134, 135, 136, 137, 139

1 Hakkâk: mühür yapan sanatkar

2 Greşam:The Gresham Life Assurance Society Ltd.: 1910'da kurulmuştur

İsmail Fuad ve Şürekâsı

İstanbul'da Sultan Hamamı Caddesi'nde Beşiktaş'ta Bayat Pazarı'nda
Toptan ve perakende Toptan ve perakende

Hüsn-i intihabıyla âlem-i ticarete bir mevki'-i mahsus sahibi olan İsmail Fuad Efendi bu kere Avrupa'dan avdetinde hakikaten son moda muvâfık pek çok çarşaflık ve esvaplıklar, ince yünlü ve basma ve kreponlar getirmiştir. Fiyatlar rekabet kabul etmeyecek surette ehvendir.

Dantela, Dökme ve Hurc

Ahali-yi muhtermeden görmekte olduğumuz hüsn-i teveccühün bir zamîme şükranı olmak üzere arzu-yu umumiye tevfikân mağazamızda kurdela, dantela ve rvş¹ ve sair tezeyyünat levazımatı dairesi küşad eylediğimizi ve en son moda muvâfık pek çok çeşitlerimiz gelmeye başladığını maa'l-iftihar tebşir eder ve teşrife râğbet buyuracak nefâis-perverânın son derece memnun olacaklarını temin eyleriz.

Hitam 149

Numara 137, 139

Yeni Açılan İslamî Pazarı

Abdurrahman Şem'i

İstanbul Yeni Cami'-i Şerif Caddesi'nde 42-44

Müdürü Abdurrahman Ziya

Tenzilatlı Fiyatla Satış

Bu kere küşadına muvaffak olduğumuz mağazamızda Avrupa'nın en mutena fabrikalarından celb eylediğimiz ipekli yünlü ten fanilaları, işlemeli ve keten Frenk gömlekleri, hediyeelik tuvalet takımları, kadın el ve para çantaları, yüz peçeleri, suret-i mahsusada imal olunmuş dantelli ve fisto iç çamaşır takımları, üst eteklikleri, ipekli, müslin, alpak ve patist her renkte iç eteklikleri, sünnet cemiyetlerine mahsus hediyeelik lavanta takımları, sıhhate nafi halis kolonyalar, cilde taravet bahş eden her nev' kokulu

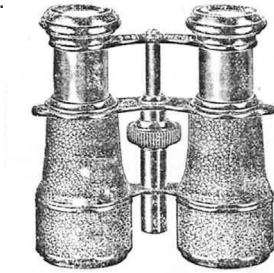
1 Re-vav-şın harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn

pu dralar, iş lemeli ipek ve keten erkek ve kadın mendilleri, erkek ve kız çocuklara mahsus son moda elbiseler, zarif baş tarakları, baş ve elbise fır çaları, esvap ve çorap askıları, kadife ve dantelli son moda çocuk başlıkları, erkek bastonları, her nev' pelerinler, krepdöşin ve ponje¹ başörtüleri, her renkte pike karyola örtüleri, yüz havluları, yemek peçeteleri, altıdan yirmi dört kişiye kadar sofra takımları, ipek ve meşin bel kemerleri, güderi, ipek ajur ve her renkte eldivenler, son moda müslin ve ajur, kadın ve erkek çorapları ve buna mümasil pek çok tuhafıye eşyası muhtelif cinslerde mevcudumuz olup bu yolda eşya mübayaa edecek hanım ve beyefendilerin bir kere mağaza-yı aciziye ziyaret etmelerini hassaten rica ederiz.

Bunlardan mâadâ mağazamızda her nev' toptan ve perakende olarak şemsiye satılmakta olup en müşkül-pesent kimselerin bile esmanını temin edecek derecede vasi' mikyasta çeşit bulundurulmaktadır.

Hitam 145

Numara 134, 136, 137, 138

Fransa'nın en ma'rûf fabrikalarından celb ettiğimiz işbu dûr-binler² son sistem olup Fransız ordularında zabitanaya mahsus olarak istimal olunmaktadır. Sekiz adet kristal taş ile mücehhez ve bir pusulayı muhtevîdir. En uzak yerleri parlak göstermekte ve bi'l-cümle sergilerde mazhar-ı mükafat olunmaktadır. Harici meşin ile mestur ve kavsale³ muhafaza derununa mevzu'dur. Taşınması gayet sühuletli ve hafiftir. El-hâsıl en mükemmel ve kuvvetli olan bu dürbîn zabitan efendilere tavsiye olunur.

Siyah dürbîn ma'-siyah muhafaza 140 kuruş

- 1 Ponje: tersi ve yüzü aynı olan, ince ve sık dokunmuş, parlak, hafif ve kaygan bir tür ipekli kumaş
- 2 Dûr-bîn: dürbün
- 3 Kavsale: kösele

Sarı dürbîn ma'-sarı muhafaza 160 kuruş

Taşra için posta ücreti 5 kuruş alınarak koli postal¹ usulüyle gönderilir.

Der-saadet Köprübaşı Gramatopulo birâderlerin mağazası.

Hitam numarası 61

Numara 134, 136, 137, 138

İtimat Kütüphanesi Seyyid Tahir

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde

Numara 89

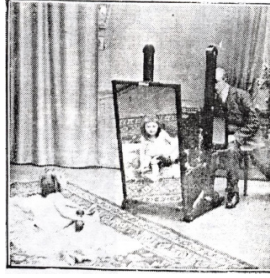
Posta kutusu 171 Telefon

Numarası 89

Kütüphanede her nev' âsâr-ı cedide ve kartpostalların enva'ı bulunur. Taşra siparişleri kabul ve muntazaman irsal kılınır. Yevmî gazete ve haftalık mecmualara abone kaydolunur. Her lisan gayet zarif kart dö vizitler (carte de visite) davet-nâme ve kitaplar tab' olunur. Muamelemiz peşindir. Sür'at, intizam, faaliyet düsturumuzudur.

Numara 138

1 Koli postal: colis postal

Altay Fotoğraf-hânesi

Nusret-zâde İbrahim Naci – Mehmed Celaleddin

Divan Yolu Numara 127 İstanbul

Muhtelif kıta ve renklerde resimler çıkarılır, heves-kâr işler kabul ve teshilat gösterilir. En son usul olmak üzere kabul edilen [aynalı] fotoğraf makinesinin önünde kendinize yakıştırlacağınız en güzel vaziyeti alabileceksiniz. Resimlerdeki nefaset ve mükemmeliyet bi-hakkın şayan-ı takdirdir. Fiyatlar resimlerdeki nefasete nisbetle pek ehvendir.

Numara 137, 138

Numara 103

Mehmet Mahir

Vesile-yi Ticaret Bakkaliye Mağazası

Hatabkapı Jandarma Karakol mahalinde

Toptan Suhulet Nefaset Ehveniyet

Vatanperver hanımefendilerimizin lutuflarına istinaden küşadına muvaffak olduğum mağazamı ziyarete teşrif buyuracak hanımefendiler her halde memnun kalacaklardır.

Balıkesir'inin halis (tereyağları) Anadolu'nun (arınmış tuzlu, tuzsuz) (halep yağları) ve tulum yağlarının en birincisi kuyruk yağlarıyla her nev' diğer yağlar (Balkan kaşarı kızanlık peyniri) ve Mısır ile bilhassa Filibe'nin en birinci pirinçleri ve sair Avrupa ve yerli konserveleri ve her nev' erzakın en âlâ ve en nefisleri rekabet kabul edilemeyecek derecede ehven olarak toptan ve perakende olarak satılır.

Hitam 158

Numara 134, 135, 136, 137, 138

Vatanperver Hanımefendilerimize Tebşirat!

“Osmanlı hayatı Osmanlı parası Osmanlıların elinde kalması ile ka-
ımdır” kaziyesini idrak şerefiyle mübahi olan Osmanlı efrad ve şirketleri
meyanında mühim bir mevki işgal eden

Mebde-i Servet Anonim Osmanlı Ticaret Şirketi

Hitam 40

Müessese-yi milliyesi tarafından meydana getirilen Veresi Kaynağı

Hayliden hayliye tevessü etmiş ve artık ecnebi müesseselerine hacet
kalmamıştır. Merkez-i idare ve yazıhanesi: İstanbul – Bahçekapısı’nda Bi-
rinci Vakıf Han birinci kat Numara: 13

Beher hisse senedi bir Osmanlı altınıdır

Taksitle de hisse senedi satılır

Numara 134, 136, 137, 138

Şehzadebaşı’nda Şark Tiyatrosu’nda

Naşid Bey ve Şamran Hanım’ın iştirakiyle
İş bu Nisan’ın altıncı Pazar günü gündüz hanımefendilere akşamı bey-
lere

– İki Fakirin Mnf’ne¹–

Birinci defa olarak

(Zavallı Terezâ)

Yahut

Kânûn-ı Sâni’nin on yedinci gecesinin cinayeti

1 Mim-nun-fe-ayn-nun-güzel he harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn

Cinâî Dram (3) Perde (1) Tablo
İş bu vaka Paris'te 1810'da vukua gelmiştir

– Kantolar–

B. Şamram, K. Şamram, Mari, Virjin, Bardiz Banyan hanımlar tarafından

Ayrıca Kabakçı Düetosu

Bir de aralarında Selanikli Udî Ahmet Efendi'nin saz takımı tarafından
icra-yı ahenk edilecektir.

Numara 138

Osmanlı Pazarı
Bursa'da Gelincik Çarşısı'nda Numara 21

İstanbul'da Hacı Küçük Cami'-i Şerif civarında Kamando Han karşı-
sında Numara 45 ve 52

Bursa mamulatından her nev' çarşfık ve esvablık ipekli kumaşlar,
İpekli mendiller, kravatlar, hamam takımları, bornozlar,
Yüz havluları, yatak çarşafı ve saire bulunur.

Hitam 146

Numara 134, 135, 136, 138

Cihan Tuhafiye Mağazası
Osman Nuri

Çarşı-yı Kebir'de Kalpakçılar Başı Numara 118-120

Dükkanımızda bil-cümle tuhafiyeye ait mallarımız mevcut olup ne-
faset ve ehveniyet hususunda teşrif edecek müşterîn-i kiramin memnun
kalacakları ilan olunur.

Hitam 151

Numara 138

Ertuğrul **Ticaret-hânesi**

Muhterem hanım ve beyefendilere
İstanbul'da Bahçekapısı'nda küşad edilmiş olan
Ertuğrul Ticaret-hânesi

Dairelerinde eşya-yı beytiyenizi bulabileceğinizden katiyen emin olarak müessesemizi bir kere ziyaret ediniz.

Metanet-i eşya, ciddiyet-i muamele ve itidal-i fiyat üssü'l-esas hareketimizdir. İpekli ve yünlü çarşaflık ve esvaplık, hazır bluza ve eteklikler, her cins, çocuk elbiseleri, Avrupa'nın metanetinden emin olduğumuz fabrikalarından getirilmiş fanela, çorap ve gömlekler, kunduraların en son formları her nev' hediyeelik eşyalar, dantela, kordela, hurçlar ve saire.

Hanımefendileri ecnebi mağazalarına müracaattan halas etmek gayesiyle Avrupa'dan bilhassa celb etmiş olduğumuz iki madam marifetiyle ihzar edilen hazır ve ısmarlama kadın saç ve tuvaletlerimizi ayrıca tavsiye ederiz.

Cihaz takımlarının gerek sipariş, gerek hazır, her nev'i de mevcuttur.
Hitam 171

Numara 138

Matmazel Servanis Fotoğraf-hânesi

Beyoğlu'nda Taksim'de Sıraselvi Caddesi'nde Alman Hasta-hânesi karşısında 103 numarada:

Matmazel Servanis fotoğraf-hânesi sırf hanımlara mahsustur. Her kıtada her türlü fotoğraflar fevkalade bir sanatla Matmazel Servanis tarafından imal edilir. Arzu buyuran hanımefendilerin devlet-hânelerine kadar gidilir. Resimleri alınır. Pazar'dan mâadâ fotoğraf-hâne muhterem hanımefendilere açıktır. Fiyatlar dahî ehvendir.

Hitam 156

Numara 138

Muhterem Hanımefendiler İntikam

Düinkü felaketleri, musibetleri unutmak istemiyorsanız yeni neşr olunan *İntikam* kitabını okuyunuz. Fiyatı beş kuruştur. İtimat Kütüp-hâne-si'yle sâir kütüp-hânelerde bulunmaktadır.

Hitam 150

Numara 138

Aram N. Selyan

fiyat-ı maktu'

Kadın erkek ve çocuklara mahsus her nev' elbiseye dâir büyük imalat-hâne merkezi Mahmudpaşa Yarım Han, şubesi Kürkçü Han Numara 3-4

Mahmudpaşa Kürkçü Hanı'nda senelerden beri devam eden kadın ve erkek ve çocuklara mahsus her nev' elbiseye dâir fabrika ve mağazamızın bu defa Mahmudpaşa Yarım Han'a nakl olunduğu ve Kürkçü Hanı'nda Numara 3-4 mağazalar şube halinde devam edeceği beyan olunur.

Muhterem müşterilerimizden görmüş olduğumuz rağbet ve teveccühe istinaden fabrikamızın mamulatını tezyin ve tezyid maksadıyla bu defa Beyoğlu'nda "Bige" ticaret-hânesinin meşhur iki modisdleri celb edilerek taht-ı nezaretlerinde kadınlara dâir her nev' hazır ve ısmarlama son moda elbiseler imal olunduğunu dahi muhterem müşterilerimin nazar-ı dikkatine arz ile kesb-i fahr eylerim.

Fabrikamızın mamulatı ecnebî mamulatından ezher cihat daha zarif ve dayanıklı olup rekabet kabul edemeyecek derecede fiyatlar ehven ve maktudur. Sanayi'-i milliyeyi teşvik ve takdir buyurmakta olan umum müşterilerimiz bundan son[ra] Mahmudpaşa'da Yarım Han'a teşriflerini temenni ederim.

Hitam 157

Numara 138

Umumun Enzar-ı Hamiyetine!

Harbiye nazır-ı muallim-müzahiri Enver Paşa Hazretlerinin taht-ı hi-maye-yi asafâelerinde

Ve

Merkez Kumandan şecaat-nümunu Halil Beyefendi Hazretlerinin taht-ı riyaşetinde

Mart'ın 15'inci Cumartesi günü gündüz saat altıda hanım ve gece saat iki buçukta beyefendilere mahsustur.

Şüheda-yı muhteremîn Tayyareci Fethi, Sadık ve Nuri Beyler namları-na rehz edilecek abidenin masarif-i inşaiyesi menfaatine

Numara 135

Şehzadebaşı'nda Ferah Tiyatrosu'nda Sönmez Ateş

Nam piyes mevki'-yi temaşaya vaz' edileceği cihetle iş bu emr-i hay-ra, vatanını milletini üç bala-yı terakkiye isal için nam-ı bülendini şüheda zümresine ilka eden Fethi Sadık ve Nuri Beylerin tezkir namları altında edilecek muavenetin ne kadar ulvî bir hizmet olacağını takdirat-ı umumi-yeye havale eder ve tiyatroyu teşrifleriyle ibzal-i¹ muavenet buyurulmasını hassaten rica ederiz.

Askerî mızıkası teberrüken bu müsamereye iştirak eyleyecektir. En son vekayi'e ait kurdelelerle sinematograf gösterilecektir. Vakit kalırsa bir per-delik Düeto şantözleri tarafından icra-yı terennüm edilecektir.

Numara 135

1 İbzal: bol bol verma, söyleme, yapma

Kadı Köyü'nde
Kışlık Tiyatro Sokağı Numara 9
Madam Margrit Nafi Bey

Kadınlara mahsus Paris terzihanesi

Fiyat ve şıklık hususu her bir rekabetin haricindedir

Muhterem hanımefendilerin Beyoğlu'na kadar ihtiyar-ı zahmet etmemeleri için bu defa küşad ettiğim atölyemde son moda her nevi robolar, kostüm tayyörler, çarşafklar, bluzlar, manto tarzında zarif yeldirmeler ve hususi model mucibince ölçü üzerine fevkalade şık korseler imal ettiğim gibi, atölyemin küşadı olan bir aydan ibaret cüzi bir müddet zarfında hanımefendilerden gördüğüm rağbet her hususta fedakârlığa cüret verdiğinden bu defa robolar ve saire için her nevi danteller, antridolar¹, gezler², fantezi tüller ve sair her nevi hurçlar ve suret-i mahsusada korseler için Paris'ten celp ettiğim kotil kumaşlar vürut ettiğinden her halde gerek roboların ve gerekse hususi model üzerine imal ettiğim korselerin modellerini bir kere görmek üzere teşrif buyuracak hanımefendilerin memnun kalacakları bî-iştibaktır.³

Hitam numarası 26

Cihaz-ı elbise takımları için ayrıca suhulet ibraz olunur.

Kadıköyü'nde: Kışlık Tiyatro Sokağı Numara 9

Numara 134, 135

İhtiyat-ı Millî
Hayat Sigorta Osmanlı Anonim Şirketi

Ba irade-yi seniyye teşekkül etmiş teminatlı ilk sigorta şirketidir.

On sene zarfında ayda yarım lira ile kızlarınıza cihaz, ailenize miras kendinize saadet temin edersiniz.

Merkez-i idaresi: Galata – Bahtiyar Han

Hitam 126

Numara 134, 135, 136

1 Elif-nun-te-re-ye-dal-vav harfleri ile yazılmış – çn

2 Kef-güzöl he-ze harfleri ile yazılmış – çn

3 Bî-iştibah; şüphesiz

Doktor Büyük Baha Bey
Emraz-ı Dahiliye ve Etfal Mütihazsısı

Mir-i mumaileyh otuz seneden beri emraz-ı dahiliye ve etfaldeki tedkikatiyla şöhret-şî'ârdır. Hususen emraz-ı asabiye-yi nisa da yed-i tûlâ sahibidir. Bundan dolayı tagayyûrat-ı asabiye ve âlâm-ı ruhiyeye müptela hanımlarla henüz suğr[â] sininde bu gibi alâim-i maraz irae eden etfal velilerine mir-i mumaileyhi tavsiye eyleriz. Her gün eczahânemizde bulunur.

Aksaray'da Eczahâne-yi Ethem Pertev

Numara 134, 135

Bir Çok İlaçlar Metruk Kalır

Fakat

Oryantal hapları daima muhafaza-yı mevcudiyet eder

Sebebi ise göğsün neşv ü neması ve sıkılaşması için gösterdikleri tesir-i fevkalade dolayısıyla günden güne şöhretinin artmakta olmasıdır.

Muhterem karie: ihtimal ki arzu ettiğiniz derecede mükemmel bir göğse malik değilsiniz. Fakat bundan dolayı hiç müteessir olmayınız. “Oryantal hapları” mümkünsüz zan olunan – iyi bir sadra¹ malikiyet hassasını

1 Sadr: göğüs

herkese bahş edebilir. Sizi temin ederiz ki bu haplar kırk seneden beri binlerce hanımları bu nimete mazhar eylemiştir. Oryantal hapların bi-hakkın ihraz ettiği şöhetten istifade için bir çok taklitleri zuhur etmiş ve reklam sayesinde celbe çalışmıştır. Fakat bunların mahiyetleri pek çabuk meydana çıkarak cüz'i bir müddet sonra nâ-bedid¹ olmuşlardır. Oryantal hapları ise tesirat ve kavaid-i harikuladesini her gün yeni deliller ile ispat ve müstehak olduğu şöhet ve gayreti muhafaza etmektedir.

Lyon'da mukime Madam (S) şöyle yazıyor:

Oryantal haplarından istihsal eylediğim muvaffakiyetten pek memnum. Emin olunuz ki onların meziyet-i mahsusalarından ömrüm oldukça her yerde bahs etmek suretiyle ilan-ı minnet-dârî eyleyeceğim.”

Hanımefendi şu satırların mütalaasını müteakip bir kutu “oryantal hapı” sipariş etmelisiniz. Zira ferdaya talik olunan işler ekseriyetle unutulurlar. Vücudunuza fazla şişmanlık vermeksizin göğsünüze neşv ü nema verecek olan yegane ilacın oryantal hapları olduğunu ve göğsünüzün az bir müddet zarfında arzu ettiğiniz hali kesb ettiğini görerek his edeceğiniz meserreti düşününüz. Oryantal haplar aynı zamanda kan ve âsâb üzerine hüsn-i tesiri ve cildi beslemesi dolayısıyla etibba tarafından dahî tavsiye edilmektedir. Kırk senelik tecrübe ve binlerce şehadet minnet-darâne bu babda kâfi bir delil teşkil ettiğinden tereddüde katiyen mahal yoktur.

Beher kutunun fiyatı Dersaadet için 28 ve taşralar için 30 kuruştur.

Taşradan mandapost veya posta pulu gönderilebilir.

Memalik-i Osmaniye için yegane deposu: İstanbul İkinci Vakıf Hanı'nda Numara 13

Numara 134, 135

1 Nâ-bedid: görünmez

Emraz-ı Dâhiliye ve Asabiye Mûtehasısı Silistireli **Doktor Rıza Arif**

Fransa Encümen-i Tıbbiyesi'nin ofisiye¹ rütbesini haiz bulunan ve birçok seneler Fransa'da bulunarak Paris'in valide grası Tatbikat-ı Tıbbiye Mektebi'yle Pastör Müessesesi'nden ba-şehadet-nâme mezun olan mu-maileyh harb hasebiyle bir senedir Ordu-yı Osmanî'de bulunup bu defa avdet eylemiş ve kemafi's-sabık Bâb-ı Âlî Caddesi'ndeki Ali Haydar Ec-zahanesi'nde Pazar, Salı, Perşembe günleri akşam üzeri hastalarını kabul eder.

Hitam "35"

Numara 134, 135

Muallime

Tecrübe-dide bir matmazel Fransızca mükâleme, kavaid, edebiyat der-si veriyor. Usul seri' ve kat'i, fiyat mutedildir.

Adres: Matmazel Konar Beyoğlu Yeni Ağa Cami'i Numara 25

Numara 134, 135

Kart Mübadelesi

Mini, mini kardeşlerimle kart mübadele ederim ve onların hissiyat-ı masum-ânelerini okşayacak kartlar gönderirim.

Üsküdar: Karabetyan Sultanîsi

Şadi-zâde Ömer Aziz

Numara 135

1 Officier (fr.): memur

Halep Ticaret-hânesi
Müstahzarat-ı Osmaniye Ecza Deposu
Mustafa Fehmi

Kadıköyü'nde Kuş Dili Caddesi'nde küşad edilen bu Müslüman müstahzarat deposu hazin ve müellim felaketlerimizin intibah-âverinde hasıl hareket-i milliyenin ufak fakat ümid-bahş tecellilerinden olmakla sahibi Mustafa Fehmi Bey'i bu teşebbüsünden dolayı tebrik ederiz.

Ticaret-hâne gayet muntazam, müstahdemîn müşterilere nezaketle meluf olup tatlı su Frenkleri drvkysnlerinin¹ muameleleriyle hiç bir zaman kıyas kabul etmez.

Yeni açılan bu ecza deposunu bütün ihvan-ı dine² tavsiye ile fiyatların da fevkalade ehven olduğunu arz ederiz.

Numara 135

Sami Sezai Bey

Göz Kulak Boğaz Hastalıkları

Nuruosmaniye'de Şeref Efendi Sokağı'nda 49 numaralı tedavihane-yi muhsusasında müracaat edecek hastaganı alaturka 9'dan sonra kabul eyler.

Ücret bade't-tedavi ve fukarayı meccanen muayene ve tedavi eder.

Numara 134, 135, 136, 137

Biçki Dikiş Dersi

Diplomalı bir muallime müsait şerait ve Fransız usulüyle gayet basit bir surette ve üç ay zarfında muallimelik edecek derecede mükemmel biçki ve dikiş öğretmektedir. Gedikpaşa Bali Paşa Yokuşu'nda Merkez Eczahânesi ittisalindeki bir numaralı haneye müracaat edilmesi.

Hitam 136

Numara 134, 135, 136

1 Dal-re-vav-kef-ye-sin-nun harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn

2 İhvan-ı din: din kardeşleri

Kolaylık
Bakkaliye Mağazası
Dağıstanlı
İbrahim ve Cevad

Üsküdar çarşı boyu Numara 35

Hitam 35

Numara 134, 135

Genç Osman

Piyes şeklinde ilk defa olarak 15 Mart Cumartesi günü gündüz hanımefendilere gece beyefendilere

Şehzadebaşı'nda Millet Tiyatrosu'nda temsil edilecektir.

“Genç Osman” ın hadise-yi şهادeti tarih-i Osmanî'nin en dil-sûz, en feci' sayfasını ihtiva eylediğinden o zamanın cehl ve taassubunu anlamak, görmek için bu mühim gün ve geceyi kari ve karielerimizin ihmal eylemeyeceklerini ümid eyleriz.

Numara 135

Asar-ı Münteşire:
Güzellik Sanatı

Letafet-i hüsn ü ân hakkında pek mühim malumatı muhtevî olup vechi çirkinleştiren bil-cümle esbab ve müessirler hakkında pek büyük fevaidi havi mütalaat ve bazı mualecatın reçeteleriyle beraber hıfissihha-yı hüsn elde etmek meraklılarına cidden şayan-ı tavsiyedir. Mahal-i tevzi'î İtimat Kütüphânesi'dir. Fiyatı 3 kuruştur.

* * *

Tayyarede İzdivaç

Muharrir Hasan Bahri Bey'in en son eseridir. Fiyatı elli paradır. İtimat Kütüphânesi'nde satılmaktadır.

* * *

Razinihan ile Mahfiruz Sultan

En eski masallarımızdan olan bu âşık-âne eser müteaddid resimlerle müzeyyen olarak altmış para fiyatla İtimat Kütüphânesi'nde satılmaktadır.

* * *

Gül ile Sitem-kâr

Bu âşık-âne eser dahî resimlerle müzeyyen olarak altmış para fiyatla İtimat Kütüphânesi'nde satılmaktadır.

Numara 135

Laksatin

Bodo'nun Müshil Şekerlemeleri

İncir, kayısı, çilek gibi muhtelif ve leziz meyve usarelerinden istihsal olunmuştur.

Büyük küçük herkes tarafından kolaylıkla istimal edilebilen bu şekerlemeler asla sancı vermemekle beraber en şiddetli inkıbazı¹ def ederek tabiatı tanzim eder. Kutusu 100 paradır. Her eczahanelerde depolarda ve hatta attar dükkânlarında bile bulunur.

Deposu: Yeni Cami'de eski postahane karşısında eczacı Bodo Arslan.

Hitam 37

Numara 134, 136, 137

1 İnkıbaz: peklilik, kabızlık

Üsküdar Osmanlı Pazarı *Mehmet Nazmi*

Erkekler, zenne ve çocuklar için hazır ve ısmarlama son moda ayak kapları

Hitam "136"

Numara 134, 136

Doktor Uncuyan *Kulak Burun Boğaz Emrazı Mütihazası*

Paris'te kesb-i ihtisas ederek elektrik sıcak hava ve sâir nev icad usuller ile sağırılığı, baş dönmelerini, kulak sadalarını tedavi, burun su-i eşkalini ameliyatsız olarak def', bademcikleri kat' ve kulak, burun, boğaz üzerinde her nev' ameliyatı ağrısız olarak icra eder. Öğleye kadar Bahçekapısı'nda Hamidiye Sebili karşısında Ütüciyan Eczahânesi'nde öğleden sonra Beyoğlu'nda Taksim Fransız Hastahânesi arkasında 9 numaralı hânedede bulunur. Perşembe günleri hanesinde meccanen.

Hitam 34

Numara 34

Suhulet Mağazası *Mehmet Şerefettin*

Çarşaflık, esvablık, fanila, yünlüler, çorap, basmalar mendil, bluz, ipekli ve krepdöşin¹ ve saire Üsküdar çarşı boyunda büyük hamam karşısında 118

Hitam 35

Numara 134, 136, 137

1 Krepdöşin: Çin krep, bir çeşit ipekli kumaş

Kadınlara Terbiye-yi Bedeniye

Mehmet ktkry¹ şuenvvm². Sami beylerin vâsi' tedkikat ve tettebbuat ile nisvanımızın, dolayısıyla neslimizin itila-yı sıhhi'si namına lisanımızda ilk defa vücuda getirdikleri bir eser-i nâfi'dir.

Altı ders ve elli dört hareketle vücuda en zarif güzelliği vermek ve mide, sinir, kan, mafsallık hastalıklarından ilaçsız kurtulmak çarelerini gösteriri se-kiz mebhas³ ve altmış resmi hâvidir.

Altı kuruş fiyatla Bâb-ı Âli Caddesi'nde "Gayret" Kütüphanesi'nde satılmaktadır.

Numara 134

Üsküdar Çarşı Boyunda

Numara 163

Hitam 34

Hilal Mağazası

İbrahim Hakkı

Mağazamızda mevsime mahsus olmak üzere bazen ve fanila basmaları patiskanın enva'ı saten ve döşemelikler erkek zenne ve çocuklar için gömlekler yün ve fildekoz⁴ fanilalar yün ve pamuk eteklikler çoraplar ve kokuları halis lavanta ve kolonya hususuyla fevkalade rağbete mazhar olması lazım gelen Selanik mamulâtı yerli fanilasını mevcuttur. Fiyatlarımız her halde elverişlidir.

Numara 134

1 Kaf-te-kef-re-ye harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn

2 Şın-vav-hemze-güzel he- nun-vav-vav-mim harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn

3 Mebhas: bölüm

4 Fildekoz – Fildekos: İskoç ipliği, çok ince ve sağlam bir pamuk ipliği çeşidi ya da bu iplikten dokunmuş olan

Hafız Ömer Büyük Sepet Ticarethanesi Toptan Perakende

Dersaadet – Mısır Çarşısı'nın Paçacılar da Alaca Hamamı Caddesi Numara 13

Hitam 137

Devair ile yazıhanelere mahsus kağıt ve evrak ve yol mahsus sandık ve diğer nev' seperleriyle her nev'den metin ve zarif ve o nisbette ehven olmak üzere zeytinyağı iyi su ve sirke için damacanalar ve mamulat-ı dahi-liyemizden olan karlıklar cemiyetlere mahsus nişan yemiş sepetlerinin her nev'i mektep sepetlerinin muhtelif çeşitleri mağazamızda mevcut bulunduğundan gerek metanet ve gerek zarafetinden ve gerekse ehveniyetten istifade etmek üzere muhterem vatandaşlarımızın bir kere mağazamızı teşrif eylemeleri ilan olunur. (Şubesi: Mısır Çarşısı'nda Hasırcılar Kapısı'nda)

Numara 134, 136, 137

Göğsün Oryantal Hapları Tesiriyle Neşv ü Nema Bulması Ve Sıkılaşması

Dünyanın her tarafında güzel bir göğüs kadınlar için çok mühim add edilmiştir. Bundan mahrum kalan kadınların noksanını ikmal etmek kabil olabilir mi? Evet oryantal hapları vasıtasıyla.

Bugün bütün dünyaca maruf olan iş bu haplar tabiatın şu noksanını ikmal ile kadınlara güzel ve sıkı bir göğüs bahş ediyorlar. Bu hapların tesir-
rat-ı hususiyesi sayesinde şerayın-i¹ sadriyede² daha ziyade zengin bir kan
deveran edip göğüste neşv ü nema verdiği gibi vücudun zayıf mahallerini
doldurmakta ve omuzdaki kemik çıkıntılarını kaybettirmektedir.

Oryantal hapların başlıca mezayasından biri de vücuda fazla şişmanlık
vermeksizin yalnız göğsün inkişafına hizmet etmesidir.

Göğüs lazım olduğu kadar neşv ü nema bulmamış ve yahut yorgunluk
ve hastalık sebebinden memeleri zayıf kalmış kızlar veya kadınlar – isti-
mali hiç bir vechile rahatsızlık vermeyen ve daima sıhhate nafi olan – or-
yantal haplarını almaktan çok memnun kalacaklardır.

Oryantal hapları doktorların dahî tasvib ve tavsiyesine mazhar olmak-
tadır. Bakınız Paris Fakültesi'nden bir tabib ne yazıyor:

“Ben zirde vâzi'ü'l-imza Paris Darülfünunu'ndan mezun ve sabık has-
tahaneleri memuru (oryantal hapları) istimalinin sıhhate müfid olduğunu
ve taht-ı tedavimde bulunan kadınlardan bu cepleri kullananların çok isti-
fade gördüklerini temin eylerim.

Doktor Kapl

1 Şerayın: atardamarlar

2 Sadr: göğüs

İlave edelim ki oryantal hapları kırk seneden fazla bir müddetten beri mevcut olup ticaret-i adîde üzerine büyük bir şöhret kazanmıştır. Oryantal hapların emsali yoktur. Arasına taklidleri zuhur etmiş ise de nail-i rağbet olamayarak çıktıkları gibi de nâ-bedid olmuşlardır.

Beher fotonun fiyatı: Dersaadet için 28 taşralar için 30 kuruştur.
(mandapost¹ ve yahut posta pulu kabul olunur)

Türkiye için yegâne deposu İstanbul Sultanhamam İkinci Vakıf Hanı'nda Numara 13

Numara 136, 137

Oryantal Hapları Tesiriyle Güzel bir Göğüs anbyvbrfd²

Hanımefendi mütenasip bir göğüs ve besili bir gerdana malik olmak ister misiniz? Oryantal haplarından alınız. Bunlar sayesinde banyo firiksiyon gibi haricî vesaitle kesbi kâbil olmayan neticeler elde edeceksiniz. Zira göğsün neşv ü neması dahilî vesaite mütevakıftır. Bu da ancak dahilî mualecelerle olur.

Oryantal hapları meme cildinin kanına takvit verir ve böylece memelerin neşv ü nemasına medar olur. Bu haplar arsenik gibi muzır mevadî hâvi olmayıp mukavvi nebatat hûlasasından mürekkep olup sıhhate nâfi' olduğu gibi fazla şişmnlık da vermez.

İş bu hapların tesiriyle cilt kuvvet kesb ederek göğüsler beslenir. Çıkıntılar kaybolur ve göğüs mütenasip bir şekil kesb eder.

Oryantal hapları göğüsleri hastalık gibi bir sebepten dolayı neşv ü nema bulmuş olmayan kadınlara ve genç kızlara dahî yarar.

Oryantal hapları otuz seneden beri tezayüd eden şöhretine bakarak bazıları tarafından taklitleri çıkarılmış olduğundan bu gibi taklit mualecelerden ictinab etmek lazımdır. Zira oryantal hapların emsalsizdir. Şurasını ilave edelim ki bu hapların istimali gayet kolay olup gizlice kimseye bildirmezden devam edilebilir.

Birisi İzmir'den ve diğeri Beyrut'tan Madam Kalati ve Matmazel Jostır tarafından yazılan şu mektupları da gözden geçirmeniz tavsiye olunur:

Efendi

1 Mandapost (fr. mandat-poste): posta havalesi

2 Elif-nun-be-vav-ye-vav-be-re-fe-dal harfleriyle yazılmış, okunamadı – çn

Kendisi için oryantal hapları getirtmiş olduğum kadın bu ilacın tesirine meftun olmuştur. Hastalığı neticesi olarak düşen göğüsleri şimdi tam eski halini kesb eylemiştir.

Madam Kalati

Efendi

Bu mektubu size kemal-i meserretle yazıyorum. Zira göğsün neşv ü neması için bir çok ilaçlar istimal etmiş olup ümidimi kesmek üzere bulunduğum halde sizin oryantal hapların ilanını okuyarak bir tecrübe etmek istedim ve çok iyi yaptım. Çünkü bu hapları almaya başladığımdan beri göğüslerimde göze çarpar derecede bir fark görüyorum. Madam Jostır

İşte bu iki mektuplar oryantal hapların ibtidadan beri vermiş olduğu netayice iyi bir delil teşkil eder. Bu hapların sayesinde nice nice kızlar ve kadınlar güzel bir göğüse malik olmak mahzuziyetine nâil olmuşlardır.

Madam Jostır

Beher fotonun fiyatı Dersaadet için 28 taşralar için 30 kuruştur.

Taşradan mandapost¹ veya posta pulu gönderilebilir.

Memalik-i Osmaniye için yegâne deposu: İstanbul İkinci Vakıf Hanı'nda Numara 13

Numara 137

Hanımlarımıza Bir Tebşir

Mahza sanayi'-i dahiliyemizin inkişaf ve terakkisi maksadıyla Aksaray'da Murat Paşa Cami'i civarında Şakir Paşa Sokağı'nda mükerrer 44 numaralı hanede müesses Mebde İktisat-ı Nisvan Terz-hânesi'nde Avrupa'dan gelenlerinden kat ender kat zarif ve tab'a muvafık kostüm, çarşaf bluzlar enva'nının ve cihaz ve çamaşır takımlarının gayet ehven fiyatlarla dinlemekte olduğu tebşir olunur. İktisat-ı vatanımıza hadim hanımefendilerin lütfen bir kere müesseseyi teşrifleriyle ifademizi tasdik ve çalışmak emelinde bulunan kadınlarımızı teşvik buyurmuş olacakları şüphesizdir

Hitam 142

Numara 137

1 Mandapost (fr. mandat-poste): posta havalesi

Sanat-ı Telif ve Hatta Kadınlık

1914 senesi Nisan'ı nihayetinde "Laybzik" de beynelmilel "Kütüb ve Sanat" a ait küşadı takarrür eden sergide "Sanat-ı Telif ve Hatta Kadınlık" şubesi namıyla bir kısım tahsis edilmiştir. Merkezi Laybzik'te {Dolztrasse} de bulunan serginin tanzim ve idaresi merkezî bir komite tarafından der-uhde edilmiştir. Her yerde birer şubesi bulunan bu kısmın Türkiye'de henüz şubesi bulunmadığından Türk kadınlarından eser sahibesi olanlar eserlerini teşhir ücreti olarak yeni Frank ile beraber âtıdeki adrese doğrudan doğruya gönderirler ise mezkur beynelmilel serginin "Sanat-ı Telif ve Hatta Kadınlık" şubesinde teşhir edebilmiş olurlar.

Adres

Madame Else Dürr Leipzig Querstrasse 14

Numara 136

Şişman Yanko Ananyadi Mağazası

İstanbul'da Bahçekapısı'nda Meydancık Sokağı'nda Anayadi Hanı altında numara – 13

Mevsim münasebetiyle Avrupa'dan celp eylediğimiz, eşya-yı tuhafiye rekabet kabul etmeyecek derecede ehven fiyatla satılmaktadır. Enva' yün, fildikos ve ipekli fanila ve çoraplar Frenk gömlekleri, cihaz takımları kadınlar için en âlâ cinsinden iç çamaşır takımları, son moda yünlü, ipekli kumaşlar, eldiven, fisto ve enva' hurçlar ve cihaz takımı için her nev' eşya-yı zarife beyaz patiska ve keten sofrta takımlarıyla yatak takımları için patiska ve ketenler, basma ve tül perdeler, seyahat için çanta ve tuvalet takımları, cüzdanlar, erkek kadın ve çocuk ayak kapları, mevcuttur. Mağazamızı teşrif edecek muhterem müşterilerimizin eşyanın metanet ve zarafetinden her halde memnun kalacaklarını temin ederiz.

Hitam 162

Numara 136

Çocuk Duygusu

Çocukların tezyid-i malumat ve tehzib-i ahlak etmelerine çalışır ve her hafta Perşembe günleri neşr olunur. Fiyatı on paradan ibarettir. Senelik abonesi 15 kuruştur.

Numara 137

Muhterem Osmanlıların Enzar-ı Hamiyetine

Hitam 419

Mahmutpaşa'da Ubûd Efendi Hanı karşısında Bezci Sokağı'nda kadim havlucu mağazası bu [ye]re Bursa'nın gayretli müteşebbisleri Osmanlı Sanayi' Mağazası sahibi Re'fet ve kumaşçı meşhur Hacı Sabri ve havlucu Ahmed Efendiler yedine geçmiştir. Bursa'da mensucat namına yapılan terakkiyatı ve fiyatların ehveniyetini görmek için lütfen bir kere mezkur mağazanın ziyaret buyurulması. Çatlamaz Bursa Bağdad Şam çarşafıkları dahî mevcuttur.

Numara 137

Tıp Fakültesi Seririyat-ı Viladiye ve Emraz-ı Nisaiye

Sabık Muallim Muavini

Doktor Mehmet Zeki

Ebeliğe müteallik hususat ile her nev' kadın ve çocuk hastalıklarına ve eski ve yeni bil-cümle emraz-ı tenasüliye-yi beviye-yi inas ve zükurda yirmi seneden beri ihtisas-ı tammı bulunan Doktor Mehmet Zeki Bey Kadıköyü'nde Altıyol ağzında Bahariye Caddesi'nde 52 numaralı hanesinde her gün sabahları zevali saat on ikiye ve ikiden akşama kadar hasta kabul ve terakkiyat-ı hazıra-yı fenniyeye tatbikan tedavi eyler. Salı günleri meccanen. Hitam 149

Numara 137

Metanet, zarafet, ehveniyet
Kadıköy
Buket Mağazası
Ali Ziya

Mağazamız on kuruşluktan aşağı olmamak üzere mal mübayaa eden müşterilerine bir kupon hediye ediyor. İş bu kuponları yüz adedine iblağ ile mağazamıza gönderdikleri takdîrde her ne arzu olunursa otuz kuruş kıymetinde mal meccanen takdim olunur. Şu halde istifadeniz için her yerden evvel Buket Mağazası'na gidiniz.

Hitam 151

Numara 137

Şeyda Aysun Oğuz Çeviriyazımcı

1962 yılında Ankara’da dünyaya geldi. Türkiye’nin muhtelif şehirlerinde büyüdü.

1984 yılında Hacettepe Üniversitesi Bilgisayar Bilimleri Mühendisliği bölümünden mezun oldu. Bilgisayar mühendisi olarak çalıştıktan sonra 2003 yılında emekli oldu.

Emeklilik hayatında değişik ilgi alanlarına yöneldi. Ama zamanla hepsinin içinden tarih merakı ve Osmanlıcaya olan ilgisi ön plana çıktı. Belge, anı, kitap vs. çeviri yazıları yaptı; bunların bazıları akademik araştırmalarda kullanıldı, bazıları ise kitap olarak yayınlandı.

Zaman içinde aynı meraka sahip insanlara Osmanlıca’yı öğretmek de cazip geldi ve artık onlarla beraber çalışıyor. Bu arada 2. eğitim olarak Anadolu Üniversitesi Tarih bölümünü tamamladı. Ayrıca 8 yıl kadar tezhip eğitimine devam etti. Şu an Açık Öğretim Fakültesi’nde Sosyoloji bölümü öğrencisidir.

İkbal Elvan Angün Çeviriyazımcı

1967 Ankara doğumlu. TED Ankara Koleji'ndeki lise eğitimi sonrası, Marmara Üniversitesi İngilizce İşletme Bölümünde lisans eğitimini tamamladı. Özel bir bankada çalışması sırasında, British Council ve Türkiye Bankalar Birliği'nin katkılarıyla Exeter Üniversitesi'nde bankacılık alanında MBA derecesini aldı. Bankacılık sektöründe çeşitli kademelerde yöneticilik yaparak, 2011 yılında emekli oldu. Nazım Hikmet Kültür Merkezi'nde, Şeyda Aysun Oğuz'un Arap alfabesi ile Türkçe okuma seminerlerine katıldı ve tekrar üniversiteye dönerek İstanbul Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Tarih bölümünde lisans eğitimine başladı. Halen son sınıf öğrencisi. Sosyal tarih, sanat tarihi, onuncu yüzyıla kadar Türk tarihi özel ilgi alanları. Tarih alanın yanı sıra, görsel sanatlarla, özellikle fotoğrafçılık ile amatör düzeyde ilgileniyor. İki dört ayaklı olmak üzere, üç evlat sahibi.

Gölsüm Kaplan **Çeviriyazımcı**

Dokuz Eylül Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldum, aynı üniversitede Yeni Türk Edebiyatı alanında yüksek lisans eğitimime devam ediyorum. Edebiyat, her zaman derin bir ilgiyle yöneldiğim bir alan oldu. Lisans eğitimimde Osmanlı Türkçesi okuma becerisini kazanarak bu ilgimi daha da pekiştirdim. Osmanlı Türkçesi bilgilerimi aktif tutmaya çalıştığım bir zamanda Kadın Eserleri Kütüphanesi'nin çeviriyazı projesinde yer almak bana mutluluk veriyor.

Yüksek lisans eğitimimde, edebiyat ile psikanaliz ve felsefenin kesişiminde çalışmalarımı sürdürüyorum. Ayrıca ekolojiye dair bir ilgim var ve sosyal projelere gönüllü destek sunarak bu alanlarda aktif olarak yer alıyorum.

